
ANTIM IVIREANU

PREDICI

PREDICI

ANTIM IVIREANU

PREDICI

CU O PREFAŢĂ ŞI INDICE DE CUVINTE

DE

PETRE V. HANEŞ

PROFESOR SECUNDAR

BUCUREŞTI

Institutul de Arte Grafice şi Editură «MINERVA». — Bulevardul Academiei, 3. — Strada Edgar-Quinet, 4.

1915

DE PETRE V. HANEŞ:

1. **Alexandru Russo, o pagină ignorată din literatura română** (tipărită cu cheltuiala Fundaţiunii Universitare Carol I-iu), Bucureşti, 1901 . . . . 2.—
2. **Din ineditele lui Nicolae Bălcescu — Manualul Bunului Român**, Bucureşti, 1902 . . . . 1.—
3. **Desvoltarea limbii literare în prima jumătate a secolului al XIX-lea** (premiată de Universitatea din Bucureşti cu premiul Hillel de 1.000 de lei), Bucureşti, 1904 . . . . 3.—
4. **Alexandru Russo, Scrieri** (tipărită cu cheltuiala Academiei Române), Bucureşti, 1908 . . . . 5.—
5. **Studii de literatură română.** (Cum trebuie scrisă istoria lit. rom. — Ediţiuni de texte rom. — Din ineditele lui Gh. Asachi. — M. Kogălniceanu. — N. Balcescu. — O polemică între Ardeleni şi Moldoveni. — B. P. Hasdeu. — Iliada în româneşte. — Ion Ghica şi Ion Creangă. — Delavrancea portretist literar. — Scriitorii şi răsboiul independenţei. — C. Negruzzi şi prozatorii de astăzi. — Vlahuţă şi limba literară. — Motivele lit. pop. în lit. cultă. — Al. Lahovari ca orator). vol. I-iu, Bucureşti, 1910 . . 2.—
6. **Evangeliarul românesc din 1561 în comparaţie cu cel slavonesc**, Buc. 1913 . . . . 1.—
7. **Curs de limba română pentru învăţământul secundar al băieţilor** (cl. I—VIII), Bucureşti, 1904—1914 . . . . 26.50
8. **Idem, pentru învăţământul secundar al fetelor** (cl. I—IV), Bucureşti, 1910—1913 . . . . 12.—

IN BIBLIOTECA SCRIITORILOR ROMÂNI (Minerva).

1⁰. **M. Kogălniceanu,** Scrisori (1834—1849) . . . . 2.—
2⁰. **B. Katargiu, Discursuri Parlamentare** . . . . 3.—
3⁰. **Ion Ghica, Scrieri,** vol. I-iu. — Partea I-a din Convorbiri Economice . . . . 2.—
4⁰. **Idem,** vol. al II-lea. — Partea II-a şi a III-a din Convorbiri Economice. . . . . 2.—
5⁰. **Idem,** vol. al III-lea. — Scrisori către V. Alecsandri. . . . . 2.—
6⁰. **Idem,** vol. al IV-lea. — Amintiri din Pribegie, Academice, O cugetare politică, Pământul şi omul, Ochire asupra ştiinţelor, Despre căile noastre de comunicaţie, Invăţătura Publică, etc. 2.50

PREFAŢĂ

I. — Constantin Brâncoveanu şi mitropolitul Antim.

In epoca lui Brâncoveanu, starea ţării erà rea din punctul de vedere al evenimentelor externe. Ne găsiam între Germani, cari ocupaseră Transilvania, între Ruşi, Poloni, Turci şi Tătari, tocmai când rasboaie necurmate se încinsese între Germani şi Turci deoparte, Ruşi şi Turci de alta, Suedezi şi Ruşi de cealaltă. Nu mai puteà fi vorba acum de acte vitejeşti din partea noastră. Brâncoveanu nu puteà fi un Ştefan cel Mare sau un Mihai Viteazul. Cu armele nu erà chip să ne aparam contra duşmanilor din afară. Cu ce atunci? Cu o bună diplomaţie şi cu o întinsă activitate culturală. Pe amândouă le-a reprezentat Brâncoveanu cu o deosebită strălucire.

CURTEA LUI BRÂNCOVEANU LOCUL DE ÎNTÂLNIRE AL DIPLOMAŢIEI.

Dealtfel şi de ar fi vrut, Domnul român n'ar fi putut sta deoparte de evenimentele înăsprite ale vremii. Curtea lui e de mare importanţă în Orient. Aici e locul de întâlnire al diplomaţiei viclene şi intrigante. Acţiunile austriacă, polonă, sue-

dеză, tatară, turcă şi rusească se încrucişau aici. In arhiva regală din Stockolm se găsesc numeroase rapoarte ale trimesului suedez Hyltéen aici. Intr'un raport către rege acesta spune că a făcut cunoştinţă cu copiii Domnului şi cu cei din apropierea lui şi ca prin ei află despre multe uneltiri ce se pregătesc contra Suediei. Ruşii voiau să împiedice orice corespondenţă dintre regele Suediei şi Sultan prin ţările române şi deaceea prezentau pe Hyltéen ca spion.

«Inimicii s'au aratat foarte supăraţi, pentruca am putut obţine acum dela Principe ca scrisorile Majestăţii voastre sá fie duse de curierii săi; ei au încercat să oprească de a se mai face lucrul acesta şi cunoscând spiritul şi slăbiciunea principelui, şi ştiind că are în cel mai înalt grad cusurul bătrâneţii şi anume *caracterul bănuitor,* i-au dat să înţeleaga ca nu eram aici decât ca să spionez [1]). (*Doc. Hurmuzaki,* XI, partea I, pag. 519.

Ruşii au sădit neîncredere în inima lui Brâncoveanu faţă de Suedezi, mai ales pe motivul că regele Suediei niciodată nu i-a scris un rând. Iata acum, ce interesante detalii ni se dau despre caracterul mândru al Domnului nostru:

«Cu privire la Principe, care în ceeace-l priveşte este de înţeles, prudent şi care ar fi uşor de condus, dacă n'ar fi înconjurat de astfel de blestemaţi, au încercat acum de curând cu succes să-i mărească ura, făcându-l sa crează că M. V. îl aveţi în puţină consideraţie, ceeace M. V. ar fi probat prin faptul că nu l-a onorat nici cu o scrisoare de propria Voastră mâna. Asemenea ticăloase insinuaţiuni au izbutit pe lângă principe cu atât mai mult, cu cât din firea sa este orgolios şi se mândreşte a fi Principe al imperiului roman [2]), de a aveà o frumoasa avere şi de a se bucurà de mare trecere la curtea otomană şi a deselor negocieri cu Austria, el însuşi şi curtea sa s'au obişnuit cu un traiu cu totul

[1]) în original, în franţuzeşte.
[2]) al imperiului german.

princiar și cu cât numeroasele scrisori ale împăraților Austriei i-au deșteptat gustul pentru o astfel de atenție, de care nu se crede nedemn și din partea M. V. *(idem)*.

«Brâncoveanu este sigur și repede informat despre tot ce se petrece în Europa. De altfel el aveà în această privință o deosebită pricepere... Știrea despre închierea păcii dela Ryswyk (1697) erà cunoscută de capikehaiaua domnului dela Constantinopol cu mult înaintea ambasadorului francez». (C. GIURESCU, *Doc. și regeste priv. la C. Bârncov.*, Buc. 1908, XV).

ROLUL LUI BRÂNCOVEANU DE INFORMATOR AL TURCILOR.

Aveà speciala misiune dela Turci să dea informațiuni despre mișcarile creștinilor, în deosebi ale Germanilor.

«Ca să poată raspunde acestei insărcinări, Domnul organizează un serviciu de informațiuni foarte complicat. Pentru relațiunile cu creștinii, cari îi sunt îngăduite de Poartă, tocmai în scopul acesta, el are 4 până la 5 secretari străini pentru limbile latină, italiană, germană, polonă, ungurească, greacă, etc. Intâlnim printre acești secretari oameni de toate naționalitățile și din toate locurile: Andrei Wolf, Del Chiaro, Nicolae de Porta, Dindar, Grienner. Pe de altă parte în diferitele slujbe ale curții, începând dela bucatar și până la doctori (Iacob Pilarino, Bartolomeu Ferrati, Lantier, etc.), oamenii de cari se încongioara sunt iarași în mare parte streini. Aceștia nu îndeplinesc însă numai însărcinarea specială, pe care o au la curte. Prin legăturile pe cari în mod firesc au trebuit sa le pastreze cu conaționalii lor, prin acelea pe cari și le creiază și le cultivă în urmă, ei îndeplinesc și funcțiunea de informatori». (C. GIURESCU, *idem*, pag. XIII XIV).

BRÂNCOVEANU NU ERA CU TURCII.

Deși se bucurà din partea Turcilor de o încredere deosebita, el nu erà în realitate cu ei, ci cu creștinii: cu Rușii și în deosebi cu Germanii. Ceeace-l împingeà către aceasta politică erau în special mândria și religiozitatea lui. Am vazut mai sus cum trimisul special suedez la curtea Țării Românești scrià regelui Suediei ca Brâncoveanu e supărat și de faptul că din partea

aceluia n'a primit nici o scrisoare, deşì e principe al Imperiului roman — titlu ce i-l dedese împăratul Germaniei —, deşì poate totul la Constantinopol.

Când Hyltéen cere să nu fie înlăturat, el trimite vorbă între altele că regele Suediei nu l-a onorat cu nici o scrisoare:

«Insistând asemenea foarte viu şi cu faţa supărată asupra faptului că stăpânul sau şi chiar împăraţi ai Austriei îl cinstiseră şi-l cinstesc în fiecare zi cu scrisorile lor, pe când M. V. nu-l socoteşte demn (*Doc. Hurmuzaki,* XI, partea I-a, 527).

scrie Hyltéen.

Nu puteà suferì domnia turcească şi fiindcă erà înjositoare pentru el. Când treceà sultanul, trebuià să descalece, să îngenuche şi să plece capul la pământ. Trebuià să sărute piciorul hanului Tătarilor şi oricarui paşă cu trei tuiuri, când îi întâlnià.

«Pentru cine trăise la Constantinopol din tainul împăratesc, umilinţele acestea n'aveau nimic neobişnuit, dar pe mândrul boier de ţară, de neam mare şi bogat peste măsură, ele trebuiau să-l jicnească cu atât mai adânc, cu cât atingerea mai deasă cu lumea creştină şi consideraţia care i se arătà la Viena şi Petersburg, contribuiau să-i dea o altă ideie...». (C. GIURESCU, pag. XVIII—XIX).

Erà mândru, fiindcă se coborà din cele mai mari familii româneşti: a Basarabilor şi a Cantacuzineştilor. Deaceea a voit ca tronul lui să fie înconjurat de o strălucire cât mai mare.

«Agentul suedez Hyltéen, care l-a cunoscut în 1713, spune ca erà «orgolios din fire», iar Cantemir vorbeşte despre nemărginita sa mândrie. Această mândrie răsare de altfel din toată activitatea sa din fastul cu care se înconjoară, din scumpetea giuvaerurilor, sculelor şi vestmintelor sale — numai diamantul dela surguciu costà 35—40.000 taleri; din titlurile străine, cum erà acela de Principe al Imperiului, cu care se mândreşte, din frumuseţea palatelor, cu cari îşi înzestrează satele». (C. GIURESCU, *idem*, pag. XVII—XVIII).

A doua cauză care l-a împins spre politica creştină, a fost adânca lui religiozitate. Cronicarul său, Radu Greceanu scoate în evidenţă că prin bunătate şi prin iubire s'a impus tuturor, nu prin forţă şi frică:

«Nici nu insufli supaimă supuşilor Măriei tale ca alţi stapânitori' căci prin dragoste îi apropii şi le induplecі sufletele supuşilor să se domolească şi să-ţi dea ascultare» (RADU GRECIANU în *Predoslovia* dela vieaţa lui Const. Vodă Brâncoveanu, ed. St. Grecianu, pag. 3).

«Una din trăsăturile principale ale caracterului lui Brâncoveanu este fără indoială religiozitatea. Alături de Neagoie şt Matei Basarab în Ţara Româneasca, Ştefan cel Mare şi Barnowski în Moldova, el este încă unul din marii constructori, reparatori şi înzestrători de biserici şi mănăstiri. Din boierie zidise biserici în satele sale Mogoşoaia şi Potlogi, iar ca domn înălţă manăstirile Hurezi, Brâncoveni, Mamul, Sf. Gheorghe, Sf. Ioan, Sf. Sava — aceste trei în Bucureşti — şi Râmnicul. Repară apoi şi face însemnate adausuri la mănăstirea De un lemn, Argeşul, Bistriţa, Dealul, la mitropolia din Târgovişte şi la bisericile Domnească şi Sf. Dumitru tot de acolo, afară de bisericile construite peste hotare la Făgăraş, Ismail şi Galata şi de cele zidite de Doamna». (C. GIURESCU, *idem*, pag. XVI).

«Pentru Brâncoveanu, ridicarea şi înzestrarea acestor numeroase lăcaşuri dumnezeeşti nu erà atât un semn de putere şi strălucire, spre cinstea şi amintirea numelui, ca la cei mai mulţi dintre domnii români, cât mai ales manifestarea concretă a unui adânc sentiment religios, care răsare de altfel din toate faptele sale» (C. GIURESCU, *idem*, pag. XVII).

Carţile cari se scriu sau se tipăresc în vremea lui nu încetează cu laudele peste măsură la adresa adâncei lui religiozităţi. Unele îl aseamănă cu Alexandru cel Mare şi cu Ptolemeu, îi spun că sub domnia lui s'au umplut casele cu cărţi şi-i dă denumirea de «marele Brâncoveanu». Iată ce se scrie într'o psaltichie păstrata în ms. la Academia Română (n. 61):

«Că dupa tot adevarul te-ai arătat măria ta alt nou Alecsandru sau Ptolomeu într'aceste vremi: că precum în vremile acelorą au crescut meşteşugurile şi au înflorit învăţăturile şi s'au mărit înţelepciunea şi

s'au umplut casele de carţi, aşà şi acum în luminatele de Dumnezeu zilele mariei tale s'au împodobit această pazita de Dumnezeu stăpânire cu cărţi şi cu dascali şi cu meşteşuguri de învăţătura pentru marele dar şi cinste, care cu facere de bine arăt, şi spre unele ca acestea» (Acad. Rom., *Ms. 61*, fila 6 şi 6 verso).

In acelaş ms., pe lângă formula obişnuită «blagocestivului» i se mai zice «marelui Brâncoveanu» (fila 5).

BOGĂŢIA LUI BRÂNCOVEANU.

In acţiunea sa diplomatică şi de sprijinire a religiunii creştine, Brâncoveanu a fost ajutat şi de marea lui avere. Dintr'o scrisoare a lui din 1705 către judele Braşovului reiese că din toate părţile lumea se îngrămădise în ţările noastre: nici la Turci, nici sub Germani nu erà atâta linişte şi atâta belşug ca la noi. Văzând aceasta, Turcii au cerut mai mulţi bani din Ţara Româneasca decât pâna atunci, ceeace a facut pe Brâncoveanu să supue la dajdii şi pe streini:

«Ne mai scriţi d-voastra ca aţi înţeles cum că au ieşit la noi în ţară o dajdie pe vite, şi va rugaţi pentru oamenii de ţara d-voastră, cari ş'au trecut vitele aici, pentru rautaţile ce sunt acolo, ca să poruncim să nu le facă suparare. De aceasta veţi şti d-voastra ca ajungâd ţara aceasta la mare greu, de vreme ce i s'au *dus numele la Poarta Impărăţii turceşti cum că într'aceasta ţară s'au strâns atâta om şi atâta dobitoc, şi den ţara turcească, şi den ţară ungurească, şi den Moldova, de este plină de oameni şi de dobitoace*, şi, cu acest nume mare ce s'au facut ticăloasei de ţări, ne-au încărcat cu dările, cât este peste putinţa saracilor, şi nu mai continesc cu cerutul — ce având mare păs şi suparare de bani, n'am mai avut ce sa facem într'alt chip, ce ne au cautat de nevoie de am scos seama a doao pe vite, cine pe cât va avea să plătească, şi aşà s'au socotit cu tot sfatul şi boierimea noastră, ca să ajute şi striinii pe pamânteni la acest greu» (C. GIURESCU, *idem*, doc. din 23 Ianuarie, 1705).

Din testament reiese şi mai bine aceasta bogaţie:

«Din testamentul în care Brâncoveanu îşi împarte în 1708 averea între copii se poate cunoaşte numele şi provenienţa, cumparătoare

ori moştenire, a tuturor moşiilor sale: 53 de sate întregi, dintre cari unele înzestrate cu curţi de piatra, vii şi mori, 56 de moşii ori părţi de sate, numeroase vii situate în zece dealuri, 5 rânduri de case în Bucureşti şi unele la Târgovişte, alcătuesc, în afară de ceeace stapâniă în Ardeal şi de daniile numerease, de obiceiu cumpărători, făcute manăstirilor, averea imobila a lui». Dar «faima bogăţiei lui Brâncoveanu erà determinata de banii săi, despre cari se ştià în mod vag că sunt depuşi la multe bănci din strainatate, şi cu deosebire de mulţimea şi scumpetea sculelor. Odoarele sau sculele, nume sub care se înţeleg de obiceiu orice fel de lucruri de preţ: giuvaeruri, argintării, veştminte, etc. au avut la Români o deosebită însemnatate»...

. «In adevăr giuvaerurile pe cari le dă de zestre copiilor şi lucrurile trimise spre siguranţă în Ardeal, alături de ecoul ajuns până la noi al uimirii pe care o provoacă în 1714 valoarea unora din sculele confiscate, ne pot da o ideie de bogaţia pe care el o gramădise sub această formă. La începutul lui Iulie 1714 s'a aflat la doamna într'o casetă giuvaeruri în valoare de o jumătate milion de taleri şi un inel, cum nu se mai vazuse altul la Poarta. Aşà de mare erà numărul hainelor şi lucrurilor de preţ confiscate la mazălire, că se umpluse Constantinopolul de ele şi ajunseseră până şi prin Moldova să le vânda Turcii» (C. GIURESCU, *idem*, pag. XXIX XXXI.

In Moldova treceà drept «vestit de bogat», care «prin puterea banilor săi isprăvià ce-i erà voia dela Poarta turcească». Dela el se împrumutaseră cu bani chiar generalii împăratului. Turcii evaluau toată averea lui la 10 milioane de taleri şi-l numiau Altin Bey (principele aurului) (C. GIURESCU, *idem*).

Chinuit de Turci, destainueşte ca are la Veneţia $^1/_2$ milion de taleri la Banca publica. Poarta intervine, dar în zadar (*idem*, pag. XXXVIII—XXXIX).

Din mândria această demnă, din bogaţia lui fără seamăn şi din religiozitatea lui adâncă a rezultat una din cele mai strălucite curţi domneşti ce am avut noi şi cea mai strălucită ce erà atunci în orient: nici Moldovenii, nici Ungurii, nici Ruşii, nici Bulgarii, nici

Turcii nu se puteau măsurà în fast, în belşug şi în strălucire cu curtea Ţării Româneşti.

SPRIJINITOR AL CULTURII.

Neputând însemnà mult politiceşte, Brâncoveanu şi-a ales calea ce-i erà liberă: a culturii şi a religiei, şi s'a urcat pe ea până la culmi falnice.

Adunà la curtea lui din tot orientul pe cei mai vestiţi cărturari şi învăţaţi. Ţineà atâta să aibă oameni de seamă împrejurul său, încât nu se da înapoi dela nici un sacrificiu. Oferià leafă cât de mare şi o consideraţiune, aproape necunoscută astazi. Aşà el a izbutit să aducă la Bucureşti ca director al şcoalei domneşti, pe un vestit profesor dela şcoala grecească din Constantinopol, Sevastos Chimenitul. Acesta studiase în Constantinopol şi în Italia şi ajunsese vestit prin scrierile sale teologice. Brâncoveanu i-a oferit o leafă mult maí mare de cum aveà la Constantinopol şi o consideraţiune mai mare de cum o acordà chiar celor mai de seamă boieri ai ţării. Iată ce spune un scriitor grec — C. Daponte: — «îl puneà să şadă mai sus de cât toţi boierii, onoare pe care alt Domn la un alt profesor n'au dat şi nici nu da» (C. ERBICEANU, *Cronicarii greci,* pag. XXIV).

La curtea lui Brâncoveanu, pe lângă Sevastos Chimenitul, pe lângă Maiota, pe lângă Avramios, se mai găsià şi Ioan Cariofil şi Mitrofan Gregoras, căruia dl. Iorga îi recunoaşte oarecare talent poetic. (*Lit. sec. XVIII,* I, 51).

«Apoi se mai constata că cei mai eminenţi bărbaţi ce au avut Grecii dela 1650—1828, aproape două secole, mai toţi au profesat ori în Iaşi ori în Bucureşti, unde se găsesc adeseori amintiţi de scrii-

torii şi documentele contimporane». (C. ERBICEANU în *Serbare Şcolară,* pag. 55).

«In Bucureşti şi Iaşi se refugiè sângele cel mai preţios al creştinătăţii răsăritene, pentru a fi aruncat apoi cu forţă până la extremităţile corpului ortodox. Aceste două oraşe cuprinseră, rezumară, adăpostiră tot ce erà mândru şi luminat între creştinii supuşi Sultanului». (N. IORGA, *Lit. sec. XVIII*, I, 59).

Nu numai învăţaţii, dar şi patriarhii de Constantinopol, de Ierusalim, de Alexandria şi Antiohia se adunau aici, atraşi de bogăţia, dărnicia şi religiozitatea domnului. Un patriarh al Ierusalimului a uns domn pe Brâncoveanu, un altul a cununat pe fiul său Ştefan cu fata lui Ilie Cantacuzino; tot un patriarh a târnosit biserica Sf. Gheorghe, zidită de Brâncoveanu. Deaceea s'a şi numit curtea lui Brâncoveanu «strălucită curte de patriarhi, mitropoliţi şi episcopi».

La curtea lui Brâncoveanu, a trăit un unchiu vestit al său, Constantin Stolnicul Cantacuzino, care e pus alături de cei mai mari cronicari ai noştri, alături de pildă cu Miron Costin. E cel dintâiu care şi-a dat bine seama că Macedonii, Ardelenii şi noi constituim acelaş popor şi cel dintâiu care a susţinut continuitatea Românilor în Dacia. Ştià greceşte, latineşte şi italieneşte, făcuse studii la Padova în Italia, erà în corespondenţă cu învăţaţi de acolo.

Sub influenţa curţii lui Brâncoveanu erà şi jumătate din Ardel cu mitropolia dela Alba-Iulia.

«Inainte de unirea Ardelenilor cu biserica Romei, cultura lor — câtă o aveau — cultura lor legată de biserică şi întreţinută de dânsa erà luată din cultura Românilor munteni şi moldoveni. Se vede cum Moldova luminà prin mănăstirile sale Ardealul răsăritean, întreg Ardealul sudic cu mitropolia din Bălgrad căzuse în sfera de influenţă a Ţării Româneşti, de unde venià vlădica, de unde veniau daniile, de unde veniau cărţile, de unde se dădeà sprijinul în timpuri grele» (N. IORGA, *idem,* I, 15).

C. Brâncoveanu tipărià şi cărţi pentru alte ţări. Aşà a fost cu liturghia greco-arabă din Snagov (1701). Liturghia aceasta s'a tipărit într'o tipografie instalată anume pentru creştinii din Siria, după stăruinţa pusă la Brâncoveanu de Atanasie, fost patriarh la Antiohia şi care pe atunci se găsià în ţară (N. IORGA, *idem,* I, 46).

In 1710 se tipăreşte la Tiflis un «liturghier georgian». Cel care tipăreşte cartea, un moştenitor al stăpânitorilor Georgiei, spune în prefaţă: «am chemat din Valahia un tipograf şi am întocmit o tipografie». (BIANU-HODOŞ, *Bibliografia,* I, 483). Acel tipograf a fost tot Mihail Ştefanovici sau Istvanovici, care a tipărit şi Chiriacodromiul din 1699 la Bălgrad.

In muzeul arheologic din Tiflis, capitala Transcaucaziei, se păstrează şi astăzi biblia tipărită de Antim Ivireanul în limba georgiană, având la finele ei părţi scrise în limba română.

MIŞCAREA DE APĂRARE A ORTODOXISMULUI.

In secolul al XVII-lea începe şi în Muntenia şi în Moldova o mişcare de apărare a ortodoxismului contra influenţei calvine, care începuse să prindă rădăcini peste munţi.

In această mişcare trebuie să amintim pe Vasile Lupu, sprijinit de Petru Movilă, mitropolitul Kievului, care tipăreşte şi cunoscuta carte *Pravoslavnica mărturisire,* adică dreapta credinţă (ortodoxismul) şi pe Brâncoveanu sprijinit de patriarhul Dosoftei al Ierusalimului, care sta în Ţara Românească. Mişcarea aceasta se făceà în primul rând prin tipărituri greceşti. Ele

erau foarte folositoare, când erà vorba de clericii şi boierii ştiutori de carte, sau când erà vorba de învăţaţi din alte părţi. Erau însă mai puţin folositoare pentru Românii necunoscători de altă limbă decât românească. Deaceea se şi tipăreşte la 1691 *Pravoslavnica mărturisire a lui Movilă* şi în româneşte, pe lângă textul ei grecesc de mai înainte.

Iată dar cum nevoia silià pe cărturarii vremii să recurgă şi la limba românească. Mişcarea aceasta a pregătit şi drumul lui Ivireanu, formându-i un public care să-l asculte şi să-l înţeleagă şi dându-i şi lui o pildă de întrebuinţarea limbii româneşti în scrieri de credinţă.

Ivireanul n'ar fi ajuns să desvolte atâta activitate, dacă n'ar fi trăit într'o epocă favorabilă culturii, în epoca lui Brâncoveanu. Acest domn a avut o înclinare deosebită pentru credinţă şi pentru cultură, în legătură cu ea. El ţineà să aibă buni caligrafi, buni logofeţi, buni cărturari, buni preoţi (N. IORGA, *idem,* I, 39). Pe vremea aceea tiparul erà prea puţin răspândit şi întrebuinţat numai pentru cărţile sfinte. Pentru celelalte scrieri şi acte se întrebuinţau tot caligrafii şi diacii sau logofeţii — vedeţi dar ce mare importanţă aveau aceştia. Şi când un Brâncoveanu ţine să aibă cât mai mulţi şi mai buni, e semn de o deosebită dragoste de cultură. El sprijinià cultura sub orice formă i se prezentà. In primul rând, fireşte, pe cea grecească, atotstăpânitoare în orientul de atunci, dar şi pe cea occidentală, sub formă latină, câtă ajungeà până la el prin contactul cunoscut al lui cu imperiul Austriei.

ADUCERERA LUI IVIREANU ÎN ŢARĂ.

O consecinţă a dragostei de cultură a lui Brâncoveanu, o consecinţă a mişcării anticalvine a fost şi aducerea lui Ivireanu la Bucureşti.

Ivireanu erà la Constantinopol, priceput lucrător în sculptura lemnului. Acolo venise din Iviria (Caucazia) şi se numià Andrei. Adus în ţară, a fost càlugărit sub numele de Antim în mănăstirea Snagov şi a ajuns în curând egumenul acelei mănăstiri. A devenit apoi episcop la Râmnicul Vâlcii şi după aceea Mitropolit al Ţării-Româneşti.

Ajuns mitropolit, începe să ilustreze istoria noastră. Să-l judecăm ca om întâi, ca om politic apoi, ca orator religios în urmă.

MITROPOLITUL ANTIM CA OM. — TESTAMENTUL LUI.

Ca *om*, e destul să amintim de testamentul lui din 1715, prin care dotează mănăstirea Antim din Bucureşti, zidită de el. Mănăstirea există şi astăzi, dar numai ca biserică.

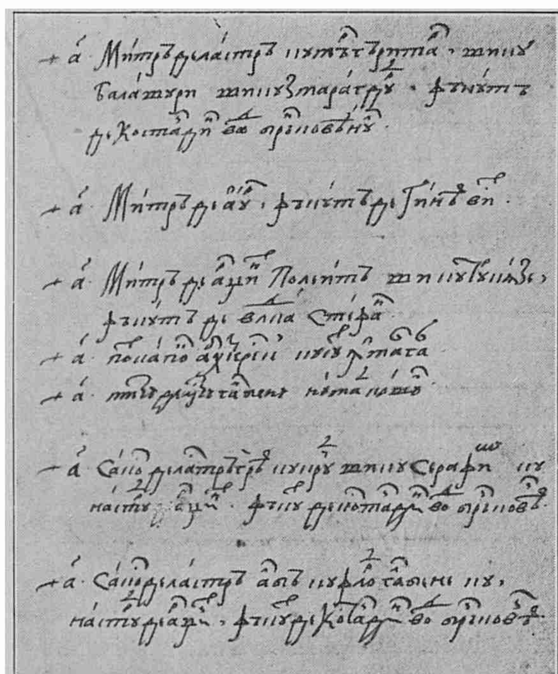
«Antim cu mila lui Dumnezeu arhiepiscop şi mitropolit a toata Ţara Românească şi exarh plaiurilor.

«Cei ce iau darul vredniciei arhiereşti de prin toată lumea şi să aşază purtători de grijă la beserica cea sfântă a lui Dumnezeu au datorie mai cu dinadinsul a păstorì turma lor cea pravoslavnică, ce li s'au încredinţat dela Hristos, cu cuvinte folositoare de suflet şi cu învăţătura cea evangheliceească, şi cu ochiu priveghelnic să păzească oile cele cuvântătoare de lupii cei grei, cari nu cruţează turmii, şi de păşunele cele stricăcioase sufletului, carele zăticnesc mântuirea lor. Această învăţătură dă fericitul Pavel Milesianilor, zicând: «Luaţi aminte de sine-vă şi de toată turma pre care pre voi v'au pus Duhul Sfânt episcopi a păstorì beserica lui Dumnezeu, care au câştigat-o prin sângele lui».

După aceasta au altă datorie următoare aceştia, întocmai trebuincioasă, adică a purtà grijă pentru zidirea, înălţarea şi adaosul sfintelor lăcaşuri şi dumnezeeştilor case. Că de ar lipsì sfintele beserici, unde s'ar

FACSIMILE DIN PREDICILE LUI ANTIM IVIREANU.

INCEPUTUL UNEI CONDICI
SCRISE DE MÂNA LUI ANTIM IVIREANU.

1 mitră de lastră cu mărgăritar şi cu balaşuri şi cu zmaragduri facută de Constandin vo[evo]d Brâncoveanul.

1 mitră de aur făcută de Ghinea vis[tiernicul].

1 mitră de argint poleită şi cu turcheaze făcută de Vl[a]d[i]că Ştefan.

1 potcapiu arhieresc cusut în margan.

1 mitra de lastră galbenă numai coşul.

1 sacos de lastră grea cu cruci şi cu serafimi cu nasturi de argint făcută de Constandin vo[evo]d Brâncoveanul.

1 sacos de lastra alba cu flor[i] galbene cu nastur[i] de argint facută de Constandin vo[evo]d Brâncoveanul. (Ms. 671, fila 1).

Manuscriptul acesta «e condica Mitropoliei Ungrovlahiei din timpul lui Constandin Brâncoveanu — zisă şi condica lui Antim în care sunt trecute odoarele, carţile şi documentele moşiilor mitropoliei, atât din Târgovişte, cât şi din Bucureşti» (I. Bianu şi R. Caracaş, *Catalogul manuscriptelor româneşti*, Buc. 1913, pag. 426).

adună norodul ca să asculte duhovniceştile şi evangheliceştile cuvinte şi cântări, sau unde s'ar săvârşi sfintele şi înaltele lui Dumnezeu taine? Mai ales încă şi prorocul David ne porunceşte, în beserici bine să cuvântăm pre Dumnezeu şi să iubim podoaba casei lui.

Drept aceea şi smerenia noastră, de vreme ce din mila lui Dumnezeu ne-am înălţat la treapta cea înaltă a arhieriei şi am primit grija a păstori oile cele cuvântătoare, ştiind aceste două datorii ce sunt asupra noastră, n'am lipsit până acum, dupre putinţa noastră, a învăţă turma cea cuvântătoare cele de folos şi mântuitoare şi cu laptele cel dulce al cuvântului a o hrăni. Aşijderea şi spre ridicarea, adaosul şi podoaba sfintelor lăcaşuri, multă pohtă şi râvnă dumnezeească am avut; care râvnă cu năstavul şi cu ajutoriul dătătoriului de bine Dumnezeu s'au lucrat şi la săvârşire bună au venit. Că dintru ostenelele mele cele multe, din tipăritul cărţilor şi din milosteniile îndurătorilor creştini, ne-am învrednicit de am înălţat din temelie besericǎ frumoasă aici în Bucureşti întru slava şi mulţămita însuşi celui ce întru Troiţă să proslăveşte Dumnezeu, şi întru cinstea şi lauda tuturor sfinţilor dimpreună, încât să fie şi să să numească cinstita mănăstire a tuturor sfinţilor, cărora o am şi închinat-o şi pre numele lor o am zidit-o, ca să să prăznuească întru ea cu mărire şi să să cinstească necontenit cu laude şi cu cântări, ca nişte prieteni ai lui Dumnezeu şi ajutători şi sprijinitori tuturor pravoslavnicilor creştini. Zidit-am şi împrejurul ei chilii destule şi alte lăcaşuri, pentru odihna egumenului, care va fi după vremi, şi acelora ce vor vrea să aleagă vieaţa sihăstrească, adăogând întru ea şi altele multe trebuincioase. La care am închinat multe de toate câştiguri mutătoare şi nemutătoare pentru îndestularea celor ce vor lăcuì întru ea; adică moşii, vii, mori, stupi şi dobitoace de tot feliul. Încă şi beserica am împodobit-o şi am înfrumuseţat o cu ajutoriul lui Dumnezeu pre din afară şi pre din lăuntru cu multe odoare de argint şi cu veşminte scumpe, cu cărţi de multe feliuri şi cu altele ce să obicinuesc a se înzestrà zidirile cele cuvioase. Şi pentruca să să chivernisească toate nestrămutat după cugetul meu şi după socoteala cea bună şi dreaptă, am aşezat 32 de capete înscris, întru carele mai pre larg rânduesc toată îndreptarea mănăstirii, precum să vede în condicul cel iscălit al besericii.

«Adică să să afle deapururea la aceà casă 14 oameni pentru slujba mănăstirii.

«Doi preoţi mireni să slujască mănăstirii, fiecarele cu plata lui.

«Să să facă milostenie la săraci în toate Duminicile.

«Să aibă oarecare milă în toate Sâmbetele cei ce vor fi în temniţă.

«Să să îmbrace în ziua de Joi mare trei săraci şi trei fete sărace.

«Să să înzestreze pe an o fată săracă a doua zi de Sfântul Dimitrie.

«Să să odihnească în trei zile străinii nemernici[1]) cu mâncare şi cu sălăşluire preste toată vremea.

«Să să îngroape cu cheltuiala casei săracii ce-i scot prin uliţe morţi cerşind milă pentru îngroparea lor.

«Să să hrănească trei copii ce ar învăţà carte, şi dascălul lor să-şi ia plata ostenelii din mănăstire.

«Să arză trei candele necontenit în beserică preste toată vremea.

«Să prăznuească pe an pomenirea a patru sfinţi: a sfântului Antim la 3 zile a lui Septemvrie, a ciudotvoreţului[2]) Nicolae în 6 zile ale lui Dechemvrie, a sfintei Muceniţe Agatia la 5 zile a lui Fevruarie, şi a sfântului Alexie, omul lui Dumnzeu, la 17 zile a lui Martie; şi într'aceste zile să să facă milostenie la săraci, după cum s'au scris în condică.

«Să să prăznuească sărbătoarea Tuturor Sfinţilor pe an cu cinste cuviincioasă, după obiceiul ţării, şi într'această zi să dăruească pre mitropolitul ţării, ca să săvârşească sfânta Liturghie şi în ziua aceea şi a doua zi.

«Să să facă sărindare şi liturghii în toţi anii pentru sufletele celor ce au miluit sau vor milui sfânta mănăstire, după cum s'au însemnat mai chiar[3]) în condic. Să să strângă într'o lăcriţă osebit zeciuiala banilor din câţi să vor agonisì de pre veniturile mănăstirii şi dela milostenii, ca să să afle la vreme de mare păs al ei.

«Să să ţie două tipografii, una greacească şi alta românească, pentru folosul obştei şi pentru agoniseala casei.

«Pe lângă aceasta mai marele mănăstirii şi purtătorul de grije trebilor ei să fie egumenul cel după vremi, chivernisind şi îndreptând toate veniturile ei şi pre călugări cu frica lui Dumnezeu şi cu dreptate; carele cât va trăi să-şi aibă cuviincioasă cinste şi după moarte pomenirile cele obicinuite, precum s'au însemnat în condic. Insă să mai fie şi cinci epitropi din ceata neguţătorească, obraze de cinste, pe cari i-am pus şi i-am aşezat ca să poarte grijă pentru buna chiverniseală şi adaosul casei şi ca să ia socoteală egumenului pe an de două ori pentru tot venitul şi cheltuiala. Şi când ar lipsi egumenul, ei să aleagă pre altul cu ştirea luminatului Domn şi cu blagoslovenia a prea sfinţitului mitropolit, carele va fi după vremi. Insă voesc ca această sfântă mănăstire, care am înălţat-o şi am înfrumuseţat-o cu a mea cheltuială, să fie slobodă, singură ei Œ şi legiuitoare, singură stăpânitoare şi nimănui supusă, fără numai lui Dumnezeu şi sfinţilor tuturor, cărora am şi închinat-o. Să nu fie sub vreo stăpânire patriarhească, nici sub vrednicie domnească, nici sub stăpânirea arhiereului ţării, nici supusă vreunui boer, nici vreunei

[1]) săraci.
[2]) făcătorului de minuni (nota lui Melhisedec).
[3]) clar.

mănăstiri, ori mare, ori mică Ci numai numele cel canonicesc al prea sfinţitului mitropolit să să pomenească întru ea după rândueala cea bisericească. Iară mănăstirea să să stapânească şi să să îndrepteze întru toate numai de egumenul şi de cei cinci epitropi cu un gând intru toate, după rândueala ce am aşezat în cele 32 de capete. Iară de va vrea cinevà din cei de acum sau din cei mai de pre urmă, ori din ce rânduială ar fi, să supue această slobodă a noastră mănăstire altui obraz sau altei mănăstiri, sau va strămutà cevà din cele ce s'au hotărît de a noastră bună voie, în cele 32 de capete, unul ca acela să fie afurisit de Dumnezeu atotţiitoriul şi proclet şi neiertat şi în lumea aceasta şi în cea viitoare, să aibă pârîşi la ziua judecăţii cei [1]) înfricoşate pre toţi sfinţii şi procopsală să nu vază în toate zilele vieţii lui.

«Şi pentru aceasta s'au făcut acest arhieresc hrisov, întărit cu iscălitura şi cu pecetea smereniei noastre spre adeverinţa, întemeierea şi nestramutarea aşezământurilor şi învăţăturilor noastre ce s'au zis mai sus. Iulie 20 d-ni [2]), leat [3]) 7223

«Dat în scaunul Mitropoliei noastre în Bucureşti.

«Smeritul mitropolit al Ungro-Vlahiei — Antim [4])».

Observaţi prin urmare grijà lui deosebită pentru cultură: să să crească copiii cari vor să înveţe carte şi să li să ţină un dascăl; să să păstreze cele două tipografii. Prin tipografii deşteptase lumea ortodoxă contra primejdiei calvine, prin ele întreţinuse dragostea de credinţă, fară ele nu s'ar fi putut prin urmare.

«Antim cunoşteà mai multe limbi, anume: limba lui natală, cea georgiană, cea grecească, cea turca şi arabă, cea romăneasca şi cea slavona» (MELHISEDEC în *Ant. Ivir. Didahii,* 1888, pag. XX).

[1]) celei.
[2]) zile, [3]) anul.
[4]) Reprodus din ediţia dela 1888, pag. XXIV—XXIX.

MITROPOLITUL ANTIM CA OM POLITIC.

Ca *om politic*, judecà tot din punct de vedere bisericesc: erà cu creştinii, nu cu Turcii:

«...în 1711 Antim fu unul dintre acei fruntaşi ai ţării, cari stăruiră pe lângă domn ca el să se declare pentru Muscali, cari intrară în legături cu dânşii şi duseră fără rezerve şi într'un chip compromiţător politica pe care Vodă o duceà cu socoteală şi cu pază de către Turci şi spionii lor. Antim fu atât de vădit părtaş al duşmanilor împărăţiei, încât Constantin Vodă se crezù dator să iee măsuri contra lui. El cerù demisia mitropolitului ..» (N. IORGA, *Ist lit sec. al XVIII-lea* I, 423).

Erà în contra Turcilor şi a Fanarioţilor. Ţineà să fim sub o putere creştină (Ruşii sau Nemţii). La el predominà sentimentul religios, înainte de orice, findcă, deşì politica sănătoasă erà cea cu Turcii, el susţineà o politică creştină.

Se potrivià deci şi din punctul acesta de vedere cu Const. Brâncoveanu.

MITROPOLITUL ANTIM CA ORATOR RELIGIOS.

Marea lui importanţă sta însa în activitatea lui de orator religios.

De câte ori n'am urcat dealul Mitropoliei în plimbare, de câte ori n'am privit mitropolia, fără să ne fi gândit la cele două sute de ani trecuţi peste ea de când e mitropolie, fără să ne fi gândit că în ea s'au săvârşit actele cele mai mari ale istoriei noastre. Acolo a fost încoronat ca Rege, în 1881, domnitorul Carol, acolo s'au slujit rugăciunile către Dumnezeu la întronarea lui Cuza, la alegerea lui, acolo au îngenuchiat înaintea altarului toţi voevozii noştri de două sute de ani încoace.

Tot de numele lui Brâncoveanu şi al lui Antim este legată şi mitropolia noastră. Până la Brâncoveanu, mitropolia erà numai biserica Sf. Constantin şi Elena, întemeiată de Leon Vodă. Cel care a înfrumuseţat-o şi a ridicat-o la rangul de mitropolie a fost Brâncoveanu.

Tot mitropoliei i-a fost dat să facă să răsune glasul celui mai mare predicator român, glasul mitropolitului Antim. E greu să ne ducem cu două sute de ani în urmă; e greu să ştergem din minte stradele şi casele de astăzi, ca să punem în locul lor pe cele de acum 200 de ani, e poate şi mai greu să uităm pe oamenii de astăzi, fracurile şi uniformele militare cari strălucesc în mitropolie la zile mari. Dar cât de puţin, tot ne trec pe dinaintea ochilor boierii noştri adunându-se rânduri rânduri acolo şi aşteptând sosirea domnului, care venià sau în rădvan sau călare. In liniştea aceea adâncă, întreruptă doar de sgomotul semnului crucii ori al mătăniilor, slujba bisericească se desfăşurà măiestoasă, ca să se încheie cu o predică a mitropolitului.

Predicele se rostiau numai la Bucureşti şi numai în cele şase luni cât sta aici, fiindcă dinaintea paştilor şi până în Octomvrie Brâncoveanu sta la Târgovişte. Simţise că Turcii vor să-l mazilească şi, ca să fie mai sigur de fugit în Ardeal, sta jumătate de an la Târgovişte, deşi boierii şi mai ales negustorii murmurau. Curtea din Târgovişte nu erà atât de strălucită ca cea din Bucureşti, fiindcă nu toţi curtenii şi boierii se puteau duce regulat acolo. Pe lângă aceasta, e vede că şi domnul duceà o vieaţă mai retrasă,

fiindcă predicele mitropolitului Antim se ţineau maĭ mult de Sf. Dumitru, Sf. Mihai, Sf. Nicolae, de Crăciun şi de Florii. Avem de pildă cinci predici ţinute la Florii şi nici una la Paştĭ. Cu toate acestea la Sf. Constantin şi Elena, ziua domnului, se ţineau regulat predici, fie la Târgovişte, fie că venià domnul la Bucureşti pentru ziua aceea.

OBICEIUL PREDICILOR [1].

Ţinerea de predici la zile mari erà un fapt foarte răspândit în toată lumea religioasă: şi în occident şi în orient. Una din gloriile literare ale Franţei, de pilda, e pleiada de oratori bisericeşti din secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea: Bossuel, Bourdalone, Flechier, Massillon. La noi predicele s'au introdus sub influenţa grecismului: atât cel din Constantinopol, Ierusalim şi Alexandria, cât şi cel din Italia, unde erà un vestit predicator, Ilie Miniat, în Veneţia, caruia i se şi ziceà «Demostenes al bisericii». Erà o dovada de cultură şi de credinţă, ca voevodul să-şi aibă predicatorul sau.

Şi-a avut predicator Matei Basarab. Brâncoveanu a avut trei.

In 1766, Grigorie Ghica, domnul Moldovei, întemeiază la Iaşi o şcoală domnească sau academie cu biserica ei. Pe atunci nu se puteà închipuì o şcoala fară biserică, întru cât învăţământul erà în majoritate religios şi tindeà în deosebi la formarea carierii preoţeşti. Domnul cere patriarhului din Constantinopol în-

[1]) Vezi şi ce am zis şi în *Omagiu lui C. Meissner,* Iaşi 1 13, pag. 279 articolul «O vreme de înflorire a predicei religioase în literatura română».

cuviințarea pentru această școală în 1767. Patriarhul adună sinodul și răspunde favorabil. Răspunsul acela se păstrează. E interesant, pentrucă vorbește în amănunțimi despre școala lui Grigorie Ghica, despre felul materiilor predate, despre lefurile profesorilor, etc. Mai interesant pentru noi este că între profesori se înșiră și doi predicatori: unul în limba greacă, altul în cea moldovenească [1]). Predicatorii profesau poate și în clase învățământul pur al religiei, dar rolul lor erà fără îndoială mai mult duminicile și sărbătorile în biserica alăturată școalei: acolo țineau cuvântări tinerilor despre curățenia sufletească și despre deșertăciunile lumii aceștia. Cel mai important dintre ei erà cel grecesc. Toată stăruința școlarilor țintià mai ales să ajungă la deplina înțelegere a lui; dar până atunci, ca să nu rămâie școlarii fără înțelesul predicilor, li se da și un predicator moldovenesc. De altfel și în leafă se observà diferența: predicatorul grecesc avea 300 lei anual, cel moldovenesc numai 180. [2])

Nici școalele prin urmare nu erau lipsite de predici. Și acolo le auziau școlarii. De sigur că învățau să le și facă.

Constantin Cantemir, domnul Moldovei, își avea de asemenea predicatorul său, care erà și profesor al fiului său, Dimitrie. Predicatorul acela a rostit și discursul funebru la moartea lui C. Cantemir.

Obiceiul predicelor mai erà întreținut și de profesorii greci aduși pentru copiii domnilor și ai boierilor.

[1]) C. Erbiceanu, *Cron. Greci*, pag. XV—XVI.

[2]) Dată fiind ieftinătatea vieții și scumpetea monedei pe atunci, să nu ne mire prea mult lefurile acestea.

Mai toţi aveau cultura grecească de retori şi mai toţi vorbiau bine. Un scriitor grec spune că la noi erà un Ateneu elenic, în care se formà o dulce şi plăcută frazeologie, ceeace lipsià în celelalte părţi ale Greciei.

Pe lângă acestea, mai toţi patriarhii greci veniţi aici rostiau predici.

Aşà se face cum copiii de boieri şi de domni rostiau ei înşişi — chiar când erau încă şcolari — predici ocazionale, fie compuse de ei, fie de profesorii lor.

Copiii lui Brâncoveanu, Ştefan şi Radu, ţineau asemenea predici. Unele din ele s'au şi tipărit. Aşà de pildă una a lui Radu, rostită la un Sf. Nicolae. Un alt copil, Şerban, fiul marelui vistier de atunci, rosteşte o predică la un sfânt Atanasie. Copiii lui C. Cantemir au ţinut de asemenea predici ocazionale: unul la un Sf. Dumitru, altul — deşi n'aveà decât 7 ani — înaintea ţarului, iar Dim. Cantemir la suirea pe tron. Copiii lui Miron Costin din Moldova: unul a vorbit în faţa lui Antonie Ruset, când s'a suit acesta în scaun, altul la Crăciun, altul în faţa lui Chmielnitzki, care trecea dela Constantinopol în Ukraina.

PREDICILE LUI IVIREANU.

Dar mitropolitul Antim a predicat în româneşte — aceasta e meritul lui cel mare.

Punctul de plecare în predicele lui erau textele religioase, dar ştià să aleagă din ele pe cele frumoase şi mai ales pe cele potrivite cu împrejurarea.

Ca să nu fie prea abstract, nici prea monoton, îşi înfaţişează învăţăturile în comparaţiuni frumoase.

1. Când s'a ales mitropolit, a ţinut în faţa domnului şi a boierilor o cuvântare. Cuvântarea a început-o cu o comparaţiune:

Doctor bun — zice el — nu este cel care chinueşte pe bolnav, ca să-l însănătoşeze; ci cel care pe nesimţite, cu medicamente dulci, izbuteşte. Tot aşà şi doctorul de suflete, Iisus Hristos, nu tămădueşte pe oameni cu sila, cu frica, cu ameninţarea, ci cu cuvântul blând.

2. După cum magnetul atrage fierul şi chihlibarul firul de păr, aşà a atras la el Mântuitorul pe pescarii deveniţi în urmă apostolii lui.

3. După cum pescarii prind cu plasa peştele, aşà apostolii au prins pe oameni cu mreaja cuvântului bun al Evanghelіei.

4. Apostolii au câştigat o mare victorie, cum n'a putut câştigà nici până la ei, nici după ei vreun împărat: «oameni făr de arme şi nedichisiţi cu ale oştirii, săraci de avuţie, proşti de învăţătură, slabi de post, blânzi pentru nerăutate, au înălţat nu steaguri de oaste, ci numai crucea, semnul păcii, propoveduind nu cu sunete de tobe şi de surle, ci numai cu neputincioasă limbă şi neînvăţată pre Hristos şi credinţa; şi fulgerând nu zic cu fulgerele săbiilor celor ascuţite, ci numai cu strălucirile unei vieţi bune, neumplând pământul de oşti, nici să acopere marea de corăbii cu vintrele, ci numai făr de rane, făr de sânge, făr de vătămare, calcă şi supun toată păgânătatea».

5. Suntem porniţi spre rele şi stricăciuni, nimic nu ne poate împiedicà. Suntem «ca roata când dă de vale şi nu să poate oprì»... Ni s'au împietrit inimile în

răutăţĭ ca a lui Faraon, şi umblăm ca nişte cai sirepi, fără zăbală şi fără de ruşine, până vom cădeà în vreo prăpastie şi vom pierì.

6. Şi precum un om are în casa lui aur, argint, scule şi alte haine, şi când iese din casă pune lacăt şi încuie, pentru ca să nu meargă vreun hoţ să i le fure să se păgubească, aşà şi smerenia încuie ca un lacăt toate bunătăţile, ca să nu meargă hoţul cel de obşte, diavolul, să le fure.

MITROPOLITUL ANTIM CA MORALIST.

O altă faţă sub care ni-l prezintă predicile lui este aceea de moralist sever. In direcţiunea aceasta, nu se sfieşte să înceapă cu arhiereii. Dacă preoţii — zice el — trebuie să fie morali, cu atât mai mult trebuie să fie arhiereul, fiindcă vrednicia mai înaltă aduce după sine şi răspundere mai mare.

Este aspru cu femeile cari îşi vopsesc faţa, cari cred în descântece, cari clevetesc până şi în biserici, cari nu mărturisesc duhovnicului toate păcatele.

Cu acei cari au doi duhovnici: unul la ţară şi altul la oraş, ca să-i poată ascunde acelui din urmă păcatele cele mari.

Aspru în fine cu ce-şi ascund greşelile.

Nu se sfià să fie sever chiar cu domnitorul. Intre punctele de acuzare ridicate împotrivă-i a fost tocmai şi acesta că a îndrăznit să vorbească în contra stăpânului său. El însuşi în întâmpinarea ce a făcut-o lui Brâncoveanu (pag. 237) mărturiseşte că a făcut aceasta, dar nu cu duşmănie, nu cu vicleşug, ci în calitatea lui de pastor sufletesc. Acelaş lucru de altfel se

întâmplà în Franța, când marele orator al bisericii catolice, Bossuet, făceà dojane și da sfaturi lui Ludovic al XIV-lea.

Apostrofează pe iubitorii de chefuri, pe lacomii de bani, pe pismătareți și pe trufași, pe cei ce clevetesc.

Și n'are încredere în pocăința aparentă; vrea fapte, nu fățărnicie. Intr'una din zilele de Florii a ținut ca de obiceiu o predică: avem cinci predici de-ale lui ținute în ziua aceasta. La sfârșitul aceleia în care vorbește despre învierea lui Lazăr și despre înțelesul ce trebuie să dăm acestei minuni a mântuitorului, privește mulțimea de boieri strânsă înaintea lui. Vede pocăința tuturor și ramurile de sălcii din mâinile fiecăruia, dar se îndoește că în adevăr pocăința a pătruns în sufletele lor. Li se adresează atunci fățiș și se întreabă: oare adevărat să fie că ați venit la calea dreaptă? Nu cred. «Lăsați jafurile, lăsați strâmbătățile, vrăjmășiile și scandalele».

Țara noastră stă rău. Deasura capului ei atârnă o mulțime de suferințe. Ce faceți ca s'o scăpați?

Apostrofează pe bețivi, pe cei cari înjură, etc.

PREDICELE CA IZVOR DE INFORMAȚII.

Predicele lui devin din această cauză un izvor de informații despre păcatele vremii. Erau și atunci, ca și astăzi, oameni cari reduceau vieața la somn și la mâncare, cari urau pe cei dimprejurul lor, cari pârau pe aproapele. In deosebi în contra celor ce pârau se ridică cu indignare, fiindcă pe atunci obiceiul acesta luase o întindere atât de mare, încât amenință zilnic chiar tronul țării. In lăcomia lor, Turcii așteptau numai

prilejul să schimbe domnii, fiindcă fiecare schimbare de domn aduceà sume fabuloase în visteria Sultanului. Profitând de lăcomia turcească, boierii ţării luaseră urîtul obiceiu al pârii şi toată activitatea şi-o reduceau la a se duce şi întoarce dela Constantinopol cu pâri contra domnului. De această pâră nu scăpase nici mitropolitul Antim. Duşmanii îl învinuiseră la Domn că ţine pe faţă cu Germanii contra Turcilor, că vorbeşte de rău pe însuşi Domnul, că e dator, că a risipit banii mănăstirii Snagovul, cât a fost egumen acolo, şi ai episcopiei Râmnicului, cât a fost episcop, că în fine este strein şi că e ruşine ca pe tronul mitropolitan al Ţării Româneşti să stea un strein (pag. 241). Pâra atunci luase o întindere primejdioasă: fiecare dregător sta veşnic cu frica să nu i se ia locul. Dacă nici mitropolitul, nici domnii nu erau scutiţi de ea, ne putem închipuì până la ce grad ajunsese. Deaceea Antim Ivireanul e atât de furios în predicile lui contra celor ce pârăsc.

In altă parte face aluzie la boierii cari nu-şi fac datoria, la domnii cari nu-şi îngrijesc supuşii.

II. — Lămuriri privitoare la ediţiunea de faţă.

TEXTUL. Predicile sau Didahiile lui Antim Ivireanu s'au publicat de două ori: odată 1886, de d-l I. Bianu, a doua oară la 1888, de C. Erbiceanu. Ediţia din urmă, după chiar originalul lui Ivireanu (păstrat la Academia Română, secţia manuscriptelor, sub n. 549); cea dela 1886, după o copie păstrată

şi ea la Academie, sub n. 524[1]), care cuprinde aceleaşi bucăţi, afară de 3: două de înmormântare şi una de spovedanie.

Aici am luat ca punct de plecare ediţia dela 1888, cu următoarele modificări: peste tot *cătră, Hristos, pre, preste, să* (reflexivul), în loc de «către», «Christos», «pe», «peste», «se», fiindcă aşà e în original.

ORDINEA BUCĂŢILOR.

D-l Bianu, plecând dela manuscriptul 524, a pus alături toate predicile referitoare la aceeaş zi: astfel avem una după alta trei predici rostite la Schimbarea la faţă; două la Adormirea Maicii Domnului, două la Sf. Dumitru, două la Sfântul Niculae, două la Crăciun, două la lăsatul secului, cinci la Florii, două la Sf. Constantin.

D-l Erbiceanu, plecând dela manuscriptul original, a urmat ordinea cronologică a Duminicilor şi sărbătorilor.

In ediţiunea de faţă s'au introdus următoarele modificări:

1⁰) S'au pus la urmă ca «adaus» bucăţile cari nu sunt discursuri religoase;

2⁰) Discursurile s'au grupat în două: a) *Predici,*

[1]) Deşi ediţia dela 1888 a luat ca punct de plecare — se spune în prefaţa ei — chiar originalul totuşi în realitate ea a reprodus textul celei dela 1886, fiindcă micile deosebiri de limbă dintre original şi ediţia din 1886 sunt păstrate şi aici. Iată două exemple:

Ediţia 1888	*Ms. original*	*Ediţia 1886*
puterea lui cea mare şi nespusă (pag. 9).	puterea lui cea nespusă (fila 9).	puterea lui cea mare şi nespusă (pag. 9).
cu ce bucurie şi cu ce veselie (pag. 10).	cu ce bucurie şi veselie (fila 9 verso).	cu ce bucurie şi cu ce veselie (pag. 9).

cari sunt şi cele mai numeroase, aşezându-se în ordinea ediţiunii din 1888 şi b) *Cuvântări funebre.*

ALTE PREDICI ATRIBUITE LUI ANTIM IVIREANU.

In 1889, episcopul Melhisedec a publicat un al doilea volum de predici [1]) după un manuscript găsit de el şi păstrat acum la Academia Română sub No. 525. Argumentele însă pe cari le aduce, ca să probeze că în adevăr Antim e autorul predicilor, nu sunt destul de convingătoare şi deaceea publicăm numai predicile de faţă, cu privire la cari nu mai există îndoiala.

PETRE V. HANEŞ.

Fevruarie 1915, Bucureşti.

1) *Didachiile mitropolitului Ungro-Vlahiei Antim Ivireanul 1709—1716 făcute pentru toate Duminicile începând dela Duminica Fariseului şi pentru toate sărbătorile anuale, mari şi mici,* Buc. 1889.

PREFAŢA LUI I. BIANU

LA EDIŢIUNEA DIN 1886.

Predicele sau Didahiile mitropolitului Antim Ivireanul erau cu totul necunoscute până acuma.

P. S. S. episcopul Melhisedec a găsit manuscrisul, după care ele se publică aci, la anul 1871, în biblioteca răposatului episcop de Buzău, Dionisie, care adunase o frumoasă colecţiune de cărţi vechi româneşti şi vreo 40 de manuscrise. P. S. S. episcopul Melhisedec a prezentat Academiei, în şedinţa dela 18 Martie 1886, volumul manuscris, propunând ca să se ia dispoziţiunile necesare spre a se tipări. Academia a primit cu bucurie această comunicare, iar d-l ministru al cultelor şi instrucţiunii publice, D. Sturdza, a binevoit a luà în socoteala ministerului său cheltuielile necesare la facerea ediţiunii şi a binevoit a însărcinà pe subscrisul cu îngrijirea acestei lucrări.

In titlul Didahiilor, aşà cum se află în manuscris şi se reproduce mai jos înaintea textului lor, aflăm foarte complete informaţiuni asupra lui; ni se spune că Didahiile sunt copiate după un manuscris la 27 Iulie 1781 de arhimandritul Grigorie Deleanul.

Copiatorul, spre a-şi asigurà proprietatea acestui volum, a scris greceşte între titlu şi începutul întâiei didahii următoarea notiţă: «şi această (carte) dimpreună cu celelelalte (este) a lui Grigorie archimandritul Deleanul [1])».

---

[1]) în original, şi în greceşte.

Asupra manuscrisului mai avem de zis următoarele:

El este un volum în 4⁰ mic, compus din 3 foi la început (titlu şi scara) şi din 259 foi paginate de copist; pe fiecare pagină sunt 20 rânduri.

Scrisoarea este cirilică ordinară cursivă din timpul scrierii; titlurile dîdahiilor şi literile cu care începe fiecare didahie sau fiecare nou alineat sunt aproape toate scrise cu roşu.

In unele locuri s'au făcut ştersături şi schimbări de către însuşi copiatorul sau de altă mână. Toate aceste schimbări, corecturi sau ştersături s'au însemnat în text şi în note subliniare.

Textul s'a reprodus exact după manuscrise, fără totuşi să se fi transcris rigurios scrierea cirilică cu literele latine corespunzătoare, căci prin aceasta textul ar fi devenit prea greu de cetit preoţimii — pentru care mai cu seamă s'a făcut această ediţiune; totdeauna s'au păstrat însă formele cuvintelor aşà cum se află în manuscris.

In acest mod credem că predicele mitropolitului Antim vor puteà fi cetite şi înţelese cu uşurinţă în această ediţiune nu numai de oamenii de litere, dar şi de preoţime.

Predicele luį Antim sunt unul din cele mai preţioase monumente în literatura noastră bisericească, nu numai pentru că ele sunt singurele în felul lor, căci dela nici un alt prelat românesc din trecut nu avem o lucrare în acest fel, dar şi pentru valoarea lor reală, pentru căldura elocinţei care adeseori minunează, şi pentru frumuseţea, bogăţia şi câte odată chiar eleganţa limbii în care sunt scrise.

Bucureşti, Iunie 1886.

PREFAŢA LUI C. ERBICEANU
LA EDIŢIA DIN 1888

In anul 1886 s'a imprimat pentru întâia oară, cu cheltuiala ministeriului cultelor şi instrucţiunii publice, *Didahiile* Mitropolitului Ungro-Vlahiei, Antim Ivireanul, după un manuscript găsit la 1871 de neobositul desmormântător al literaturii noastre religioase şi naţionale, Prea sânţitul Melhisedec, episcop de Roman, în biblioteca reposatului episcop de Buzău, Dionisie. Prea sânţia sa a propus atunci Academiei Române, în şedinţa din 18 Martie 1886, de a se luà disposiţiile necesare spre a se imprimà amintitele Didahii, pentru însemnătatea conţinutului şi a limbii lor. Admiţându-se cu bucurie imprimarea lor de către membrii Academiei, d-l ministru cultelor şi instrucţiunii publice, D. A. Sturdza, râvnitor de a vedeà publicate monumentele literare şi linguistice ale bărbaţilor noştri însemnaţi, s'a grăbit cu bunavoinţă ce-l caracterizază a luà în sarcina ministeriului cheltuielile necesare, şi a însărcinat cu îngrijirea editării pe d-l I. Bianu, bibliotecarul Academiei şi membru al ei corespondent. Domnia sa a executat imprimarea ediţiei precedente din Didahiile mitropolitului Antim Ivireanul.

Editarea însă a fost făcută nu după original, ci depe o copie scrisă de Grigorie Arhimandritul Deleanu, la 1781 în Mitropolia Bucureştilor, decopiind şi acesta, după cum însuşi declară, depe un alt manuscript. Prin aceste repeţite decopieri, prescriitorii au întrodus, ca de ordinar, un număr însemnat de schimbări atât în ordinea Didahiilor, cât şi mici schimbări în fraze şi în cuvinte, ceeace nu mai puteà servì fidel de

monument literar, pentrucă nu mai puteà prezentà icoana exactă a limbii autorului şi a timpului aceluia [1]).

Din o fericită întâmplare, subsemnatul, vizitând mănăstirea Căldăruşanii, împreună cu Prea sânţitul Gherasim Pitişteanu în vara auului expirat 1881, şi cercetând biblioteca acelei mănăstiri, am găsit însuşi originalul Didahiilor, aşà cum ele au ieşit din pana învăţatului mitropolit Ivireanul. Această descoperire comunicând-o atât d-lui ministru de culte şi instrucţie publică, D. A. Sturdza, cât şi Prea sânţitului Melhisedec, d-l ministru în dragostea nesfârşită ce are de a înavuţì limba naţională cu monumentele sale originale, precum şi spre respândirea ideilor religioase prin preoţii poporului (pentrucă aceste predici pot fi foarte cu fruct întrebuinţate şi astăzi şi pronunţate chiar de preoţii bisericilor noastre române), a decis, după propunerea făcută şi de Prea sânţitul Melhisedec, de a reedità tot cu cheltuiala onoratului ministeriu aceste Didahii, aşà cum sunt şi în ceeace priveşte ordinea materiilor, precum şi a limbii. Manuscriptul original mai cuprinde şi câtevà învăţături cari lipsesc în ediţia precedentă.

Cu ocazia aflării acestui volum, am mai găsit tot la mănăstirea Căldăruşanii şi alte scrieri de ale vrednicului în cuvânt mitropolit Antim, unele originale, iar altele cu mare probabilitate de a fi sau originale, sau cel puţin copii vechi depe scrierile sale originale. Pentru ca publicul român să cunoască acest material preţios, şi ca activitate religioasă şi ca monument linguistic, ce ne-a rămas dela nemuritoriul mitropolit Antim Ivireanul, voiu descrie atât forma cât şi conţinutul tuturor acestor manuscripte, începând cu manuscriptul imprimat acum, pe care-l avem în mână. Pentru ca aprecierile asupra autografelor mitropolitului Antim Ivireanu să se poată face de oricine în mod obiectiv, m'am hotărît a da şi specimene din scrisoarea lui Antim.

Totdeodată sunt vesel a anunţà că Prea sânţitul Melhisedec încă a găsit originalul volumului al II-lea [2]) al Didahiilor

[1]) Dar nici ediţia lui Erbiceanu nu îndeplineşte această cerinţă.

[2]) A se vedeà lămuririle din prefaţa acestui volum.

lui Antim Ivireanul, şi care vor fi puse sub presă îndată după ce vor apărea acestea, după deciziunea ce a luat d-l D. A. Sturdza. Avem dreptul a sp.rà că domnia sa, în iubirea ce are de cartea românească, va continuà publicarea completă a scrierilor mitropolitului Antim Ivireanul, ce din nou s'au descoperit, spre a le puteà aveà publicul român întregi.

EPISCÔPUL MELHISEDEC
DESPRE ANTIM IVIREANUL [1])

Mitropolitul Antim Ivireanul a fost de naţiune georgian, născut în provincia Caucazului numită Iberia sau greceşte Iviria, de unde el s'a şi numit şi intitulat totdeauna «Ivireanul». Dupre cum ne spune Del Chiaro, agentul veneţian care a trăit mulţi ani în Bucureşti şi a fost contemporan cu Antim şi l-a cunoscut de aproape, Antim în tinereţea sa a fost căzut în sclavie la Turci, dar talentele lui cele mari artistice şi extraordinara lui inteligenţă l-au făcut iarăşi liber şi i-au făcut o poziţiune onorabilă în capitala imperiului otoman.

ANTIM CĂLUGĂR [2]). Pe la anul 1690, domnitorul Constantin Brâncoveanul voind a perfecţionà arta tipografică în capitala sa Bucureşti şi a înlesnì tipărirea cărţilor trebuitoare, atât în limba română, cât şi în cea grecească, a chemat pe Antim din Constantinopole în Ţara Românească, şi i-a încredinţat tipografia mitropoliei. Antim erà atunci mirean şi se numià Andreiu; dar curând el primì schima monahicească în mitropolia din Bucureşti şi numele de Antim. Sub conducerea lui Antim, tipografia se îmbogăţì cu frumoase litere cirilice, greceşti şi arabe; a format dintre Români tipografi aleşi şi a început a tipărì cărţi bisericeşti şi teologice, atât în limba română, cât şi în cea grecească, cărţi al căror număr este foarte însemnat: căcì, precum se ştie, restimpul de 26 ani

[1]) In ediţia dela 1886 şi în cea dela 1888.
[2]) Subtilurile lipsesc în original.

al domniei lui Brâncoveanul a fost o epocă de desvoltare şi propăşire a literaturii române şi a celei greceşti în Muntenia. La toate produsele literare din aceà epocă vedem însemnat numele «Antim Ivireanul», parte ca editor, parte ca traducător şi autor. Tipografia mitropoliei, reformată şi îmbunătăţită de Antim, a luat titlul de «Tipografia Domnească».

Pe lângă ocupaţia cu tipografia, Antim din cei dintâi ani ai petrecerii lui în Muntenia, s'a ocupat serios de studierea limbii române, şi în curgere de 25 ani, cât a petrecut în această ţară, a ajuns a posedà aceasta limbă în toată perfecţia, ca cel mai bun cărturar român de atunci. Un manuscris ce se păstrează în mănăsirea Agapia din Moldova, care este o traducere din slavoneşte în româneşte, intitulat: «Invăţătura creştinească...» de «întru ierămonahi Anthim Ivireanul tipograful», ne dovedeşte atât prin o ortografie bizară, cât şi prin greşelele de pronunţă, că această operă datează din timpul când el încă nu posedà deplin cunoştinţa limbii române şi a scrierii ei.

ANTIM EGUMEN.

Pe la anul 1698, Antim fu numit egumen al mănăstirii Snagovului. El înfiinţă acolo tipografia sa, în care a tipărit mai multe cărţi şi româneşti şi greceşti. Dar tot odată el erà şi director al tipografiei domneşti dela mitropolie.

Egumenatul lui la Snagov a ţinut până în anul 1705.

ANTIM EPISCOP.

In acest an, în luna lui Martie, Ilarion episcopul Râmnicului fiind învinovăţit în mai multe abateri dela canoanele şi rânduielile bisericeşti, Domnul C. Brâncoveanu a ordonat mitropolitului Teodosie a convocà un sinod dintre arhiereii aflători în Bucureşti, cari să judece pe episcopul Ilarion.

Sinodul a fost preşedat de Dosoteiu, patriarhul de Ierusalim, care se întâmplase atunci în ţară. Ilarion fu judecat şi condemnat la destituire din episcopat.

Remâind vacantă episcopia de Râmnic, alegerea obştească a căzut asupra egumenului de Snagov, Antim Ivireanul.

El, devenind episcop la Râmnic, în anul 1705, şi îndată după destituirea lui Ilarion, a înfiinţat cel întâiu tipografia dela episcopia Râmnicului, care apoi, cu intervale, a fiinţat până în zilele noastre, restabilită de cuviosul episcop Calinic. Antim a tipărit şi aici mai multe cărţi şi româneşti şi greceşti.

Antim cunoşteà mai multe limbi, anume: limba lui natală cea georgiană, cea grecească, cea turcă şi arabă, cea românească şi cea slavonă, precum se poate conchide din cea dintâi traducere a lui română, de care am amintit mai sus, şi care este tradusă depe o carte originală slavonă, produsă în Rusia apusană, după toată aparenţa. Del Chiaro, vorbind de talentele artistice ale lui Antim, ne spune că: «erà dotat cu talente aşà de rari, ca ştià să imiteze într'un mod admirabil orice fel de manufactură, mai cu seamă în genul săpăturilor, desemnurilor şi brodăriilor. Aduse tipografia în cea mai bună stare».

ANTIM MITROPOLIT.

In anul 1709, murind mitropolitul Teodosie, în locul lui la scaunul mitropoliei Ungrovlahiei fu ridicat episcopul Râmnicului, Antim Ivireanul. Cu suirea sa la această înaltă demnitate bisericească, zelul lui se îndoì, atât în privinţa progresului literar, cât şi în privinţa administraţiunii clerului şi a moralizării poporului, precum şi în afacerile politice, la cari erà chemat a luà parte de Domnitor şi de patrioţi.

El predicà la toate sărbătorile în biserica mitropoliei, văţând pe toţi cu mult talent şi zel credinţa şi morala creştină. Dovadă la aceasta sunt «Didahiile» sau predicile, rămase în scris dela dânsul, şi cari astăzi, prin această primă ediţie, se pun la dispoziţia publicului cititor, ca un monument neperitor al marelui arhipăstor românesc. El scrià către cler epistole circulare, învăţând pe preoţi cum mai bine să-şi facă datoriile lor preoţeşti, ferindu-i de superstiţii şi viţii, cari înjosesc demnitatea preoţească şi îndemnându-i a se învăţà pe sine şi pe alţii cu cuvântul şi cu fapta.

A continuat cu tipărirea cărţilor. Del Chiaro ne spune că

mitropolitul Antim, pe lângă literile cirilice şi greceşti a adaos şi literile arabice, cu care a tipărit în limba creştinilor sirieni şi palestineni liturgiarul bisericii ortodoxe, pentru ca şi acei creştini să poată ascultà în limba lor serviciul divin. Intr'o carte grecească «Panoplia dogmatică», tipărită în Bucureşti în anul 1710, autorul numeşte pe mitropolitul Antim: «prea eruditul şi de Dumnezeu alesul».

Mitropolitul Antim, trăind în România şi lucrând pentru patria sa adoptivă şi pentru biserica ei, n'a uitat nici patria sa natală Iberia, ci a înfiinţat şi acolo o tipografie şi a tipărit, în anul 1710 Biblia şi alte cărţi în limba georgiană, tipărită de tipografii români, trimişi acolo de Antim.

Un exemplar de această Biblie se păstrează în Muzeul arheologic dela Tiflis, capitala Transcaucaziei. La urma ei este tipărită o însemnare în limba română, cu litere georgiane, de tipograful Mihail Ştefan, şi următoarele versuri româneşti, cari arată dela cea dintâi strofă că tipografii erau acolo străini, şi duşi numai pe un timp, aşteptând cu nerăbdare întoarcerea lor în patrie:

«Precum cei străini doresc moşia să-şi vază,
Când sunt în altă ţară de nu pot să şază,
Şi ca cei ce-s pre mare bătuţi de furtună,
Şi roagă pe Dumnezeu de linişte bună,
Aşà şi tipografii două cărţi sfârşiră,
Laudă neîncetată dau şi mulţămiră».

Mitropolitul Antim urà dominaţiunea turcească şi pe Grecii fanarioţi, atât cei din ţară, cât şi pe cei din Constantinopole. El erà favorabil ideiei şi dorinţei multora dintre Români de a se ajunge odată ca suzeranitatea turcească să se poată înlocuì cu suzeranitatea unui stat mare vecin, creştin, fie Rusia, fie Austria. Deaceea, în anul 1711, când Moldovenii s'au aliat cu Petru cel Mare contra Turcilor, mitropolitul Antim a îndemnat mult pe Brâncoveanul Vodă ca să se alieze şi el cu Muscalii. Constantin Vodă a rămas neutru; dar mitropolitul Antim, împreună cu unii din boieri, au rămas în simpa-

tiile lor către Ruşi, şi pe cât au putut, au luat şi parte activă la răsboiu contra Turcilor.

CALOMNIEREA MITROPOLITULUI ANTIM.

Duşmanii lui Antim, cari, cum am zis, erau mulţi şi în ţară şi în Constantinopole, n'au pierdut ocaziunea de a compromite pe Antim la Domnitorul Brâncoveanu, calomniindu-l ca duşman al lui, care complotează, atacă pe Domnitor în predicile sale: că a îndatorit mitropolia cu cheltuieli nechibzuite şi de prisos, etc. etc.

Acestea s'au întâmplat pe la finele anului 1711. Calomniile au fost conduse cu atâta ghibăcie, încât Brâncoveanu, cu toată stima ce avuse către Antim, fu pornit cu urgie asupra lui şi-i trimise ordin ca să dimisioneze din mitropolie. Această nedreptate mişcă foarte adânc pe Antim şi prin două apologii, una dela 13 Ianuarie, alta dela 3 Fevruarie anul 1712, răstoarnă una după alta şi arată falsitatea calomniilor aduse asupră-i de către neîmblânziţii lui vrăjmaşi. Apologiile lui Antim sunt adaose la sfârşitul predicilor lui. Antim lasă la înţelepciunea şi indulgenţa Domnitorului soarta sa, declarând că dacă dimisiunea lui se cere imperios, el este gata a o depune în mânile Domnitorului. Brâncoveanu s'a răsgândit şi a lăsat pe Antim nesupărat în scaunul mitropoliei, cât a mai domnit el, adică până la anul 1714, când i s'a întâmplat nenorocitul sfârşit lui şi familiei sale.

MITROPOLITUL ANTIM SUB ŞTEFAN CANTACUZINO.

Sub domnia lui Ştefan Cantacuzin, 1714—1716, mitropolitul Antim a păstorit biserica în pace, mai ales că el mai dinainte era amic cu familia Cantacuzinească. In acest timp mitropolitul Antim a isprăvit mănăstirea, care până astăzi poartă numele său. Del Chiaro ne spune despre această mănăstire astfel: «Antim făcù în Bucureşti şase edificii din fundament, o măreaţă mănăstire cu o prea frumoasă biserică în onoarea tuturor sfinţilor, dotându-o cu preţioase ornamente sacre pentru funcţiunile pontificale, pe cari, pentru nenorocirea sa, nu le putù întrebuinţă spre

consacraţiunea nouei biserici, în care sperà a fi înmormântat».

In anul 1715, Iulie 20, mitropolitul Antim, printr'un act testamentar, dotează mănăstirea sa cu avere şi face dispoziţiunile trebuitoare pentru prosperarea ei şi păstrarea memoriei ctitorului, şi arată binefacerile publice cărora ea este destinată de dânsul. Şi aici se vede sufletul cel mare al mitropolitului Antim, deaceea noi reproducem aici întreg acest testament sau aşezământ, ori, precum îl numeşte el, «Hrisov Arhieresc», după cum a fost publicat în «Revista Arhivelor statului Român [1])».

MOARTEA MITROPOLITULUI.

Anul 1716 a fost fatal şi pentru ţară şi pentru mitropolitul Antim. Poarta destituì din domnia Ţării Româneşti pe Ştefan Cantacuzin şi-l înlocuì cu Nicolae Mavrocordat, care până atunci domnise în Moldova. Acest Mavrocordàt, deşì altmintrelea om erudit şi amic al ştiinţelor şi al oamenilor învăţaţi, cu deosebire al celor străini, pe cari foarte îi curtenià şi măgulià, erà de un caracter violent, foarte crud, nesăţios de avere şi Turc în toată puterea cuvântului. El în politică, ca şi tatăl său, erà cu totul dedat interesului Porţii Otomane; duşmanii Turcilor erau şi duşmanii lui personali. El luase o parte activă la pierzarea Domnitorului Brâncoveanu. Cum se suì pe tronul Munteniei, la 10 Fevruarie, împărţì serviciile ţării la o mulţime de Greci, ce-i adusese cu sine ca slugi credincioase; începù a persecutà pe boierii români, introduse văcăritul şi birul pe cler; confiscă averea Cantacuzineştilor şi stăruì din toate puterile pentru uciderea Cantacuzinilor Ştefan şi Constantin; prinse pe Mihail Cantacuzin şi pe Radu Dudescu şi-i trimise la Constantinopole, unde fură şi aceştia decapitaţi. Mulţi boieri de groaza lui fugiră în Transilvania, şi acolo lucrau pentru ca Austria să vină a scăpà ţara de Turci şi de fanarioţi. Cei ce rămaseră în ţară, retraşi pe la casele şi moşiile lor, de asemenea aş-

[1]) vezi testamentul la pag. XVI.

teptau mântuirea lor şi a ţării dela Austria. Această putere vecină, spre a întreţineà speranţele Românilor, direct sau indirect, făceà din când în când demarşuri militare de a ocupà Principatele Române. Aşà a fost între altele năvălirea bruscă în Moldova a lui Arvath Ferenz, pe care l-a prins şi spânzurat Mihail Racoviţă Vodă, şi i-a risipit banda jefuitoare.

In luna lui Septemvrie, un regiment austriac a ocupat satul Câineni din Oltenia, unde erà situată vama românească despre Transilvania. Vestea aceasta ajunse la Bucureşti foarte exagerată, anume că oştile nemţeşti au intrat în ţară, că înaintează spre Bucureşti, cari numai decât au să fie cuprinşi de Nemţi.

Această veste neaşteptată lovì pe Mavrocordat ca un trăsnet; el nu gândì decât cum să se poată mântuì pe sine şi averea sa în cetatea turcească dela Giurgiu, unde şi plecă neîntârziat cu miniştrii săi greci. Bucureştii erau în fierbere mare, buimăciţi de frică şi de speranţă.

Mitropolitul Antim urà pe Mavrocordat, ca şi toţi Românii. El nu erà în Bucureşti, când sosise vestea cea de spaimă şi de bucurie pentru venirea Nemţilor, ci se aflà în eparhie şi anume în judeţul Vlaşca. Dascălul mitropoliei şi predicatorul curţii, Avramie Veneţianul, scrie mitropolitului cu deamăruntul cele ce se petrec în Bucureşti, şi-l roagă cât mai în grabă să vie în Bucureşti, unde nu este nici o autoritate, căci şi domnul şi boierii lui au fugit; că se aşteaptă să vie domn nou cu Nemţii, anume Gheorghe Cantacuzino, etc. Mitropolitul, îngrijat foarte, a plecat grabnic spre Bucureşti; dar pe cale se întâlneşte cu Mavrocordat la satul Daia (Odaia).

Mavrocordat, spuind mitropolitului cele petrecute în Bucureşti şi că el se duce să aducă oştiri turceşti, spre a scăpà Bucureştii şi ţara de Nemţi, a stăruit cu toate chipurile ca şi mitropolitul să nu se întoarcă la Bucureşti, ci să rămână cu dânsul, ca să meargă odată cu oştirile turceşti. Mitropolitul a arătat şi el scrisoarea despre cele ce se petrec în Bucureşti şi a rămas neînduplecat; iar Mavrocordat se întări în bănuiala sa că mitropolitul este părtaş în complotul boierilor şi că grăbeşte a se duce în Bucureşti, ca să întroneze pe noul

domn Gheorghe Cantacuzin, fiul lui Şerban Çantacuzin, de care se vestise în Bucureşti că vine cu Nemţii, ca să se ridice la domnia ţării. Deaceea la despărţire Mavrocordat ameninţă pe mitropolit că se va căì amar de această neascultare.

Curând se dovedi că panica din Bucureşti nu avusese nici un temeiu. Nemţii nu făcuse nici un pas mai departe în România, dela punctul Câineni. Mavrocordat prinse la curaj, luă dela Turci vreo 200 de Tatari, raportă Porţii toată împrejurarea şi se întoarse la Bucureşti plin de furie şi de răsbunare asupra boierilor şi asupra mitropolitului. Incă pe calea întâlnit pe Vornicul Pătraşcu Brezoianu şi a poruncit de l-au tăiat bucăţi, sub pretext că în lipsa lui din Bucureşti, el cu alţi boieri întruniţi la mitropolie şi-ar fi pus candidatura la domnie. Sosirea lui Mavrocordat în Bucureşti a umplut de groază pe boierii români, cari nu însoţise pe Mavrocordat în fuga lui. Cea dintâi jertfă a răsbunării fu mitropolitul Antim. Fu adus la curte şi pus la închisoare sub pază riguroasă, şi nu i se permise a se înfăţişà domnitorului, precum cereà mitropolitul, ca să se explice. Tot atunci fu întemniţat Ieromonahul Avramie Veneţianul, dascălul şi predicatorul curţii, pentru scrisoarea ce trimesese mitropolitului spre a-l chemà la Bucureşti, şi mulţi alţi boieri bănuiţi pentru complot, şi cari trebuiau să-şi plătească vieaţa cu bani ori cu capul.

Mitropolitul Antim fu repede constrâns prin ameninţări ca să-şi dea dimisia, apoi fu judecat de patriarhie, condamnat şi bisericeşte şi politiceşte; degradat nu nu numai din treapta de mitropolit, dar exclus şi din tagma monahală; şi redus la numele primitiv de Andreiu, fu ezilat pe vieaţă la mănăstirea din muntele Sinai în Arabia.

Din cartea patriarhului Ieremia de caterisirea lui Antim se vede că Mavrocordat a denunţat la Poartă pe mitropolitul Antim ca pe un revoluţionar şi conspirator contra Porţii şi a domnului ţării şi a cerut destituirea lui, şi că Poarta a ordonat patriarhului a-l destituì şi condamnà bisericeşte. In aceà carte patriarhală nenorocitul mitropolit se descrie cu epitetele cele mai degrădătoare, precum: *urgisitul de Dum-*

nezeu, răul Antim, revoluţionarul, conspiratorul contra Porţii şi a domnului, *vrăjitor, criminal* în multe, etc. Patriarhul cu sinodul lui degradând pe Antim, îl lasă ca simplu «monah Antim» excomunicat dela biserică şi dela orice beneficii bisericeşti.

Dar se vede că lui Mavrocordat nu i-a fost de ajuns această osândă, ci a mai agravat-o cu autoritatea sa politică, excluzând pe Antim şi din monahism, făcându-l simplu mirean cu numele de Andreiu şi apoi alungându-l din ţară şi exilându-l în Arabia. Dar nici aceasta nu i-a fost de ajuns: a dispus în ascuns, ca cei ce-l vor duce în exil să-l omoare pe cale. Să ascultăm în aceasta pe Del Chiaro, adoratorul mitropolitului Antim şi martor ocular al acestei tragedii:

«Arhiepiscopul Antim, arestat la curte, fu constrâns prin «ameninţări de a da în scris renunţarea sa la arhiepiscopat. «Fu ales de principe şi de miniştrii săi arhiepiscopul Mitrofan, «care fusese duhovnic al principelui Constantin Brâncoveanu. «Destituitul Antim fu degradat şi acuzat ca vrăjitor şi amă«gitor; i se ridică din cap potcapiul şi i se puse un fes roşu; «îi luă numele de Antim şi-i dede pe cel de Andreiu, căci «aşà se numià el din mirenie; i se ceti şi aplică sentinţa «de închisoare perpetuă în mănăstirea dela muntele Sinai. «Pus noaptea într'un car, fu dat în paza a câtorvà Turci, «cari, ajungând în Galipole, lângă râul *Dulcia,* care trece prin «Adrianopole *(Mariţa?)* uciseră pe nenorocitul arhiepiscop, şi «membrele lui fură aruncate în zisul râu.

«Iată sfârşitul nenorocit al acelui arhiepiscop, de ale cărui «proceduri politice *multi multa dicunt,* şi eu nu voiu să mai «zic altă cevà, de vreme ce judecăţile lui Dumnezeu trebuie «să fie adorate de noi şi fără a le mai interpretà. . . . Gro«zavul caz al uciderii arhiepiscopului (pe când toţi îl credeau «că este închis la muntele Sinai) puse toată Valahia într'o «oribilă consternaţiune»!

Puind în comparaţie darurile cele mari, cu care Dumnezeu a înzestrat pe acest mare bărbat al bisericii române, şi serviciile cele mari făcute de el naţiunii şi bisericii, cu tragicul

său sfârşit, eu nu mă pot oprì a nu încheià notiţele mele despre vieaţa marelui mitropolit român cu cuvintele înţeleptului Solomon:

«Sufletele dreptăţilor sunt în mâna lui Dumnezeu, şi nu «se va atinge de dânsele munca[1]). Părutu-s'au în ochii celor «nepricepuţi a murì, şi s'a socotit ca o pedeapsă sfârşitul lor; «şi ducerea lor dela noi — sfărâmare. Dar ei sunt în pace. «Că înaintea feţii oamenilor de vor luà şi muncă, nădejdea «lor este plină de nemurire. Şi întru puţine fiind pedepsiţi, «cu mari bunătăţi să vor dăruì. Căci Dumnezeu i-au ispitit «pe dânşii şi i-au aflat luişi vrednici. Ca aurul în topitoare «i-au lămurit şi ca pe o jertfă de ardere întreagă i-au priimit. «Şi în vremea cercetării sale vor străluci. Cei ce nădăjduesc «spre domnul vor înţelege adevărul, şi credincioşii vor păstrà «iubirea lor cătră dânsul.

Roman, Mai 29, 1886.

---

1) chinul.

OVID DENSUSIANU DESPRE PREDICILE LUI ANTIM IVIREANU

In Cursul litografiat de istoria literaturii române, I, 589—594

Au fost ţinute între anii 1709 şi 1716, când a fost mitropolit în Muntenia. S'au tipărit în două volume. Prima ediţie dela 1886 e făcută cu îngrijirea domnului Bianu, nu cuprinde toate predicele; manuscriptul din 1781, după care s'au publicat aceste predici, nu erà decât o copie după manuscrisul original — C. Erbiceanu a găsit manuscrisul original, după care a publicat predicele în volumul I-iu şi apoi în volumul al doilea alte predici după un manuscris al părintelui Melhisedec.

Volumul întâiu cuprinde predici ţinute de preoţi înaintea unui public mai ales, mai cult, la sărbători mari, iar volumul al doilea cuprinde predici ţinute înaintea unui public mai de jos şi la sărbători mai mici.

Antim Ivireanu ne apare ca un om care vrea să ridice starea preoţilor şi a întregei societăţi, despre care ne dă un tablou nu tocmai măgulitor. Cartea aceasta de predici e interesantă pentru studiul epocei de atunci (până la 1720); face o mulţime de aluziuni la societatea de atunci.

Iată cum se exprimă Antim Ivireanul (vezi Predicele vol. al II-lea, pag. 160) îndemnând pe toţi preoţii să predice şi ei înaintea poporului acestea:

«Vai şi ce ticăloşie mare este, când se află tăcere în biserica lui Hristos, au din lenevie, au din neînvăţătură tac păstorii oilor celor cuvântătoare, cari sunt în locul apostolilor»,

Mai departe Antim Ivireanu ne arată puţina disciplină pe care a văzut-o în morala întregului popor, lipsa de credinţă, lipsa de voinţă «suntem mai rău decât păgânii» spune Antim Ivireanu. Iată cum se exprimă şi cum condamnă moravurile de atunci (*ibidem,* vol. I, pag. 24).

«Neavând dragoste între noi şi nepohtindu-ne binele unul altuia, după porunca lui Dumnezeu, nu avem nici credinţă, nici nădejde, nici dragoste şi suntem mai rău, mă iertaţi, decât păgânii».

In altă parte condamnă obiceiurile rele din alt punct de vedere (vol. I, pag. 50):

«Pe toţi îi hulim, pe toţi îi grăim de rău, pe toţi îi pârîm, pe toţi îi luăm în râs şi batjocură; tuturora le zicem că sunt nebuni şi fără nici o socoteală; numai pe noi înşine, voiu cuteză a zice, ne facem mai înţelepţi şi decât Dumnezeu şi nu ne aducem aminte că înţelepciunea lumii aceştia este nebunie înaintea lui Dumnezeu».

In altă parte aruncă o invectivă in contra contimporanilor lui (vezi vol. I-iu, pag. 25).

«Pe părinţii noştri îi ocărîm şi-i batem, pe bătrâni îi necinstim, pe boieri şi pe domni îi blestemăm, pe arhierei nu-i ţinem într'o nimic, pe călugări îi clevetim, pe preoţi îi ocărîm, bisericile le ţinem ca nişte grajduri, şi când mergem la dânsele, în loc de a ascultà slujbile, şi a ne rugà lui Dumnezeu să ne ierte păcatele, iar noi vorbim şi râdem şi facem cu ochiul unul unul altuia mai rău decât pre la cârciumi».

Intr'un pasaj, Ivireanu ne istoriseşte unele lucruri destul de bizare, care ne arată lipsa de religiozitate a contemporanilor săi, pe cari îi condamnă.

«Unii se ispovedesc de frica vreunor întâmplări, alţii pentru un obiceiu, alţii de ruşinea omenească, alţii de frica stăpânilor, alţii iar au câte doi duhovnici, unul la ţară şi altul la oraş: la cel dela ţară, ca la un om prost, spun păcatele cele ce socotesc că sunt mai mari; iar la cel dela oraş spun păcatele ce socotesc că sunt mai mici».

In altă parte Antim Ivireanu merge şi mai departe şi con-

damnă frivolităţile şi luxul femeilor; bărbaţilor le dă ca pildă pe Avram; iar femeilor pe Sara şi face o comparaţie între Sara şi femeia cunoscută de el la începutul secolului al XVIII-lea. Iată ce spune, făcând o antiteză (vol. al II-lea, pag. 67—68):

«Vino acum şi tu muiere să-ţi arăt cui să te asemeni. Sarra, muerea lui Avraam, îndată ce veniau oaspeţii la dânşii, se apucà cu mâna ei de frământà pânea, şi nu răpştià asupra lui Avraam să zică: pentru aceasta m'am măritat, având atâta bogăţie, să frământ pâine străinilor?.. Oare să fie acum vreuna aşà? Ba; căci ia scoate mâna Sarei! o văd plină de cocă — Scoate şi mâna unei muieri de acum! o văd plină de inele şi de scule. — Caut şi văd faţa Sarei plină de pielm (un amestec de făină şi apă caldă, cu ea ung femeile pâinea înainte de a o coace). Văd şi faţa unei muieri de acum, plină de fleacuri drăceşti; şi cu aceea arată că Dumnezeu n'a fost vrednic să facă chip muierii. Ştii, o muiere, cum să placi bărbatului? Cu înţelepciune, cu curăţenie şi cu bunătate şi cu blândeţe; iar nu fleacuri de acestea». In acest pasaj vedem o forţare a lui Antim Ivireanu de a reformà moravurile societăţii. Şi-a ajuns scopul, au avut aceste cuvinte vreun efect? Nu putem spune multe. — E probabil că n'au avut mare efect; se poate ca şi puţinul timp cât au ţinut predicile sale să fie cauza puţinului lor succes. Dacă exemplul lui ar fi fost urmat, aceste predici ar fi avut un efect mult mai mare. Predici de acestea nu s'au mai ţinut, şi sforţarea lui Antim Ivireanu, putem spune, a fost aproape nulă.

In cartea aceasta a lui Antim Ivireanu scrisă într'un stil vioiu şi plin de imagini, se vede o tendinţă ce vedem şi la cronicari, anume toată literatura noastră mai veche a fost animată de un spirit de revoltă. Lucrul se explică uşor:

Antim Ivireanu ca şi cronicarii şi ceilalţi la cari se observă acest spirit de revoltă erau oameni cu o deosebită cultură; alături de ei érà pătura de jos ce căutà să ţină la vechile obiceiuri şi erà natural ca să fie un contrast între ei şi această pătură socială şi ca un asemenea constrast să se manifeste în scrierile lor.

Modul cum ni se prezintă Antim Ivireanu în scrierile lui — ca fond şi ca formă — ne arată că e un scriitor din cei mai buni dela sfârşitul secolului al XVII-lea şi începutul secolului al XVIII-lea. Meritul nu e atât de mare în literatură, ci mai ales în privinţa desvoltării noastre culturale şi în special în privinţa influenţei ce a avut-o asupra tipografiei române.

N. IORGA DESPRE PREDICILE LUI ANTIM IVIREANU

In *Istoria lit. rom. în secolul al XVIII-lea*, I, 430—433

De sigur că în ele e multă imitaţie, — în volumul descoperit în urmă multă traducere chiar; de sigur că avem destulă erudiţie migăloasă de teolog, care nu se citeşte şi nu se poate citi. Dar, afară de partea lucrată după reţetă sau împrumutată, afară de partea banală şi moartă. e şi o alta care nu e cea mai întinsă, dar ocupă multe pagini din «Didahii». E această parte originală în care ne întâlnim cu experienţa oratorului, îi cunoaştem sentimentele personale.

Ascultaţi-l cum descrie societatea românească din timpul său, cu indignarea supraveghetorului turmii celei cuvântătoare, cum o mustră şi caută să o îndrepte către o vieaţă curată şi potrivită cu voia lui Dumnezeu.

«Ce neam înjură ca noi, de lege, de cruce, de cuminicătură, de morţi, de comândare, de lumânare, de suflet, de mormânt, de colivă, de prescuri, de ispovedanie, de botez, de cununie şi de toate tainele Sfintei Biserici... Nouă ne pare bine şi râdem. De sunt acestea lucruri creştineşti, zică cine are Dumnezeu».

El arată pe părinţi ocărîţi şi bătuţi, pe bătrâni necinstiţi, pe boieri, pe domni blestemaţi, pe arhierei despreţuiţi, pe preoţi şi călugări defăimaţi şi clevetiţi. Bisericile sunt socotite «ca nişte grajduri : în ele credincioşii, falsii credincioşi vorbesc, râd, «şi fac cu ochiul unul altuia mai rău decât

pe la cârciume». Când vine o sărbătoare, Românii se adună pentru a *bucurà pe dracul.* Ei vând şi cumpără ca şi în zilele lucrătoare şi petrec fără măsură, «ca nişte dobitoace necurate, tăvălindu-se în răsfătăciunile cele spurcate şi de nimica», sburdând «ca nişte cai sirepi, fără de zăbală şi fără de ruşine».

El porunceşte însă meşteşugarilor şi negustorilor să cinstească ziua odihnei lui Dumnezeu, închizându-şi cămările şi tărăbile. «Să vă închideţi prăvăliile, şi nici să vindeţi, nici să cumpăraţi, — nu numai dela creştin, ci nici dela Turci, nici dela alţii, nici să lucraţi». Căci altfel îi va pedepsì şi va alergà pentru aceasta la ajutorul domniei, nu numai la armele lui duhovniceşti. «Şi nimeni să nu socotească din voi şi să zică în inima lui. Dar ce treabă are Vlădica cu noi, nu-şi caută vlădicia lui, ci sa amestecă intr'ale noastre? De n'aţi ştiut până acum şi de n'au fost nimeni să vă înveţe, iată ca acum veţi şti că am treabă cu toţi oamenii câţi sunt în Ţara-Românească, dela mic până la mare, şi până la un copil de ţâţă, afară din păgâni şi din ceia ce nu sunt de o lege cu noi. Căci în seama mea v'au dat stăpânul Hristos, să vă pasc sufleteşte, ca pre nişte oi cuvântătoare, şi de gâtul meu spânzură sufletele voastre şi dela mine va să ceară pre toţi, iar nu dela alţii, până când va voiu fi păstor». Dacă au ei «nevoi grele» care-i îndeamnă să calce linişte Duminecii caci vladica ştie de câte sufere ţara sa «dela cei ce stăpânesc pământul acesta», — el oare nu le are?

Iată acum rândul puternicilor şi bogaţilor, după al meseriaşilor şi negustorilor. In posturi, ei dacă se spovedesc din buze, o fac numai din obiceiu, de ruşine ori de frica «stapânilor sau şi a «unor întâmplări». Sunt unii care-şi fac râs de taina spovedaniei, ţiind pe lângă duhovnicul dela oraş, caruia-i mărturisesc greşelile marunte, un duhovnic de ţara, «un om prost» şi sfios, căruia-i spun, pentruca să le ierte, după datoria lui, vinovaţiile cele grele, păcatele cele mari. Ei uită să spue «ca mâncam carnea şi munca fratelui nostru, creştinului şi bem sângele şi sudoarea feţii lui, cu lăcomiile

şi nesaţiul ce avem», ei nu-şi mai aduc aminte de nedreptăţile şi pârile cu cari şi-au încărcat sufletele. La postit, aceşti fruntaşi ai ţării nu-şi află locul de nemulţămire şi de poftă. «Răpştesc asupra verzelor, înjură legumele, zicând: în zadar s'au adus în lume». Apa o beau cu sila ca o doftorie, «şi cei mai mulţi meşterşuguesc băutura, mângâindu-şi pohta lor, unii cu bragă, alţii cu bere, alţii cu şerbet, alţii cu liverji, alţii cu mied». Şi femeile lor, femeile timpurilor nouă care nu mai ştiu ca Sara să gătească masa oaspetului... Căci mânile nu pot frământà pânea, fiind pline «de inele şi de scule», precum faţa li-o acopăr «fleacurile drăceşti».

Iar cât despre preoţii săi, ei îşi au încă partea în această satiră cuprinsă în ramele predicii religioase. Prin vina lor nu se luminează poporul, prin vina lor nu se curăţă sufletele şi cad în pierzare. Ei cari trebue să aibă graiu de adevăr, lasă să stăpânească tăcerea în casa lui Dumnezeu. Atunci când, spune Mitropolitul, «citaniile şi tâlcurile, voiu îndrăznì a zice, că sunt mai bune decât citania Sfintei Evangheliì».

Dar chiar când avem a face cu pură frazeologie bisericească, cu vechia, veşnica şi banala morală, în formele vechi, fixate de tradiţie, frumuseţi literare deşteaptă atenţia cetitorului şi-l fac să urmărească mai departe predica lui Antim. Ici o frază cu meşteşug întoarsă, dincolo o comparaţie originală. «După ce a ascuns soarele toate razele lui şi s'a stins de tot lumina zilei întru întunericul nopţii, şi când cerul de osteneală a fost închis spre somn toţi ochii lui, atâta cât nici luna nu priveghià, nici una din stelele cele mai mici aveà deschise tâmplele lor cele de argint». «Cum face ariciul», scrie el aiurea, «că, după ce merge la vie, întâi se satură el de struguri şi apoi scutură viţa, de cad broboanele jos şi se tăvaleşte pe dânsele, de se înfig în ghimpii lui, şi duce şi puilor». Şi nu sunt singurele pe cari le-am puteà culege în Didahii.

E curios cum de nu s'au publicat aceste minunate învăţături, atunci când nu numai operele lui Maiota, purtând numele beizadelelor, dar şi ale lui proprii s'au tipărit pe greceşte, şi chiar pe româneşte. Biserica românească a pierdut fără în-

doială mult prin aceasta, căci prin manuscripte discursurile nu s'a răspândit, şi ele au rămas fără influenţă. Abià târziu şcoala ardeleană a pus în circulaţie, a popularizat propovedanii şi didahii, «cuvinte», cari au o bună formă românească, fiind opera fruntaşilor culturii noastre, dar n'au energia şi farmecul discursurilor lui Antim Ivireanul.

Pe de altă parte, se pare că dintre Mitropoliţii cari i-au urmat — şi unii erau totuşi oameni cunoscători şi iubitori de carte, păstori sufleteşti plini de râvnă, — nimeni n'a mai urcat treptele ce duceau către amvon, pentru a întărì şi mângâià în româneşte sufletele credincioşilor. Cuvântările cari, cum ne spune Dimitrie Cantemir, se rostiau la îngropăciunea Domnilor, deveniră foarte rare, într'o epocă de schimbare caleidoscopică a cârmuitorilor noştri. Şi chiar de s'ar mai fi rostit, cum vedem din Iorgachi Logofătul, că se rostiau discursuri la sărbătorile mari şi cum suntem îndreptăţiţi a crede că se făceà la instalarea vreunui Domn, — oratorul vorbià în forma solemnă grecească, pentru a-şi recomandà astfel cunoştinţele».

PREDICI

I.

LUNA LUI AUGUST 6

CAZANIE LA PREOBRAJENIA [1]) DOMNULUI

«Luat-au Iisus pre Petru şi pre Iacov şi pre Ioan fratele lui şi i-a suit pre dânşii într'un munte înalt deosebi şi şi au schimbat faţa înaintea lor».

Cuvintele acestea sunt ale Sfintei Evanghelii, dintru carele avem să înţelegem de prea slăvita schimbarea feţei a domnului nostru Iisus Hristos, ce şi-au făcut în muntele Tavorului. Că vrând ca să arate mărirea sa ucenicilor săi şi nouă mai înainte cu puţinel, zice Evanghelistul cum că, umblând Iisus în părţile Chesariei lui Filip, întrebà pre ucenicii săi, zicând: «cine-mi zic mie oamenii a fi?», iar Petru, apostolul din descoperirea părintelui ceresc, dintre toate celelalte vorbe ale ucenicilor i-au zis cum că este fiiul lui Dumnezeu celui viu, şi cu acest mijloc descoperind tuturor mărirea sa cea mare. Ocara patimei sale, ucenicilor săi celor întăriţi într'această credinţă a arătat, zicând: «că i se cade lui a merge în Ierusalim şi multe a păţi dela bătrâni şi dela arhierei şi dela cărturari, şi a se omorî, şi a treia zi a învià din morţi». Care cuvinte auzindu-le Petru şi fiind încă cu cunoştinţă trupească şi necunoscând mărirea ce erà să vie dintru ocara patimilor, s'a ne-

[1]) Schimbarea la faţă.

voit ca să întoarcă pre Domnul dela acel gând, zicând: «De parte de tine, Doamne, să nu-ţi fie ţie acestea». Căruia Domnul îi zise: «Du-te dinapoia mea, satano, sminteală-mi eşti, că nu gândeşti cele ce sunt ale lui Dumnezeu, ci cele omeneşti». Cu care cuvinte, dojenià Domnul gândul cel trupesc ce erà înrădăcinat cu greşala păcatului celui de obşte în mintea oamenilor, ci zice cum că-i este sminteală, nu că doar ar păţi el sminteală, ci pentrucă cu acele cuvinte îl opriă pre el Petru de lucrarea mântuirii noastre. Dintru care cuvinte putem cunoaşte dragostea cea fierbinte a lui Dumnezeu, care are către neamul omenesc, că pentru fierbinţeala dragostei aceştia şi-au schimbat faţa înaintea ucenicilor, pentru ca să-i întărească pre dânşii mai mult în credinţă şi să nu să smintească văzând pre dascălul lor pătimind pe cruce. Drept aceea lasă astăzi de străluceşte întru dânsul lumina aceea a măririi, care lumină va străluci şi în trupurile sfinţilor lui, când vor luà cununa cea desăvârşită a bucuriei lor, întru care lumină toată făptura omenească cea dinafară atâta s'a schimbat, cât[1]) obrazul lui străluciă ca soarele şi veşmintele lui erau albe ca zăpada. Iar asămănarea aceasta a obrazului cu soarele şi a veşmintelor cu zăpada, nu doar pentru aceea să asemenează, cum că nu ar fi strălucit obrazul lui mai mult decât soarele, sau veşmintele lui n'ar fi fost mai albe decât zăpada; ci pentrucă aici în lume n'avem noi alt nimic mai strălucitor şi mai luminat, decât soarele; sau mai alb, decât zăpada. Că pentru trupurile sfinţilor, însuşi Domnul zice la 13 capete[2]) ale lui Matei: «Că vor străluci ca soarele întru împărăţia părintelui lor (cari sunt pre lângă Hristos ca şi nişte stele, care au lumina lor dela acest soare al dreptăţii), că de asămănează Hristos pre lângă toţi sfinţii lui ca un soare pre lângă stele şi de vor străluci sfinţii ca soarele, cu cât mai vârtos va străluci soarele acesta al dreptăţii. Şi lumina aceasta ochii cei slabi ai ucenicilor nu-i smintià, ci mai vârtos cu o bucurie oarecare dumnezeeească îi veselià. Şi nu numai lumina aceasta străluciă

[1]) încât.
[2]) la capitolul al XIII-lea.

în obrazul lui Hristos, ci şi o frumuseţe oarecare şi podoabă nespusă să arătà întru dânsul, atâta cât, de s'ar adunà într'un loc toată frumuseţea şi toată podoaba, şi cea pământească şi cea cerească, nici într'un chip n'ar puteà ca să se veselească ochii şi inimile celora ce ar privì spre dânsa, precum a veselit lumina aceea ochii ucenicilor lui Hristos. Şi această bucurie preste fire a ucenicilor lui Hristos, nu din strălucirea luminii, ci mai mult din luminata frumuseţe a Mântuitorului sa făceà. Pentru care lucru putem cunoaşte bunătatea şi dragostea lui cea mare, că cu această mărire puteà totdeauna să strălucească; iar el din bunavoie a sa pentru noi au închis razele strălucirii sale, ca să poată răbdà dureri amare pentru noi şi pentru păcatele noastre, ca să poată face răsplătire măririi cei [1]) dumnezeeşti. Deci cine va fi acela carele va socotì acestea şi nu să va aprinde cu totul de dragostea Mântuitorului acestuia? Şi cine nu să va minunà de puterea lui cea mare şi nespusă, care totdeauna ar fi putut ca să strălucească cu această mărire? Şi cine nu va iubì o bunătate ca aceasta pentru care (o! minune) a gonit dela sine o mărire ca aceasta, ca să poată săvârşì mântuirea noastră. Că mai mare minune a fost a închide o mărire ca aceasta strălucitoare, decât a străluci cu dânsa deapururea. Şi nu numai singură mărirea lui Hristos veselià ochii ucenicilor, ci şi a lui Moisi şi a lui Ilie, carii împreună cu Domnul să arătase a fi cuprinşi de lumina şi mărirea aceea; că precum nu erà slobod înaintea împăratului Artaxerx a intrà cinevà îmbrăcat în sac, aşà nu s'a cuvenit nici înaintea împăratului celui veşnic a sta slugile lui, fără numai a fi îmbrăcaţi în lumină şi în strălucire. Că aceştia erau, din toţi părinţii legii vechi, mai aleşi şi mai mari, că unul erà, «nomthetis» adică puitor de lege, iar celălalt erà «zilotis», adică întăritor acestei legi, şi pre aceştia a vrut Domnul să să arate cu dânsul, pentru ca din lege şi din prooroci să ia mărturisire omenirea lui. Oare ce gură ar puteà grăì ca să adevereze cu ce bucurie şi cu ce veselie

[1]) celei.

s'au umplut acei doi luminaţi prooroci, când pre Domnul şi Mântuitorul lor, de carele multe prorocise, nu numai în trup, ci şi în mărire şi în strălucire îmbrăcat, l-au văzut? Că de vreme ce s'au învrednicit aceştia a-l vedeà şi a-l auzì pre Domnul Iisus, de care ei de mult dorià ca să-l vază, şi nu numai ei, ci şi toate neamurile. Cu ce gură va puteà neştine[1]) să grăească cu adevărat bucuria lor, şi mai vârtos că dintr'atâţia părinţi şi prooroci ai legiei vechi numai ei s'au învrednicit a vedeà o mărire ca aceasta. Şi de s'au bucurat Simeon bătrânul atâta, văzând pre Mântuitorul Hristos numai în scutece mişcând (cât moartea, care alt lucru mai groaznic nu poate fi, cu ochi veseli o privià), dar aceştia cari pre acelaş Domn întru mărire strălucind l-au văzut, ce vor fi făcut? Şi cu ce bucurie să vor fi bucurat, şi cu ce veselie să vor fi veselit? Incă şi sufletele acelea cari erau închise în sânul lui Avraam, întorcându-se Moisi şi spuindu-le lor cele ce au văzut, cunoscându-şi ei a fi aproape ziua mântuirii şi a răscumpărării lor, cu ce dragoste vor fi aşteptat? Iar de vreme ce acestea toate sunt puse preste înţelegere, cu o tăcere oarecare blândă şi cu o dragoste, cu credinţă trebuie să le cinstim şi să le mărim. Cuvios şi trebuincios lucru socotesc a fi ca să ştim, la această prea slăvită mărire, aceşti luminaţi proroci ce cuvinte vor fi vorbit cu Domnul. Că înălţimea feţelor înălţat lucru oarece întrebà, şi veselia măririi vesel oarece şi frumos lucru poftià. Că aşà vedem că să face şi la mesele şi ospeţele celor mari, că sunt toate voioase şi vesele, mâncările, băuturile, vorbele, jocurile şi cântările, nimic nu este de jale sau de întristăciune, ci toate de bucurie şi de desfătare. Cine este dar acela acum carele să poată spune mărirea zilei acesteia desăvârşit şi precum să cade? Că tot ce a fost mai slăvit în legea veche şi în cea nouă, în cer şi pre pământ, la arătare au ieşit. Căci acolo au fost mai marii prorocilor al legii vechi şi mai marii apostolilor ai legii nouă; din cer Sfânta Troiţă s'au vădit, şi de pre pământ prea sfânta ome-

[1]) cinevà.

nire a lui Hristos s'au arătat: şi la această veselie mare şi prea slăvită, mai mult decât trei apostoli, cari au fost iubiţi, n'au fost chemaţi. Să vedem dar şi vorba cea de veselie ce au fost? Vorbià, zice Luca la 9 capete [1]), pentru [2]) patimile Domnului, carele erà să se împlinească în Ierusalim. Adică vorbià pentru patime, pentru moarte, pentru îngropare, pentru cruce, pentru legături, pentru scuipări, pentru palme, ocări şi pentru bătăile carele erà ca să le împlinească în Ierusalim. Deci dar au acestea sunt cuvintele cele mari şi de veselie carele să cuvenià să grăească la o veselie ca aceasta? Acel fel de vorbe erà să să amestice la o bucurie ca aceasta? Tocmai aceasta este: că nu trebuie socotită această vorbă după socoteala lui Petru pământeşte, ci după socoteala lui Hristos, carele a urît cele pământeşti, înaintea căruia nimic mai vrednic nu erà decât pentru mărirea lui a răbdà patimi şi ocări. Că prea marele judecătorul lumii Dumnezeu, pentru ca că slobozească neamul omenesc din robia diavolului, acest preţ de răscumpărare mai vârtos au pohtit dela răscumpărătorul neamului omenesc, ca să să jertvească el pentru om, cu moarte amară şi plină de ocară. Care dar şi jertfă atâta au fost de iubite înaintea lui, cât pentru această jertfă a iertat toate greşalele din toţi vecii cei trecuţi, şi uşile cerului, cele până atunci încuiate, celor răscumpăraţi le-au deschis, şi lumea a întors-o întru mila sa cea bogată şi veche. Că mai mult l-au îmblânzit şi l-au milostivit această jertvă singură, decât precum îl mâniase răutăţile şi fără de legile tuturor oamenilor. Dintru care putem cunoaşte şi putem înţelege că vorba aceasta a fost foarte vrednică unei măriri ca aceea: că ce lucru este mai iubit robului, decât slobozirea lui? Şi ce este mai drag străinului, decât întoarcerea la moşia sa? Fiind drept aceea înstrăinaţi Moisi şi Ilie de atâta vreme de moşia lor, de care foarte dorià, ce ar fi putut grăì mai cu dragoste şi mai cu dulceaţă, decât pentru [3]) moartea preotului acestui mare? Pentru care moarte să dă străinilor întoarcerea la moşia lor.

[1]) capitolul IX; [2]), [3]) despre.

Aşijderea şi Domnul, ce fel de vorbă ar fi avut mai iubită decât vorba mântuirii şi a răscumpărării lumii? Că atâta dorià de paharul acesta a-l bea, cât aceà puţină vreme, ce mai erà ca să treacă până a-l bea, îi păreà că sunt mii de ani. Căci cu setea acestui pahar să lucrà mântuirea sufletelor omeneşti, răscumpărarea lumii, stricarea puterii diavolului, înmulţireea credinţei, iertăciunea păcatelor şi slobozirea sufletelor. Şi atâta să bucurà de acestea, cât în locul bucuriei, ce erà înaintea lui, răbdà crucea de-l muncià şi bătăirea cea multă de-l căsnià, spinii de-l încruntà şi durerile sufletului de-l chinuà, de care chinuri asudà sudorile cele crunte, ne gândind nimica de ruşine. Că de au părut lui Iacov puţin 7 ani a slujì pentru Rahila, logodnica lui, de dragostea ce aveà către dânsa, dar unui iubitor mare ca acesta, cum nu i-ar fi părut puţine casnele şi muncile, cu care iubita lui logodnică o răscumpărà şi o curăţià pre dânsa cu scăldarea nepreţuitului său sânge, şi foarte frumoasă, făr de nici o hulă şi întinăciune o făceà? Drept aceea nu i-au putut fi mai iubit şi mai dulce, decât a vorbì de lucrul acel de carele el mult însetà.

Cunoască dar acum fieştecarele dintru noi pohta cea nespusă, bunătatea cea negrăită, mila cea bogată şi desăvârşită a iubitorului de oameni Dumnezeu, cu câtă sete au priimit (nu pentru sine, ci pentru noi viermii cei lepădaţi) atâta osteneală, dureri, patime şi moarte. Dar noi acum, căci să nu priimim pentru dragostea lui şi pentru binele ce ne-a făcut, vreo scârbă cât de mică?

Insă vorbindu-se acestea şi gătindu-se Moisi şi Ilie ca să să ducă, iar Petru, ca să nu să lipsească de o frumuseţe şi de o dulceaţă strălucitoare ca aceasta, zice: «Doamne, bine este a fi noi aici; de vei vrea, să facem trei colibi, ţie una, şi lui Moisì una, şi una lui Ilie», ne ştiind ce zice, că nici un lucru lumesc nu-şi aduce aminte [1]), nici de mâncare, nici de băutură, nici de vieaţă, nici de moarte, ci toate lucru-

[1]) Mântuitorul.

rile, încă şi de sine uitându-şi, şi fiind ca şi un beat de dragostea acei frumuseţi, numai de aceea însetà, numai aceea pohtià, şi numai într'aceea a petrece deapururea să nevoià. Iar încăşi luând seama vorbei şi pohtei lui Petru, o aflăm să fie supusă voiei dumnezeeşti, că a zis «de vei vrea să facem aicea trei colibi», adecă de vei nărăvì. După aceasta zice, că: încă grăind el, iată nor luminat umbrì pre ei şi iată glas din nor grăi: «acesta este fiul meu cel iubit, întru carele bine am voit, pre acesta ascultaţi.»

Şi tot cela ce pohteşte ca să placă mie prin credinţă şi prin dragoste, să fie una cu dânsul, ca aşà cu dânsul şi printr'însul sa fie plăcut mie. Şi pre acesta ascultaţi: că va deschide vouă cale de mâintuire şi cu crucea va face vouă scară spre împărăţia ceriului.

Pre acesta ascultaţi: că el este calea şi vieaţa şi dreptatea; el este cuvântul meu şi înţelepciunea mea; pre dânsul drept acea ascultaţi, iar nu pre lume, nici înşelăciunile şarpelui celui de demult, nici îndemnările sufletului, nici cuvintele fariseului; ci socotind strălucirea şi mărirea luminii care erà întru dânsul (Moisi şi Ilie), şi alte minuni toate câte aţi văzut în loc de mărturie.

Şi iarăşi zice: că auzind ucenicii, căzură pre faţa lor şi să temură foarte. De ce a adus cuvântul acest dulce şi mângâitor al lui Dumnezeu atâta frică? Dar groaza judecătorului ce va face? De îngrozeşte aşà îndemnarea a ţineà legea, dar când va luà seama pentru lenevirea celora ce n'au plinit legea, ce va lucrà? Şi oare pentruce la o veselie ca aceasta, întru care vrea să arate Domnul mărirea şi frumuseţea sa, au adus ucenicilor săi frica aceasta? Cu adevărat nu este alta, fără numai ca să ne înveţe pre noi aceea ce este scris la al doilea psalm: «slujiţi Domnului cu frică şi vă bucuraţi lui cu cutremur». Că să cuvine omului a să bucurà de o bunătate mare, şi a să teme şi a să cutremurà de o mărire mare, cuviindu-se drept aceea acestea amândouă lui Dumnezeu deapururea întru toate laudele şi măririle lui trebueşte să le vedem, şi să cerem ajutorul şi mila lui cea bagată. Că făr de

mila lui, nimic spre mântuirea sufletelor noastre nu vom puteà face, că însuşi cu nemincinoasa gura lui zice: «făr de mine nu puteţi să faceţi nimic.» Şi deoarece fără de dânsul nu putem face nimica, iar lui trebuie să-i zicem cu căldură din adâncul inimii să ne miluească după mare mila sa, după mulţimea îndurărilor sale şi să ne descopere ochii sufletului şi ai trupului, ca să putem pricepe minunile sale; să scoaţă din trupurile noastre, aceste de carne, inimile cele de piatră şi să ne dea inimă de trup, ca să ne temem de dânsul şi să ne ruşinăm de poruncile lui; să ne lumineze inimele noastre ca şi ale Apostolilor; să ne întărească deapururea asupra vrăjmaşilor noştri celor văzuţi şi nevăzuţi; să ne îndrepteze pre calea poruncilor sale şi să ne dea sfârşit bun, ca deapururea să fie mărit şi proslăvit, în vecii vecilor, amin.

II.

CAZANİE LA ADORMIREA PREA SFINTEI NĂSCĂTOAREI DE DUMNEZEU [1])

Pohta şi dragostea ce văz la această cinstită şi sfântă adunare mă îndeamnă, şi neştiind a vorbì, măcar că vorba mea nu este vrednică niciodată ca să îndulcească cu vreun mijloc auzirele ascultătorilor; iar încă şi domnul Hristos, carele a săturat cu 5 pâini 5.000 de suflete şi a îndreptat sărăcia şi neputinţa ucenicilor lui cu bogăţia darului său, acelaş şi înaintea dragostei voastre, prin mijlocul vorbelor mele cele neritoricite, va întinde masă duhovnicească.

HARUL SFINTEI MARII.

De multe ori am stătut în socoteala mea, ca doar aş puteà aflà cevà nou să zic întru cinstea şi lauda prea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu şi pururea fecioarei Mariei, dar n'am putut aflà nimica, nu doar că nu sunt cuvinte multe şi de multe feliuri de vorbe a să grăì întru lauda măririi ei, ci pentrucă, fiind mintea mea turburată de norul neştiinţei şi mai vârtos întunecată de socoteala dumnezeeştilor şi prea luminatelor ei daruri, îmi înfruntez şi-mi ticăloşesc nevrednicia şi neştiinţa învăţăturii mele. Că de vreme ce cei învăţaţi şi pedepsiţi [2]) întru bunătăţi stau de să miră de mărirea ei, dar eu

[1]) 15 August.
[2]) învăţaţi.

cel neînvăţat şi departe de toate bunătăţile, ce voiu face? Drept aceea dar îmi caut şi făr de voia mea a conteni de a mai iscodi să aflu înălţimea feciorieі ei, întru care cu anevoie să suie gândurile omeneşti, şi adâncimea darurilor ei, carele nu să pot vedeà lesne nici cu ochii îngereşti. Ci numai cu acest tituluş ce i s'au dat mai nainte de toţi vecii, dela Părintele cel fără de început şi veşnicul Dumnezeu, prin mijlocul îngerului Gavriil, acela şi eu cu bucurie şi cu multă frică-i voiu zice întru lauda şi cinstea ei: «bucură-te ceeace eşti plină de dar, Domnul e cu tine». Că mai mare şi mai lăudat şi mai cinstit tituluş decât acesta nu s'au dat din veci nimănui, nici să va da până în veci, fără numai ei; că au aflat har înaintea lui Dumnezeu, care n'a aflat alta niciodată, după cum i-a zis îngerul. Iar de să va şi aflà vreun periergòs, adecă prepuitor, să zicì cum că cu aceste cuvinte, de nu cu acest mijloc, iar într'alt chip, s'a zis şi la alţii, precum să vede în multe locuri ale Sfintei Scripturi. Că întâi la al patrulea cap [1]) al *Facerii* [2]) zice pentru Avel: «că caută Dumnezeu asupra lui şi asupra darurilor lui»; pentru Enoch: «şi fu, zice, bine plăcut lui Dumnezeu; şi nu să aflà, pentrucă l-au mutat pre dânsul»; pentru Noe: «că au aflat har înaintea domnului Dumnezeu şi-l păzì de potop»; pentru Avraam: «că crezù, zice, pre Dumnezeu, şi i să socotì lui întru dreptate şi-l făcù părinte a multe neamuri;» pentru Iosif: «că erà Domnul cu dânsul şi vărsà asupră-i milă şi-i dede lui har». Pentru Moisi, că i-a zis: «şi cuvântul acesta carele ai zis tu ţi-l voiu face, pentrucă ai aflat har inaintea mea şi te ştiu decât pre toţi;» pentru David, că i-a zis: «aflat-am om după pofta inimii mele, pre fiul lui Iesè, carele va împlinì toate cererile mele». Şi pentru ca să nu mai lungesc eu vorba, tuturor proorocilor şi tuturor sfinţilor, şi celor mai nainte de lege şi celor după lege, li s'au zis cuvinte de bucurie prin mijlocul îngerilor şi li s'a dat dela Dumnezeu dar şi milă,

1) Capitolul al IV-lea.
2) Prima parte a Bibliei.

însa acoperit. Iar Sfintei Fecioarei s'au dat cuvântul bucuriei cei adevărate, care este mai pre sus decât toată mintea, în slavă şi în cinste mai veselitoare, covârşind pre toţi cu darul şi cu mila: «bucură-te ceeace eşti plină de dar, Domnul e cu tine.»

NUMELE SFINTEI.

Şi nu numai pentru bucuria aceasta ce i s'au dat să ferice[ş]te de toate neamurile, ci şi pentru numele ei cel prea cinstit ce i s'au dăruit, de să numeşte *Mariam ;* că precum este numele fiiului ei mai presus decât toate numele, — după cum zice fericitul Pavel: «şi i-au dăruit lui nume, care este preste «tot numele» — aşà şi numele ei este preste tot numele după al lui Iisus; şi precum întru numele lui Iisus să pleacă tot genuchiul celor cereşti şi celor pământeşti şi celor de supt bezne, aşà este şi ea mai cinstită în cer decât heruvimii şi mai slăvită fără de asemănare decât serafimii şi pre pământ mai închinată şi mai fericită, ca o împărătească a lumii, de toţi credincioşii pământului; şi sub bezne mai straşnică şi mai înfricoşată asupra dracilor, decât toţi sfinţii. Intru care nume Mariam, după a mea proastă socoteală, înţelegem cum că cuprinde în sine trei lucruri: una, pentrucă fiind numele acesta de trei silabe, adecă de 3 înjugări, se înţelege cum că au născut o faţă a Sfintei Troiţe, pre Fiul şi Cuvântul lui Dumnezeu; a doua, că are fieştecare înjugare câte două slove, şi să înţelege cele 2 firi ale lui Hristos, adecă cea dumnenezeească şi cea omenească; a treia, că sunt 6 slove de toate într'acest nume, cu care înţelegem cele 6 taine mari şi preste fire, adecă: blagoveştenia [1]), naşterea, botezul, moartea pre cruce, învierea şi înălţarea la cer. Deci cu blagoveştenia s'au descoperit taina cea mai nainte de toţi vecii ascunsă; cu naşterea s'au împăcat ceriul cu pământul, adecă Dumnezeu cu omul; cu botezul ne-am îmbrăcat cu haina nestricăciunii; cu moartea ni s'au dat vieaţa; cu învierea ni s'a dat bucuria şi cu înălţarea la cer, şederea deadreapta lui Dum-

[1]) bunavestire.

nezeu-Tatăl. Aşijderea şi în cuvintele cele de bucurie ce i-au zis îngerul: «Bucură-te ceea ce eşti plină de dar, Domnul e cu tine», iar înţelegem numele prea sfintei Troiţă; că în cuvântul ce zice: «bucură-te», se înţelege Fiiul, că el este bucuria lumii; în cuvântul ce zice: «plină de dar», se înţelege Duhul sfânt, prin carele să dau toate darurile; şi cuvântul cel ce zice: «Domnul e cu tine», să înţelege Tatăl, că el este Domnul a toate văzutelor şi nevăzutelor. Insă Dumnezeu, carele numai cu un cuvânt au făcut şi au zidit toate lucrurile cele văzute şi nevăzute, poate cu adevărat, cu cea desăvârşită a lui preaputernicie să facă stele mai luminoase decât acestea ce strălucesc pre cer; şi lună mai iscusită decât aceasta ce ne povăţueşte noaptea; şi soare mai strălucitor şi mai luminat decât acesta care stinge cu lumina lui toate celelalte lumini; şi ceriuri mai mari şi mai largi în rotocolime; şi pasări mai cu dulci glasuri; şi flori mai cu multe mirosuri; şi copaci mai nalţi şi mai roditori; şi vânturi mai sănătoase şi văzduhuri mai de folos; şi hiare mai multe la număr, şi mai de multe feliuri; şi mai multe lumi decât aceasta ce locuim poate să zidească, în mărime şi în meşteşug mai minunate. Iar o zidire, care să covârşească în vrednicie pre Maica lui Dumnezeu, nu va puteà să facă niciodată, măcar că este prea puternic, pentrucă, precum nu este cu putinţă, nu zic să socotească, ci nici cu mintea să gândească neştine o fiinţă mai cuvioasă şi mai naltă decât dumnezeirea; aşà nici o zidire mai covârşitoare decât aceea ce au născut pre un Dumnezeu care s'au făcut om; că pre dânsa o au ales Dumnezeu mai înaltă decât toată zidirea, pentruca să fie lăcaş veşnic, după cum grăeşte David: «Aceasta este odihna mea în vecii vecilor şi într'însa voiu locuì pentrucă o am ales».

CU CE SE POATE ASEMĂNA SFÂNTA?

Aleasă este cu adevărat ca soarele, pentrucă este încununată cu toate razele darurilor dumnezeeşti şi străluceşte mai vârtos întru celelalte lumini ale ceriului; aleasă este şi frumoasă ca luna, pentrucă cu lumina sfinţeniei stinge celelalte stele; şi pentru marea şi minunata strălucire, de toate şireagurile ste-

lelor celor de taină se cinsteşte ca o împărăteasă; aleasă este ca răvărsatul zorilor, pentrucă ea a gonit noaptea şi toată întunericimea păcatului şi au adus în lume ziua cea purtătoare de vieaţă; aleasă este, că este izvor, care cu curgerile cereştilor bunătăţi adapă sfânta biserică şi tot sufletul creştinesc; aleasă este, că este chiparos, carele cu nălţime covârşeşte cerurile, şi pentru mirosul cel din fire s'au arătat departe de toată stricăciunea; aleasă este, că este crin, că măcar de-au şi născut între mărăcinii nenorocirii cei de obşte, iar nu şi-au pierdut niciodată podoaba albiciunii; aleasă este, că este nor, care n'au ispitit nici o greime a păcatului; mai aleasă este, pentrucă este fecioară mai nainte de naştere, fecioară în naştere, fecioară şi după naştere; şi este o adâncime nepricepută a bunătăţilor şi o icoană însufleţită a frumuseţilor celor cereşti. Este o grădină încuiată, din care au ieşit floarea cea neveştejită; şi o fântână pecetluită, din care au curs izvorul vieţii, Hristos. Pre aceasta o au văzut Moisi în muntele Sinai ca un rug aprins şi nu ardeà; pre aceasta o au văzut Aaron ca un toiag înflorit şi plin de roadă; pre aceasta o au văzut Iacov ca o scară întărită din pământ până în cer, şi îngerii lui Dumnezeu să suià şi să pogorà pre dânsa; pre aceasta o au văzut Iezechiil ca o uşă încuiată, prin care nimeni n'au trecut; pre aceasta au văzut Ghedeon ca o lână, Avacum ca o dumbravă umbroasă, Daniil ca un munte şi Solomon ca un pat. Aceasta astăzi [1]) să mută de pre pământ în cer, lasă întristăciunea şi să duce la bucurie, lasă cele de jos şi priimeşte cele de sus, lasă cele stricăcioase şi câştigă cele nemuritoare şi veşnice. Astăzi îşi dă prea sfânt sufletul ei în mâinele fiiului ei şi cu cântări îngereşti şi apostoleşti să petrece cinstit trupul ei în satul Ghetsimani spre îngropare. Astăzi ceriul întinde sânurile sale şi priimeşte pre ceeace au născut pre cela ce nu-l încape toată zidirea; astăzi să minunează toate puterile cereşti, zicând una cătră alta: cine este aceasta ce să suie din pustiu, adecă de pre pământ la cer?

[1]) La 15 August.

cine este care să iveşte ca zorile, frumoasă ca luna şi aleasă ca soarele? Cine este aceasta ce să suie de pre pământ în cer, albită, înflorită, întru care hulă nu este? Ridicaţi deci porţile voastre, zic cetele cele îngereşti una către alta, şi cu cântări de laude priimiţi pre împărăteasa ceriului şi a pământului, care vine să locuească deadreapta Impăratului Dumnezeu; cu îmbrăcăminte de aur, îmbrăcată, împistrită, după cum zice David: «căci aceasta este ceea ce au împăcat ceriul cu pământul şi pre Dumnezeu cu omul; aceasta este bucuria celor drepţi şi nădejdea celor păcătoşi».

DATORIA CREDINCIOŞILOR CĂTRE SF. MARIA.

Pre aceasta dar şi noi cu toţii trebuie cu dragoste, cu cucerie, cu inimă curată şi cu cântări de laude să o cântăm şi să o lăudăm, ca pre o maică a lui Dumnezeu, şi cu bucurie sufletească să prăznuim Adormirea ei. Ci, o maică fecioară, acest norod ce stă înaintea măririi tale, văzând înălţimea curăţeniei tale şi cunoscându-şi ei nevrednicia şi smerenia lor, nu îndrăznesc fără de mijlocitor ca să-ţi aducă căzuta închinăciune şi mulţumită pentru multele faceri de bine şi să să roage ca să te milostiveşti asupra lor. Pentru aceea eu, nevrednicul şi mult păcătosul robul tău, fiindu-le tata sufletesc, rânduit de fiiul tău, prin mijlocul meu să roagă cu toţii cu căldură din adâncul inimii, zicând:

Stăpână de Dumnezeu Născătoare, împărăteasa ceriului şi a pământului, cinstea şi slava creştinilor, ceea ce eşti mai naltă decât ceriurile şi mai curată decât soarele, fecioară prea lăudată, nădejdea celor păcătoşi şi liniştea celor bătuţi de valurile păcatelor, caută asupra norodului tău, vezi moştenirea ta, nu ne lăsă pre noi păcătoşii, ci ne păzeşte şi ne mântueşte de vicleşugurile diavolului, că ne-au împresurat scârbele, nevoile, răutăţile şi necazurile; dă-ne mână de ajutor Fecioară, că pierim, nu te îndură de noi, că pre tine te avem ajutătoare şi la tine nădăjduim, ca, cu rugăciunile tale cele prea puternice şi nebiruite, să îmblânzeşti pre fiiul tău asupra noastră, ca să-şi întoarcă mila sa cea bogată spre noi; şi încă îl roagă cu căldură, ca să dea putere din înălţimea lăca-

şului său, şi pre luminatul nostru Domn [1]), pre care pronia sa l-a ales şi l-a pus preste acest norod, ca să poată chivernisì cu înţelepciune întreaga turmă ce i s'au încredinţat, în mulţi ani luminat, cu fericită sănătate, şi să o apere de lupii cei văzuţi şi nevăzuţi. Să păzească şi toată cinstita aceasta boierime de toate primejdiile şi de toate vicleşugurile vicleanului, şi să le dea dragoste, uniciune, sporiu şi ajutor întru toate, şi să ne învrednicească pre toţi de obşte, ca să petrecem toată vieaţa noastră cinstită, curată şi fără de prihană, ca cu o gură şi cu o inimă pre dânsul deapururea să-l mărim şi ţie sa zicem : «bucură-te ceeace eşti plină de dar, Domnul e cu tine».

1) C. Brâncoveanu.

III.

LA DUMINECA VAMEŞULUI
CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ

Pohta cea mare şi dragostea cea curată, iar mai vârtos să zic datoria cea părintească ce am către dragostea voastră, m'au îndemnat astăzi de am venit aici, pentru ca să vă cercetăm sufleteşte, de vreme ce m'au rânduit Dumnezeu ca pre un nevrednic să vă fiu păstor şi părinte sufletesc şi învăţător la lucrurile cele ce ar fi spre folosul mântuinţii sufletelor voastre; pentru care lucru aveţi datorie cu toţi, dela mic până la mare, să mă ascultaţi la cele ce vă învăţ de bine şi de folos, că aceà ascultare nu o faceţi mie, ci lui Hristos, după cum zice la zece capete ale Lucăi: «cel ce ascultă pre voi, pre mine mă ascultă, şi cel ce să leapădă de voi, de mine să leapădă»; aşijderea şi fericitul Pavel zice la 13 capete către Ovrei: «fraţilor! plecaţi-vă învăţătorilor voştri şi vă cuceriţi lor, că ei privighează pentru sufletele voastre, ca cum ar fi să dea cuvânt ca cu bucurie aceasta să facă, iar nu suspinând, că nu este de folos vouă aceasta». Drept aceea n'am pregetat, nici am lenevit, ca să nu fac datorie după porunca Stăpânului şi Invăţătoriului nostru Hristos, căruia mă şi rog ca să-mi dea putere, să vă pociu spune cevà de folos şi vă pohtim de ascultare.

Precum un om casnic, vrând ca să samene grâu curat în holda lui, pune multă nevoinţă de-l cerne şi-l curăţă de ne-

ghină şi de altele, aşà şi sfinţii părinţii noştri au pus multă nevoinţă de au cernut cu ciurul chibzuielii toată Sfânta Scriptură şi au ales ca nişte grâu curat, din toate bunătăţile câte ar puteà fi, aceste trei bunătăţi mari: credinţa, nădejdea şi dragostea şi le-au semănat în holda sfintei beserici, adică: în adunarea şi în inima celor credincioşi; şi are datorie fieştecare creştin a le ţineà şi a le face; căci fără aceste 3 bunătăţi nu este cu putinţă nici cu un mijloc să să mântuească creştinul, măcar de ar zice cine ce va vrea, căci acestea sunt temeile creştinătăţii. Că precum nu este cu putinţă a trăì neştine pre pământ fără de hrană trupească, şi fără de îmbrăcăminte, şi fără de somn, aşà nici fără de aceste 3 bunătăţi, care sunt, precum am zis mai sus, credinţa, nădejdea şi dragostea. Ci întâi voi zice puţine cuvinte pentru nădejde şi pentru dragoste, apoi voiu zice pre urmă şi pentru credinţă mai pre larg.

NĂDEJDEA.

Nădejdea este o îndrăzneală adevărată către Dumnezeu, dată în inima omului din dumnezeeasca strălucire, ca să nu să desnădăjduească niciodată de darul lui Dumnezeu, ci să fie încredinţat cum că va luà prin pocăinţă iertăciune păcatelor, şi verice altă cerere sau trecătoare sau veşnică. Şi este nădejdea de două feliuri: una bună şi alta rea. Bună este aceea când nădăjdueşte cinevà la Dumnezeu să să mântuească sau alt bine cevà să petreacă, că nici osteneşte, nici cheltueşte nimic, cum zice David: «că cel ce să nădăjdueşte spre Dumnezeu, mila îl va înconjurà». Rea este aceea când nădăjduieşte cinevà la om să-i facă vreun bine, sau vreo îndemână la lucrurile aceste trecătoare ale lumii, care nădejde este mincinoasă şi deşartă, cum zice iarăşi David: «nu vă nădăjduiţi spre boieri, spre fiii oamenilor, la cari nu este mântuire»; aşijderea zice şi Solomon: «blestemat să fie tot cel ce nădăjdueşte spre om».

DRAGOSTEA.

Dragostea încă este o unire a mulţi într'una şi cale cătră Dumnezeu şi vârf tuturor bunătăţilor, după cum o adeverează şi fericitul Pavel, la 13 capete către Corinteni, zicând: «decât credinţa şi decât nădejdea este

mai mare dragostea». Şi este şi aceasta de trei feliuri ; una dumnezeească, alta firească şi alta pătimitoare şi rea ; dragostea cea dumnezeească este aceea ce zice la a 2-a lege, la 6 cap [1]) : «să iubeşti pre Domnul Dumnezeul tău» i proci [2]) ; iar cea firească este ceea ce iubesc părinţi pre fii şi fiii pre părinţi şi fieştecare pre ruda sa şi prietenii săi ; iar pentru dragostea cea pătimitoare şi rea nu vom zice nimic, pentru căci fieştecare înţelept şi temător de Dumnezeu o cunoaşte că nu este bună, şi pentru aceea lipsească vorba ei dela mijloc, ca să nu ne spurcăm auzul.

Credinţa este fiinţa celor nădăjduite şi lucrurilor celor ce nu să văd dovediri, după cum zice Apostolul Pavel; «şi fără de credinţă nu este cu putinţă nimeni să să mântuească» ; precum vedem aceasta la toţi sfinţii şi la toţi drepţii, cei mai înainte de lege şi cei după lege, că pentru credinţa lor cea dreaptă au aflat har înaintea lui Dumnezeu şi au făcut minuni mari şi preste fire, făcând folos şi lor şi altora. Şi erà deapururea ochii lui Dumnezeu asupra lor, şi cu urechele lui ascultà rugăciunele lor, după cum zice David. Aşijderea şi în Sfânta Evanghelie vedem în bogate locuri că cei ce mergeau la Domnul Hristos cu credinţă, auziau din gura lui : «după credinţa voastră să să facă vouă», şi îndată să tămăduià, ori de ce boală ar fi fost. Şi putem luà pildă şi de pre Vameşul acest de astăzi, ce pomeneşte Sfânta Evanghelie, că bătându-şi pieptul şi zicând cu credinţă : «Doamne fii milostiv mie păcătosului», să pogorî îndreptat.

NECREDINŢA NOASTRĂ.

Dar noi acum, că ne numim creştini, după ce fapte bune socotiţi că ne vom puteà arătà creştinătatea şi blagocestia ce avem, şi să fim aleşi şi despărţiţi de neamurile ce zicem noi că sunt păgâni ?

Că de vom zice de pre credinţă, ne înşelam, că noi credinţă nu avem ; că de am aveà credinţă, am iubì pre Dumnezeu şi

1) capitolul al VI-lea.
2) *şi celelalte* sau *etc.*

am păzi cuvintele lui şi am face după putinţă poruncile lui, că zice la Ioan în 14 capete: «de mă iubeşte neştine, cuvântul meu va păzi». Iar noi, în loc de a-l iubi şi a-i păzi cuvintele, îl înjurăm şi-i ţinem cuvintele de râs şi de batjocură, ca când ar fi nişte basne. Iar de mă veţi întrebà în ce chip îl înjurăm, să vă spuiu: Când înjurăm de lege [1]) pre cinevà, pre Dumnezeu înjurăm; că v'am spus mai sus că credinţa este numai de un fel şi toţi oamenii cred în Dumnezeu, că Dumnezeu este legea şi făcătorul legii, şi pentru căci înjurăm legea, înjurăm pre Dumnezeu, şi pentru aceea iată dar că n'avem credinţă.

De vom zice după nădejde că suntem aleşi din păgâni, nici aceasta nu o avem, căci că de am aveà credinţă, poate dar că am aveà şi nădejde; că v'am spus mai sus că întâi este să crează neştine în Dumnezeu, apoi să nădăjduească.

De vom zice de pre dragoste că suntem aleşi din păgâni, nici aceea nu o avem, că zice Ioan: «de va zice cinevà că iubeşte pre Dumnezeu şi pre fratele lui îl urăşte, mincinos este, că de vreme ce nu iubeşte pre fratele lui, că-l vede, dar pre Dumnezeu, că nu-l vede, cum îl va puteà iubi?»

Şi iată că precum zic, că neavând dragoste între noi şi nepohtindu-ne binele unul altuia, după porunca lui Dumnezeu, nu avem nici credinţa, nici nădejde, nici dragoste, şi suntem mai răi, să mă iertaţi, decât păgânii; că zice apostolul Pavel: «limbile n'au lege şi fac ale legii», iar noi avem lege, facem tot împotriva legii şi suntem mai păcătoşi decât toate neamurile şi decât toate limbile. Şi puteţi cunoaşte aceasta, că este aşà cum zic, că ce neam înjură ca noi de lege, de cruce, de cuminicătură, de morţi, de comândare, de lumânare de suflet, de mormânt, de colivă, de prescuri, de ispovedanie, de botez, de cununie şi de toate tainele sfintei biserici? Si ne ocărîm şi ne batjocorim înşine legea. Cine din păgâni face aceasta? Sau cine-şi măscăreşte legea ca noi? Oare nu înjurăm cu acestea toate pre Dumnezeu? Oare nu ocărîm

---

1) religie.

cu acestea poruncile lui? Că el singur ne-a arătat şi ne-a învăţat aceste taine, ca prin mijlocul lor să ne curăţim de păcate şi să-l imblânzim asupra noastră la scârbe şi la nevoi. Dar noi, dacă auzim pre cinevà că înjură înjurăminte de celea ce am zis, în loc de a-l certà şi a-l înfruntà, ca pe un om fără de socoteală, nouă ne pare bine şi râdem. De sunt acestea lucruri creştineşti, zică cine are Dumnezeu.

Incă şi pre lângă acestea toate mai adaogém cu răutatea, că pre părinţii noştrii îi ocărîm şi-i batem, pre bătrâni îi necinstim, pre boieri şi pre domni îi blestemăm, pre arhierei nu-i ţinem într'o nimic, pre călugări ii clevetim, pre preoţi îi ocărîm, besericile le ţinem ca nişte grajduri; şi când mergem la dânsele, în loc de a ascultà slujbele şi a ne rugà lui Dumnezeu să ne ierte păcatele, iar noi vorbim şi râdem, şi facem cu ochiul unul altuia, mai rău decât pe la cârciumi. Sărbătorile şi praznicile nu le ţinem ca un nimic, ci atunci facem cele mai rele, de bucurăm pre dracul, şi atuncea vindem şi cumpărăm; şi în scurte vorbe ne-am abătut cu toţii din calea dreptăţii şi împreună ne-am netrebuit după cum zice David: «şi nu suntem până la unul a cunoaşte şi a cercà pre Domnul». Căci fiind orbiţi de deşertăciunile cele lumeşti, nu ne bucurăm la altcevà, fără numai la lucrurile întunericului veacului acestuia, şi suntem porniţi cu toţii spre răutăţi, ca o roată când dă de vale şi nu să poate oprì; şi suntem toţi cu totul ca nişte dobitoace necurate, tăvălindu-ne în răsfăciunile cele spurcate şi de nimica. Şi acestea toate nu să trag dintr'alta, fără numai din necredinţa noastră, că ni s'au împietrit inimile întru răutăţi, ca a lui Faraon, şi umblăm ca nişte cai sirepi, fără zăbală şi fără de ruşine, până vom cădeà în vreo prăpastie şi vom pierì.

Cu aceste fapte ne lăudăm că suntem creştini? O vai de păcatele noastre şi cu creştinătatea ce avem! Poate că vom fi socotind că numai căci ne numim creştini, ne vom ispăşì; ba, ci mai mare osândă va să luăm, de nu ne vom pocăì şi de nu ne vom lăsà de răutăţile noastre, că zice Hristos: «nu cei ce-mi zic mie: Doamne! Doamne! vor intrà întru

împărăţia ceriului, ci cei ce fac voia mea». Spuneţi-mi, rogu-vă, că eu poate că-mi voiu fi ieşit din fire, care voie a lui Hristos facem? Sau care poruncă ţinem? Eu nu pot cunoaşte altcevà, fără numai un nume uscat şi semn ce avem, fără de nici o faptă bună; şi încă stăm de ne mirăm, căci nu ne face Dumnezeu pre voia noastră, pentru căci ne numim creştini; ba încă bine că nu ne prăpădeşte ca pre Sodomiteni, că vedem depărtarea lui Dumnezeu cu ochii noştri şi cunoaştem că din răutăţile noastre ne vin atâtea feliuri de boale şi atâtea feliuri de morţi şi alte nevoi şi scârbe, şi nicidecum nu ne venim în fire, ca să ne părăsim de răutăţile noastre.

SFATURI CREDINCIOŞILOR.

Ci iată că vă zic, iubiţilor mei, şi vă învăţ cu frica lui Dumnezeu, ca un părinte sufletesc şi păstor ce vă sunt, să vă veniţi în fire şi să vă căiţi de lucrurile cele necuvioase, că Dumnezeu este milostiv, şi dacă va vedeà întoarcerea noastră şi pocăinţa cea bună, ne va iertà; că zice prin rostul Isaiei: «întoarceţi-vă către mine şi mă voiu întoarce şi eu către voi».

Şi vă poruncesc tutulor câţi sunteţi cu meşterşug şi cu neguţitorii, veri de ce breslă, ca de acum înainte Duminicile şi sărbătorile cele mari, ce se numesc domneşti, şi ale Maicei Precistii, şi a unora din sfinţii cei numiţi, să vă închideţi prăvăliile, şi nici să vindeţi, nici să cumpăraţi, nu numai dela creştini, ci nici dela Turci, nici dela alţii, nici să lucraţi; şi precum zic, să faceţi; că nefăcând, să ştiţi bine că vă voiu pedepsì bisericeşte cu pravila şi pre dreptate, nefăcându-vă nici o năpaste; şi încă şi pre cari să vor arătà semeţi şi tari de cap şi nu să vor supune dreptăţii şi poruncii bisericeşti, îi vom pedepsì cu domnia. Şi nimeni să nu socotească din voi şi să zică în inima lui: «dar ce treabă are Vlădica cu noi, nu-şi caută vlădicia lui, ci să amestecă într'ale noastre?» De n'aţi ştiut până acum şi de n'au fost nimeni să vă înveţe, iată că acum veţi şti că am treabă cu toţi oamenii câţi sunt în Ţara Românească, dela mic până la mare, şi până la un

copil de ţâţă, afară din păgâni şi din cei ce nu sunt de o lege cu noi. Căci în seama mea v'a dat stăpânul Hristos să vă pasc sufleteşte, ca pre nişte oi cuvântătoare, şi de gâtul meu spânzură sufletele voastre, şi dela mine va să ceară pre toţi, iar nu dela alţii, până când vă voiu fi păstor. Ci vă caut în scurte cuvinte, să mă ascultaţi, de veţi fi creştini şi de vă ţineţi ai lui Hristos; că precum nu pot fi oile făr de păstor, aşà nici norodul făr de arhiereu, şi orice va păsà cuivà la cele sufleteşti, alerge la mine ca la un părinte, că-l voiu vindecà cu ajutorul lui Hristos. Încă-şi poate să zică fieştecine din voi în gândul său: dar noi avem nevoi grele asupra noastră şi nu putem să facem aceste ce ne zic; ci eu încă zic că este aşà şi crez, numai la greul acela sunt şi eu părtaş şi într'acel jug ce trageţi voi, trag şi eu; dar n'am putere să zic, nici să gândesc aşà; căci că, precum cere împăratul dăjdii dela noi, aşà ne cere Dumnezeu credinţă şi fapte bune, că zice Hristos la Evanghelie: «daţi ale Chesarului Chesarului şi ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu». Să nu socotiţi că-i va fi milă lui Dumnezeu de noi să ne ierte pentru căci avem nevoi, dacă nu vom face după putinţa şi poruncile lui; ci ne va băgà de unde nu vom puteà să mai ieşim. Ci să lăsăm năravurile cele rele şi obiceiurile cele necuvioase, ca doar s'ar milostivì Dumnezeu asupra noastră să ne ierte şi să ne chivernisească cu mila lui cea bogată; căruia mă şi rog să tipărească şi să pecetluească în inimile voastre acestea câte v'am vorbit, ca să nu le uitaţi, ci după putinţă deapururea să le faceţi; şi precum înţelepţeşte pre cei orbi şi pre cei sfărâmaţi îi îndreptează, aşà să ne înţelepţească şi pre noi şi să ne îndrepteze pre calea cea dreptă a mântuinţii, ca deapururea să mărim şi să proslăvim numele lui cel sfânt şi prea sfânt, amin.

IV.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA STRETENIA DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

A povesti lucruri minunate este dat oamenilor celor învăţaţi, a îndulcì cu vorba auzurile ascultătorilor este dat ritorilor, a descoperì taine mari şi preste fire este dat celor desăvârşiţi întru bunătăţi; iar în mine, neaflându-se nici unele de acestea, nu va puteà nimeni să auză nimic de folos. Drept aceea cu multă jelanie îmi ticăloşesc nevrednicia şi-mi caut şi făr' de voia a mea a tăceà; iar apoi cunoscându-mi datoria ce am şi temându-mă ca să nu caz in osânda slugii cei viclene, cu cuviinţă este după putinţă să povestesc de a pururea lucrurile Domnului, căruia mă şi rog cu multă umilinţă sa-mi deslege gângăvia limbii şi să-mi lumineze mintea, ca să pot zice puţine cuvinte întru slava lui cea negrăită; ci vă poftesc de ascultare.

Cum că este fecioria o bunătate mare, înaltă şi minunată, asta-i lucru dovedit şi înfăţişat la cei înţelepţi, pentru care nu sunt vrednic a grăi şi a laudà măririle ei. Iar pentru căci praznicul de astăzi aduce la mijloc, ca o cunună neveştejită, toată slava fecioriei desăvârşit şi o pune înaintea fiilor celor hrăniţi cu hrana cea sufletească, ne îndeamnă, după putinţă, a zice puţine cuvinte pentru dânsa. Astăzi să deschide sfatul proorocilor celor dumnezeeşti şi semnele cele închipuite ale prea slăvitei zilei aceştia, împreună cu sfârşitul lor să propo-

văduesc adunării cei bisericeşti; astăzi sfârşitul cel adevărat al sfatului celui din început prin fapte cu mărirea lumii s'au arătat; astăzi slava Domnului şi a Sfintei Fecioare descoperit o privim; astăzi bucuria cea cerească, pre care toate neamurile cu dragoste o aşteptau, sfântul praznic de astăzi o dă neamului omenesc. Au trecut cele vechi şi au înflorit cele nouă, cari nu să mai învechesc; nu mai stăpâneşte de acum porunca cea tare a legii, ci mila Domnului împărtăşeşte, pre toţi îi trage la sine cu mântuire şi îndelungă răbdare; nici ne pedepseşte ca pre Ozan acela odinioară, carele au îndrăznit de s'au atins de care nu erà să să atingă; că Dumnezeu pre toţi chemând la sine, frica nu poate să zăticnească, strigă zicând: «veniţi după mine toţi cei osteniţi şi însărcinaţi». Şi cine nu va alergà? Intru ale sale au venit Domnul, nu prin umbră, ci chiar înfăţişat să aduce ca pre un jertvenic pre pământ cu pohvală de sicriul cel însufleţit, adică de Sfânta Fecioară. De care sicriu s'a atins vameşul şi s'a îndreptat, şi s'a apropiat curva şi s'a făcut curată, s'a lipit bubosul şi s'a tămăduit. Acest sicriu pre nimeni nu urăşte, pre nimeni nu goneşte, de nimeni nu să scârbeşte, nici să fereşte; aduce cele mântuitoare şi pre nimeni nu face părtaş stricăciunii, că iubitoriul de oameni Dumnezeu să odihneşte într'însa. Acestea sunt darurile milei cei nouă, acestea s'au făcut întâi sub soare (nou), [1]) care nu s'au mai făcut, nici să va mai face. Căceeace rânduise Dumnezeu pentru multa milostivire şi îndurare ce aveà către noi, a venit însuşi şi au împlinit pentru iubirea de oameni ceeace i să cuvenià lui. Pentru care lucru adevărat a răsunat dumnezeeasca trâmbiţă, fericitul Pavel zicând: «cele vechi au trecut, iată s'au făcut toate nouă».

DARURILE ADUSE DE MÂNTUITOR IN BISERICĂ.

Drept aceea, ce voiu puteà cuprinde cu mintea mea, sau ce lucru vrednic voiu puteà grăi asupra zilei aceştia? Nu pot să mă întind unde nu ajung, nu pot să vorbesc cele ce nu ştiu. Imi mărturisesc nevrednicia şi neputinţa,

[1]) contrazicerea zicătoarei «nimic nou sub soare».

nu înrăznesc a mai zice nimic, că birueşte şi covârşeşte mai presus decât toată priceperea .minţii omeneşti graiul pomenirii şi fecioria Sfintei Fecioarei aceştia. Că de poate aflà cinevà mai mare şi mai slăvit decât pre Dumuezeu, poate că doară va aflà mai mare şi mai cinstită decât pre Sfânta Fecioară, care Fecioară, ca alt ceriu gânditoriu, ţine în braţele sale pre făcătoriul ceriului şi al pământului, pre fiiul său carele este născut din Tatăl mai înainte decât luceafărul, şi-l aduce astăzi la biserică, ca pre un cap ce este al besericii, să-l închine Domnului, celuia ce să închină toată făptura şi să pleacă tot genuchiul. Că pentru bunătatea lui cea fără de margine să supune legii, cela ce a dat legea lui Moisi în muntele lui Horiv. Se supune poruncii cela ce numai cu porunca a făcut toate, cele văzute şi ne văzute; să smereşte cela ce de carele să cutremură toată zidirea; priimeşte ca un milostiv de să pune în braţele dreptului Simeon cela ce este numai însuşi drept; duce plocon la beserică cele ce sunt toate ale lui; duce plocon la beserică două paseri, cela ce a făcut cu un cuvânt toate paserile în văzduh; duce plocon două turturele, ca să arate cele două voi a dumnezeirii şi a omenirii; duce o pereche de turturele curate, ca să facă pereche curată lui Dumnezeu pre omul, ca să facă amândouă una, ca să împreune cele vechi cu cele nouă, cele cereşti cu cele pământeşti, cele de jos cu cele de sus; duce plocon lucru curat, cela ce este numai însuşi curat, ca să arate că s'a născut din maică curată şi să arate şi curăţenia besericii şi a credinţei; duce acele două paseri ca să facă preoţii jertfă, arătând cu această jertfă ceeace erà să se facă pre sine Tatălui pentru noi.

MÂNTUITORUL ÎN BRAŢELE LUI SIMEON.

Zice sfânta Fecioară către Simeon: priimeşte, cinstite şi fericite bătrâne, pre acest prunc, carele a sărăcit de voia lui, a căruia bogăţie nu să poate spune; priimeşte pre acest prunc carele este mai vechi decât toţi vechii; priimeşte pre acest prunc ce vezi, pre carele nici îngerii nu-l pot vedeà; cuprinde-l cu braţele tale, pre carele nu-l poate cuprinde toată lumea; adevărat, mic este de vârstă, iar anii nu-i se ştiu; mic este,

dar este preste toate mărîrile mai mare; mic este la vedere iar este mare la pricepere; în biserică este acum împreună cu noi, iar în cer şade în scaunul slavei sale şi în care de heruvimi; în chipul slugii să vede, iar este stăpân preste toate. Şi luându-l Simeon în braţe, fiind pornit de Duhu, sfânt a zis: cu adevărat tu eşti stăpânul a toată făptura, tu eşti mântuitorul lumii, tu eşti Dumnezeul nostru, pre tine cu mare poftă te aşteptam, de tine doriam, de tine însătoşam, pre tine adăst de atâţia ani, ţie mă închin, pre tine te rog, ca celuia ce eşti stăpânul vieţii şi al morţii. Tu mă slobobozeşte cu pace acum din lumea aceasta şi din trupul acest stricăcios, că te-am văzut cu ochii mei, Mântuitorul meu; slobozeşti-mă dintr'această vieaţă, să merg în iad să spuiu de venirea ta în lume, să-i mângâiu pre acei ticăloşi şi dosădiţi, ce sunt întru închisoare de atâţia ani; să le spuiu bucurie amărîţilor, să le spuiu cum că te-am văzut cu ochii mei şi cum că te-am pipăit cu mânile mele, şi cum că te-am ţinut în braţe, şi cum că ai împlinit toate ale legii, şi vei să pătimeşti, şi vei să te omori pentru mântuirea tuturor, şi vei să te pogori şi în Iad, ca să ne scoţi pre toţi dela muncă, şi să ne sui împreună cu tine la cer, să ne faci una cu Tatăl. Aşà te rog, Stăpâne, mângâerea şi slava norodului tău Israil, lumina cea descoperită a limbilor [1]) celor dintru întunerec, slobozeşte-mă cu pace, ca să măresc numele tău cel prea sfinţit şi slăvit.

NECREDINŢA NOASTRĂ.

Acesta este praznicul besericii noastre de astăzi, iubiţilor mei, acesta este sfârşitul tainelor celor vechi şi începutul tainelor celor nouă. Astăzi s'au împlinit toate ale legii cei vechi şi să încep cele nouă. Şi de vreme ce Hristos, Dumnezeul nostru cel adevărat, carele este legea şi făcătorul legii, s'au supus legii, ca să ne arate nouă că este cu cale şi cu dreptate să ne supunem legii; drept ce dar nu ascultăm, ci stăm împotriva legii şi a lui Dumnezeu, ca când ne-ar fi vrăjmaş de moarte? Zece porunci sunt scrise în lege şi nici una nu ţinem.

[1]) a neamurilor.

1. Porunca cea dintâi zice: să nu avem alt Dumnezeu înaintea lui, iar noi avem pre mamonul nedreptăţii.

2. A doua poruncă zice: să nu luăm numele Domnului în deşert, iar noi îl purtăm prin gurile noastre ca o nimica.

3. A treia poruncă zice: să sfinţim Sâmbăta, adică să cinstim şi să ţinem praznicile, iar noi atuncea facem lucrurile cele mai multe şi lucrurile cele mai necuvioase.

4. A patra poruncă zice: să cinstim pre părinţii noştri, iar noi îi ocărîm şi îi batem.

5. A cincia poruncă zice: să nu ucidem, iar noi de nu putem ucide cu băţul sau cu sabia, ucidem cu limba; şi de nu putem ucide pre alţii, ne ucidem şi ne omorîm înşine pre noi cu faptele cele rele.

6. A şasea poruncă zice: să nu preacurvim, iar noi facem altele mai rele şi mai spurcate care nu le pociu grăi.

7. A şaptea poruncă zice: să nu furăm, iar noi luăm de faţă cu sila.

8. A opta poruncă zice: să nu mărturisim strâmb, iar noi jurăm cu mânile pre Sf. Evanghelie, ca să nu ne pierdem cinstea, şi pierdem pre Dumnezeu.

9. A noua poruncă zice: să nu pohtim muerea vecinului nostru, iar noi mijlocim ca să ştie şi el de acel lucru, iar să nu zică nimic, că apoi nu e bine de el.

10. A zecea poruncă zice: să nu pohtim verice lucru străin, iar noi luăm tot, ca să nu aibă cu ce să hrănì.

Şi iată dar că nici una din cele zece porunci nu ţinem, nici facem. Iar de va socotì cinevà din noi cum că vorbele acestea nu sunt adevărate, îl las în seama cugetului său; şi de nu-l va bate cugetul în sine, atunci poate că acel om va fi au prea sfânt şi drept înaintea lui Dumnezeu, au este nesimţitor. Ci tu Doamne! cela ce pentru bunătatea cea făr'de margine şi multa milostivire ai voit de ai luat trupul firii noastre celei slabe şi ai împlinit toate ale legii, îndură-te şi ne luminează şi minţile şi inimile, ca să ne arătăm împlinitori legii şi poruncilor tale, şi ne miluește ca un milostiv, după mulţimea îndurărilor tale, ca deapururea să mărim numele tău prea slăvit, amin.

V.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA DUMINICA LĂSATULUI DE BRÂNZĂ

Astăzi n'am a spune alt nimic înaintea dragostei voastre, ca să vă ospătez sufleteşte, fără numai puţine cuvinte de învăţătură, pre care mă rog să le ascultaţi toţi cu dragoste, neuitându-vă atâta la neputinţa şi neştiinţa învăţăturilor mele, cât la pofta şi dragostea ce am deapururea către înţelepţia voastră; şi măcar că nu este cu putinţă să vă folosiţi dintr'însele, iar, ajutorând Dumnezeu, nici de tot fără folos nu veţi rămâneà.

EXPLICAREA FRUCTULUI OPRIT.

Vedem în Sfânta Scriptură, la 2 capete ale *Facerei,* cum că Dumnezeu au poruncit lui Adam ca din tot lemnul[1]) ce este în grădină cu mâncare să mănânce, iar din lemnul a pricepe binele şi răul, să nu mănânce, că în ce zi va mâncà, cu moartea va muri. Tâlcul acestor cuvinte cu adevărat este mare şi adânc, şi numai dascălilor este dat să o tâlcuească după cum să cade; iar eu după putinţă voiu zice, foarte pre scurt, numai cele ce mă voiu pricepe că sunt drepte.

Cuvintele acelea ce zic, «din tot lemnul ce este în grădină cu mâncare să mănânce», socotesc că nu voiu greşi de voiu zice: că din toată învăţătura cea dreaptă şi din toate cu-

---

1) pomul.

vintele lui Dumnezeu ce sunt în grădina sfintei biserici a răsăritului, ca o hrană sufletească, cu bucurie tot creştinul cu dulceaţă să mănânce, şi ne putem încredinţă de aceasta şi din cuvintele ce zice Hristos, la Matei în 4 capete[1]: «că nu «numai cu pâine va trăì omul, ci cu tot cuvântul care iese «din gura lui Dumnezeu». Iar din lemnul ce zice: «a pricepe binele şi răul» să nu mâncaţi, că în ce zi veţi mâncà cu moarte veţi murì, pot zice şi pentru aceasta: Cum că de păcatul ce să face cu pricepere fiecare să să ferească, că în ce zi îl va face, cu moarte va murì, că mai rea moarte decât a fi neştine prin păcat despărţit de Dumnezeu nu este alta, că zice Ioan la 3 capete; «că cel ce face păcatul dela diavolul este, că d'început diavolul păcătueşte». Iar putem zice şi într'alt chip că în toate zilele ce sunt în grădina anului, cele ce sunt spre hrana trupului rânduite cu socoteală şi fără de vicleşug, fiecare să mănânce; iar din pomul cel hotărît pentru folosul cel sufletesc, carele cu priceperea noastră îl putem face bine şi rău, nimeni să nu-l strice, că în ce zi îl va strică, cu moarte va murì. Pentrucă calcă porunca lui Dumnezeu şi mai rea moarte decât a călcà neştine porunca lui Dumnezeu, nu este alta; că va fi izgonit de dânsul din grădina besericii, ca şi Adam din raiu.

POSTUL. Şi dintr'aceste puţine cuvinte ce am zis, să poate înţelege cum că volnicia mâncării ce au dat Dumnezeu lui Adam să adevără şi legea postului, iar mai vârtos să zic, să încredinţă porunca lui Dumnezeu, pentru ca să cunoască Adam că are mai mare preste dânsul şi cum că nu este volnic a călcà porunca lui Dumnezeu, că în ce zi o va călcà, cu moarte va murì. Drept aceea acela însuşi făcătoriul şi poruncitoriul lui Adam, în zilele cele de apoi, arătându-se pre pământ şi cu oamenii împreună vieţuind, pentru ca să arate nouă cum că este cu cale şi cu dreptate să ne supunem poruncii lui Dumnezeu şi cum că este foarte de folos să postim; întâi, el însuşi au postit 40 de zile şi 40 de

[1]) Evanghelia lui Matei, capitolul al IV-lea.

nopţi, precum să vede la Luca în 4 capete, puind postul acesta înaintea ochilor noştri, ca să privim într'însul ca într'o oglindă, în toată vieaţa noastră, şi să ne aducem aminte de pacostea ce s'au întâmplat lui Adam, din călcarea poruncii şi din mâncare. Pentru aceea trebueşte dar şi noi, de vreme ce ne-au învrednicit Dumnezeu şi am ajuns ca să intrăm de mâine în călătoria sfântului post, cu poftă şi cu dragoste să priimim porunca stăpânului, şi după putinţă să facem şi cele poruncite; şi pentrucă avem a merge la răsboiu asupra vrăjmaşului sufletelor noastre trebuie să ne gătim, ca nişte ostaşi viteji ai lui Hristos «încingându-se mijloacele noastre cu adevărul» după cum zice fericitul Pavel: «şi să ne încălţăm pi«cioarele cu gătirea Evangheliei păcii, şi să ne îmbrăcăm cu «zaua dreptăţii, şi să punem coiful mântuirii pre capetele «noastre, cu care vom puteà stinge toate săgeţile vicleanului «cele arzătoare, şi sabia duhului care este graiul lui Dum«nezeu. Pentrucă nu este lupta noastră spre sânge şi trup, «ci cătră domnii, cătră puteri, către ţiitorii lumii, întunericului «veacului acestuia, spre vicleşugul duhurilor celor de sub cer».

Vrând drept aceea a face această călătorie asupra vrăjmaşului sufletelor noastre, precum am şi mai zis, trebuie să luăm împreună cu noi cinci lucruri, ca să ne fie ca o merinde la vreme de primejdie, care lucruri sunt acestea: ispovedania, rugăciunea, postul, milostenia şi dragostea.

SPOVEDANIA.

1. Cu ispovedania să ne spălăm păcatele, mărturisindu-ne înaintea duhovnicilor noştri cu frică şi cu inimă înfrântă, ca înaintea lui Dumnezeu, pârîndu-ne înşine pre noi; iar nu să dăm pricina la alţii, sau să zicem că de nevoie am făcut sau prin neputinţă, că nu ne vom folosì nimic, precum nu s'au folosit nici Adam. Că vrând Dumnezeu să-l aducă la pocăinţă, în loc de a-şi cunoaşte greşala şi a-şi mărturisì păcatul, el făceà pre Dumnezeu vinovat, căci i-a dat muiere, şi muierea iar să curà pre şarpe. Şi să fie ispovedania noastră cu nădejde bună cum că ne va iertà Dumnezeu, iar nu cu desnădejduire, precum a făcut Cain, zicând: «că mai mare este vina mea, decât a mi se

iertà mie»; aşijderea şi Iuda, măcar că s'au mărturisit înaintea arhiereilor cum că au greşit de au vândut sânge nevinovat, iar nu i-au folosit nimic aceà ispovedanie, căci erà cu desnădejduire. Că ispovedania trebuie să o facem cu gând ca acela, ca să nu mai greşim înainte. Că Faraon, măcar că s'au mărturisit zicând: «greşit-am Domnului», iar n'au folosit nimic, că nu gândià a să părăsì de răutăţi, şi pentru aceea au şi pierit. Ci să avem nădejde bună, că de ne vom ispovedui cu inimă curată şi cu gând ca acela ca să nu mai greşim, ne va iertà Dumnezeu, şi vom auzì ca David: «şi Domnul a mutat păcatul tău, nu vei murì».

RUGĂCIUNEA. 2. Cu rugăciunea să cerem dela Dumnezeu mântuire sufletelor noastre, că ni-o va da, după cum singur Hristos zice: «cereţi şi să va da vouă». Că rugăciunea ce să face cu căldură din inimă pătrunde ceriurile şi intră în urechile lui Dumnezeu. Zice şi Sfântul Ioan Zlataust, «cum că unde să face rugăciunea cu mulţumită, vine darul Duhului Sfânt, şi dracii să gonesc, şi toată puterea potrivnicului să depărtează şi fuge; şi iarăşi într'alt loc zice cum că rugăciunea este pază curăţeniei, pecete fecioriei, oprelişte mâniei, ţinere mândriei, curăţenie zavistiei, pierzare urgiei, şi temeiu păcii. Şi în scurte cuvinte, cela ce face rugăciune vorbeşte cu Dumnezeu».

POSTUL. 3. Cu postul să ne uşurăm trupul, să ne limpezim mintea, şi să ne bucurăm cu sufletul, ca să vie darul lui Dumnezeu asupra noastră, care post trebuie să-l facem cu rugăciuni amestecat; că precum nu sunt dulci bucatele fără de sare, aşà nici postul fără de rugăciuni. La a 2-a carte, la începerea postului, zice Sfântul Grigorie: «cum că postul este pace de obşte a sufletului şi a trupului, traiu fără de turburare, petrecanie cu bună întocmire, vieaţă ce veseleşte pre Dumnezeu şi întristează pre vrăjmaşul; că precum sunt păzitori, celor ce postesc, sfinţi îngeri şi-i feresc de toate primejdiile, aşà sunt, şi celor ce nu postesc, păzitori dracii şi-i îndeamnă la multe păcate. Drept aceea trebuie să ne ostenim

ca să nu avem părtăşie cu diavolul; că nu s'au făcut nimeni ucenic bunătăţilor, din cei ce s'au îndestulat în mâncări după pohta lor, nici din cei ce iubià răsfăţările s'au făcut sfânt, nici din cei ce au vieţuit trupeşte s'au făcut părtaşi împărăţiei ceriului». Ştiu bine că nu ne va lăsà obiceiul şi năravul cel rău ca să ne postim de bucate. Ci încailea să ne postim de rautăţi; că spre mâncare (n'am cum mai zice într'alt chip) ne îndeamnă blestematul acesta de pântece, dar a face rău, n'avem îndemnător pre nimeni; că trupului îi trebuieşte mâncare, iar sufletului nu-i trebueşte răutăţi, şi din mâncare cunoaşte oarece dulceaţă, iar din răutate nu să cunoaşte alt nimic, fără numai vătămare de suflet şi călcare de lege.

MILOSTENIA.

4. Cu milostenia să îmblânzim pre Dumnezeu, dând cu dragoste milă, din agonisitele noastre cele drepte, lipsiţilor, săracilor, străinilor, bolnavilor şi celor ce sunt întru închisori; şi atuncea vom fi şi noi miluiţi de Dumnezeu, după cum zice la cele 10 fericiri; iar de vom da milă din jafurile ce facem, mai multă osândă vom câştigà; şi de să va luneca cinevà cu firea şi va zice în mintea lui că nu ştiu ce grăesc, lăsându-se în nădejdea cuvântului lui Ioan ce zice: «faceţi şi voi milostenie din mamonul nedreptăţii», trebueşte acela ce va gândì acel lucru să meargă întâi să întrebe pre cei ce ştiu şi tâlcuesc Sfânta Scriptură fără de vicleşug, să vază cu ce gând l-a zis Ioan acel cuvânt, apoi să gândească rău asupra mea. Gândul lui Ioan este acesta: faceţi, zice, şi voi milostenie din mamonul nedreptăţii; în ce chip cu lacrămi, cu inima înfrântă, şi cu gând ca acela, ca să nu mai faci după aceea strâmbătate nimănui, nici să jefuiţi, şi apoi atunci va fi acea milostenie priimită. Care lucru să poate încredinţà şi de pe Zacheu, că au zis: «iată jumătate din avuţia mea dau săracilor; şi de am năpustit pre cinevà cu cevà, îi întorc împătrit». Auzit-aţi ce zice Zacheu, căruia i-a zis Hristos: «astăzi să făcù mântuire casei aceştia, pentrucă şi acesta fiiul lui Avraam este», adică au facut cu gând şi cu inima ca a lui Avraam aceà milostenie, iar nu ca unii dintre noi ce fac jafuri şi fac câte sunt mai rele pre pământ, apoi să

duce cu gând ca acela ce dă vreunui popă să-i facă sărindar, ca să i să ierte păcatul şi el tot cu totul stă în tina răutăţii. Nu aşà ticăloşii de noi, nu aşa! că Dumnezeu nu să înşală.

DRAGOSTEA.

5. Cu dragostea să ne încredinţăm că de vom iubì pre vecinii noştri după porunca lui Dumnezeu, ca înşine pre noi, şi le vom face bine, vom fi şi noi Dumnezei şi fii celui de sus, după cum zice David: «că dragostea este singur Dumnezeu, şi cela ce rămâne în dragoste, în Dumnezeu rămâne şi Dumnezeu într'însul», după cum zice Ioan: «şi de vom iertà greşalele tuturor celor ce ne-au greşit nouă, ne va iertà şi Dumnezeu greşalele noastre». Că ce folos este trupul să fie deşert de bucate, iar sufletul a-l umpleà de păcate? Ce folos este a fi galben şi ofilit de post, iar de pismă şi de urâciune a fi aprins? Ce folos este a nu bea vin şi a fi beat de veninul mâniei? Ce folos este a nu mâncà carne. şi cu hulele a rumpe carne fraţilor noştri? Ce folos este a ne conteni de cele ce sunt uneori slobode, şi a face acelea ce nu sunt niciodată cu vreun mijloc slobod? Că Dumnezeu pre aceia iubeşte şi-i cinsteşte, pre cari să feresc de cele oprite.

Cu aceste puţine cuvinte ce am vorbit, aţi înţeles lupta noastră cu cine este şi cu ce fel de arme şi de merinde ne trebueşte să mergem asupra lui, şi cu ce mijloc să-l biruim. Drept aceea fieştecarele, după putinţă, să nu să lenevească a să nevoì, că nu va greşì. Am înţeles cum că este obiceiu de vă adunaţi deseară în divan şi faceţi puţină oraţie înaintea Domnului şi după aceea cereţi iertăciune; şi măcar că nu mi s'au întâmplat până acum să văz cu ochii, iar foarte mi-a plăcut şi am fericit obiceiul acesta, că este lucru cuvios a cere iertăciune dela stăpânii şi mai marii noştri, nu numai într'această zi ce vom să intrăm în zilele sfântului post, ci pot zice căci să cuvine să cerem iertăciune în toate zilele, că precum greşim înaintea lui Dumnezeu în tot ceasul, aşa greşim deapururea şi înaintea mai marilor noştri, cu cuvântul şi cu fapta, cu voie şi fără de voie, prin ştiinţă şi prin neştiinţă, de faţă şi pe'n ascuns; iar apoi luând seama cu tot dena-

dinsul sfârşitul acestui lucru, foarte mă întristez, că obiceiul este frumos la vedere şi rău la pricepere; că nici iertăciunea ce cereţi dela stăpâni nu este curată, nici aceea ce luaţi unul dela altul, că este plină de pismă şi de zavistie şi plină de răutate, că nu este cu gând curat. Ci vă rog, iubiţii mei, pentru prea scump sângele lui Hristos, carele s'au vărsat pentru noi păcătoşii, să vă părăsiţi de aceea, că veţi cădeà în osândă, dintru care osândă eu nevrednicul şi mult păcătosul rog pre milostivul şi iubitoriul de oameni Dumnezeu ca să ne mântuească pre toţi şi să ne învrednicească să petrecem sfântul post cu pace, cu sănătate, cu vieaţă curată şi cu spăsenie sufletească, ca să putem vedeà şi luminata lui înviere, amin.

VI.

CAZANIE LA VOVEDENIA BOGORODIŢEI,[1]) NOEMVRIE 21

Puţin ajutoriu va puteà luà un bogat dela un sărac, şi puţină laudă va auzi un cinstit dela un neînvăţat.

Drept aceea dară şi eu, ştiindu-mi sărăcia bunătăţilor şi slăbiciunea învăţaturii, stau de mă mir ce voiu face? Că de o parte uitându-mă măririlor prea sfintei fecioarei Mariei, a căria intrarea cea cu pohfală în beserică astăzi prăznuim, de altă parte văzând atâtea cinstite obraze împodobite cu florile bunătăţilor şi cu înţelepciune, mă spăimântez şi nu cutez a grăì. Că ce tărie are ticăloasa mea limbă a lăudà şi a cinstì cu vrednicie pre una ca aceasta, care este aleasă şi întru tot îmbunătăţită mai nainte decât toată zidirea, după cum zice la Cartea Cântărilor? Sau ce putere are izvorul meu cel cu o picătură de apă să adape o grădină sufletească ca aceasta? Iar încăşi de vreme ce darul Duhului Sfânt, carele pururea tămădueşte cele neputincioase şi cele carele nu sunt desăvârşit le împlineşte, acelaş să-mi dea şi mie putere şi ajutoriu, ca să pociu zice puţine cuvinte în slava lui Dumnezeu şi întru cinstea şi lauda Născătoarei de Dumnezeu.

[1]) Intrarea Maicii Domnului în biserică.

MAICA DOMNULUI ŞI SFÂNTA SFINTELOR.

Vede-se în Sfânta Scriptură, la a 3-a carte a Impăraţilor la al 6-lea cap, «cum că împăratul Solomon a făcut casa Domnului cu 3 despărţituri; şi în despărţitura cea dintâi sta mulţimea norodului; întru a doua despărţitură sta arhiereii şi preoţii, iar întru a treia despărţitură erà Sfânta Sfintelor, întru care nu puteà să intre nimenea, fără arhiereul într'un an odată, de tămâià locul acela şi să rugà lui Dumnezeu pentru mântuirea lui şi a norodului»; precum zice fericitul Pavel la al 9-lea cap către Evrei: «la cortul cel dintâi pururea intrà preoţii de făceà slujbele, iar la cel de al doilea într'un an odată singur arhiereul; nu făr de sânge, carele aduceà pentru dânsul şi pentru necunoştinţele norodului». Carea beserică, despărţitura cea dintâi unde sta norodul, să închipuià ceriul, care stă d'asupra noastră, unde este văzduhul şi sunt acolea toate pasările sburătoare; iar a doua despărţitură, unde stă arhiereii şi preoţii, să închipuià ceriul al doilea, carele stă d'asupra ceriului dintâi, unde sunt puterile cele cereşti, adică îngerii şi sufletele drepţilor; iar a treia despărţitură, unde erà Sfânta Sfintelor şi intrà într'un an odată numai arhiereul, să închipuià al treilea ceriu, care stă d'asupra celui de al doilea, întru carele nu întră nimenea, fără numai adevăratul arhiereu, Hristos Dumnezeul nostru. Şi de pohtiţi ca să vă încredinţaţi cum că beserica aceea erà închipuirea ceriului, ascultaţ de vedeţi ce zice fericitul Pavel iar la al 9-lea cap către Ovrei: «pentrucă nu în sfinte făcute de mâini au intrat Hristos, pildă celor adevărate, ci într'acestaş ceriu să să arate acum feţii lui Dumnezeu pentru noi». Şi pentru ce să numià Sfânta Sfintelor? Nu pentru alta, făr numai căci erà într'însa cele 2 table ale legii, ce a dat Dumnezeu lui Moisi în muntele lui Horiv, şi toiagul cel înflorit al lui Aaron, şi năstrapa cea cu mană, şi cădelniţa cea de aur şi lada legii. Iar eu pociu zice că să numià mai vârtos Sfânta Sfintelor, nu pentru căci erà stătătoare într'însa numai acele lucruri trecătoare, carele închipuià multe taini ale besericii noastre, ci şi pentru căci s'au învrednicit a lăcuì într'însa 12 ani Sfânta Sfintelor cea ade-

vărată, adică Sfânta Fecioară, carea a născut mai presus de fire pre Sfântul Sfinţilor, pre Mesia cel făgăduit. Şi cum că se închipuià biserica aceea ceriului, este lucru dovedit, căci este ceriul cel adevărat, care au răsărit pre soarele dreptăţii, şi în pântecele ei au locuit ca întru al treilea ceriu o faţă a Sfintei Troiţe. Fiiul şi cuvântul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, adevăratul arhiereu, de au zidit a doua oară neamul omenesc, şi să rugà lui Dumnezeu Tatăl pentru mântuirea lui Adam şi a necunoştinţei lui. Iar pentru pricina căci au intrat Sfânta Fecioară de au locuit atâţia ani la acel loc sfânt, măcar că este ştiut la toţi, iar încăşi cu cuviinţă este să o spunem şi noi.

IOACHIM ŞI ANA.

In vremile cele de demult erà obiceiul la Jidovi, şi care om nu făceà coconi [1]) erà hulit şi urît de toţi, măcar de ar fi fost de neam cât de mare şi bogat; şi când duceà darurile lui la beserică, le priimià preotul pre urma tuturor, şi sta la beserică mai jos decât toţi, şi bucate nimeni nu mâncà cu el, ci-l ţineà toţi ca pre un urgisit de Dumnezeu. Deci Ioachim şi Ana, fiind sterpi, s'au întâmplat într'o sărbătoare mare ce aveà Jidovii, prin neştiinţă şi fără de nici un vicleşug, ca nişte oameni bogaţi şi de neam împărătesc ce erà, au dus darurile lor mai nainte decât alţii la beserică şi văzându-l preotul, atâta l-au înfruntat şi l-au dojenit, cât i-au scos din beserică cu mare ruşine, şi cu multă urgie i-au gonit, împreună cu darurile ce adusese. Oare ce jale şi scârbă socotiţi că vor fi luat în inima lor nişte oameni mari ca aceia? Iar ei blagosloviţii au priimit înfruntarea şi urgia preotului cu multă cucerie, şi plecându-şi capetele să duceà plângând cu amar la casa lor, nezicând nimic nimenui. Iar acum să nu care cumvà să îndrăznească preotul sau arhiereul să înfrunteze pre cinevà, nu pentru căci nu are coconi, ci pentru căci face fără de legi şi strâmbătaţi, că apoi este vinovat morţii. Iar măcar că aveà Ioachim şi Ana multă jale în inima lor pentru urâciunea şi hula ce aveà de către toţi pentru sterpiciunea

[1]) copii.

lor, iar de pururea să rugà cu lacrămi din adâncul inimilor stăpânului firii, ca să facă milă cu ei, să le deslege sterpiciunea şi să le dăruească roadă pântecelui lor. Nu doar pentruca să le rămâie după moartea lor fecior, să-i pomenească, după cum pohtesc oamenii ceşti de acuma, sau să le moştenească moşiile şi averea, ci numai cu făgăduială ca aceea, că de vor naşte vreun prunc, au parte bărbătească, au parte femeiască, să-l închine lui Dumnezeu. Vedeţi dar acum pohtă şi dragoste creştinească! Vedeţi căldură din inimă! Vedeţi râvnă! Cine să află acum pre aceste vremi, sau din cei bogaţi, sau din cei săraci, măcar de ar aveà o sută de feciori, să închine unul lui Dumnezeu? O ţin lucru necuvios şi lucru de nimica, zicând multe cuvinte deşarte carele mă ruşinez a le grăi. Insă Dumnezeu, după cum zice David: «voia celora ce să tem de dânsul va face şi rugăciunea lor va ascultà». Implinindu-se sorocul sfatului lui Dumnezeu cel mai nainte de toţi vecii, şi sosind vremea şi ceasul acela, aflându-se şi vase alese ca acelea, binevoì Dumnezeu de deslegă sterpiciunea Anii şi născù prin făgăduinţă, după cum au născut Sara pre Isaac, Reveca pre Iacob, Rachil pre Iosif, femeia lui Manoe pre Samson, Ana femeia lui Elcana pre Samuil şi Elisavet pre Ioan Botezătorul. Aşà şi fericita Ana, femeia lui Ioachim, născù scaun sfânt lui Dumnezeu pre Fecioara Maria, ca să să odihnească pre dânsa cela ce să odihneşte pre scaunile cele îngereşti, şi-şi gătì lui şi ceriu însufleţit cela ce au întărit ceriurile cu înţelepciunea sa, şi pământul l-au întemeiat pre ape; de carele să cutremură toate adâncurile şi beznele Iadului. Şi au avut mare dreptate Ioachim şi Ana, ca să nască pre una ca aceasta din pântecele lor: una, pentrucă erà amândoi de neam împărătesc, şi să trăgeà din seminţia lui David, şi erau foarte drepţi şi buni înaintea lui Dumnezeu; şi alta, că au câştigat această roadă blagoslovită cu multă durere de inimă, cu multe rugăciuni, cu multe milostenii şi cu multe lacrămi, după cum zice David: cei ce seamănă cu lacrămi, cu bucurie vor secerà. Şi au câştigat adevărat o bucurie ca aceea, cât nu o au putut câştigà alţi

părinţi din veci, nici vor câştigà, nici numele ce au câştigat ei, a să numî părinţi ai luî Dumnezeu.

DUCEREA MAICII DOMNULUI LA BISERICĂ.

Drept aceea, trecând 3 ani după naşterea Fecioarei, o duseră părinţii ei la beserică cu multă pohfală de fecioare, cu făclii aprinse, după prorocia lui David, să o închine lui Dumnezeu, după făgăduiala lor. Şi sosind la uşa besericii, fericita Ana zise către preot cu credinţă şi cu multă cucerire: «priimeşte, preote a lui Dumnezeu, pre această cocoană [1]), că este roadă pântecelui meu pre care am câştigat-o cu multă durere de inimă, prin rugăciuni cu lacrămi amestecate, şi o aşează în casa Domnului, că lui o am făgăduit-o, pentru căci au făcut milă cu mine şi au râdicat d'asupra mea hula norodului; priimeşte-o fără de nici o îndoială şi sârgueşte de o du în beserică fără de nici o zăbavă, că lui Dumnezeu o am închinat. Care cuvinte auzindu-le preotul Zaharia şi văzând şi pre prea Sfânta Fecioara, să minună şi zise cu bucurie mare şi cu glas de prorocie către Fecioară: «Tu eşti cu adevărat uşa cea de gând a vieţii, care o a văzut prorocul Iezechiil închisă, ci-mi caută [2]) şi făr de voia mea a-ţi deschide uşile besericii, ca să întri într'însa să lăcueşti, că cu adevărat mai vârtos pentru tine au făcut Solomon, cu înţelepciunea ce i-au dat Dumnezeu, acest lăcaş, şi ţie au închipuit-o, cunoscându-ţi fecioria cu ochii cei de gând ai prorociei lui, şi ţie ţi să cuvine ca să lăcueşti într'însa, că acelea câte sta într'însa ţi să închipuià. Drept aceea dacă s'au arătat adevărul, trebuie să se ridice umbra. Intră fiica lui Dumnezeu cu bucurie şi te veseleşte într'însa, că am cunoscut cu adevărat că s'a apropiat mântuirea lui Israil, care va să vie înfăţişat să să nască din tine; intră prea curată voioasă şi veselă, de te fă lăcaş desfătat prea înălţatului Iisus, carele este mântuitoriul lumii. Intră la locul cel ales ceea ce eşti aleasă mai înainte de veci, ca să

[1]) copilă.
[2]) trebuie.

te hrăneşti cu hrană cerească, care va să-ţi fie trimisă dela părintele vecilor prin îngeri. Intră în Sfânta Sfintelor, ca aceea ce ţi să cuvine ca să auzi tainele cele ascunse şi prea slăvite ce s'au grăit în cămările cele cereşti, că tu vei să naşti pre ziditoriul a toată făptura. Intră de te fă mijlocitoare mântuirii omeneşti». Şi întorcându-se preotul Zaharia zise şi cătră părinţi: «bucuraţi-vă şi voi, soţie sfântă, pereche blaglosovită, Ioachime şi Ano, căci v'aţi învrednicit de v'aţi făcut părinţi a unei prunci sfinte ca aceştia, fericiţi sunteţi cu toată fericirea, că de pre semnele darurilor ce văd că are această cocoană asupra ei, cunosc adevărat cu duhul prorociei, că ea este acoperământul goliciunii strămoşilor, oglinda prorocilor şi izbăvirea lumii».

Deci cu aceste puţine cuvinte ce am zis înţelegerea noastră cea de pre urmă este: cum că pentru două lucruri au intrat Sfânta Fecioară în Sfânta Sfintelor. Una pentru ca să să curăţească de păcatul cel strămoşesc prin mijlocul cuvântului celui de bucurie ce aşteptà să-i vie cu Arhanghelul Gavriil. Şi alta, ca un vas ales ce erà, prin venirea Sfântului Duh şi prin umbrirea puterii cei de sus, să priimească în pântecele ei pre Fiiul şi Cuvântul lui Dumnezeu.

Drept aceea dar trebueşte şi noi, când vom intrà în sfânta biserică, să ne curăţim întâi de păcatele noastre şi de cugetele cele viclene, şi apoi cu cunoştinţă întreagă să ne facem vase alese, să priimim pre darul Duhului sfânt, Cuvântul lui Dumnezeu în inimile noastre; şi aşà cu acesst mijloc vom fi adevăraţi prăznuitori; măcar că pre prea Sfânta Fecioară, de vreme ce este şi să numeşte pricina tutulor bunătăţilor, nu este cu putinţă nici cu un mijloc să o cinstim şi să o prăznuim precum să cade; pentrucă cinstea ei birueşte toată limba şi covârşeşte tot cugetul omenesc. Iară însăşi trebuie cu frică şi cu bucurie, cu frică pentru păcat şi cu bucurie pentru mântuire, să-i zicem toţi cu un glas lauda cea îngerească: «bucură-te ceeace eşti plină de dar, Domnul e cu tine». A căruia mila cea nespusă şi darul cel bogat să fie pururea cu noi cu toţii, amin.

VII.

LUNA LUI DECHEMVRIE ÎN 6 ZILE, CAZANIE LA SFÂNTUL NICOLAE

Pentru căci este omul făcut de Dumnezeu îndoit, de suflet cuvântător şi de trup simţitor, are şi bunătăţi îndoite, sufleteşti, trupeşti. Şi sunt bunătăţile cele sufleteşti 4: Vitejia, Inţelepciunea, Dreptatea şi Curăţenia. Bunătăţile cele trupeşti încă sunt 4: Tăria, Intregimea, Frumuseţea şi Sănătatea: şi dintre aceste bunătăţi ale sufletului şi ale trupului, nasc alte 4 bunătăţi de obşte: Credinţa, Nădejdea, Dragostea şi Smerenia.

Deci pre aceste 4 bunătăţi, ca pre 4 temelii nemişcate, voiu să-mi întemeiez vorba ce voiu să fac astăzi, cu ajutoriul lui Dumnezeu, înaintea dragostei voastre. Ci întâi voiu să vă spuiu foarte pre scurt a fieştecăruia bunătate, puterea şi lucrarea ce are, pentru ca să să priceapă mai lesne cele ce voiu să grăesc; apoi vom întinde vorba înainte, de vom zice după putinţă câte va aduce ceasul şi ne va lumină Dumnezeu. Dela carele cerem şi ajutoriu, şi vă pohtesc să ascultaţi cu dragoste, ca să aveţi şi plată dela Dumnezeu.

CREDINŢA.

«Credinţa, după cum zice fericitul Pavel la 11 capete către Evrei, este fiinţa celor nădejduite şi lucrurilor celor ce nu să văd dovediri, şi fără de credinţă nu este cu putinţă nimic să fie plăcut înaintea lui Dumnezeu,

nici să să apropie de el». Şi pentru ca să vă încredinţaţi cum că este cuvântul acesta adevărat, ascultaţi de vedeţi, că zice Hristos către Apostoli la 16 capete ale lui Marcu: «mergeţi în toată lumea, propoveduiţi Evanghelia la toată zidirea, şi cela ce va crede şi să va botezà, să va spăsi, iar cel ce nu va crede, să va osândi». Iată dar că fără de credinţă nu este cu putinţă să ne mântuim. Şi să ştiţi că lăcaşul ei este inima omului, şi vieaţa ei faptele cele bune, după cum zice apostolul Iacov: «Că precum trupul omului este mort făr de suflet, aşà şi credinţa este moartă făr de fapte bune». Şi nimene să nu socotească în mintea lui cum că cu credinţa singură să va mântuì, de nu va face şi fapte bune, că va greşì. Şi iată că v'am spus, în puţine cuvinte, puterea credinţii.

NĂDEJDEA.

Auziţi şi a nădejdei: Nădejdea este o îndrăzneală adevărată cătră Dumnezeu, dată în inima omului din dumnezeeasca strălucire, ca să nu desnădăjduească niciodată de darul lui Dumnezeu, ci să fie încredinţat cum că va luà prin pocăinţă iertăciune păcatelor, şi verice altă cerere, sau trecătoare sau veşnică. Şi să încredinţează şi să adeverează nădejdea aceasta în inima omului, întâi cu ajutorul şi cu darul lui Hristos, că el este toată nădejdea noastră, după cum zice apostolul Pavel către Corinteni: «după porunca lui Dumnezeu Mântuitoriului nostru şi Domnul Iisus Hristos al nădejdei noastre, că printr'însul luăm toate»; precum însuşi Hristos învaţă şi zice: «şi câte veţi cere întru numele meu, aceasta voiu face, ca să se mărească Părintele întru fiul.» Şi în darul acesta al lui Hristos, toată nădejdea noastră să întemeiază. Iată că aţi înţeles puterea nădejdii. Să vă spuiu acum şi a dragostii.

DRAGOSTEA.

Dragostea încă este, după cum zice fericitul Pavel, mai mare decât credinţa şi decât nădejdea, temeiul şi vârful tuturor bunătăţilor, care uneşte pre mulţi întru una şi face cale cătră Dumnezeu tuturor celora ce-l iubesc; căreia dragoste singur Hristos o adeverează la 22 capete ale lui Matei, zicând «că întru acele două porunci a iubi neştine pre Dumnezeu şi pre aproapele său, reazimă

toată legea şi prorocii.» Am înţeles şi puterea dragostii. Să vă spuiu acum şi a smereniei.

SMERENIA. Smerenia încă este sfârşitul, legătura şi pecetea tuturor bunătăţilor; căci că de ar face neştine toate bunătăţile lumii şi smerenie să nu aibă, toate-s pierdute, toate-s stricate, toate-s de nimica; şi osteneala lor este în deşert, pentru căci smerenia este maică tuturor bunătăţilor, şi precum maica pune multă nevoinţă din fireasca dragoste ce are, de hrăneşte pre copiii săi ca să-i crească şi-i fereşte de toate, ca să nu li se întâmple vreo primejdie şi-i va pierde, aşà şi smerenia hrăneşte bunătăţile, de cresc, şi le fereşte de toate primejdiile. ca să nu piară; pentru căci păcatul cel dintâi şi mai mare decât toate păcatele este mândria, care o au izvodit şi o au născut singur Satana, carele erà înger şi să numià Luceafăr, pentru multa lumină ce aveà. Care mândrie l-a supărat şi l-a pogorît cu toată ceata lui, întru cele mai de jos prăpăstii ale iadului, şi dintr'atâta lumină ce aveà s'a făcut decât toate negreţele şi decât toate întunericile mai negru şi mai întunecat şi este să să osândească în veci nesfârşit, pentru căci nu are tămăduială, nici vindecare rana lui, că fiind duh, nu are pocăinţă. Şi cu acest păcat al mândriei, pentru multa lui zavistie, a înşelat şi pre ticălosul Adam, de l-a surpat din cinstea lui şi l-a adus la moarte şi l-a pogorît şi pre dânsul în iad. Şi precum păcatul mândriei a avut puterea de au pogorît pre Luceafăr până la cele mai de jos prăpăstii ale iadului, aşà şi bunătatea smereniei are mai multă putere decât mândria, că a făcut pre singur Dumnezeu, carele este făcătoriul Luceafărului, şi s'a plecat atâta, cât a lăsat ceriurile şi toată slava şi lauda ce aveà de toate puterile cereşti, de s'a pogorît pre pământ şi s'a făcut om, şi s'a smerit până la moarte, după cum zice fericitul Pavel, moarte de cruce; şi s'a pogorît până la iad, de au scos pre Adam cu tot neamul lui, şi l-a suit împreună cu dânsul la ceriu, unde a fost şi mai înainte. Iară Luceafărul n'a putut să să mai suie, căci îl atârnă

păcatul în jos, că păcatul se aseamănă pietrei, şi-i caută [1]) să meargă la matca ei în pământ, de unde şi este, iar bunătatea să aseamănă focului şi este să meargă sus în văzduh, unde este matca, că Dumnezeu este foc mistuitor şi pară de foc subţire, precum l-a văzut prorocul Ilie. Şi precum un om are în casa lui aur, argint, scule şi alte haine, şi când iese din casă pune lacăt şi încuie, pentru ca să nu meargă vreun hoţ să i le fure, să să păgubească, aşà şi smerenia încuie ca cu un lacăt toate bunătăţile, ca să nu meargă hoţul cel de obşte, diavolul, să le fure, şi să va păgubì de osteneala ce a făcut. Şi iată că după putinţă cu scurte vorbe v'am spus puterea şi lucrarea acelor 4 bunătăţi, carele trebueşte cu toţii câţi le-aţi auzit să le însemnaţi în inima voastră, şi să le păziţi, şi după putinţă să le şi faceţi; şi atuncea veţi fi fericiţi, după cum zice Hristos: «fericiţi cei ce aud cuvântul lui Dumnezeu şi l păzesc pre dânsul.»

SF. NICULAE.

Pre aceste 4 bunătăţi ce am zis mai sus, şi v'am spus a fieştecăria puterea şi lucrarea, ca pre o piatră în patru feţe, care nu să poate mişcà, şi-a zidit toţi sfinţii şi toţi drepţii, ca nişte înţelepţi, casa bunătaţilor sale. Şi după cuvântul Evangheliei: «să pogorî ploaia, şi veniră râurile şi suflară vânturile, şi loviră casa aceea şi nu căzù, că erà întemeiată pre piatră», care piatră este Hristos, după cum zice fericitul Pavel. Dintru care înţelepţi, şi sfinţi, şi drepţi, este unul, şi acest fericit şi deapururea pomenit, marele Nicolae arhiereul Mirelor Lichiei, făcătoriul de minuni, a căruia pomenire săvârşim astăzi întru acest sfânt lăcaş, carele stă deasupra muntelui besericii, ca o cetate păzită de Dumnezeu, şi întărită de toate patru părţile cu 4 tunuri duhovniceşti: cu credinţa, cu nădejdea, cu dragostea şi cu smerenia: şi cu tunul credinţei goneşte departe pre vrăjmaşii besericii, pre eretici; cu tunul nădejdii aduce pre cei desnădăjduiţi cătră Dumnezeu; cu tunul dragostei ajută celor săraci şi lipsiţi; cu tunul smereniei suie pre cei păcătoşi la cer; stă nemişcat în muntele

[1]) trebuie.

credinţei şi al nădejdei şi nu să poate ascunde; stă întemeiat în muntele credinţei şi al smereniei şi nu să poate pitulà; se vede de departe că este la loc înalt, luminează ca o făclie aprinsă în casa Domnului, în curţile Dumnezeului nostru: faptele lui cele bune strălucesc tuturor celor din casă, nu sunt ascunse supt obroc, luminează în toată lumea, ca lumina soarelui, minunele lui. Cunoscute-s de toţi facerile lui de bine şi milosteniile, priimite-s de toţi blândeţile lui, şi să bucură toţi de pomenirea lui, după cum zice Solomon: «lăudându-se dreptul, să veselesc noroadele.» Îl mărturisesc pre dânsul adevărul lucrurilor, cum că este îndreptătoriul credinţei, şi chipul blândeţei, şi dascălul înfrânării, precum îl cântă biserica; şi pentru aceea a agonisit prin smerenie cele înalte, şi prin sărăcie cele bogate. Acesta a urmat dascălului şi învăţătorului Hristos, «păstoriului celui bun şi adevărat, care şi-au pus sufletul său pentru oi». Acesta a păzit porunca lui Dumnezeu desăvârşit şi l-a iubit şi pre dânsul şi pre aproapele său, ca însuşi pre sine

FAPTELE SFÂNTULUI.

Îl dovedeşte ajutoriul ce a făcut din destul cu mulţi galbeni celor 3 fecioare, carele sta în cumpănă să-şi piarză fecioria lor, că înţelegând sfântul cum că acel ticălos de tată al fetelor, pentruca să gonească sărăcia din casa lui, a socotit să cheme în casa lui pre Afrodita, adică curvia; şi pentru ca să câştige puţin aur şi argint, ca să să poată chivernisì, a vrut să vânză fecioria fetelor lui; şi oftând cu amar din mijlocul inimii lui, şi plângând cu lacrămi fierbinţi, ziceà: 3 fecioare, carele să văd ca 3 bunătăţi ale raiului, vor să să schimbe şi vor să să prefacă spre 3 răutaţi ale iadului; şi pentru puţin câştig vor să piarză o avuţie, care este mai cinstită decât toate avuţiile ce sunt ascunse sub munţi, sau decât toate câte ocoleşte toată lumea; şi aceà frumuseţe luminată ca a soarelui este să-şi piarză lumina şi podoaba şi să să facă scaun, sau, să zic mai chiar [1]), cuib întunecaţilor draci. Deci acestea ce am zis mai sus, înţele-

[1]) clar.

gându-le sfântul, au zis în sine: ba, diavole, nu voiu lăsă să să lipsească ceriul de stele frumoase ca acestea; nu voiu să câştige iadul suflete atâta de curate şi flori aşà de frumoase. Eu, o dragoste mincinoasă, voiu să-ţi sfărâm sageţile, carele fără de rană omor; eu, Luceafărule, voiu să-ţi sparg toate mrejile şi-ţi voiu pierde tot vicleşugul. Aşà au vorbit sfântul; apoi pre urmă, după ce au ascuns soarele toate razele lui şi s'au stins de tot lumina zilei, între întunericul nopţii şi când ceriul de osteneală au fost închis spre somn toţi ochii lui, atâta că nici luna nu priveghea, nici una din stelele cele mai mici aveà deschise tâmplele lor cele de argint; atuncea, ca când ar fi fost nu făcătoriu de bine, ci ca un hoţ, aleargă cu mare grabă la aceà săracă de casă, şi aruncând în lăuntru nu zic odată sau de două ori, ci de trei ori mulţi galbeni, au gonit cu aceasta sărăcia şi tot răul şi tot cugetul necuvios şi au mântuit fecioria acelor trei fecioare din cursele diavolului.

Auzit-aţi fapta sfântului? Priceput-aţi fierbinţeala inimii lui spre a face bine? Inţeles-aţi puterea dragostei către aproapele? Află-se acum vreunul, au din cei bogaţi, au din cei săraci, după ce va cunoaşte lipsa şi sărăcia fratelui său, creştinului, carele este aproapele său, să-i facă ajutoriu la nevoia lui cu dragoste curată şi fără de făţărie, de nu va aveà putere cu bani sau cu altcevaşi, măcar cu un sfat bun sau cu un cuvânt de mângâiere? Şi nu numai eu, ci toţi creştinii cei ce să tem de Dumnezeu îl vor ţineà întocmai cu sfântul Nicolae şi cu alţi sfinţi. Că atâta este Dumnezeu de mulţumit şi primitoriu cu multă dragoste de cel puţin al aceluia ce o va face cu credinţă şi cu dragoste, ca şi de cel mult a aceluia ce poate face. Şi putem luà pildă după cei 2 fileri ai văduvei, că au fost foarte priimiţi de Hristos şi depe plata celor ce au lucrat în vie la ceasul al 11-lea, că le-au plătit ca şi celor dintâi. Că de am face cu acest mijloc bine vecinilor noştri, cum au făcut sfinţii şi cum ne învaţă Sfintele Scripturi, sau, mai vârtos să zic, cum ne învaţă singur Hristos, care le este începutul şi sfârşitul tuturor, oare ce bine socotiţi că am aveà, oare ce sporiu ne-ar da Dumnezeu în toate?

Că zice prorocul David: «voia celora ce să tem de dânsul va face şi rugăciunea lor va ascultà». Oare n'am fi noi drepţi, n'am fi şi noi sfinţi? Că aşà ne porunceşte Hristos: «faceţi-vă sfinţi, că eu sfânt sunt». Cu faptele bune să face omul lăudat şi sfânt, iar nu cu fapte rele; nici nume vestit va puteà să lase neştine după moarte cu reutăţi. Iar noi acuma de facem vreodată vreun bine sau vreo îndemână cât de puţin, o facem mai mult cu făţărie, pentru ca să ne laude oamenii şi de nu să va supune întru toate după pohta noastră, vom să i scoatem binele acela pre nas, imputându-i totdeauna şi blestemându-l îi zicem: să-l osândească binele ce i-am făcut, şi ne lăudăm către unii şi către alţii. Dar dascălul nostru Hristos nu ne învaţă aşà, ci zice: «când facem milostenie, sau alt bine, să nu ştie stânga ce face dreapta».

DRAGOSTEA ŞI CREDINŢA.

Deci cine va vrea să isprăvească desăvârşit şi precum să cade aceste ce zic, aibă în loc de pământ dragostea, că acolea să va înrădăcinà credinţa ca un copaciu: «şi-şi va da roada sa la vremea sa», după cum zice David: «că toţi copacii şi toate ierburile, răzimând în pământ, cresc şi sa măresc şi-şi dau roada, iar dacă nu razimă în pământ, să usucă şi pier». Aşà şi credinţa, răzimând în dragoste, creşte şi să măreşte şi face toate roadele bunătăţilor; căci pământul credinţei este dragoste. La cele 10 porunci ce au dat Dumnezeu lui Moisi în muntele Sinai, porunca cea dintâi şi mai mare este pentru dragoste, că n'au zis să crezi în Domnul Dumnezeul tău, ci: «să iubeşti pre Domnul Dumnezeul tău din tot sufletul tău şi din tot cugetul tău, şi din toată vârtutea ta, şi pre aproapele tău ca însuţi pre tine». Şi oare pentru ce au zis să iubeşti pre aproapele tău ca însuţi pre tine? Pentru două lucruri: una, pentru ca să arăţi dragostea, care au arătat şi arată totdeauna Dumnezeu către tine; şi alta, pentru căci fieştecare om să iubeşte pre sine mai vârtos decât toate lucrurile, şi-şi pohteşte cinstea şi binele, şi pentru aceea au zis:

să iubească cu acest mijoc[1]) pre aproapele său, ca să ferească Dumnezeu, când ţi să va aprinde casa, sau când te vor năpădì niscai hoţi, vecinul tău cel de aproape va să vie să-ţi ajute, iar nu frate-tău, sau altcinevà din ruda[2]) ta, că aceia sunt departe. Că cel ce iubeşte cu dreptate acela şi crede, că zice sfântul Ioan Bogoslovul: «de va zice că iubeşte cinevà pre Dumnezeu, şi pre fratele lui îl urăşte, mincinos este: că cel ce nu iubeşte pre fratele lui, că l-au văzut (şi-l vede totdeauna), dar pre Dumnezeu, că nu l-a văzut, cum îl va puteà iubì?» Pentru aceasta şi Domnul Hristos au zis către ucenicii lui: «după aceasta vor cunoaşte toţi cum că-mi sunteţi ucenici, de veţi aveà dragoste între voi». Dar acum tu, ticăloase om, te numeşti creştin şi ucenic lui Hristos?

Dar unde este dragostea ce ai către fratele tău? Ce fel de ascultare faci dascălului şi învăţătoriului tău? Incailea zi că nu eşti creştin, că-ţi faci mai multă osândă; nu te nădăjduì că numai cu numele ce ai, de te numeşti creştin, că te vei mântuì; că zice Hristos: «nu cei ce-mi zic mie: Doamne! Doamne! vor intrà întru împărăţia ceriului, ci cei ce fac voia mea». Voia lui Hristos nu este alta, fără numai dragostea, şi cel ce are dragoste către aproapele său şi-i pohteşte binele, acela face toate poruncile lui Dumnezeu, «că cel ce rămâne în dragoste, rămâne în Dumnezeu şi Dumnezeu într'însul», după cum zice Ioan. Iar acum creştinii noştri atâta stau împotriva lui Dumnezeu, cât îl fac şi mincinos; şi Sfânta Scriptură, zic, că sunt basne şi aflări omeneşti. Şi zic: dar cum voiu să iubesc pre vecinul meu, că-mi este vrăjmaş? De vreme ce zici că este vrăjmaş, nu te numì creştin, ci zi că eşti un păgân şi un om fără de lege şi fără de obraz, că stăpânu-tău Hristos îţi porunceşte: «să iubeşti pre vrăjmaşii tăi şi să le faci bine», şi tu-i stai împotrivă şi nu vrei să-l asculţi; dar nu iei seama că tu eşti om şi mâine poimâne vei să mori, şi va să te mănânce pământul şi viermii? Şi de să va întâmplà să-ţi stea

[1]) în acest fel.
[2]) neamul tău.

împotrivă sluga ta sau argatul tău, nu te mânii pre dânsul şi-l baţi? Dar Hristos, că este Dumnezeul cel adevărat şi va să judece toată lumea, pentru neascultarea ce-i faci oare socoteşti că nu te va pedepsì şi te va bate cu osânda în veci? Iată dar că nu-ţi este vrăjmaş vrăjmaşul tău, ci mai vârtos prieten, că te duce la bine, dacă vei face cum te învaţă Hristos; iar de nu vei face aşà, îţi eşti însuţi tu vrăjmaş şi pierzător sufletului tău; că de ar fi ascultat Adam porunca lui Dumnezeu, n'ar fi venit la atâta osândă neamul omenesc; şi noi acum, de am ascultà pre Hristos, n'am fi într'atâtea scârbe şi nevoi. Pavel apostolul zice la 13 capete către Corinteni: «de voiu grăì cu limbile [1]) oamenilor şi cu ale îngerilor şi dragoste să nu aib, făcutu-m'am ca o aramă răsunătoare sau ca o tobă bâcăind (ca un chimval răsunătoriu); şi de voiu aveà prorocie şi voiu şti toate tainele şi toată înţelegerea, şi de voiu aveà toată credinţa, cât măgurile a le mutà (să mut munţii), iar dragoste să nu aib, nimic nu sunt; şi de voiu da (împărţi) toată averea mea şi de-mi voiu da trupul meu să-l arză, şi dragoste să nu aib, nimic, nu folosesc». Auzit-ai ce zice? Dar tu, căci urăşti pre fratele tău atâta, cât nici în ochi nu vrei să-l vezi, ci-i porţi pismă şi-l zavistueşti pre la unii şi pre la alţii, ca să-i faci pagubă şi să-l supui şi să-l sărăceşti? Tu adevărat nu eşti creştin, nici om pre pământ, ci eşti singur satana, carele au pârît pre Dumnezeu la Adam.

Şi care preot este acela de te ispovedueşte şi te lasă pre tine, cela ce pâri, de te cuminici? Acela adevărat nu este preot, ci este singur Iuda şi vânzătorul lui Hristos; şi nu să va mai iertà nici popei, nici aceluia, măcar de ar face câte alte bunătăţi, că zice Hristos: «milă pohtesc, iar nu jertvă».

Pentru aceasta dar, iubiţii mei întru Hristos fraţi şi blagosloviţi creştini, câţi v'aţi adunat astăzi ca să prăznuiţi şi să vă bucuraţi de pomenirea sfântului, trebuie, după cât va fi cu putinţa a fieştecăruia, luând pildă de pre faptele sfântului, să ne asemănăm lui şi să iubim întâi pre Dum-

[1]) cetele.

nezeu, precum este scris la porunca cea dintâi şi pre aproapele nostru; să iubim pre vrăjmaşii noştri şi să le facem bine; să cinstim pre părinţii noştri, atât pre cei ce ne-au născut, cât şi pre cei sufleteşti: cari sunt cuvioşii călugări şi cucernicii preoţi. Să ne ferim, din cât ne va fi putinţa, de curvie, de beţie, de zavistie (pâri), de vânzări, de apucări, de năpăşti şi de alte multe ca acestea; că sunt toate aflări ale începătoriului de răutăţi, ale diavolului, pentru ca să ne despartă de Hristos Domnul nostru şi să-şi bată joc de noi după pohta lui. Şi dacă vom păzì acestea câte am zis, atunci vom fi creştini buni şi adevăraţi ucenici ai adevăratului Hristos Dumnezeu; şi fără de nici o îndoială să avem nădejde bună, că aici întru această lume vom petrece vieaţă paşnică şi fără de turburare, iar în cea viitoare ne vom bucurà şi ne vom veselì împreună cu Sfântul Nicolae şi cu toţi sfinţii întru împărăţia ceriului, care cu toţi să o dobândim prin darul Domnului nostru Iisus Hristos, a căruia milă rugăm să fie pururea cu voi, amin.

VIII.

LUNA LUI IUNIE 29 ZILE LA SFINŢII APOSTOLI PETRU ŞI PAVEL

Atâta sunt de mari vredniciile ale slăviţilor apostoli Petru şi Pavel, cari se prăznuesc astăzi, cât nu este cu putinţă limba omenească a le grăì; atâta sunt de multe învăţăturile lor cele vrednice de minune, cât întrec la număr nisipul mării şi stelele ceriului; atâta sunt de minunate vîtejiile lor, cât nu e să le priceapă toată limba pământească şi să nu să minuneze mintea omenească. Atâta sunt de slăvite faptele lor, cât covârşesc (şi fac fără de graiu) toată mintea spre lauda lor şi spre cinstea pomenirii lor. Deci nu mă pricep ce voiu să fac astăzi, pentruca să împlinesc lauda prăznuirii lor. Să vorbesc? Dară ce cuvânt vrednic va puteà să aducă mintea mea cea proastă şi neştiinţa învăţăturii mele, ca să poată mărì după cum să cade vredniciile lòr cele mari? Să tac iar? Mă tem că mă voiu osândì ca un nemulţămitoriu (nebăgătoriu de seamă) şi ca cela ce ascunde facerile cele mari de bine, carele ei au arătat în politia [1]) cea creştinească, în biserica cea pravoslavnică, şi preste tot pământul ce este supt soare, luminând limbile [2]) cele întunecate, povăţuind la credinţa cea adevărată oile cele rătăci.e, sporind şi adăogând

---

[1]) cetatea, lumea,

[2]) neamurile.

mulţime de credincioşi în beserica lui Hristos. Şi pentruca să biruesc drept aceea nepriceperea minţei mele, îi voiu asemănà cu cei doi luminători mari, adică cu soarele şi cu luna; şi aşà, apropiindu-mă puţintel de minunatele lor fapte, cu asemănarea acelor luminaţi luminători, voiu da îndrăzneală neputinţii mele, spre a face lauda lor, fugind cu aceasta împreună şi de semnul nemulţămirii.

APOSTOLUL PETRE ŞI APOSTOLUL PAVEL, SOARELE ŞI LUNA.

La capul cel dintâi al *Facerii*, spune Moisi, cum că: «Dumnezeu au făcut doi luminători mari, unul mai mare şi altul mai mic: şi pre cel mai mare, adecă pre soare, întru stăpânirea zilei; iar pre cel mai mic, adică pre lună, întru stăpânirea nopţii»; şi pre aceştia i-au făcut pentru întărirea trebuincioasei chivernisiri a toată lumea. Şi iarăşi acelaş Dumnezeu, făcându-se om, au pus alţi doi luminători pentru întărirea şi întemeierea besericei: pre cel mai mare, adică pre Petru, pentruca să fie întru stăpânirea zilei, a dumnezeeştii cunoştinţe întru jidovime; iar pre cel mai mic, adică pre Pavel, întru stăpânirea întunecatei nopţi a închinărei de idoli, la limbi [1]), pentruca să risipească cu strălucirea minunilor şi cu lumina învăţăturii norii cei întunecaţi ai înşelăciunii.

APOSTOLUL PETRE ŞI SOARELE.

Şi pentruca să începem dela luminătoriul cel mare, dela soare, zicem: cum că este soarele vârf celorlalte stele şi le covârşeşte cu lumina pre toate, şi dela răsărit până la apus tot pământul şi toate unghiurile lui luminează, încălzeşte, îngraşă şi revarsă pretutindenea razele lui. Cine nu va mărturisì cum că vredniciile acestea să cuvin lui Petru? De vreme ce el au fost vârf cetei apostoleşti şi mai întâi în rânduiala ucenicilor şi au întins pururea, ca alt soare de taină preste tot pământul razele darurilor şi a facerilor de bine, au încungiurat toată Iudeia, Antiohia, Pontul, Galatia, Capadochia, Asia şi Vithinia, gonind cu lumina dumnezeeştilor cuvinte întunericul necredinţii, dând daruri de tămăduiri la toată

1) popoare.

neputința și vindecând pre cei ce rău să chinuiau de viclenii draci, și mai vârtos că numai singură umbra acestui soare atâta erà la toți făcătoare de bine, precum să vede la *Faptele Apostolilor* la 5 capete: «cât și la uliță scoteà pre cei bolnavi și-i puneà în așternuturi și în paturi, ca viind Petru, măcar umbra lui să umbreze pre fiecare dintre dânșii».

Căldura soarelui are lucrare firească a dărui copacilor, ierburilor, pietrelor scumpe și plodurilor (rodurilor) pământului vieţuitoare, umejoasă și îngrășătoare putere spre creștere. Așijderea și căldura cea vieţuitoare a soarelui celui de taină, a lui Petru, asemenea au stătut acestei puteri, că raza cea mai mică ce au trimis la acela ce au fost din pântecile maicii lui olog, care ședeà înaintea ușii bisericii ce să chemà frumoasă, îndată l-au tămădnit, pentrucă zicându-i: degrab caută la noi, îndată i s'au întărit talpele și gleznele. Cu această putere vieţuitoare a lui Petru s'au ridicat sănătos din pat și oarecare om anume Enea, care zăceà de opt ani slăbănog; cu aceasta și la Iopi, lucru de minune la toți, au înviat pre Tavitha ce murise.

Are soarele și altă a sa lucrare, că trece prin crăpăturile ușilor și prin găurile păreților, și cele mai din lăuntru ale caselor le iscodește și le luminează; și dela Petru n'au fost lipsit această putere, de vreme ce, după cum zice Ieremia la 17 capete: «Adâncă este inima decât toate, și om este și cine-l cunoaște pre el». Insă aceasta o au iscodit-o și au atins cu razele lui, precum să vede adevărat la Anania și la Samfira, a cărora mincinosul cuget cu moarte fără de veste i-au certat; au iscodit cele ascunse ale inimii lui Simon vrăjitorul și i-au descoperit vicleșugul cel ascuns al inimii sale. Pentru care lucru în față l-au înfruntat zicând: «că întru amărăciunea firii și întru legătura nedreptății te văz că ești, pocăește-te drept aceea de răutatea aceasta și te roagă lui Dumnezeu, ca doară ți s'ar iertà ție cugetul inimii tale».

S'au aflat întinăciuni la soarele cel simțitoriu, prin mijlocul ocheanurilor de astronomii cei după urmă, lucru necunoscut de cei vechi, și cu totul neadevărat. Deci să mărturisim și

noi cum că s'au aflat oarecare întinăciuni şi la soarele nostru cel de taină, la Petru. Şi oare nu erà mare întinăciune, când în curtea arhiereului s'au lepădat de 3 ori de învăţătoriul său? Nu erà mare întinăciune, când în grădină, fugind, au lăsat singur pre dulcele Iisus? Aceste întinături, cu lacrămile ce vărsà adeseaori din adâncul inimii le-au spălat şi au rămas cu totul curat, atâta cât s'au arătat ca alt soare luminând în casa celui înalt. Zice de aceasta şi cel cu gura de aur Ioan, la tâlcul psalmului 48, cum că: «mulţi împăraţi au ridicat cetăţi şi au făcut zidiri minunate şi puindu-şi numele s'au dus, iar nimic nu s'au folosit, căci au încetat şi uitării s'au dat pomenirea lor. Iar pescarul Petru, nici unele de acestea făcând, luminează mai mult decât soarele şi după moarte».

APOSTOLUL PAVEL ŞI LUNA.

Să trecem acum dela luminătoriul cel mare la cel mai mic, dela soare la lună, dela vasul cel luminat la vasul cel ales, dela Petru la Pavel.

Multe feliuri de vrednicii, stăpâniri şi puteri dau filozofii să aibă luna; şi întâi zic: cum că luna este podoaba nopţii, asemănătoare soarelui şi stăpână mării; însă aceste vrednicii cu dreptate să cuvin vasului celui ales, şi cu cale este să să numească podoaba nopţii, de vreme ce s'au trimes dela Dumnezeu pentru ca să lumineze limbile [1]) dintru întunericul slujirii de idoli, precum o au zis mai 'nainte Isaia: «te-am dat spre lumina limbilor, să fii spre mântuire, până la marginile pământului». Noapte întunecată au fost atuncea în toată lumea, când argintul şi aurul, pietrile şi lemnele să slujià ca nişte Dumnezei şi omul să abătea cu toate puterile sufletului spre aceia ce iubià Luţiferul şi dracii, carii, ca nişte naşteri ale iadului şi ca nişte fii ai însuşi răutăţii, alta nu pohtià, alta nu iubià, fără numai răutatea, păgânia, răsfătăciunile trupului, neruşinarea obiceiurilor, uitarea desăvârşit a celor sfinte, apucările dela străini, iubirile de argint şi trufiile; când să călcà pravilele lui Dumnezeu şi să hulià acelea ale firii,

[1]) neamurile.

când erà lipsiți oamenii de suflet, sufletul de Dumnezeu și Dumnezeu de slujba și închinăciunea ce i să cuveniă. Deci, pentru ca să gonească această noapte întunecată și pentru ca să lumineze o întunecare împuțită ca aceasta, au ales Dumnezeu pre Pavel, și, luminând ca altă lună luminată în lume, să risipească întunerecul închinăciunii de idoli, și pentruca să adevereze aceea ce zice; «norodul care ședeà întru întunerec au văzut lumină mare».

Să cuvine lui Pavel și a doua stăpânire a lunii, căci este asemănător soarelui; pentrucă Pavel s'au arătat în toate desăvârșit asemănător lui Petru. Deci cu cuviință este și putem să zicem acel cuvânt al Isaiei: «și va fi lumina lunii, ca lumina soarelui». Și cine nu va mărturisi cum că Pavel nu s'au arătat asemănătoriul lui Petru? Smerit erà Petru, de vreme ce după aceà minunată vânătorie a peștilor, au zis lui Iisus: «ieși dela mine, că om păcătos sunt, Doamne»; iară mai smerit la spălarea picioarelor, când cu răspuns desăvârșit au zis: «Nu-mi vei spălà picioarele în veci»; și încă și mai smerit s'au aflat la moarte, vrând ca să moară pre cruce cu capul în jos. Și Pavel au nu s'au asemănat lui Petru cu smerenia, chemându-să pre sine mai mic decât apostolii? Și cum că nu este vrednic a să numì apostol? Și să mărturisià pre sine întâi și mai mare păcătos, (zicând): «Hristos Iisus au venit în lume să mântuească pre păcătoși, carele cel dintâi sunt eu». Răbdătoriu erà Petru, răbdător și Pavel, amândoi cu bucurie au răbdat lanțurile, bătăile, închisorile, goanele, [1]) și bucurându-să mergeà despre fața adunării, căci pentru numele lui Iisus se învredniciră a se necinstì. Au plâns cu amar Petru greșala lui, și Pavel câte lacrimi n'au vărsat? Că prin neștiință întâi erà hulitor și gonaciu și ocărîtorul besericii lui Dumnezeu. Mare nevoie au fost lui Petru, când întrebându-se de 3 ori: «Petre iubește-mă», cu totul întristându-se au răspuns: «Doamne, tu știi că te iubesc», Și Pavel atâta erà de fierbinte în dragostea lui Hristos, cât verice feliu de muncă,

[1]) persecuțiunile.

toate zidirile cele văzute şi nevăzute, nicidecum întru nimica nu le-au socotit zicând: «Cine ne va despărţi pre noi de dragostea lui Hristos? Năcazul, au supărarea (îmbulzeala), au gonirea (goana), au foametea, au golătatea, au primejdia, au sabia? Pentrucă adevărate sunt, că nici moartea, nici vieaţa, nici îngerii, nici începătoriile, nici puterile, nici altă oarecare zidire va puteà pre noi să ne osebească de dragostea lui Dumnezeu».

Cu umbra lui Petru să tămăduià mulţime de bolnavi şi nu puţini din cei ce erà chinuiţi de duhurile cele necurate; şi măhrămile şi ştergătorile lui Pavel gonià toată boala şi duhurile cele necurate şi viclene dela trupurile bolnavilor. Au ridicat Petru pre cel ce erà olog din pântecile măsii lângă uşa besericii (*Fapte,*[1] 14); asemenea au făcut şi Pavel în Listra. Au înviat Petru pre Tavitha, moartă fiind, şi Pavel a înviat pre Eftih, tânărul care căzuse din a treia straşină (*Fapte,* 20). Asemenea au fost amândoi întru osteneli, întru necazuri pentru Hristos, în râvnă pentru mântuirea sufletelor, în minuni, în moarte şi la îngropăciuni, pentrucă amândoi, în Roma mărturisind, s'au îngropat.

Vrednicia cea după urmă a lunii este să stăpânească marea, care lucru să cuvine şi lui Pavel; pentrucă de 3 ori s'au sfărâmat corabia cu el, o noapte şi o zi intru adâncul (mării) au zăcut; şi de s'au şi biruit de cumplitele valurile mării, iar pururea nevătămat s'au aflat în acea înecatură.

Intre celelalte idiomata, adică alcătuiri ce are luna, are şi aceasta, când este plină, să scoală asupră-i câinii ca nişte vrăjmaşi cu luptă, şi nu încetează a o lătrà, neputând suferì lumina ei şi cu toate acestea ea fiind curată şi nevinovată, luminează şi călătoreşte călătoria ei făr de zăticneală; câţi câini sălbatici s'au sculat turbaţi asupra lui Pavel lătrând: au lătrat asupra lui Pavel tot Efesul (*Fapte,* 19), pentrucă învăţà de faţă cum că acei (idoli), ce să fac de mâini, nu-s

---

[1]) Faptele apostolilor.

Dumnezei (*Fapte,* 3); au lătrat asupră-i la Iconia, când s'au pornit limbile[1]) şi Jidovii să ucigă cu pietre pre Pavel; fost-au lătrat de Elima vrăjitoriul, carele din strălucirile lunii noastre cei de taină, lui Pavel, au rămas orb (*Fapte,* 23); fost-au lătrat la cea mai de pre urmă de câţivà Jidovi, cari s'au blestemat ei singuri pre sine, nici să mănânce, nici să bea, până nu vor ucide pre Pavel. Insă cu aceste goane, scârbe şi nevoi, fără de frică au urmat calea lui, strigând neîncetat: «cine ne va despărţi de dragostea lui Hristos?» Lasă să să mânie Jidovii, să să scoale tiranii şi să latre câinii cei sălbatici, eu calea voiu săvârşì, credinţa voiu păzì. Cine dar să nu mărturisească că Pavel au strălucit între limbi[2]) ca luna plină în zilele ei?

Fără de prepus este drept aceea că Petru au stătut în biserică ca alt luminător mare, pentrucă s'au arătat ca soarele luminând preste beserica celui înalt (Sirah); iar Pavel au fost stătut luminător mai mic, însă asemănător soarelui, cu lumina, cu strălucirea, cu bunătăţile, cu vrednicia şi cu slava.

Acum voiu întoarce cuvântul meu către tine, ţară creştină, şi dimpreună cu tine mă voiu bucurà, pentrucă ai în loc de acoperământ pe verhovnicii[3]) apostoli Petru şi Pavel, şi ai tiparit în coroana ta chipul crucii, pentru ca să nădăjueşti a luà roada de bună vieţuire din lemnul vieţii. Nu s'au întors corbul odinioară în chivotul lui Noe, pentrucă au aşteptat să intre mai cu multă norocire aicea în tine, şi pentruca ca să aducă veştile liniştii, nu cu frunză de maslin, ci cu ramura crucii în gură; s'au întors pasărea în braţele tale, cinstită ţară, şi să laudă cu pohfală între soare şi între lună; soarele deadreapta şi luna deastânga sunt slăviţii Apostoli Petru şi Pavel şi închipueşte semnul cumcă cei ce sunt întâi cu şederea, apostolii, au purtare de grije pentru folosul norodului tău, adică celor drepţi şi celor păcătoşi: celor drepţi

[1]), [2]) neamurile.
[3]) făcătorii de minuni.

ce sunt dea dreapta, pentrucă soarele luminează ziua, că este şi semnul darului; şi celor păcătoşi ce sunt deastânga, pentrucă luna luminează noaptea, că este semnul păcatului. Săltează drept aceea cu glas de bucurie şi te veseleşte, pentrucă ai ajutori ca aceştia şi folositori mari şi biruitori fierbinţi ca aceştia.

Voi dară, o dascăli mari ai lumii, văzând osârdia norodului ce stă împrejur şi toată creştineasca politia [1]) aceasta, spre lauda, spre cinstea şi spre prăznuirea voastră, nu ne lipsiţi de călduroasa voastră folosinţă şi de puternicul vostru acoperământ; ci căutaţi din cer, ca nişte luminători mari ai tariei cei de sus, spre noi cari şedem întru întunericul şi umbra morţii; mijlociţi pentru norodul Domnului, pentru pravoslavnica biserică, pentru preoţia împărătească, şi mai ales vă rugaţi lui Iisus celui răstignit, a căruia Evanghelia, cu atâtea ostenele şi trude, goane şi munci, închisori şi bătăi, crucea şi moartea în toată lumea o aţi propoveduit, să păzească în ani mulţi întru luminatul lui scaun prea cucernicul rugător pre prăznuitorul neamului vostru, pre cinstitoriul pomenirii voastre, pre creştinul nostru Domn, [2]) ca întru creştineasca întemeiare a Inălţimii sale să fim şi noi cu toţii cu linişte sufletească şi trupească, mai presus decât toată ispita celora ce stau împotriva creştinităţii, să propoveduim în mulţi ani în numele vostru, să prăznuim strădania voastră, să serbăm cu luminată cuviinţă slăvita voastră pomenire, amin.

---

[1]) adunarea.

[2]) C. Brâncoveanu.

IX.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA BOGOIAVLENIE[1])

Luminat şi cinstit au fost praznicul ce au trecut, al naşterii Domnului Hristos, blagosloviţilor creştini! Iară mai luminat şi mai cinstit este acest de astăzi, căci acolo au arătat steaua pre Hristos, cum că s'au născut; iar aici mărturiseşte Tatăl din ceriu pre cel ce să botează, zicând: «acesta «este fiiul meu cel iubit, întru carele bine am voit». Acolo vrăjitorii cu darurile lor i s'au închinat ca unui Dumnezeu şi împărat; iar aici îngerii cereşti ca unui Dumnezeu adevărat şi om dasăvârşit îi slujesc; acolo erà ca un prunc mic şi înfăşat şi pus în iesle, iar aici ca un Dumnezeu desăvârşit şi om desăvârşit să botează în apa Iordanului, pentru ca să să spele tot neamul omenesc din spurcăciunea păcatului celui strămoşesc; acolo îngerul cel mare Gavriil slujià cu cucerie, iar aicea şi înainte mergătorul Ioan slujeşte taina. Deci dar cu cât sunt lucrurile praznicului de astăzi mai luminate, cu atâta sunt şi mai mari decât ale praznicului ce au trecut.

BOTEZUL NOSTRU.

Pentru aceasta dar de vreme ce să botează Hristos, să ne botezăm şi noi; nu doară că nu suntem botezaţi cu sfântul botez, adică cu apă şi cu duh, ci pentrucă am întinat cu păcatele noastre

---

1) Bobotează.

sfântul botez, trebuie să ne spălăm cu lacrimile pocăinţii, ca să ne facem curaţi, după cum zice proorocul Isaia; «lăsând vicleşugurile dintre inimile voastre şi faptele cele rele de care să bucură vrăjmaşul nostru diavolul»; şi să ne îmbrăcăm cu noul Adam, cu Domnul nostru Iisus Hristos, după cum zice fericitul Pavel, pentruca să ne putem suì şi noi la cer curaţi şi luminaţi, ca şi Hristos. Şi câţi am priimit propoveduirea lui, de am şi greşit, să alergăm, că ne va priimì Hristos ca un bun şi iubitoriu de oameni. Botează-să Hristos, ca să să sfinţească apele; botează-se Christos, ca să arate taina; mâna proorocului slujeşte, ca să boteze mâna Tatălui, adică pre Fiiul şi cuvântul lui Dumnezeu; om slujeşte şi om să botează; însuşi Ioan ca un rob slujeşte şi Hristos ca un om se botează. Pentru aceasta dară şi noi, ca nişte robi adevăraţi şi înţelepţi, să slujim taina cu inimă curată, după cum zice proorocul David: «minte bună şi credincioasă să avem, ca să pricepem taina drept». Şi cine este credincios şi drept, să alerge ca să auză ce zice David: «Veniţi (apropiaţi-vă) către dânsul (adică către Domnul) şi vă luminaţi, şi feţele voastre nu să vor ruşinà»; ca să să albească păcatele noastre ca zăpada, dupre cum zice Isaia. Şi cine este credincios şi temător de Dumnezeu, să mărească şi să laude taina; că mărire ca aceasta priimeşte Dumnezeu ca o tămâie cu bună mireazmă; iar cine este păgân şi ispititoriu de tainile noastre, să lipsească din biserică şi să să depărteze, pentru ca să nu vie urgia lui Dumnezeu asupră-i, şi să va bântuì. Că şi Moise, când s'a suit în muntele Sinaei, ca să priimească tablele legii ce i-au dat Dumnezeu, aşà au poruncit: ca să nu să apropie de muntele acela nici o hiară sau vreun dobitoc; iar de să va apropià, să fie ucis cu pietre de mulţimea Jidovilor; asemenea este şi acuma, taină avem de serbăm şi prăznuim, şi vom să ne suim sus, nu cu trupul sau în munte, ca Moise, ci cu mintea, la mari şi la înalte gânduri. Ci numai câţi sunt credincioşi să să apropie cu mintea, ca să priceapă taina praznicului de astăzi.

VIEAŢA LUI ION BOTEZĂTORUL.

După naşterea Domnului Hristos, rămâind batjocorit şi amăgit Irod-împăratul de vrăjitori, s'au mâniat foarte, şi au trimes la Vitleem şi în toate h tarele lui, de au junghiat 14 mii de coconi mici de câte 2 ani şi mai jos; între care coconi erà şi cinstitul Ioan, prunc mic, în braţele maică-sa Elisaftei, şi vrând ca să-l junghie şi pre el, s'au desfăcut muntele din voia lui Dumnezeu şi au trecut de ceea parte maică-sa cu dânsul, şi îngerul lui Dumnezeu l-au luat de l-au dus în pustie, şi-l hrănià acolo, până au venit în vârstă de s'au făcut de 33 de ani şi 3 luni; a căruia hrană erà vlăstarele copacilor şi miere sălbatică. Şi au venit cuvântul Domnului de i-au zis: să lase pustia şi să meargă în părţile Iudeii, să propoveduească noroadelor pocainţă. Şi acolo mergeà mulţimea jidovimii de-şi mărturisià păcatele lor şi să botezà dela el în apa Iordanului; şi-l întrebară pre el zicând: «au doară eşti proorocul»? Iar el au zis: «nu sunt»; nu că doară nu erà el prooroc, ci nu l-au întrebat de este proroc, ci numai de este el proorocul acela de care au zis Moise: «că prooroc va ridicà vouă Domnul Dumnezeul vostru dintre fraţii voştri»; adică este să vie un proroc mare din neamul jidovesc, şi socotià Jidovii cum că este Ioan proorocul acela, şi pentru aceea îl întrebà. Iar el le-au răspuns şi le-au zis: «nu sunt eu acela, ci este să vie după mine, a căruia nu sunt eu vrednic să desleg curelele încălţămintelor lui», adică nu pociu pricepe cum s'au născut, adevărat mai pre urmă s'au născut decât mine ca un om; iară ca un Dumnezeu ce este, mai nainte decât mine s'au născut în anii dumnezeirii; «şi eu vă botez pre voi numai cu apă, iar el vă va botezà cu duh sfânt şi cu foc; în mâna lui este lopata şi vântură pleava de grâu»; adică este cunoscător de inimi ca un Dumnezeu şi cunoaşte pre cei păcătoşi şi pre cei drepţi; deci pre cei păcătoşi îi osândeşte în focul cel de veci, iar pre cei drepţi îi adună la împărăţia ceriului.

IISUS HRISTOS LA ION BOTEZĂTORUL.

Şi vorbind Ioan cu mulţimea Jidovilor, zise iară: «nu sunt eu cel ce socotiţi, ci iată că vine». Şi aşà vorbind cu noroadele, sosì şi Hristos, ca să să boteze; iar Ioan, dacă l-au văzut, zise către Jidovi: «iată mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatele lumii, acesta este Fiiul lui Dumnezeu celui adevărat ce vă spuneam». Atunci au mers Hristos la Ioan şi i-au zis! «vino de mă botează, căci pentru aceasta am venit»: iar Ioan i-au zis: «Mie-îmi trebuie să mă botez de tine, sau să mărturisesc alt botez pentru numele tău, şi tu vei să te botez eu? Apa Iordanului, văzându-te, au fugit de frica ta înapoi, dar eu cum voiu cuteză să te botez? De vreme ce Moise, văzătorul de Dumnezeu şi marele proroc, nu îndrăznià să vază faţa ta, dară eu cum voiu să mă ating de sfântul tău creştet cu mâni păcătoase? Iarba pământului sunt dară, cum mă voiu apropià de focul ce nesuferit? Tu mă sfinţeşte, Doamne, tu mă botează, stăpâne tu mă curăţeşte de tina păcatului, mântuitoriule, că eu nu cutez, nici sunt vrednic să te botez. Zise Hristos: «Ioane, lasă cuvintele acestea acuma, că nu este vreme de a înmulţi vorba, vremea purtării de grijă este; pentru aceasta m'am făcut om, pentru aceasta m'am îmbrăcat în trup, pentru aceasta m'am arătat sărac şi m'am arătat smerit, pentru ca să împlinesc toată dreptatea; ci vino de mă botează, ca să să împlinească purtarea mea de grijă şi toată plecăciunea mea». Atunci au apucat cinstitul Ioan şi l-au botezat, şi s'au pogorît duhul sfânt în chipul porumbului pre capul lui Hristos şi glas din cer s'au auzit zicând cum că: acesta este Fiiul meu cel iubit, cu carele am purtat de grijă pentru mântuirea omenească. Şi atuncea au ieşit Hristos din râu botezat. Şi cum că s'au botezat Hristos, aşà ne învaţă dumnezeeştii evanghelişti.

Iar încăşi avem la praznicul de astăzi câtevà întrebăciuni, care sunt trebuincioase a le şti: şi întâi este, pentruce Hristos, fiind fără de păcate, s'au botezat? a doua, pentruce ş'au botezat în apa Iordanului şi nu într'alt râu? a treia pen-

truce s'a pogorît duhul sfânt pre capul lui Hristos, şi pentruce în chipul porumbului? a patra, câte botezuri sunt? a cincia, pentruce este botezul de apă şi de duh? Aceste cinci întrebăciuni avem foarte de folos a le şti. Mai sunt şi altele, ci noi le lăsăm, pentru [1]) lungimea vorbii; şi vom zice numai pentru [2]) acestea foarte pre scurt.

Deci câţi v'aţi adunat astăzi la sfânta biserică, pentru ca să prăznuiţi praznicul, deschideţi-vă ochii, nu numai ai trupului, ci şi ai sufletului, pentru ca să pricepeţi ce vom să zicem, că nu sunt lucruri lumeşti, ci este taină mare şi înfricoşată, care s'au făcut pentru mântu'rea omenească:

DE CE S'A BOTEZAT MÂNTUITORUL?

Intrebăciunea dintâi este: pentruce Hristos, fiind fără de păcate, s'au botezat? Zicem (la aceasta) că botezul este mântuirea păcatelor omului şi curăţenie de păcatul cel strămoşesc; iar Hristos, fiind fără de păcate, după cum zice proorocul Isaia: «că păcat n'au făcut, nici vicleşug în gura lui nu s'au aflat», pentruce dar s'au botezat? Zicem la aceasta cum că sunt 4 stihii, dintre care s'au făcut omul şi toată lumea, şi iar între acele stihii va să să topească omul până la a doua venire a Domnului Hristos, dintru carele iar va să să închiage. Deci stihia cea dintâi şi mai de treabă este vântul, că fără de resuflare nu poate trăi omul nici un ceas; a doua stihie şi mai înaltă este focul, nu numai acest ce vedem cu ochii, şi ne slujim cu dânsul, ci şi focul cel din văzduh; a treia stihie este apa, şi a patra stihie este pământul. Deci dintr'aceste 4 stihii este omul făcut; şi pentru căci sunt alcătuirile trupului omenesc, erà cu cale să să sfinţească cu pogorîrea Domnului. Deci vântul şi focul s'au sfinţit cu pogorîrea cuvântului lui Dumnezeu; iar pământul s'au sfinţit, când au născut trupeşte în peşteră; şi să cădeà să să sfinţească şi apa, de vreme ce este din cele 4 stihii, şi într'alt chip nu să puteà să să sfinţească, de nu s'ar fi

[1]) din cauză.

[2]) despre,

botezat Domnul trupeşte în Iordan, arătându-ne mai vârtos şi taina cea mai mare a credinţei noastre, şi alta pentru ca să sfărame capetele şerpilor, adecă ale dracilor ce erà în apă, după cum zice David: «tu ai sdrobit capetele balaurilor în apă».

DE CE S'A BOTEZAT MÂNTUITORUL IN IORDAN?

A doua întrebăciune erà: pentru ce s'au botezat Hristos în Iordan şi nu într'alt râu? Zicem şi la aceasta, că fiind râul acela sfinţit decât alte râuri, pentru minunile ce s'au făcut într'însul, au mers şi Hristos iar la acela; care minuni sunt acestea: întâi, când au trecut Iisus Navi cu tot norodul jidovesc prin mijlocul apei şi nu s'au udat nimeni, pentru că intrase 12 preoţi de ţineà chivotul pre spatele (umerile) lor, şi apa să dedese (întorsese) înapoi din porunca dumnezeească, până au trecut tot norodul; a doua minune, când au lovit proorocul Ilie cu cojocul său apa, şi s'au desfăcut, de au trecut el cu ucenicul său ca pre uscat; a treia minune, când s'au scăldat de 7 ori Neeman boiarul, sfetnicul împăratului dela Siria, după cuvântul proorocului Elisei şi s'au tămăduit de bubele ce aveà: a patra minune, pe vremea proorocului Elisei, mergând nişte oameni să taie lemne de casă pre lângă ţărmurile Iordanului, fiind şi proorocul împreună cu dânşii, au căzut toporul unuia din coadă şi s'au înecat în apă, iar Elisei, luând coada toporului şi mergând la ţărmurile apei, întinse coada spre apă şi să puse în coadă; care minune închipueşte sfântul botez, după cum scrie sfântul Ioan Damaschin la un tropariu al canonului dela înălţarea cinstitei cruci la a patra peasnă. Deci pentru aceste minun s'au botezat Hristos într'acel râu.

DE CE S'A COBORÎT SF. DUH?

A treia întrebăciune este: pentruce s'au pogorît Duhul sfânt? Şi zicem: când să boteză Hristos, s'au deschis ceriurile şi au mărturisit Tatăl pre Fiiul zicând: «acesta este Fiiul meu cel iubit întru carele bine am voit». Deci de vreme ce au mărturisit Tatăl, socotià Jidovii că pentru Ioan s'au făcut glasul acela, pentru că-l ştiià ca pre un proroc şi fiiu de

prooroc şi sfânt, şi pentru ca să nu zică norodul cum că lui Ioan îi zice fiiu iubit, pentru aceasta s'au pogorît duhul pre capul lui Hristos, de l-au arătat şi l-au mărturisit Tatăl de sus.

DE CE S'A COBORÎT SF. DUH IN CHIP DE PORUMB?

Iar pentru ce s'au arătat duhul sfânt în chipul porumbului, să vă spuiu o istorie din Testamentul cel vechiu, măcar că o ştiţi mai toţi: Când au făcut Dumnezeu potopul şi au şters tot faptul după faţa pământului, din om până în dobitoc, s'au mântuit numai Noe cu toată casa lui, în corabia ce făcuse din porunca dumnezeească, şi împreună cu dânsul erà şi din dobitoacele pământului şi din pasările ceriului, după cum scrie mai pre larg la cartea *Facerii.* [1]) Iar după ce au încetat apa potopului, au trimis Noe din corabie pre corbul să vază ostoitu-s'au [2]) apa potopului, au ba? Iar el mergând şi aflând stârvurile, s'au aşezat pre ele şi nu s'au mai întors înapoi să dea veste; şi văzând Noe zăbava corbului, au trimis pre porumb, iar el fiind pasăre curată, n'au vrut să şează pre tină, ci au luat o ramură cu frunză de maslin în gură şi o au dus în corabie, şi aşà au cunoscut Noe cum că s'au ostoit apa potopului. Deci pentru aceea s'au arătat şi duhul sfânt în chip de porumb pre capul lui Hristos, arătând cum că s'au ostoit potopul păcatelor omeneşti, şi alta că porumbul este întreg, adică fără de răutate, după cum zice Hristos la Sfânta Evanghelie: «faceţi-vă înţelepţi ca şerpii, şi întregi ca porumbii».

CÂTE BOTEZURI SUNT?

A patra întrebăciune este cum că am zis: câte botezuri sunt? Şi zicem că sunt 8, precum scrie şi sfântul Ioan Damaschin la a 4-a carte a bogosloviei lui: 1) Botezul dintâi este al potopului, spre tăiarea păcatului; 2) al doilea botez este al lui Moise, când au trecut pre Jidovi prin Marea Roşie; 3) al treilea botez este al legii, că de se spurcà cinevà, până nu-şi

---

[1]) în *Biblie.*
[2]) s'a liniştit.

spală cu apă trupul şi hainele, nu intră în tabară; 4) al patrulea botez este al lui Ioan, însă spre pocăinţă numai; 5) al cincilea botez este al lui Hristos, cu care ne-am botezat şi noi creştinii; 6) al şaselea botez este al pocăinţei şi al lacrămilor, cu care curăţim botezul cel dintâiu ce am întinat; 7) al şaptelea botez este al muceniei, care este şi mai bun şi mai cinstit, că nu se teme să să mai spurce cu păcate botezul acesta care l-au arătat întâi Hristos, că şi-au vărsat prea cinstit şi scump sângele său pre cruce, şi toţi mucenicii cu acest botez s'au botezat şi s'au învrednicit împărăţiei ceriului; 8) al optulea botez, cel mai de pre urmă, este al focului celui nestins ce va să muncească pre cei păcătoşi, după cum zice la un tropar al canonului de astăzi la a 6-a peasnă: «cu focul cel după urmă botează Hristos pre cei protivnici şi neînţelegători de dumnezeirea lui».

DE CE BOTEZUL ESTE DE APĂ ŞI DE SPIRIT?

A cincea întrebăciune este: botezul pentru ce este de apă şi de duh? Şi zicem că, fiind om îndoit, adică cu trup şi cu suflet, şi fiind trupul simţitor, trebueşte, când îl întinăm, să-l spălăm cu apă, că apa încă este simţitoare; iar sufletul, fiind făr de materie, duhul îl curăţă, şi-l luminează, şi-l mântueşte de păcate.

Aceste întrebăciuni avem la praznicul de astăzi, precum le-aţi şi auzit. Deci pentru aceasta trebueşte, blagosloviţilor creştini, câţi ne-am botezat în numele sfintei şi cinstitei Troiţe, să ne ferim de toate lucrurile şi faptele drăceşti, ca să nu ne întinăm sfântul botez cu păcatele, nici să călcăm făgăduinţele ce ne-am făgăduit lui Hristos. Şi pentru ca să primească Dumnezeu praznicile şi sărbătorile noastre, trebuie să păzim poruncile lui, după cât ne-ar fi putinţa, şi să purtăm grije pentru mântuirea noastră şi pentru împărăţia ceriului, căci acolo ne este lăcaşul, după cum zice fericitul Pavel: «petrecerea noastră în ceriuri este» (*Filip.* cap 3, stih 20). Să nu ne lunecăm cu firea spre lucruri acele deşarte ale lumii, pentrucă

sunt toate trecătoare şi mincinoase; să ne ferim de ucidere, de curvii şi de preacurvii, de beţii şi de apucări, să nu ţinem pismă unul altuia, nici să ne vindem cu pâra unul pre altul, cu cruzie de inimă şi cu nemilostivnicia, pentru ca să ne păgubim şi să ne sărăcim unul pre altul, dupre cum vedem totdeauna că fac mulţi, netemându-se nici de Dumnezeu, nici de păcat, nici îşi aduc aminte de moarte sau de osândă; să numesc numai cu numele creştini, iar cu inima sunt departe de Dumnezeu, după cum zice Isaia: «şi faptele lor nu sunt creştineşti» (*Isaia,* cap 19, stih 13); ci mai vârtos voiu zice că sunt drăceşti, că numai diavolul nu pohteşte binele omului, pentrucă este vrăjmaş şi mincinos dinceput, după cum zice Hristos: să nu ne trufim întru inimile noastre, veri pentru ce bine am face, că ne vom pierde plata ostenelei. Şi în scurt, să ne ferim de toate lucrurile cele rele şi necuviioase, carele ne vatămă la suflet, şi se bucură vrăjmaşul nostru, diavolul, de ele; ci numai să pohtim pururea să facem fapte bune şi plăcute lui Dumnezeu, pentrucă rămân făr de moarte, şi vom luà plată la ceriuri pentru ele Să alergăm la sfintele biserici, de nu în toate zilele pentru multe neputinţe şi nevoi ale noastre ce ne vin totdeauna din valurile lumii, măcar Duminicile şi sărbătorile; căci că pentru aceasta s'au rânduit aceste sfinte zile: una, pentru ca să ne odihnim şi noi şi dobitoacele noastre, de trude şi ostenele ce facem peste toată săptămâna; a doua, pentruca să mulţămim şi să dăm laudă lui Dumnezeu pentru multele şi nespusele facerile de bine ce au arătat către noi şi ne arată totdeauna, şi ne ţine şi ne chiverniseşte ca un milostiv; a treia să auzim cântările şi slujbele celea ce să fac pentru folosul cel sufletesc; că precum nu poate trăì trupul omului făr de hrană simţitoare, aşà nici sufletul nu poate trăì fără de hrana cea duhovnicească, care este cuvântul lui Dumnezeu, după cum zice Hristos la Evanghelie: «nu numai cu pâine va trăì omul, ci cu tot cuvântul carele iese din gura lui Dumnezeu» (*Matei,* cap 4, stih. 4). Iar nu să mergem pe la hore, şi pe la jocuri, şi pe la cârciume, dupre cum ne este obiceiul, că în loc de a ne folosì,

ne păgubim şi sufleteşte şi trupeşte. Iar de ne trebuie să ne adunăm pre la hore ca să privim, mai bună horă decât aceasta a besericii şi mai frumoasă priveală şi mai cuvioasă adunare nu socotesc, nici cunosc a fi alta decât aceasta, că afară din mulţimea oamenilor ce s'au adunat, vedem cu ochii noştri pre domnul nostru Iisus Hristos, ca un împărat vecinic, şi pre cinstita Maică-sa, pre sfinţii îngeri, pre apostoli, pre mucenici şi pre toţi sfinţii; iar cu urechile auzim faptele şi lucrurile cele minunate ce au făcut pre pământ şi ne bucurăm şi sufleteşte şi trupeşte, că nu păgubim nimic, ci mai vârtos câştigăm sfinţenie şi milă dela Dumnezeu! Şi când ieşim dela beserică, să nu ieşim deşărţi, ci să facem cum face ariciul, că după ce merge la vie, întâi să satură el de struguri, şi apoi scutură viţa de cad broboanele jos şi să tăvăleşte pre dânsele de se înfig (broboanele) în ghimpii lui şi duce şi puilor; aşà să ducem şi noi fieştecine pre la casele noastre copiilor şi celor ce n'au mers la biserică din cuvintele ce am auzit din Sfânta Evanghelie şi dintr'alte cărţi, ca să-i hrănim şi pre dânşii cu hrana cea sufletească; şi după aceea să ne păzim mintea şi cugetele cele viclene, şi trupurile noastre să le ferim de toate spurcăciunile. Să avem dragoste către toţi, să facem milostenie la săraci, să iubim pre cei streini, sa căutăm pre cei bolnavi, şi pre cei din închisori sa-i cercetăm, să facem bine vrăjmaşilor noştri, după cum ne învaţă Hristos, să avem răbdare la nevoi şi la scârbe, să ne supunem celor mai mari, domnilor şi stăpânilor noştri, să ne cucerim cu cuviinţă duhovnicilor noştri, şi preoţilor, şi călugarilor, că aşà place lui Dumnezeu. Şi acestea toate păzindu-le şi făcându-le, să avem nădejde bună şi făr de îndoială către Dumnezeu, că aici întru această vieaţă vom petrece vieaţa bună şi făr de întristare, iar în cea viitoare ne va învrednici şi ne va pune în numărul celor drepţi, ca să ne bucurăm în veci nesfârşiţi întru aceà fericire, lăudând şi binecuvântând numele Tatălui şi al Fiiului şi al Duhului sfânt, a căruia este mărirea şi ţinerea în veci, amin.

X.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA PREOBRAJENIA[1]) DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

Luat-au Iisus pre Petru şi pre Ioan şi pre Iacov fratele lui, şi i-au suit pre dânşii într'un munte înalt deosebi şi s'au schimbat înaintea lor, şi a strălucit faţa lui ca soarele, iar hainele lui să făcură albe ca lumina.

De vreme ce soarele cest simţitoriu, când răsare şi să înalţă de pre pământ, sa face pricină şi mijlocitor a multor bunătăţi, că întinzându-şi razele luminează pământul şi marea, goneşte şi risipeşte toată ceaţa şi negura, încălzeşte şi hrăneşte toate neamurile dobitoacelor, şi în scurt să zic, toate le însufleteşte şi le înviază, şi pre toate împreună le bucură şi le veseleşte; dar cu cât mai vârtos soarele cel de gând al dreptăţii, Fiiul şi Cuvântul lui Dumnezeu (Tatăl), Domnul nostru Iisus Hristos, (pentru carele zice prorocul Malahia la 4 capete: «va răsărì vouă celora ce vă temeţi de numele meu soarele dreptăţii»), carele s'au suit şi au răsărit astăzi în muntele Tavorului, întinzând razele şi strălucirile măririi dumnezeirii lui, n'ar fi dat vieaţă morţilor ca lui Moisì? N'ar fi luminat pre vii, ca pre Ilie? N'ar fi gonit prepusul şi cugetul cel protivnic din mintea Apostolilor, n'ar fi înrădăcinat şi n'ar

1) schimbarea la faţă.

fi crescut mai multă credinţă în inima lor? Nu le-ar fi dat să-l cunoască mai luminat, cum că este Mesia cel adevărat Hristos? Şi cum că de voia lui merge spre moarte, ne-având vină de moarte, şi să cunoască cum că numai pre dânsul să cuvine să-l iubească, iar celelalte toate să le aibă ca nişte gunoaie. Drept aceea pohtesc pre înţelepţia voastră să-mi daţi puţinică ascultare cu dragoste, ca să înţelegeţi de este cu cale şi de să cuvine să avem şi noi dragoste către Hristos ca apostolii.

SCHIMBAREA LA FAŢĂ A MÂNTUITORULUI.

Vedem la al doi ea cap al prea înţeleptului Sirah că învaţă pre cela ce va vrea să slujească lui Dumnezeu, ce se cuvine să primească, zicând: «fiiule, de vei vrea să te apropii a sluji domnului Dumnezeu, găteşte sufletul tău spre ispită.» Pentru aceea dar trebueşte cela ce slujeşte lui Dumnezeu să aştepte ispitele şi răsboiul vicleanului diavolul, iar să nu să desnădăjduească, ci mai vârtos atuncea să aştepte mai mult ajutoriu şi mai multă putere dela Dumnezeu (numai să stea cu credinţă adevărată, cu nădejde bună, şi să ţie dreptatea, şi să urmeze bunătăţile şi faptele cele bune), că nu-l va lăsà Dumnezeu să să ispitească preste putinţa lui, ci făr de zăbavă îi va încetà scârba şi ispita o va gonì dela dânsul, precum o vedem aceasta luminat, că s'au făcut la mulţi în multe locuri: că întâi lui Avraam i-au poruncit Dumnezeu să să suie în munte şi însuşi cu mâinile lui să junghie şi să jărtfuească pre unul nascut fiiul său, pre Isaac: oare n'au fost grea această cerire ce au pohtit Dumnezeu dela dânsul? Oare n'au fost mare şi nesuferită durerea de inimă aceasta? Iară văzându-i Dumnezeu credinţa şi cum că nu s'au lenevit, nici au zăbovit a o face aceasta, îndată i-au ridicat întristarea şi scârba prin mijlocul îngerului, zicându-i: «Avraame! Avraame! nu pune mâna ta pre copil». Şi norodul cel jidovesc cât necaz petreceà în Eghipet, fiind robiţi în mâinile lui Faraon, iar pentru ca să-i mântuească Dumnezeu din scârbe, câtă putere nebiruită cu cele 10 rane prin mijlocul lui Moisi au arătat? Aşijderea şi dreptul şi mult pătimaşul Iov, ca într'o clipă de

ceas, au pierdut nu numai mulţimea dobitoacelor, casele, feciorii, fetele şi toată avuţia ce aveà, ci şi trupul lui s'a umplut de bube şi de viermi, şi zăceà într'un gunoiu; iar pentru căci au răbdat ispitele cu mare vitejie de inimă, fără de zăbavă i-au dat Dumnezeu îndoit celea ce au pierdut.

Insă cu aceste vorbe ce am zis, socoteala noastră nu este alta, fără numai ca să arătăm taina de astăzi a schimbării feţii lui Hristos, cu carea au dat mare ajutor apostolilor la nevoia necredinţei ce erà să cază: că văzând apostolii pre Hristos într'atâta lipsă şi sărăcie, cât nici capul nu aveà unde să şi-l plece, şi într'atâta smerenie şi într'atâtea hule ce-i făceà Jidovii, să turburà în cugetul lor, ca nişte oameni proşti ce erà; şi pentru aceia au început a nu-l crede, socotind cum că nu va fi acesta Mesia cel adevărat; şi mai vârtos că preste puţine zile erà să moară cu moarte necinstită. Drept aceea ce alt ar fi trebuit la această nevoie a necredinţii, fără numai ajutoriu dela Fiiul lui Dumnezeu, dela Hristos, carele cu adevărat le-au dat mare putere şi mare ajutor, că i-au suit într'un munte şi s'au schimbat înaintea lor, arătându-le lumina dumnezeirii lui pre cât erà cu putinţă sa vază ochii omeneşti, luminând şi mărind firea cea omenească (cu care) erà îmbrăcat, care lumină s'au vărsat şi pre hainele lui, ca sa dea cu aceasta apostolilor o îndrăzneală şi un ajutor mare, şi să-i adevereze şi să-i încredinţeze cum că acest sărac şi smerit la vedere, carele erà hulit pentru multa a lui smerenie, măcar că preste puţine zile să va da legat în mâinile Jidovilor să să hulească, să să batjocorească, să să scuipe, să să bată cu palma peste obraz, să să muncească, să să rănească, şi la cea de apoi să să şi răstignească, ca un făcător de rele; iar să nu socotească că este numai om singur, ci este şi Dumnezeu, şi om desăvârşit, şi adevărat; şi pentru aceasta s'au schimbat înaintea lor.

La 3 lucruri trebuià mare ajutor apostolilor, ca să scape de nevoia şi de ispita cea mare a necredinţei: întâi să cuvenià să crează cum că Hristos este adevăratul Mesia; a doua, văzându-l pre cruce mort, le trebuià ajutor să nu-şi

piarză credinţa, nici să socotească cum că acest nu este Dumnezeu; a treia, să le dea pricină să-l iubească cu dragoste fierbinte. Deci, la aceste câte trele să vede astăzi cum că au dat Hristos, cu schimbarea feţii lui, mare ajutoriu apostolilor, pentru ca să-l cunoasă că el este Mesia cel adevărat; pentru aceea le aduce trei marturi vrednici de crezut: pre Moisi, pre Ilie, şi pre Tatăl lui cel ceresc. Şi iată, zice evanghelistul, să arătă lor Moisi şi Ilie grăind cu dânsul de ieşirea lui care vrea să să plinească în Ierusalim, şi Tatăl cu glas îl mărturiseşte din nor: «şi iată glas din nor zicând: acesta este Fiiul meu cel iubit, întru carele bine am vrut, pre acesta ascultaţi». Şi pentru ca să le ajute apostolilor să nu iasă din credinţă, văzându-l pre cruce, zice mai înainte că vorbeşte cu Moisi şi cu Ilie pentru moartea cea după cruce carea vrea să ia, pentru ca să-i facă, după cum am zis, să-l iubească cu dragoste fierbinte; şi pentru aceea au descoperit puţintel slava dumnezeirii lui, cu carea au mărit firea cea omenească şi va să mărească pre sfinţii lui la a doua venire.

«Şi să arătă lor Moisi şi Ilie grăind cu dânsul».

DE CE S'A ARĂTAT MÂNTUITORUL CU MOISE ŞI CU ILIE?

Minunată vorbă şi aleasă soţie[1]) are astăzi Hristos cu adevărat; şi i să cuveniă să aibă soţii ca acestea, pentrucă Hristos este Mesia, Moisi este făcător de lege, Ilie este proroc mare. Hristos este mântuitoriul lumii, Moisi este mântuitoriul Jidovilor, Ilie va să fie mântuitoriul celor drepţi, mai înainte puţin de judecată. Hristos este dătător de lege, Moisi este învăţător de lege şi Ilie râvnitor de lege. Vedeţi dar ce soţii alese are şi cum ca să aseamănă în oarecare chip: Moisi a murit, Ilie n'a murit, şi oare ce poate fi aceasta de s'au însoţit Hristos cu un drept din cei morţi şi cu un drept din cei vii? Pentru căci la judecata cea viitoare vor să să judece viii cu morţii, şi vor să să veselească la împărăţia ceriului câţi vii vor fi drepţi şi câţi morţi vor fi drepţi. Şi de vreme ce taina aceasta de

[1]) tovărăşie.

astăzi a schimbării lui Hristos închipueşte şi este ca un aravon aceei măriri ai împărăţiei ceriului, pentru aceasta au adus la mijloc unul din cei morţi, pre Moisi, şi unul din cei vii, pre Ilie. Şi cum că vor să vie la împărăţia ceriului împreună viii şi morţii, ne-o adeverează fericitul Pavel, la 15 capete către Corinteni, zicând: toţi nu vor adormì, iar toţi ne vom schimbà, adică nu vom murì toţi, iar toţi ne vom schimbà de trupul acest stricăcios şi ne vom face nestricăcioşi».

«Şi să arată lor Moisi şi Ilie».

Oare pentru ce? Pentru 4 lucruri: una, pentru ca să scoaţă dela norod aceà socoteală mincinoasă ce aveà asupra lui Hristos: că unii îi ziceà că este Ilie, alţii îi ziceà că este Ieremia, sau unul din proroci; a doua, pentru ca să cunoască Jidovii cum că Hristos nu este împotriva legii lui Moisi, şi pentru aceasta stă cu dragoste de vorbeşte singur, făcătoriul legii, cu Moisi, şi cu râvnitorul legii, cu Ilie; a treia, pentru ca să să arate cum că este domn şi stăpânitor al vieţii şi al morţii, şi stăpâneşte pre cei vii şi pre cei morţi, şi când îi chiamă vin, precum adeverează Poeticul la un tropar de astăzi dela a opta pesnă, zicând: «ca celuia ce stăpâneşti ceriul şi împărăţeşti pământul şi domneşti cele de desupt, au stătut înaintea ta, Hristoase de pre pământ apostolii, iar ca dela ceriu Testiveanul Ilie şi Moisi din cei morţi»; a patra să vază apostolii în ce chip au cinstit pre aceşti 2 proroci, pre Moisi, căci aveà mare blândeţe, şi pre Ilie, căci aveà mare râvnă spre credinţă, pentru ca să să asemene şi ei lor, să fie blânzi şi râvnitori acolo unde vor vedeà că este în nevoie credinţa şi închinăciunea lui Dumnezeu. Şi pentru aceste 4 pricini ce am zis, au adus la mijloc pre Moisi şi pre Ilie; iar mai vârtos să zic că i-au adus pentru ca să mărturisească apostolilor cum că este Mesia, măcar că n'ar fi trebuit această mărturie să o aducem la mijloc, fiind mărturia Tatălui din ceriu mai vrednică decât a prorocilor: «şi iată glas din nor zicând: aceasta este Fiiul meu cel iubit, întru carele bine am vrut, pre acesta ascultaţi». O! ce mărturie credincioasă şi adevă-

rată este aceasta! o! ce bunătate şi fericire au câştigat acei ce au ascultat pre cel mărturisit şi au urmat lui, după porunca Părintelui celui ceresc! Că adevărat, de s'au şi pedepsit într'această lume puţin, după cum zice prea înţeleptul Solomon, iară cu mari bunătăţi şi fericiri s'au dăruit: «căci Dumnezeu i-au ispitit pre dânşii şi i-au aflat lui — şi vrednici, ca aurul în ulceà, i-au lămurit pre ei şi ca o jertfă de ardere întreagă i-au priimit pre ei». Puţin au ostenit adevărat, iar mare plată au luat; în scurtă vreme au fost în scârbe, iar în vreme nesfârşită să vor bucurà; că nu-s vrednice patimile vremii de acum către mărirea cea viitoare, după cum zice fericitul Pavel.

CE ÎNSEMNEAZĂ „ASCULTAŢI PE MÂNTUITORUL“?

«Şi iată glas din nor zicând: acesta este Fiiul meu cel iubit, întru carele bine am vrut, pre acesta ascultaţi».

Oare acest cuvânt, ce zice Tatăl: «pre acesta ascultaţi», numai apostolilor să fie zis să-l asculte au şi nouă? Mie mi să pare să-l fie zis şi nouă să-l ascultăm, de vreme ce ne ţinem creştini şi ucenici lui Hristos. Acuma dar trebuie să înţelegem întâi lucrarea acestui cuvânt: «ascultaţi», ce va sa zică, apoi celelalte le vom înţelege preà lesne. Aceasta: ascultaţi, aici nu să înţelege singur cuvântul cel gol ce iese din gura omului să-l ascultăm cu urechile, căci acela nu să numeşte ascultare, ci auzire, ci să înţelege sfârşitul faptului, adică ca cum am zice unei slugi: du-te de fă iată ce, şi el auzind cuvântul, să supune ascultării şi merge de face. Aşà şi Dumnezeu Tatăl ne zice nouă: «pre acesta ascultaţi», adică ce ne va poruncì Hristos să facem, să ne supunem ascultării şi să săvârşim lucrul după pohta lui pentru binele nostru.

ASCULTĂM NOI PE MÂNTUITORUL?

Să vedem dar acum de ţinem porunca lui Dumnezeu şi de ascultăm pre Hristos la cele ce ne învaţă. Eu socotesc să fim departe de aceà ascultare, cât e cerul de pământ, pentru căci Hristos zice la Ioan în 14 capete: «cela ce are porun-

cile mele şi le păzeşte pre ele, acela este cela ce mă iubeşte». Acum dară, de vom zice că iubim pe Hristos, să vedem care poruncă ţinem.

Hristos zice: «scârbe veţi aveà în lume»; noi nu pohtim să avem nici o scârbă; iar deşi avem vreo scârbă, o avem pentru căci nu ni să împlineşte pohta, iar nu pentru dragostea lui.

Hristos zice: «pacea mea o dau vouă»; iar noi nu deà Dumnezeu să avem pace întru noi, ci ne turburăm pururea pentru fieştece, ca valurile mării, când le suflă vântul.

Hristos zice: «nu judecarăţi, ca să nu vă judecaţi»; iar deaputerea fi nu este nici zi, nici ceas, să nu judecăm de rău, nu numai pre cei ce-i ştim, ci şi pre cei ce nu-i ştim.

Hristos zice: «precum pohtiţi voi să vă facă vouă oamenii, faceţi şi voi lor»; noi pohtim să ne cinstească toţi, să ne dea toţi plocoane şi daruri, să ne laude, să ne fericească, să ne grăească de bine, să ne facă toţi după pohta noastră, să nu ne stea nimeni înpotrivă, nici să ne zică nimica, de am face orice rău; iară noi pohtim să osândim pre toţi, să nu dăm nimărui nimica, să nu facem nimărui nici un bine, nici să să folosească nimenea de noi; pre toţi îi hulim, pre toţi îi grăim de rău, pre toţi îi pârîm, pre toţi îi luăm în râs şi în batjocură; tuturora le zicem că sunt nebuni şi fără nici o socoteală; numai pre noi înşine, voiu cuteză a zice, ne facem mai înţelepţi şi decât Dumnezeu şi nu ne aducem aminte că înţelepciunea lumii aceştia este nebunie înaintea lui Dumnezeu.

Hristos zice: «poruncă nouă vă dau vouă, ca să iubiţi unul pre altul»; iar noi ne urîm şi ne căutăm ponciş unul altuia, ca când ne-ar fi ucis părinţii, sau ne-am fi făcut alt rău cevà.

Hristos zice: «că cine să va ruşinà de mine şi de cuvintele mele într'această rudă [1]) preà curvară şi păcătoasă, şi Fiiul omenesc să va ruşinà de el, când va veni întru slava Tatălui

---

[1]) neam.

său cu îngerii cei sfinţi (cu sfinţii săi îngeri)»; iar noi nici de dânsul ne ruşinăm, nici cuvintele lui le ţinem în seamă ca o nimica, nici cele ce ne învaţă spre folosul şi mântuirea sufletelor noastre le păzim; ci aflăm pricini şi zicem că nu putem să le facem acestea ce ne învaţă Hristos, că nu ne dă îndemână, căci avem case grele şi vremea nu ne slujaşte, că suntem supuşi supt jugul păgânului, şi avem nevoi multe şi supărări de toate părţile. Dar celea ce pohtim noi, cum le putem face toate deplin, făr de nici o zăticneală? Pre Dumnezeu nu voim să-l ascultăm la cele ce ne învaţă să facem pentru binele şi folosul nostru cel sufletesc, ci ne par învăţăturile lui grele şi rele, şi pentru aceea nu-l cinstim, ca când ne-ar fi vrăjmaş de moarte; iar pre oamenii cei ce nu să tem de Dumnezeu, nici să ruşinează de feţele omeneşti, îi ascultăm la cele ce ne învaţă să le facem spre pierzarea sufletelor noastre şi spre necinstea noastră, şi spre a ne cleveti toţi şi a ne blestemà pentru nedreptăţile ce facem; şi priimim învăţăturile lor cu dragoste şi le facem cu mare pohtă, şi ne bucurăm de ele, ca de o mare avuţie, şi-i lăudăm către toţi ca pre nişte prieteni şi făcători de bine, şi-i cinstim, pentru căci ne răpun sufletele cu învăţăturile lor, mai vârtos decât pre Dumnezeu, carele pohteşte pre toţi oamenii să să mântuească. Hristos zice: «după aceasta vor cunoaşte toţi că-mi sunteţi ucenici, de veţi aveà dragoste între voi»; iar noi ne pizmuim, ne zavistuim, ne pohtim răul unul altuia şi mijlocim în tot chipul să ne păgubim unul pre altul, nu numai de avere, ci mai vârtos de cinste; şi facem cu aceasta păcat împotriva duhului sfânt. Dar Dumnezeu de-ar fi făcut lumea numai pentru un om, ce ar fi trebuit să mai facă şi pre Eva, şi apoi să-i blagoslovească şi să le zică: «creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi pământul şi domniţi (stăpâniţi) pre dânsul?» Iar deşi este cinevà să arate dragoste către altul, este mincinos şi viclean, că o face au de vreo frică, au de vreo ruşine, au pentru vreun câştig rău. Hristos zice: «daţi ale Chesarului Chesarului, şi ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu; iar noi nici mai marilor noştri, atâta celor bisericeşti, cât şi

celor mireneşti, nu le dăm căzuta cinste, nici lui Dumnezeu; nici ne supunem lor cu dreptate, ci cu viclenie şi cu răutate; şi în loc de a-i iubì şi a ne cucerì lor, noi îi grăim de rău şi-i ponosluim. Dară să vedem ce zice Dumnezeu pentru dânşii la cartea *Ieşirii,*[1] la 22 de capete? «Pre dumnezeii tăi să nu-i grăeşti de rău şi pre boiarul norodului tău să nu-l vorbeşti de rau». Tâlcuitorii Sfintei Scripturi înţeleg să fie dumnezeii: arhiereii, păstorii şi dascălii bisericii. Boiarul norodului înţeleg a fi: împăraţiì, domnii şi judecătorii.

Acuma dar asupra a cărora pornim limba noastră cea blestemată şi-i grăim de rău, al cărora cinste ridicăm, al cărora nume ocărîm? Pe semne al arhiereilor, al domnilor şi al stăpânilor noştri, pentru cari ne porunceşte Dumnezeu să nu-i grăim de rău; iar noi fără de nici o socoteală punem gura noastră, după cum zice David, la ceriu, cu atâta semeţie şi obrăznicie, neaducându-ne aminte nici de cum de osândă. Şi pentru căci este cugetul nostru viclean, şi înaintea lui Dumnezeu, şi înaintea oamenilor, pentru aceea petrecem o vieaţă blestemată şi turburată, o vieaţă plină de frică şi de urîciune, plină de nevoie şi de necazuri. Şi iată dară că ne vădesc lucrurile şi faptele, că nici ascultăm pre Hristos, nici îl iubim; că de l-am iubì, am face poruncile lui, ci umblăm de capetele noastre, facând fieştecarele ce ni să pare şi ce ne place, neaducându-ne aminte nici de moarte, nici de judecată. Şi de nu ne vom îndreptà, cu adevărat vom să greşim rău şi vom să mergem răului (la rău, iar nu la bine). Drept aceea, iubiţii mei, trebuie să facem mintea noastră muntele Tavorului, ca să vie lumina cea adevărată, să o vedem cu ochii cei de gând ai sufletului, să ne arătăm şi noi cu osârdie în dragostea lui Hristos ca apostolii, să ne asemănăm lui Moisi şi lui Ilie, râvnitori şi nelenevoşi în poruncile lui; pentru ca să ne putem sui şi noi împreună cu Hristos în mintea cea oblăduitoare a sufletului; să vedem cu gândul slava aceea şi norul cel luminat şi să auzim glasul cel părintesc: acesta este fiiul meu

[1]) Din *Biblie*.

cel iubit i proci,[1]) şi la cea după urmă să ne învrednicim să împărăţim împreună cu el.

Aşà, stăpâne Hristoase, te rugăm noi ticăloşii şi nevrednicii robii tăi, cari ne-ai răscumpărat cu prea scump sângele tău din mâinile vrăjmaşului celui viclean, să te milostiveşti pentru mulţimea îndurărilor tale, să luminezi ochii sufletelor noastre cei întunecaţi, cu lumina cunoştinţii tale şi să aprinzi în inimile noastre cele împietrite văpaia dragostii tale, şi să ne învredniceşti cu darul tău să te ascultăm şi să facem cu pohtă câte ne porunceşti, şi să te iubim din tot sufletul, aici într'această vieaţă ticăloasă şi plină de scârbe, iar în cea viitoare să ne învredniceşti măririi şi luminii slavei dumnezeirii tale, ca deapururea să te mărim, împreună cu cel fără de început părintele tău, şi cu prea sfântul şi bunul, şi de vieaţă începătorul tău duh, în veci nesfârşiţi, amin.

[1]) şi celelalte.

XI.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA SFINŢII ŞI ÎNTOCMAI CU APOSTOLII ÎMPĂRAŢI CONSTANTIN ŞI ELENA

Cu slavă şi cu cinste l-ai încununat pre dânsul.

Cei ce să cunosc pre sine avuţi, aceea pot să dea daruri vrednice unui împărat; şi cei ce să cunosc pre sine învăţaţi, aceia pot să-i facă şi căzuta laudă; iar eu, cunoscându-mă pre mine foarte sărac de fapte bune şi slab de învăţătură, n'am să duc alt dar mai vrednic, nici altă laudă cuvioasă, de Dumnezeu încununatului marelui împărat şi întocmai cu apostolii Constandin, fără numai cap plecat şi cugetul meu cel cucernic.

Drept aceea întru cinstea lui am a zice înaintea dragostii voastre puţine cuvinte, nu cu obrăznicie, ci cu multă cucerie, nu vorbe ritoriceşti şi alcătuite, ci cu cuvinte smerite şi prostatice, nu după cum să cuvine, ci după putinţă. Ci vă pohtesc să ascultaţi cu dragoste.

IMPĂRATUL CONSTANTIN CEL MARE COMPARAT CU APOSTOLUL PAVEL.

Cu cucerie iscodesc să afle tâlcuitorii (apărătorii) Sfintei Scripturi la Faptele Apostolilor, oare dintre atâtea daruri mari, cu care din dumnezeescul dar s'au îmbogăţit fericitul Pavel, care dar să fie

cel mai mare şi mai ales, cu carele în câte 4 părţi ale lumii s'au arătat minunat şi vestit? Şi zic unii: cum că să fie învăţătura cea cerească cu care au avut [1]) toate limbile [2]), au desrădăcinat din toate lucrurile păgânătatea şi au întins dela Răsărit până la Apus numele lui Hristos şi credinţa; alţii zic cum să fie descoperirile ce au luat, că, fiind încă în trup, s'au răpit până la al treilea cer, au văzut frumuseţile cele cereşti, au auzit cuvinte nespuse, carele nu este slobod omului a le grăi; alţii iar zic: cum că să fie fost minunile cele făr-de asemănare ce făceà, cu carele au luminat credinţa, de vreme ce nu numai cu glasul vindecà şi cu cuvântul făceà semne, ci şi cu umbra şi cu hainile făceà minuni; iar apoi cu toţi să unesc la vorbă, şi zic: cum că nici un dar mai mult nu l-au mărit pre Pavel ca chemarea lui. Şi adevarat au stătut prea minunat, de vreme ce, pentru întoarcerea [3]) lui Pavel, nici învăţătura apostolilor au lucrat, nici puterea minunelor, ci lucrul acesta l-au săvârşit însuşi cuvântul lui Dumnezeu şi au făcut fiiul lui Dumnezeu numai pentru Pavel aceea ce au făcut pentru tot neamul omenesc; şi de s'au pogorît acolo din sânul Tatălui pentru toţi oamenii, aici iară însuşi pentru Pavel au lăsat cerul şi s'au pogorît trupeşte cu toată dumnezeeasca lui slavă, pentru ca să-l întoarcă.

Şi de vreme ce aceà chemare face pre Pavel atâta de minunat, cât nici apostol, nici mucenic nu este întocma măririlor lui; dar pentru vredniciile de Dumnezeu încununatului meu Constandin ce voiu puteà zice, carele asemenea ca Pavel au luat întoarcerea [4]) lui, asemenea şi chemarea; din ceriu fu chemat Pavel, din ceriu s'a chemat şi Constandin, după cum îl cântă beserica: «chemarea nu dela oameni luând [5])». Pavel cu glas de lumină, precum spune Luca la Faptele Apostolilor: «văzui, zice, pre cale încunjurându-mă lumină», şi Constandin cu slove alcătuite de stele şi cu glas purtător de lu-

[1]) a stăpânit.
[2]) popoarele.
[3]), [4]) la creştinism.
[5]) în original, şi în greceşte.

mină, precum mărturiseşte istoria: «întru aceasta birueşte». Acolo Pavel într'amiazăzi, aici Constandin într'amiazăzi; acolo Pavel, de Iisus ce s'au răstignit; aici Constandin, prin crucea lui Iisus. Şi de vreme ce acolo mărturiseşte cel cu limba şi cu inima de aur Ioan, cum că nu este limbă iscusită spre a spune măririle lui Pavel; dar eu că n'am nici limba aceluia cu vorba de aur, nici bogăţia graiuluì luì, ce voiu puteà să aduc spre lauda lui Constandin, carele la chemare au luat darul lui Pavel?

Drept aceea cunoscându-mi neputinţa neştiinţii mele, îmi caută [1]) şi făr de voie a lăsà într'o parte toate celelalte mari vrednicii şi lucruri minunate ce au făcut în toate părţile lumii acest minunat şi sfânt împărat şi voiu zice puţine cuvinte numai pentru un lucru; ci ascultaţi să auziţi.

DE CE CONSTANTIN CEL MARE E NUMIT „DE DUMNEZEU INCUNUNAT“?

Oare pentru ce Sfântului Constandin i s'au dat acest tituluş, de-l numeşte sfânta beserică numai pre dânsul cu aceste 3 numiri: de Dumnezeu încununat, mare împărat şi întocmai cu apostolii? Şi zicem întâi: cum că este de Dumnezeu încununat, în ce chip? Una, pentrucă pre ceilalţi împăraţi ii aleg oamenii de-i fac împăraţi şi-i încununează cu cunună de aur şi cu pietre scumpe; iar pre marele Constandin, pentru bunătatea şi curăţirea inimii sale, însuşi Dumnezeu l-au ales din limbi [2]), ca pre Pavel din Jidovi, şi l-au chemat cu glas ceresc la vrednicia împărăţiei şi l-au încanunat cu cununa darului celui de sus, cu arma buneivoiri, după cum zice David; şi alta, că peste noapte i s'au arătat in vis Domnul Hristos, zicându-i: acel semn, ce ţi-am arătat astăzi pre ceriu, este arma aceea cu care am mântuit din mâinile diavolului tot neamul omenesc, acela să-l aibi şi tu, ca un steag ridicat să meargă înaintea ta la toate răsboaiele, şi cu darul aceluia vei birui pre toţi vrăjmaşii norodului ce ţi-am încredinţat să-l paşti

[1]) trebuie.
[2]) oameni.

şi vei fi pururea biruitoriu şi izbânditoriu. A doua, de vreme ce împărăţia este un dar desăvârşit carele să pogoară de sus dela părintele luminilor asupra celor aleşi şi îmbunătăţaţi, pentru vrednicia lui îi dete Dumnezeu de să făcù împărat, întâi al creştinilor ca să îndrepteze pre cei răzvrătiţi, să păzească turma lui Hristos de lupii cei pânditori, şi cu praştia duhului sfânt să-i gonească şi beserica lui Dumnezeu, ce erà călcată şi gemeà, de sub tirani să o ridice şi să o veselească ; căci cununa cea împărătească are despărţeală de mitra cea arhierească, şi împăratul carele să nevoeşte pentru binele şi folosul norodului, atâta la cele trupeşti şi trecătoare, cât şi la cele sufleteşti şi duhovniceşti, măcar că nu are aceà vrednicie (arhierească), iară plata îi este dela Dumnezeu, întocmai cu episcopii, cu carii ar fi mai râvnitor, şi să face şi el diadoh apostolilor, carii sunt împăraţi şi preoţi ai besericiei, de vreme ce dimpreună lucrează cu Dumnezeu pentru mântuirea lumii. Drept aceea pre dreptate zice marele Constandin sfinţilor părinţi dela soborul cel dintâiu : «voi în besērică, iar eu afară de beserică sunt pus de Dumnezeu episcop». Pentru aceea dar să nu socotească împăraţii şi stăpânitorii pământului cum că i-au pus Dumnezeu să şază pre scaun frumos, numai spre vederea înaintea ochilor omeneşti, împodobiţi cu veşminte scumpe, cu cununa în cap şi cu schiptrul cel de aur în mână, că numai singură dreptatea este de-i face cinstiţi la norod. Pentru aceeaziceà şi înţeleptul Isiod cum că împăraţii pentru două lucruri s'au rânduit de oameni să fie stăpânitori : unul, pentru ca să le facă dreptate ; şi alta, ca să ridice strâmbătăţile dela mijloc ; pentru aceea prorocul David, ca din gura norodului, ziceà : «Dumnezeule, judecata dă-o împăratului şi dreptatea fiiului împăratului» ; căci când într'o politie [1]) străluceşte dreptatea, sunt cei supuşi pururea norociţi ; că ziceà un filozof : «anul cel bun nu-l face atâta mulţumirea rodurilor, cât îl face dreptatea stăpânitoriului» ; şi altul iar fu întrebat ; care cuvânt

[1]) cetate, stat,

este mai bun, pentru ca să trăească omul mai bine şi mulţămit? Au răspuns: «acela numai carele păzeşte dreptatea întocmai la toţi.»

DE CE CONSTANTIN E NUMIT „MARE IMPĂRAT“?

Al doilea nume din tituluş este pentru ce să numeşte sfântul Constandin mare împărat? Şi zicem: pentru căci este de Dumnezeu încununat, urmează drept aceea să fie şi mare; şi cum să nu fie mare unul ca acela, pre carele Dumnezeu l-au încununat? Iar nu zic prin aceasta că este mare, ci numai precum scrie Evsevie că lumea l-au numit pre sfântul Constandin mare împărat nu atâta pentru biruinţele cele mari ce au făcut la răsboaie, cât pentru marile faceri de bine ce au făcut supuşilor lui, şi încăşi adaoge de zice: cum că nici cu un mijloc nu se bucurà, când vedeà pre vreunul trist înaintea lui; hrana şi îmbrăcămintele nu le aveà săracii dela alţii, fără numai dela el; nenumăraţi erà mulţimea săracilor carii alergà la el să le ajute, şi nici unul nu sà întorceà deşert de dorita mângâiere; iar nici pentru aceasta îi vom zice că este mare, că mă uit la prorocia ce zice David pentru Hristos la psalm 70, zicând: «şi să vor închinà lui toţi împăraţii pământului, toate limbile [1]) vor slujì lui»; şi socotesc că această prorocie numai pre vremea marelui Constantin s'au împlinit, în ce chip? Lui i s'au supus toţi împăraţii pământului, şi pentru căci erà el capul tuturor împăraţilor, şi închinându-să el lui Christos, prin mijlocul lui toţi s'au închinat, şi cu pilda lui au luat frumuseţea credinţii. Şi pentru aceasta s'au numit mare, pentru căci tuturor celor mai mari ai pământului el erà singur ţiitor. Şi voiu zice că este mare, şi pentru căci au stătut pentru beserica lui Dumnezeu şi s'au arătat împărat credincios. Pentru plata creştinătăţii sale, au supus Dumnezeu supt picioarele lui toată lumea, atâta cât şi dela India au venit soli cu daruri mari, de i s'au inchinat lui, pentru ca să-l cunoască pre el că este împărat, de vreme ce veştea armelor lui şi multa lui creşti-

[1]) popoarele.

nătate îl mărturisià presle tot pământul domn şi stăpân a toatei lumi.

DE CE CONSTANTIN E NUMIT „INTOCMAI CU APOSTOLII“?

Al treilea nume de tituluş este pentru ce să numeşte Sfântul Constandin întocmai cu apostolii? Că el să încunjure cetăţi, oraşe şi sate, ca apostolii, n'au încunjurat, nici au umblat să propoveduească numele lui Hristos, şi credinţa ca dânşii să ostenească cu călătorie pre jos, să asude să flămânzească şi să însetoşeze ca ei. N'au făcut să să închiză ca Petru în temniţă cu lanţul de gât, să să bată cu toiage ca Pavel, să să spânzure de copac ca Andreiu, şi să să pedepsească cu de toate feliurile de munci şi de cazne, şi la cea de apoi să-i taie capul ca celorlalţi apostoli; nicăiri nu să vede. Dar apoi cum şi pentru ce să fie întocmai cu apostolii? Pentru căci acelea ce au făcut apostolii cu osteneala lor şi cu propoveduirea, el le-au făcut însuşi cu a sa pildă; căci puterea împăraţilor şi a domnilor este să prefacă şi să întoarcă voinţa norodului după cum vor vrea ei; şi aceasta nu o pot face cu alt mijloc, fără numai când vor face întâi ei aceea ce pohtesc să să facă de alţii, precum au făcut Tumcuin împăratul Kitaiului, că puindu-şi întâi el mâna pre coarnele plugului, s'au îndemnat toţi supuşii lui de s'au apucat de lucrul pământului. Aşijderea şi marele Alexandru, când ocolise ostrovul Tirului, pentru căci au luat el întâi pre umerile sale un braţ de lemne, s'au îndemnat toată oastea lui de au luat pietre şi lemne cu mâinile lor, de au umplut gârla şi au făcut trecătoare şi au mers de au luat. Aşà şi marele Constandin, cu a sa pilda şi cu a sa creştinătate, au făcut pre toţi supuşii lui creştini, şi aceea ce n'au putut să o isprăvească desăvârşit toţi apostolii cu propoveduirea, fieştecarele unde i s'au fost dat soarta, el singur au isprăvit, cu porunci ce au dat în toată lumea, şi au întins pământul şi lumea. Drept aceea cu dreptate este să să numească întocmai cu apostolii, căci au plinit şi slujba şi numirea apostolilor,

Acuma dară, de vreme ce pentru smerenia, pentru marile faceri de bine şi pentru creştinătatea lui cea desăvârşit, au câştigat acest tituluş, de să numeşte de Dumnezeu încunună, mare împărat şi întocmai cu apostolii, cine să va îndoì cu firea cum că nu are şi mare îndrăzneală către Dumnezeu? Drept aceea dară mă rog şi eu, măcar că sunt şi nevrednic, să mijlocească cu călduroasele lui rugăciuni pre mult milostivul şi îndurătorul Dumnezeu, ca să te păzească pre Măria Ta [1]), încununat cu slavă şi cu cinste, întreg şi sănătos, în mulţi ani cu multă fericire, amin.

[1]) Constantin Brâncoveanu, în faţa căruia s'a rostit predica.

XII.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA DUMINICA FLORIILOR

Pohta cea mare şi dragostea cea curată, sau mai vârtos să zic datoria cea părintească, ce am către înţelepţia voastră, mă îndeamnă pururea ca să nu lenevesc a vă cercetà, după putinţă, cu învăţăturile cele sufleteşti; că după aceasta mă voiu cunoaşte cu adevărat că vă sunt părinte sufletesc şi păstoriu, când voiu pohtì cinstea, folosul şi spăsenia sufletelor voastre; şi d-voastră iarăşi după aceasta vă veţi arătà, cum sunteţi adevăraţi fii sufleteşti şi turmă aleasă şi sfântă, când veţi priimì cu dragoste cele ce vă învăţ, şi după putinţă fieşte carele dintru voi le va ţineà şi le va face.

Drept aceea, iubiţii mei ascultători, câţi v'aţi adunat la această cuvioasă şi sufletească adunare, măcar că este astăzi Duminica ce să numeşte de obşte a Floriilor, iar n'am a zice pentru dânsa nimic: una pentrucă fiind praznicul domnesc, şi trebuind la dânsa multă materie şi multă vorbă ca să descoperim cevaşi cât de puţin întru cinstea şi lauda ei, neştiinţa ne conteneşte; şi alta pentru căci ştiu, că într'această săptămână sileşte fieştecarele dintru voi să să grijească pentru ca să să învrednicească să să cuminece, unii la Joi mari, şi alţii Sâmbătă sau Duminecă, în ziua de Paşte. Drept aceea, pentru acel lucru avem datorie mai vârtos şi trebuie să zicem cela ce ne va lumina Domnul Hristos, dela carele

cerem şi ajutoriu; ci vă pohtesc să ascultaţi cu dragoste şi celea ce voiu să zic, şi socotesc că de nu veţi luà vreun folos din zisele mele, iară pagubă ştiu bine că nu veţi aveà.

Din cele 7 taine ce ţine sfânta şi dumnezeeasca beserică a Răsăritului, este cea dintâi la rânduială şi mai mare decât toate sfântul botez, şi fără dânsul nu poate nimenea să intre întru împărăţia ceriului, că aşà zice Domnul Hristos la Ioan în 13 capete: «de nu să va naşte neştine [1]) din apă şi din duh, nu va puteà să intre întru împărăţia lui Dumnezeu»; care botez face pre om fericit, sfânt, desăvârşit şi fiiu lui Dumnezeu după dar. Iară eu îndrăznesc şi zic cum că este taina pocăinţei întocmai cu sfântul botez în cinste şi în lucrare; şi socotesc că nu voiu greşì de aceasta, pentruce? Pentru căci acele 4 daruri, ce dă sfântul botez omului, păcatul le strică şi le întină, şi din fericit să face ticălos, din sfânt păcătos, din săvârşit să face netrebnic şi de nimica, şi din fiiul lui Dumnezeu să face fiiu diavolului, că aşà zice Ioan în 13 capete: «cela ce face păcatul dela diavolul este, că dinceput diavolul păcătueşte.» Şi cum că taina pocăinţei cu sfântul botez este întocmai în cinste şi lucrare, o putem adeverì cu multe dovede, dintru carele vom zice 1, 2. La al optulea cap al *Facerii* zice Dumnezeu către Noe: «nu voiu mai adaoge de acum a blestemà pământul pentru faptele oamenilor, pentrucă zace cugetul omului spre cele rele din tinereţele lui; deci nu voiu mai adăoge a omorî tot trupul viu, după cum am făcut», arătând cu aceasta multa a lui îndelungă răbdare. Pentru aceea potopul acela, după cum zic dascălii besericii, înseamnă sfântul botez; că precum apa potopului au spălat tot păcatul şi toată făr de legea de pre faţa pământului, cu aceà înecăciune ce au făcut de s'au contenit tot trupul viu; aşà şi sfântul botez au spălat şi au şters tot păcatul cel strămoşesc şi al voinţii dela neamul omenesc. Iar apoi ştiind Dumnezeu că nu să va părăsì diavolul pentru răutatea lui cea multă, nici va contenì de a zavistuì şi a viclenì pre ti-

[1]) cinevà,

călosul om şi a-l îndemnà cu o mie de mijloace, ca să strice haina sfântului botez şi să o smolească cu smoala păcatului; pentru aceea ca un părinte al milelor şi al îndurărilor, au dat omului această mare vindecare a pocăinţei, ca prin mijlocul ei să vie iară la cinstea cea dintâi şi din fiiul neascultării şi al pierzării să să facă iarăşi fiiul lui Dumnezeu, şi din mort să să facă viu; şi din pierdut, aflat; că aşà zice la Luca în 15 capete: «fiiul meu acesta erà mort şi au înviat, şi pierdut erà şi s'au aflat». Zice Dumnezeu la Isaia la capul cel dintâiu: «spălaţi-vă şi vă curăţiţi, scoateţi vicleşugurile din sufletele voastre înaintea ochilor mei şi veniţi să ne întrebăm, zice Domnul, şi de vor fi păcatele voastre ca mohorăciunea, ca zăpada le voiu albì; iar de vor fi ca ruşala, ca lâna le voiu face albe.»

APA POCĂINŢEI.

Luaţi sama, rogu-vă, cu minte întreagă şi înţelegeţi aceste cuvinte ce zice Dumnezeu prin Isaia, că aceea ce zice: «spălaţi-vă şi vă curăţiţi» nu că zice doară să ne spălăm cu apa această proastă ce bem şi ne slujim cu dânsa, care nu are alt, fără numai a spălà pieile trupului; ci zice să ne spălăm şi să ne curăţim păcatele cu apa sfintei pocăinţe şi cu lacrămi. Şi iarăşi zice: «scoateţi vicleşugurile din sufletele voastre înaintea ochilor mei»; adică zice să ne ispoveduim nu cu buzele, ci cu inima şi cu gând ca Elaac, ca să nu mai păcătuim, că Dumnezeu fiind tot ochiu, le vede toate şi le cunoaşte şi nu să uită la mărturisirea buzelor, carele sunt scule spre slujba trupului, ci să uită la adâncul inimii; că el este cela ce ispiteşte inimile şi rărunchii, după cum zice David la al 7-lea psalm: că de nu ne vom căì dela inimă, zice, şi de nu ne vom întoarce cătră dânsul, «sabia sa o va lucì, şi arcul lui l-au încordat şi l-au gătit pre el, şi într'însul au gătit vasele morţii, şi săgeţile sale celor arzători le-au lucrat»; că pocăinţa atuncea este pocăinţă, când merge neştine de bunăvoia lui, făr de nici un fel de pricină să să ispoveduească la duhovnicul lui cu umilinţă, cu înfrângere de inimă, cu lacrimi fierbinţi şi cu gând desăvârşit, ca să să

părăsească de păcate; căci acestea sunt temeiul ei; şi atunci este cuvântul acela ce zice: «veniţi să ne întrebăm», adică atunci vom aveà îndrăzneală să mergem înaintea lui şi să ne deschidem gura şi să ne spunem jalba ce avem de vrăjmaşul nostru, să-i spunem stricăciunea ce ne face; şi el să făgădueşte că ruşalile cele mai mari ce ar aveà păcatele noastre, carele sunt ale sângelui, adică uciderile, el le va albì şi le va curăţì ca însuşi pre sine, că zăpada este şi oaia este omenirea lui; precum hainele lui le-au arătat albe ca zăpada în muntele Tavorului, după cum zice la Marco în 9 capete. Drept aceasta ce altă mai mare bunătate sau mai multă iertăciune decât aceasta pohtiţi? Să facă pre cei ispoveduiţi albi şi curaţi ca trupul lui, «carele făr de lege n'au făcut, nici vicleşug nu s'au aflat în gura lui». Iată dară că taina pocăinţii cu sfântul botez, după cum am zis, este întocmai în cinste şi în lucrare, că precum acela spală păcatul cel strămoşesc şi face pre om fericit, sfânt desăvârşit şi fiiu lui Dumnezeu după dar, aşà şi sfânta pocăinţă face pre om, din mort viu, din pierdut aflat, din necinstit cinstit şi sfânt, şi din fiiul neascultării şi al pierzării fiiul lui Dumnezeu. Când au poruncit Dumnezeu lui Noe să facă corabia, spun istoricii cum să o fie făcut într'o sută de ani, le propoveduià dreptul Noe cum că va să facă Dumnezeu potop şi va să înece tot pământul, şi tot trupul viu va să-l omoare; iar oamenii nicidecum nu-l credeà, ci-l luà în râs şi în batjocură, zicându-i: că nu ştie nici ce grăeşte, nici ce face. Aşijderea şi când au început a plouà, ar fi putut Dumnezeu numai într'o zi să facă potopul, dar n'au vrut, ci au plouat 40 de zile şi 40 de nopţi, arătând şi cu aceasta multa a lui îndelungă răbdare, dând vreme oamenilor să să căească, şi nici cu àceasta nu şi-au venit în fire. Iar apoi văzând oamenii că să înmulţeşte apa, şi de ce mergeà, să umflà în sus, au început a să suì pre case, pre movile, pre munţi şi pre copaci, dară nu erà cu putinţă să să folosească nimica, că corabia o închisese Dumnezeu pre din afară şi luase cheile; şi pentru căci nu mai erà nici o nădejde de mântuire, s'au contenit tot trupul, dela om până la dobitoc.

SPOVEDANIA ÎN VREMEA LUI BRÂNCOVEANU.

Aşà şi nouă creştinilor, nu o sută de ani, ci 1710 de ani ni-au propoveduit prin mijlocul lui Noe celui adevărat, Iisus Hristos, carele ne-au mântuit cu corabia trupului său de potopul păcatului celui strămoşesc cum că va să facă potopul cel cumplit şi amar, potopul cel plin de scârbă şi de întristare, potopul cel groaznic şi înfricoşat al judecăţii. Şi de nu ne vom venì în fire, ca să ne părăsim de răutăţile noastre şi să ne căim, ne vom înecà în veci nesfârşiţi în noianul focului celui nestins; şi această veste ni să dă pururea prin gura besericii, prin propoveduirea Evangheliei şi prin învăţătura dascălilor; dară nicidecum nu ne venim în fire să ne căim şi să ne părăsim de răutăţi, ci de ce [1]) vedem mai vârtos că să îmulţeşte apa potopului pierzării noastre, în loc de a alergà în corabia pocăinţii să ne mântuim, de aceea [2]) ne lunecăm cu firea şi socotim că doară nu va fi nimica; şi îndelungăm vremea, ba astăzi, ba mâine, ba poimâne, până ne vine ceasul şi pierim cu totul, şi trupeşte şi sufleteşte. Şi putem cunoaşte aceasta, cum că este aşà, după cuvintele ce voiu să zic: De când au intrat săptămâna cea dintâi a sfântului post, din câţi ne aflăm aici de faţă, oare ispoveduitu-s'au vreunul, după cum să cuvine? Făcut-au cu dragoste canonul ce i-au dat duhovnicul? Păzitu-s'au pre sine, după putinţă, curat şi nevinovat? Petrecut-au creştineşte, după rânduiala şi porunca bisericii, cu posturi, cu rugăciuni şi cu alte faceri de bine? Mi să pare să nu fie făcut nici unul aceasta; iar pentru ca să nu minţ, poate că vor fi făcut vreunii din cei proşti [3]), iar noi cei ce ne ţinem mai mari, mai vrednici, mai înţelepţi şi mai cunoscători, am mutat vremea din săptămână în săptămână, petrecând cu mâncări de toate feliurile, cu băuturi îndestulate şi cu toate pohtele trupului nostru; iar de suflet n'am purtat grijă nicidecum, ca când am fi nesimţitori; şi tocma acum în săptămâna această de pre urmă ne ispoveduim, ca să ne postim 3 zile, şi la Joi mari să ne cuminicăm; iar ce fel de ispovedanie facem, ştie Dum-

[1]), [2]) azi zicem *dece... de ce*, — [3]) simpli.

nezeu, că mi-e ruşine a o spune: unii să ispoveduesc de frica vreunor întâmplări, alţii pentru un obiceiu, alţii de ruşinea omenească, alţii de frica stăpânilor; alţii iară au câte doi duhovnici, unul la ţară şi altul la oraş: la cel dela ţară, ca la un om prost, spune păcatele cele ce socoteşte el că sunt mai mari, iar la cel dela oraş spune păcatele ce socoteşte că sunt mai mici, neguţătorind şi meşteşugind taina ispovedaniei. Şi în scurte cuvinte, nici unul din noi nu vom să ne ispoveduim de bună voie pentru evlavie şi cu gând desăvârşit, ca să ne părăsim de păcate, ci numai în vederea oamenilor, pentru pricinele ce am zis, până ne vom cuminicà; apoi iară ne întoarcem, să mă iertaţi, ca câinele la borîtura sa, şi ca scroafa la tăvăliturile de împuţiciune, după cum zice fruntaşul (vârful) apostolilor Petru în două capete[1]) la a doua carte. Acì în pripă ne ispoveduim şi ne cuminecăm, şì acì în pripă iarăşi ne apucăm de păcatele cele obicinuite; şi atâta ne bucurăm de ele, şi ne pare bine căci le facem, ca când am câştigà mare bogăţie şi mare bunătate, şi ne lăudăm într'însele, după cum cum zice David: «să laudă păcătosul întru pohtele sufletului său, şi cel ce face strâmbătate bine să cuvintează». Şi la aceà mincinoasă ispovedanie ce facem, cercăm să aflăm duhovnic, om prost, pentru ca să să teamă de noi şi să-i fie ruşine de feţele noastre, şi ce vom zice noi, aşà să fie, socotind în gândurile noastre că, precum înşelăm pre dânsul, vom înşelà şi pre Dumnezeu; dar Dumnezeu nu să înşală, ci ne înşelăm noi înşine spre pieirea noastră cea sufletească. Şi când mergem să ne ispoveduim, nu spunem duhovnicului că mâncăm carnea şi munca fratelui nostru creştinului, şi bem sângele şi sudoarea feţii lui, cu lăcomiile şi cu nesaţul ce avem; ci spunem cum că am mâncat la masa domnească Miercuria şi Vineria peşte, şi în post raci şi unt de lemn, şi am băut vin. Nu spunem că ţinem bălaurul cel cu 6 capete, zavistia, încuibată în inimile noastre, de ne roade totdeauna ficaţii, ca rugina pre fier şi ca cariul pre lemn, ci

---

[1]) la cap. al II-lea,

zicem că n'am făcut nimănui nici un rău; nu spunem strâmbătăţile ce facem totdeauna, clevetirile, voile veghiete, făţăriile, mozaviriile, vânzările şi pârile ce facem unul altuia, ca să-l surpăm din cinstea lui; ci zicem: am face milă, ci nu ne dă mâna, că avem nevoi multe şi dări şi avem casă grea, şi copilaşi cam gloată, şi oameni mulţi cari să ocrotesc pre lângă noi. Nu spunem că credem minciunile slugilor noastre mai vârtos decât adevărul celui ce să năpăstueşte [1]), carele, de s'ar şi înjurà, nu-l credem, nici îi facem dreptate, ci-l pedepsim cu atâta cruzime de inimă, cât, de am puteà, l-am stinge şi de pre faţa pământului; ci zicem că fiind în valurile lumii, nu putem să ne căutăm de suflet; şi când dăm şi câte un sărindar, iar din jafuri, iar din nedreaptă agoniseală. Nu spunem că pre care-l vedem că jefueşte, şi pradă, şi căzneşte pre săraci îl lăudăm şi-i zicem că este om înţelept, îl ajunge mintea la toate şi este vrednic şi face dreptăţi; iar pre care-l vedem că nu să amestecă într'acelea, îl facem blestemat, mojic şi nevrednic, şi cum că nu-l ajunge mintea să facă judecăţi drepte; neaducându-ne aminte de cuvântul ce zice Isaia la capul 64: «că pentru necurăţenia noastră, dreptatea noastră înaintea lui Dumnezeu este ca cârpa muierii ce are pre sine (şi suntem necuraţi)». Şi pentru ca să nu mai lungesc cu vorba: toate răutăţile câte facem, avem vreme şi mijloace ca acelea de le săvârşim după pohta inimii noastre; iar pentru cele sufleteşti nu putem aflà vreme.

Drept aceea, iubiţii mei, rog pentru numele lui Iisus Hristos, carele şi-a vărsat prea cinstit şi scump sângele său, de ne-au răscumpărat din robia diavolului, să ne venim în fire şi să ne luăm seama, că acestea ce facem ne duc pre calea piericiunii; şi de vreme ce nu ne-au lăsat năravul nostru cel rău să lucrăm în via Domnului spăsenia sufletelor noastre, din ceasul cel dintâi al sfântului post, încailea să lucrăm acum la ceasul al 11; şi el fiind milostiv, ca un stăpân îndurător, ne va da plata deplin, a căruia slavă este în veci, amin.

---

[1]) este năpustit.

XIII.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA DUMINECA LĂSATULUI DE BRÂNZĂ

VÂNĂTORII DE PEŞTE ŞI DE FIARE ŞI VÂNĂTORII DE SUFLETE.

Fieştecare vânător îşi găteşte sculele şi cinii meşterşugului său: adecă cel ce prinde păseri sburătoare face laţuri, curse şi mreji, iar cel ce vânează hiare sălbatici îşi face puşcă, cursă de fier, gropi şi altele ca acestea; aşijderea şi pescariul îşi face undiţe, cârlige, plasă, sac şi câte-l învaţă meşterşugul său (iscusia sa), ca să dobândească şi să câştige ceeace pohteşte. Iar cel ce vrea să vâneze oameni, cu ce scule socotiţi că ar puteà să-i vâneze? (că oamenii încă să vânează şi să prind ca şi peştii, după cum zice Hristos la Evanghelie, la al patrulea cap al lui Matei: «veniţi după mine şi vă voiu face pre voi pescari (vânători) de oameni»). Nu socotesc cu alt nimic ca să-i poată vânà, fără numai cu învăţătura şi cu cuvântul, căci pentru om nu este nici undiţă, nici vreun fel de mreje ca învăţătura cea împletită de cuvinte, cu carele să vânează şi să uneşte cu Dumnezeu, şi să ferice şte cu dânsul în veci. Această mreajă a învăţăturii, puindu se din dreapta şi din stânga, este foarte de folos şi pentru aceste de acum şi pentru cele ce vor să fie. Această undiţă a cuvintelor şi cu mărturiile duhului sfânt trage pre om dintru adâncul păcatelor, ca

pre peştele dintru adâncul apei, şi-l scoate la lumina cunoştinţei de Dumnezeu.

Deci pentru aceasta, blagosloviţilor creştini, câţi v'aţi adunat astăzi la această cuvioasă şi sufletească adunare, am datorie, ca un pescar sufletesc ce m'au rânduit Dumnezeu ca pre un nevrednic, să întind mreaja învăţăturii şi să puiu undiţa cuvântului înaintea dragostei voastre; şi ajutorind [1]) iubitoriul de oameni Dumnezeu, am nădejde bună şi făr de îndoială cum că voiu scoate dintru adâncul turburăciunii păcatului mult vânat, căci cunosc voinţa inimii voastre cea bună şi dragostea ce aveţi spre ascultarea celor de folos. Cu care vânat voiu puteà face masă cinstită şi desfătată lui Dumnezeu, că nu să bucură, nici să veseleşte Dumnezeu cu altcevà şi mai mult ca când s'ar întoarce cinevà din cei păcătoşi dintru greşalele lui la pocăinţă, după cum zice Sfânta Evanghelie: «că mare bucurie să face în ceriu pentru un păcătos ce să pocăeşte»; şi iarăşi prin rostul [2]) proorocului zice Dumnezeu: «că nu voesc moartea păcătosului, precum pohtesc să să întoarcă şi să fie viu». Pentru aceasta dară vă pohtesc ca să vă deschideţi urechile inimilor voastre şi să ascultaţi cuvintele ce voiu să grăesc, pentru ca să vă folosiţi voi cu ascultarea şi cu zisele; că zice Pavel apostolul: «fericiţi cei ce grăesc în urechile celor ce ascultă». Şi apoi trebuie să faceţi roadă sufletească din cele ce veţi auzi, pentru ca să nu vă fie ascultarea şi osteneala în deşert; că arătându-vă că pomii cei fără de roadă şi ca vitele cele sterpe, ce folos veţi aveà de ascultarea voastră şi de osteneala ce aţi făcut?

DATORIILE CREŞTINULUI IN POST.

Iată că au sosit cu ajutoriul lui Dumnezeu să începem de mâine călătoria sfântului post; şi pentru căci avem a merge la răsboaie asupra vrăjmaşului sufletelor noastre, trebuie să ne gătim ca nişte ostaşi viteji ai lui Hristos, «încingându-ne mijloacele noastre cu adevărul, după cum zice dumnezeescul

[1]) dându-mi ajutor,
[2]) gura,

Pavel, şi să ne încălţăm picioarele cu gătirea Evangheliei, şi să ne îmbrăcăm cu zaoa dreptăţii, şi să punem coiful mântuirii pre capetele noastre, cu care vom puteà stinge toate săgeţile celui viclean cele arzătoare şi sabia duhului carele este graiul lui Dumnezeu, pentrucă nu este lupta noastră spre sânge şi trup, ci către domnìi, către puteri, către ţiitorii lumii întunericului veacului acestuia, spre duhurile vicleanului celui de sub ceriu». Şi avem datorie cu toţii din mic până la mare, bărbaţi şi muieri, copii şi fete, bătrâni şi tineri, însuraţi şi neînsuraţi, să facem trei lucruri:

SĂ NE SPOVEDIM.

1. Intâi să ne ducem fieştecine la duhovnicul său, să ne mărturisim păcatele cu multă cucerie şi cu înfrângere de inimă, spuind cu îndrăzneală şi fără de nici o temere toate câte am făcut, sau cu cuvântul, sau cu fapta, sau cu cugetul, de voie sau fără voie, prin ştiinţă, sau prin neştiinţă; pentrucă spovedania este una din cele şapte taine ale sfintei beserici; şi când ne ispoveduim, lui Dumnezeu ne ispoveduim, iar nu preotului. Iară de va zice cinevà în cugetul său, dară dacă ne ispoveduim lui Dumnezeu, preotul ce mai trebueşte? Că el încă este om păcătos ca şi mine? Adevărat, păcătos este ca şi mine, iar are dar dela Dumnezeu, prin lucrarea duhuluĭ sfânt, şi are putere dela Domnul Hristos că ce va legà şi ce va deslegà pre pământ, să fie legat şi deslegat şi în ceriu, după cum zice la capul cel dintâiu al lui Ioan: «cărora veţi lăsà păcatele, lăsate vor fi; şi cărora veţi ţineà, ţinute vor fi». Şi nu numai mirenii să cade să să ispoveduească, ci mai vârtos şi noi ceşti bisericeşti, adică diaconii, preoţii, călugării, arhiereii; căci noi încă suntem păcătoşi şi greşiţi înaintea lui Dumnezeu mai cu mult decât cei proşti; şi ce greşale facem, mai mult prin ştiinţă le facem; şi de nu ne vom pocăì, vom să avem mai multă osândă, decât cei ce greşesc prin neştiinţă, după cum zice Sfânta Evanghelie, la 12 capete ale Lucăi: «că cel ce cunoaşte mult, mult să va pedepsì; şi celui ce i s'au dat mult, mult i să va şi cere». Şi această taină a ispo-

vedaniei n'au făcut-o Dumnezeu cu acest mijloc pentru alta, fără numai pentru căci aşà cum au făcut neştine păcatul cu om şi s'au desvelit ruşinea la curvă şi s'au îmbrăţişat cu diavolul şi s'au spurcat trupul, aşà iară trebuie să meargă la om, adică la duhovnic, să-şi descopere toate păcatele lui pentru căci cu omul au făcut păcatul şi iară cu omul trebuie să-l strice şi să-l piarză, precum a făcut şi Hristos cu noi; «că pentru omul, adică pentru Adam, am ieşit din raiu, şi pentru omul iară, adică pentru Hristos, am intrat în raiu». Că măcar de n'ai mărturisì tu lui Dumnezeu păcatele, el le ştie; «căci înaintea lui sunt scrise cele nelucrate de noi». Au doară nu ştià Dumnezeu unde este Adam, când s'a ascuns de faţa lui pentru greşala ce a făcut? ci-l întrebà: «Adame, unde eşti?», dându-i pricina ca doară s'ar căì şi ar zice: «Doamne! greşit-am şi am călcat porunca ta şi m'am desgolit de darul tău; şi fiindu-mi ruşine să stau de faţă, m'am ascuns». (Dară unde vei să te ascunzi, ticăloase, dinaintea lui Dumnezeu? Că de te vei suì în ceriu, el acolo este lăcuitoriu; de te vei pogorî în iad, este de faţă; de te vei duce la marginea mării, îi ajunge mâna). Ci el aşà l-au ajuns mintea şi a răspuns într'acel fel, iar nu i-a folosit nimic, căci nu s'a căit. Au de uciderea lui Avel nu ştià Dumnezeu? şi întrebà pe Cain zicându-i: unde este fratele tău Avel? Şi nici el n'a vrut să zică că a greşit, ci ca un blestemat a zis: «dar au păzitor sunt eu fratelui meu?» şi aşà a luat blestem. Şi când erà Hristos pre pământ, ziceà către apostoli; «cine mă va mărturisì înaintea oamenilor, mărturisi-l voiu şi eu pre dânsul înaintea Tatălui meu; iar cine să va lepădà de mine înaintea oamenilor, mă voiu lepădà şi eu de dânsul înaintea Tatălui meu». Iată dar că cu aceste cuvinte să cunoaşte chiar că pohteşte Dumnezeu nu numai pre dânsul să-l mărturisim înaintea oamenilor, ci şi pre noi să ne mărturisim cum că suntem greşiţi lui Dumnezeu, pentru ca să ne iarte păcatele. Şi când ne ispoveduim, să nu ne ruşinăm de duhovnicul nostru şi să ascundem cevàşi păcatele noastre, măcar cât de puţin, că nu ne vom folosi nimic; că vedem în sfintele cărţi

(în Sfânta Scriptură) că mulţi nespuindu-şi păcatele toate la duhovnic, s'a osândit în munca iadului. Şi pentru ca să nu cădem şi noi în osândă, trebuie să spunem toate deplin, pentru ca să luăm şi iertăciune desăvârşit. Şi apoi, dacă ne vom ispovedui, ce canon ne va da duhovnicul, să-l priimim cu multă dragoste şi să-l facem deplin; că precum un om, când este dator cuivà cu niscaivà bani, până nu-i va plăti, nu să ţine mântuit, aşà şi cela ce are canon dela duhovnicul său şi nu-l face, nu să va puteà mântuì de păcate. Şi deaceea să ne ferim veri cu ce mijloc am put à de păcate.

SĂ POSTIM. A doua, trebueşte să postim, pentru că postul acesta este zeciuiala anului, şi l-a arătat singur Hristos, că sfinţia sa încă a postit 40 de zile şi 40 de nopţi, precum să vede la Luca în 4 capete. Care post trebuie să-l facem cu rugăciuni, că precum nu sunt dulci bucatele făr de sare, aşà nici postul făr de rugăciune. Zice sfântul Vasile la cartea lui cea dintâi, la al doilea cuvânt ce voroveşte[1]) pentru[2]) post: cum că sunt la fieşte beserică îngeri, de scriu pre cei ce postesc; ci să căutăm şi noi să nu ne păgubim de scrierea îngerului pentru puţintică dulceaţă a mâncării. Aşijderea Sfântul Grigorie zice la a doua carte la începerea postului: cum că postul este pace de obşte a sufletului şi al trupului traiu (vieaţă făr de turburare, petrecere cu bună tocmire, vieaţă ce veseleşte pre Dumnezeu şi întristează pre vrăjmaşul). Că precum sunt păzitori celor ce postesc sfiinţii îngeri şi-i feresc de toate primejdiile, aşà sunt şi celor ce nu postesc păzitori dracii şi-i îndeamnă la multe păcate. Deci pentru aceasta trebuie să ne postim, ca să nu avem părtaşie cu diavolul: că nu s'au făcut nimeni învăţat sau înţelept din cei ce s'au răsfăţat în mâncări; nici din cei ce au alergat la veselii, s'au făcut ucenici bunătăţilor; nici iubitoriul de rasfăţăciuni, sfânt; nici cel ce vieţueşte trupeşte, părtaş împărăţiei ceriului. Pentru aceasta dar tot omul credincios şi iubitoriu de Dumnezeu, cu bu-

1) vorbeşte.
2) despre.

curie şi cu veselie să vie la zilele cele de post, pentrucă nici unul din cei trişti nu este viteaz la începutul stradaniei, Nu te face trist ca copiii ce-i duc la şcoală, nu rapşti împotriva zilelor celor curate, nu cercà sfârşitul săptămânii cu sfârşitul iernii cu venirea verii, nu pohtì Sâmbăta pentru beţii, ca Jidovii, nu numărà zilele postului, precum aşteaptă argatul cel rău plata simbriei, nu te întristà căci nu fumegă cuhnia ta, sau bucătariul căci n'au stătut lângă foc. Mă ruşinez a spune de posomorîrea celor mâncăcioşi, în ce chip să tânguesc în zilele cele de post, cască adese, să culcă puţin şi iar să scoală, dorm în silă şi silesc să treacă zilele şi să nu le priceapă, să îngreuează asupra soarelui, căci zăboveşte a înoptà, numesc zilele postului mai mari decât celelalte; să fac cum că au durere de stomah şi ameţeli de cap, şi stricăciune obiceiului, carele nu sunt semne ale postului, ci ale nesaţului; cu nepohtă să duc la masă, răpştesc asupra verzelor, înjură legumile, zicând [că] în zadar s'au adus în lume; să fac şi cunoscători de firi, iubitori de mâncări, beau apă făr de răsuflare, ca când ar fi luat dela doftori vreo băutură, mângâindu-şi pohta lor, unii cu bragă, alţii cu bere, alţii cu şerbet, alţii cu liverji, alţii cu mied. Nu amestecà postul cu meşterşugitele tale pohte, că nu vei rămâneà nepedepsit; nu aduce mijloc[1]) boale mincinoase, nu zice minciuni asupra postului, cum că este făcătoriu de boale, pentru căci este făcătoriu de sănătate; numai pentru obiceiul tău cel rău să socoteşte postul la tine vrajmaş, dară nu este fireşte greu; obicinueşte-te pre tine cu postul, şi cu vreme ţi să va face ţie uşor, şi va lăcuì întru tine; iar de vei aveà soţii[2]) mâncările şi băuturile, nu vei aveà dragoste niciodată spre post, ci mai vârtos să va arătà la tine şi greu şi neobicinuit, căci vieaţa cea postitoare este asemănare vieţii cei nestricate ce va să fie. Ci să fugim de iubirea de mâncări cât vom puteà, pentru că nu este cu putinţă nici de cum un om să fie şi iubitoriu de mân-

[1]) pretext.
[2]) tovarăşe.

cări şi iubitoriu de Dumnezeu; şi când ne postim, trebuie să nu postim numai de bucate, ci mai vârtos să ne postim de rele, căci ne vătămăm sufleteşte, adică de hule, de înjurături, de zavistii, de mânii, de urgii, de clevete, de pârile ce aveţi obiceiu de vă pârîţi unul pre altul, ca să vă sărăciţi, care lucru îl face numai singur diavolul, că el este vrăjmaş neamului omenesc; şi cine are obiceiul de pârăşte pre fratele său creştin, pentru ca să-l păgubească şi să-l sărăcească, să să lase de acel lucru, că toate păcatele câte va face, după ce să va ispovedui şi-şi va face canonul ce-i va da duhovnicul, i să va iertà, iar acel păcat al pârii nu i să va iertà nici cu un mijloc, că este mai mare decât uciderea. Şi iată, că vă poruncesc şi vouă, preoţilor, cine ar venì la voi să să ispoveduească şi va aveà acel păcat al pârii, de să va apucà acel om înaintea voastră cu chezăşe bună, cum că nu va mai pârî pre nimeni în vieaţa lui, voi să-i faceţi iertăciune, dându-i şi canon, apoi să să şi cuminece; iar de nu va vrea să să părăsească, să-l lipsiţi nu numai dela sfânta taină, ci şi dela beserică, pentru căci stă împotriva lui Dumnezeu şi să aseamănă cu diavolul.

SĂ FACEM MILOSTENII.

Al treilea lucru, trebueşte să facem milostenie. Ci acuma la acest cuvânt puteţi să gândiţi întru inimile voastre şi să ziceţi: dar noi suntem săraci şi nevoiaşi, şi cum vom puteà să facem milostenie, că n'avem bani? Milostenia este de multe feliuri, după cum scrie în Sfânta Evanghelie la 25 de capete ale lui Matei, stih. 35: «şi carele dintr'acelea îţi va da îndemână, fă, că aceea este milostenie, adică flămând am fost şi mi-aţi dat de am mâncat, am fost însetoşat şi mi-aţi dat de băut, strein am fost şi m'aţi primit, gol am fost şi m'aţi îmbrăcat, bolnav am fost şi m'aţi căutat, în temniţă am fost şi aţi venit la mine.» Şi afară dintr'acestea mai sunt şi alte feliuri de milostenii, că de vei îndemnà pre cinevà să facă vreun bine, milostenie este; de vei sfătuì pre cinevà la lucrurile cele sufleteşti, milostenie este; de vei mângâià inima

vreunui scârbit cu cuvinte, milostenie este; şi în scurte cuvinte de vei da un pahar de apă rece cuivà în numele lui Hristos, adevărat să ştii că nu-ţi vei piarde plata, după cum zice la al nouălea cap al lui Marco. Iată dar că să pot face milosteniile şi fără bani; ci numai pentru multa noastră mândrie, ce ne înălţăm şi ne trufim ca când am ajunge tocma la ceriu şi ca când niciodată nu vom să murim, aşà hrăpim şi lacomim şi suntem porniţi cu totul spre răutăţi, cât nu ne putem oprì; şi nici cuvintele lui Dumnezeu ne domolesc, nici munca iadului ne înţelepţeşte.

GREUTATEA DE A INDREPTA PE OAMENI.

Şi nu ştiu ce voiu să mai zic, că de grăim vreodată câte vreun cuvânt, ca să folosim pre cinevà, şi mai vârtos pre înşine, pentru datoria ce avem, cei mai mulţi răpştesc zicând: «acum acesta s'au aflat mai de treabă şi mai învăţat decât alţii, să ne puie pre noi la cale; dela părinţi aşà ne-am pomenit şi ne-am ţinut şi făr de aceste învăţături, şi tot acest fel de obiceiu am avut, şi nimenea n'a zis că sunt rele, nici au silit să ne strice obiceiurile.» Ci de aceasta voiu zice şi eu că este aşà, precum ziceţi voi, că viermele ce zace la rădăcina hreanului, de-i va zice cinevà să iasă de acolo să meargă la alte rădăcini mai bune, şi el zice: că mai dulce decât hreanul nu este, căci acolo s'a născut şi întru aceea s'a pomenit; aşà şi voi, pomenindu-vă într'aceste fapte şi lucruri şi nefiind cinevà să înveţe cu adevărat vă par amară acum vorbele mele, nefiind obicinuiţi cu dânsele, iar când am sta cu mintea noastră la socoteala cea adevărată, după cum zice un filozof, să ne cunoaştem pre sine, adică să ne luăm seama, să vedem dinceput ce am fost şi acuma ce suntem şi după moarte ce vom să ne facem? Că sfârşitul a tot cuvântul, după cum zice eclesiastul la al 12 cap: «de Dumnezeu să ne temem şi poruncile lui să le păzim, căci acesta este tot omul, că toată facerea (făptura) Dumnezeu o va duce la judecată întru tot ce e trecut cu vederea (ori bine, ori rău).» Şi aşà pricepând cuvintele acestea

ce vorovesc[1]), şi de să vor lipì de inimile voastre, atunci ştiu bine că aţi zice că nu vă învăţ nici vă sfătuesc de rău, ci această vină tot o dau să fie mai mult a preoţilor, pentru căci ei sunt sarea pământului, după cum zice Hristos: «şi de să va împuţì sarea, cu ce să va sărà?», adică fiind ei proşti şi de carte şi chibzuială, cu ce vor puteà învăţà norodul? Că întâi temeiul cel mai mare, frica lui Dumnezeu, nu este la dânşii, că de ar fi înţelepţi, după cum zice Solomon: «începătura înţelepciunii, frica lui Dumnezeu;» şi de nu-şi vor venì în fire, ca să să îndrepteze spre cele ce au datorie să facă, vor să aibă mare osândă dela Dumnezeu; iară şi voi încă aveţi datorie să alergaţi la duhovnici de ispravă, la cari aţi cunoaşte că sunt mai învăţaţi, ca să vă îndrepteze spre cele de folos, iar nu la fieştecare blestemaţi; că unul se ţine doftor, şi nu ştie a vindecà rănile, ce folos va să facă celui rănit? Aşà şi cel ce să ţine duhovnic, dacă nu ştie carte şi tainele besericii şi dacă n'are frica lui Dumnezeu, ce folos va să facă celui ce merge la dânsul să să ispoveduească?

Acestea toate câte am grăit, având datorie le-am grăit; iar Dumnezeu, cel ce înţelepţeşte pre orbi şi îndreptează pre cei sfărâmaţi, să vă înţelepţească şi pre voi şi să vă îndrepteze spre cele de folos, şi să vă învrednicească şi pre voi şi pre noi, ca să trecem sfântul post cu pace, cu sănătate, cu iertare de păcate, să ajungem şi la sfânta şi purtătoarea de vieaţă înviere a Domnului şi Mântuitoriului nostru Iisus Hristos, a căruia e slava şi cinstea, în vecii vecilor, amin.

---

[1]) vorbesc.

XIV.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ ŞI DE UMILINŢĂ ÎN DUMINICA FLORIILOR

PREDOSLOVIE.[1] O! cât sunt de minunate semnele bucuriei ce arată astăzi Ierusalimul la intrarea Domnului Hristos! Ca pre un biruitor îl priimeşte toată cetatea, iese întru întâmpinarea lui norodul şi mulţimea, toată rânduiala i să închină cu cucerie şi toată vârsta îl cinsteşte cu laude; unii aştern hainele lor pre pământ, ca să treacă, şi alţii cu frunzele copacilor îi împodobesc calea, alţii merg înainte cu stâlpari şi alţii îl urmă cu ramuri, alţii îl slăvesc ca pre un fiiu al lui David: «osana fiiul lui David» şi alţii îl propoveduesc împăratul lui Israil. Blagoslovit e cel ce vine în numele Domnului, împăratul lui Israil. Şi pentruca să fie bucuria mai mult minunată, până şi pruncii cei făr de răutate cu ramuri în mâini şi cu laude strigă: «osana celui dintru înălţime!» Dar oare de unde atâtea glasuri veselitoare? de unde atâtea măriri? din ce pricină atâta bucurie la norod şi atâta cinste Mântuitoriului Hristos? Ne-o spune, feţii mei, evanghelistul Ioan, la Evanghelia de astăzi, zicând: pentru aceea îl şi întâmpină pre el norodul, că auzise că a făcut el acest semn: învierea cea trupească a lui Lazăr a dat pricină norodului să facă lui Hristos o priiminţă neobicinuită ca aceasta,

[1]) Subtitlul lui Ivireanu.

să alerge întru întâmpinarea lui cu stâlpari, să-l mărească cu laude: «osana fiiul lui David». Şi gândul cel de taină a aceştei învieri îmi dă mie pricină să fac astăzi înaintea dragostei voastre această vorbă; însă voiu să vă arăt cui să închipueşte acest Lazăr şi a câtă milă are trebuinţă, pentru ca să învieze, cela ce zace ca Lazăr mort de 4 zile în groapă. Ci ascultaţi cu dragoste şi pohtiţi să vă folosiţi sufleteşte.

CE TREBUIE SĂ ÎNŢELEGEM PRIN MORŢII ÎNVIAŢI DE IISUS?

Nu socotesc să fie nici unul din cei ce au puţinică ştiinţă din Sfânta Evanghelie, carele să nu poată înţelege fără multe tâlmăcituri cui să închipueşte acest Lazăr, pentru carele pre larg povesteşte Evanghelia lui Ioan. Ajungă să ştie cum că păcatul este moartea sufletului, pentru ca să cunoască îndată cum că mort ca acesta, carele zace împuţit în groapă, altul nu este, fără numai păcătosul, carele măcar că trăeşte, măcar că vorbeşte, măcar că să bucură şi să răsfaţă pururea, iar este mort, pentru căci îi lipseşte darul cel dumnezeesc, carele-i este vieaţa cea adevărată. Şi dintru aceste puţine cuvinte prea lesne a înţeles fieştecarele cui să închipueşte Lazăr, dar nu ştiu de va înţelege aşà prea lesne şi celea pentru ale lui Lazăr; că fiind mijlociri ca acelea, dau pricină fieştecăruia să gândească şi să să minuneze, pentru căci la acest Lazăr mort vedem atâta despre partea lui Hristos, cât şi despre partea norodului, oarecari despărţeli, oarecari semne alese, carele la alţi morţi ce au înviat Hristos nici să văd, nici vreunul din evanghelişti o povesteşte.

Noi ştim cum că Hristos, afară din Lazăr, a mai înviat şi pre alţi doi morţi, precum să vede la Matei în 9 capete şi la Luca în 7, adică: pre fata lui Iair şi pre feciorul văduvei, pre ceea la Capernaum şi pre cela la cetatea Nain; pre aceea de 12 ani şi pre acesta tânăr de vârstă; pre aceea singură născută şi pre acesta singur născut; pre aceea în casa tătâne-său şi pre acesta la uşa cetăţii; şi cu toate acestea, nici la fata aceea, nici la acest fecior n'a făcut norodul vreo arătare, nici au ieşit cu stâlpari şi cu ramuri întru întâmpinarea lui

Hristos, precum au făcut astăzi la învierea lui Lazăr, că şi cei mici şi cei mari strigă: «bine e cuvântat cel ce vine în numele Domnului, osana celui dintru înălţime». Dar (oare pentru ce) această despărţeală între cei doi morţi şi între cest de al treilea? Nu erà minuni şi acelea două, precum a înviat şi pre acest de al treilea? Dar apoi pentru ce la învierea lui Lazăr atâta bucurie, atâta cinste, atâta mărire, şi la acei doi morţi numai o mulţumită proastă către Dumnezeu şi nu mai multă?

Pentruca să pricepem taina acestui cuvânt, să cuvine să socotim pre aceşti morţi nu după slova evangheliceştei istorii, ci după duh şi după taina gândului evanghelicesc. Dumnezeeştii părinţi să cunosc într'un gând şi zic: «cum că şi aceşti doi morţi nu sunt închipuiri numai unuia singur păcătos, ci a mai multor păcătoşi: pentru că alt păcătos să înţelege fata lui Iair, şi altul feciorul văduvii, şi altul Lazăr.

CE TRREBUIE SĂ ÎNŢELEGEM PRIN ÎNVIEREA FETEI LUI IAIR?

Fata cea moartă a lui Iair, ce a murit în casă, închipueşte pre păcătosul acela care păcătueşte cu mintea şi cu voinţa, adică care să află în voinţă ca aceea să păcătuească, dară păcatul încă nu l-a isprăvit cu lucrul, sau pentru căci nu i-a dat vreme îndemână, sau pentru căci n'a avut putere să facă aceea ce pohtià; închipueşte şi aceluia carele au din nesocotinţă, au din nepricepere, au din pornirea tineraţilor, sau, precum zice dumnezeescul Theofilact, din slăbiciunea firii omeneşti, fiind bănuit, cade făr de veste în cursele păcatului, încăşi închipueşte şi aceluia ce a greşit adevărat, iar păcatul lui este, pentru ca să zic aşà, ascuns în casă, nu s'a vădit în lume, nici s'a făcut cunoscut la oameni.

CE TREBUIE SĂ ÎNŢELEGEM PRIN ÎNVIEREA FIULUI VĂDUVEI?

Iar feciorul văduvei, carele să aduce în pat afară, să închipueşte păcătosului aceluia carele a săvârşit cu lucrul păcatul şi s'a îndulcit pre sine sau cu lăcomia, sau cu strâmbătatea, sau cu curvia şi cu altele asemenea; să închipueşte încă şi celuia ce a adus

la păcatul cel dintâiu şi al doilea, şi călcând o poruncă a lui Dumnezeu nu s'a temut să calce şi a doua şi a treia, şi aceasta nu în taină, ca cel dintâiu, ci de faţă, fără de ruşine şi fără de frică, în mijlocul cetăţii şi în vederea tuturor oamenilor, cu scandelă [1]) de obşte şi cu paguba vecinului său.

CE TREBUIE SĂ ÎNŢELEGEM PRIN ÎNVIEREA LUI LAZĂR?

Al treilea mort, carele este Lazăr, ne adeverează pre cel ce a îmbătrânit în păcat; şi obicinuit în răutate, şi nu poartă grije niciodată pentru mântuirea sufletului său; toată ziua curveşte, prea curveşte, năpăstueşte, apucă, nu să ruşinează de oameni, nu să teme de Dumnezeu, nu ascultă învăţături, nu priimeşte sfaturi, plâng înaintea lui săracii şi nu i să face milă de ei, strigă văduvele, pentru căci nu le face dreptate, şi nimic nu grijaşte; suspină vecinul, pentru căci îi ţine al său şi nu ascultă.

Acest păcătos nu numai că este îngropat în groapa păcatului, făr de graiu, făr de duh, făr de simţire, făr de nădejdea mântuirii, ci este încă, ca şi Lazăr, legat de mâini şi de picioare cu înfăşături, adică strâns tare cu legăturile păcatelor lui, după cum zice sfântul duh la cele 5 capete ale pildelor: «fieştecare să strânge cu şirurile (legăturile) păcatelor sale, fără de a puteà să săvârşească vreo bunătate sau vreun lucru plăcut lui Dumnezeu, are şi faţa lui cu giulgiu legată, fiind orbit de păcat; nu cunoaşte ticăloasa lui întâmplare, nu vede adâncul întru carele să află, nu socoteşte muncile cele de veci ce-l aşteaptă; zace şi deasupra lui piatra grea, care este puterea obiceiului celui vârtos, care obiceiu apasă şi îngreuiază sufletul lui atâta, cât nu-l lasă să să scoale din groapa ticăloşiei, nici lasă să răsufle».

Deci precum pentru Lazăr ziceà Martha: «Doamne, iată pute», aşà mai cu cuviinţă putem să zicem şi noi că acest păcătos este adevărat împuţit, de vreme ce nu patru zile, ci săptămâni şi luni şi ani vremi să află îngropat în groapa păcatului.

---

[1]) scandal.

Acum dară să vedem drept ce să face atâta bucurie la învierea celorlalţi morţi? Aceasta este pricina, pentru că măcar că înaintea puterii lui Dumnezeu nu este nici un lucru cu anevoie cu neputinţă, iar în socoteala omenească mai cu anevoie şi mai de minune să vede învierea unui mort, pre carele l-a văzut în groapă de patru zile şi împuţit, precum erà Lazăr, decât învierea unui mort pre care-l duceà să-l îngroape, ca pre feciorul văduvei, sau altui mort carele numai atuncea în grab a murit ca fata lui Iair. Pentruca să cunoască păcătosul carele ş'a cheltuit toată vieaţa în pacat şi a îmbătrânit în răutăţi şi s'a înstrăinat de tot din darul lui Dumnezeu şi s'a făcut slugă păcatelor şi rob diavolului, cât este de cu anevoie întoarcerea lui şi cum că din groapa obiceiului celui rău nu este cu putinţă niciodată să iasă, fară numai cu mare osteneală, cu neasemănată pocăinţă, şi cu o milă a lui Dumnezeu mai aleasă. Şi de vă prepuneţi la aceasta, socotiţi, rogu-vă, aceea ce a făcut Hristos, când a înviat pre cei trei morţi şi veţi înţelege adevărul.

La mortul cel dintâi carele erà fata lui Iair, zice evanghelistul Matei: «când a mers Hristos să o învieze, n'a zis nici un cuvânt, numai a apucat-o de mână şi s'a sculat fata». La al doilea mort, la feciorul văduvei, zise evanghelistul Luca: «cum că s'a atins de cosciug şi numai atâta zice: «voinice (tânărule), ţie zic scoală, şi şezù mortul». Iar la al treilea, Lazăr, ce n'a zis şi ce n'a făcut dulcele Iisus să-l învieze? Citiţi la Ioan în 11 capete şi vedeţi întâi zice: «gemù (se mâhnì) cu duhul şi să turbură pre sine»; a doua, din ochii lui cei dumnezeeşti a curs lacrămi: «şi lăcrămà Iisus»; a treia, a ridicat ochii în sus şi s'a rugat pentru dânsul lui Dumnezeu Tatăl: «Părinte, mulţumescu-ţi că m'ai ascultat»; şi la cea de pre urmă cu glas groaznic, cu carele a turburat tot iadul, aduse pre Lazăr dintru întunericul morţii la lumina vieţii, cu glas mare strigă: «Lazăre, ieşi (vino) afară, şi ieşì mortul». Acum spuneţi-mi ce închipueşte aceasta, ce ne învaţă această mijlocire despărţită cu care a înviat Hristos pre cei 3 morţi: pre cel dintâi cu atingerea mânii, pre al

doilea cu un cuvânt prost [1]) şi pre al treilea cu lacrămi, cu rugăciune şi cu glas mare! Dumnezeescul Zlataust şi sfântul Theofilact şi toţi tâlcuitorii Sfintei Evanghelii zic cum că aceasta a vrut să înveţe Hristos, Domnul vieţii şi al morţii, că păcătosul carele este mort în darul lui Dumnezeu, pentru căci au păcătuit din nesocoteala şi din slăbiciunea firii, înviază prea lesne, lasă păcatul şi vine în pocăinţă cu atingerea dumnezeescului dar. Aşijderea şi celălalt, carele a căzut din dragostea lui Dumnezeu de două ori, iar încă fiind tânăr în răutate, şi aceasta cu ajutorul lui Dumnezeu, cu învăţăturile Evangheliei, de nu să va căi astăzi, să va căi mâine, lasă răutatea şi iar să întoarce pre calea mântuinţii, iar al treilea carele a îmbătrânit în păcat şi s'a obicinuit în desfătări şi în deşertăciunile cele lumeşti, în pohtele lui cele rele, nu este cu putinţă să să întoarcă prea lesne, ci a rămâne făr de căinţă şi moare în păcat, de vreme ce, după cum zice David: «departe e dela păcătos mântuirea», pentru căci întru toată vieaţa lui n'a cercat îndreptăţirile lui Dumnezeu, sau pentruca să vie în căinţă, trebueşte un ajutor tare de sus, un cuvânt viu al lui Dumnezeu, carele să va [2]) în tot chipul să-l ridice din păcat, precum a ridicat şi pre Lazăr din groapă, şi de vreme ce aceasta nu să întâmplă niciodată, sau să întâmplă foarte rar, pentru căci nu are Dumnezeu datorie să mântuească pre nimenea cu deasila, pentru aceasta când să va întâmplă să învieze un mort ca acesta, de patru zile, să să întoarcă în casa cea părintească un fiu ca acesta, prea curvar, să să afle oaie rătăcită ca aceasta şi un filear ca acesta pierdut; adevărat bucurie să face în cer şi pre pământ, a căruia bucurie este închipuirea aceasta ce s'a făcut astăzi în Ierusalim pentru învierea lui Lazăr, pentru căci să bucură de Dumnezeu, să bucură îngerii, să veseleşte toată beserica, care a câştigat iară pre iubitul său fiiu, a căruia eră desăvârşit desnădăjduită mântuirea. Iată dară câtă neînde-

---

1) simplu.
2) dacă vrea.

mână, câte împiedicări şi câte împotriviri are căinţa păcătosului, care a îmbătrânit în păcat.

Dar putea-voiu crede eu, iubiţii mei, cum că aici între turma mea cea cuvântătoare să fie oi ca acestea rătăcite? Lazări ca aceştia, păcătoşi ca aceştia, împietriţi la inimă şi necăitori? Credinţa voastră cea multă nu mă lasă să o cred (aceasta); iar de să va întâmplà din depărtarea dumnezeească să să afle cinevà întru această nevoie ticăloasă şi vrednică de plâns, cu multă scârbă de inimă îmi întorc cuvântul către dânsul şi-i zic, precum ziceà Hristos către Jidovi pentru Lazăr: «unde l-aţi pus pre dânsul?» unde ţi-ai pus, păcătosule, sufletul tău cel iscusit, cel frumos, cel minunat, cel vrednic? Unde ţi-ai îngropat partea cea mai aleasă a sinelui tău, zidirea cea mai iscusită a dumnezeeştei puteri, soţia[1]) cea iubită a îngerilor? Unde este frumuseţea aceea a închipuirii cei dumnezeeşti? Unde este podoaba a darului celui dumnezeesc? Unde este slava, unde sunt frumuseţile lui cele minunate, carele îl arată mai luminat decât soarele? Aşa făr de socoteală ai lăsat să le piardă păcatul şi să le vânture ca ţărâna vântul? Dar cum nu te milostiveşti asupră-ţi? Cum nu-ţi plângi nenorocirea? Plânge pentru tine beserica, plâng drepţii, plânge îngerul păzitoriul sufletului tău, pentru căci vede aevea pierzarea ta, şi tu nu verşi o lacrimă, tu nu te întristezi, nu vii în căinţă, o fiiule, carele eşti mort, Lazăre, îngropatule în groapa nesimţirii, ieşi afară, vino îndată în sineţi, vezi-ţi ticăloşia ta, lasă acel obiceiu rău al păcatului, carele te-a omorît şi te-a despărţit de Dumnezeu, carele te-a zidit: «întoarceţi-vă către mine şi mă voiu întoarce către voi», zice Dumnezeu, prin rostul prorocului Malahiei, către toţi păcătoşii.

Adevărat, feţii mei, milostiv este Dumnezeu şi îndelung răbdător şi pohteşte întoarcerea şi mântuirea tuturor, că pentru aceea a primit crucea şi moartea, ci numai un lucru trebueşte, fără de carele nu este cu putinţă să vie niciodată

[1]) tovarăşa.

păcătosul în căinţă, care lucru ni-l arată Hristos la învierea lui Lazăr. Puteà adevărat Mântuitorul să învieze pre Lazăr, aşà precum să află închis în mormânt, iar n'a vrut, ci întâi a poruncit să ridice piatra de pre mormânt şi atuncea l-a înviat: dar oare ştiţi pentru ce? Pentru ca să înţeleagă păcătoşii cum că de nu vor ridicà deasupra lor piatra obiceiului celui rău, cu neputinţă este să învieze şi să să căească. Luaţi piatra, această piatră trebuie să o ridice (de pre inima sa) iubitoriul de argint, să dea înapoi lucrul cel strein, să nu facă strâmbătate, să nu jefuească, iar de nu, nu va învià. Această piatră trebuie să o ridice iubitoriul de desfătări, să lase pohtele lui cele rele, voile trupului, iar de nu, nu să va sculà; această piatră să cuvine să o ridice zavistnicul, pre aceasta pizmătarul, pre aceasta trufaşul, pre aceasta clevetnicul, să nu necinstească cu clevetirea pre fratele său, să nu hrănească vrajba în inima lui, să nu voească răutatea altuia, să nu să trufească asupra altora, iar de nu, nici mântuire va aflà, nici să va sculà din groapa păcatului. De ce voiu zice? Mă tem că să va prinde la voi cuvântul Isaiei, ce zice la al 6 cap.: «s'a îngropat inima norodului acestuia şi cu urechile greu a înţeles şi ochii lor au închis»; şi aceasta este pricina.

DAVID ŞI GOLIAT. — SEMNIFICAREA LUPTEI LOR.

Când a vrut David să să lupte cu Goliat, alte arme n'a luat cu el, fără o praştie şi 5 pietre de râu, şi ce s'a întâmplat? Indată cum a aruncat piatra cea dintâi, zice Scriptura, la întâia carte a împăraţilor la 17 capete, cum că a rănit pre streinul de fel în frunte şi surpându-l jos l-a omorît: Goliat este păcatul, David, care să luptă asupra păcatului, este propoveduitoriul Evangheliei, pietrele sunt cuvintele lui Dumnezeu şi praştia este puterea dumnezeescului har împotriva acestui Goliat. O câţi Davizi, câţi propoveduitori Evangheliei s'au luptat cu puterea duhului sfânt! Şi într'alte vremi şi în aceste de acum a svârlit asupra păcatului, nu cu un cuvânt evanghelicesc, nu cu o piatră, precum a făcut David, ci cu multe şi de multe feliuri de cuvinte şi învăţături,

nici încetează propoveduirea Evangheliei. Dar ce? oare căzut-a cu aceasta Goliat, oare omorîtu-s'a întru voi păcatul? dar unde sunt semnele mântuirii voastre, unde sunt semnele biruinţii? Ştiu că astăzi aţi luat cu toţi din mâna besericii stâlpările şi ramurile, carele, pentrucă sunt semnele biruinţii, vădesc că le-aţi luat, pentru căci într'aceste zile aţi biruit pre vrăjmaşii voştri, pre diavolul şi pre păcatul. Dar oare fi-va această adevărat? Măcar de ar da Dumnezeu să fie aşà, o câtă bucurie s'ar fi făcut în ceriu pentru voi! Ci mă tem că vă ţineţi semnele biruinţii şi biruitoriu este diavolul; pentru căci nu văz pocăinţă, nu văz ispovedanie adevărată, nu văz vreo bunătate care să veselească pre îngeri şi să întristeze pre diavolul. Insă aveţi încă, iubiţi mei, vreme de mântuinţă, v'a rămas şi aceste zile ale patimilor celor mântuitoare, întru care Fiiul lui Dumnezeu ş'a vărsat prea sfânt sângele său pentru mântuirea sufletelor voastre.

Deci întru aceste sfinte zile, faceţi cele ce n'aţi isprăvit în toată vremea (aceasta bine priimită) a sfântului post, sau din nesocotinţă sau din zătniceala vrăjmaşului, lăsaţi jafurile, lăsaţi strâmbătăţile, vrăjmăşiile, curviile şi scandelile [1]). Prorocul Iona, când propoveduià pocăinţă în Ninevi, zicea către norod: «încă 3 zile şi Ninevi să va strică», asemenea vă zic şi eu astăzi: încă 3 zile v'au rămas: Luni, Marţi şi Miercuri; cine întru aceste 3 zile nu să va căi şi nu-şi va ispovedui păcatele creştineşti cu umilinţă şi cu înfrângere de inimă şi să să cuminece la Joi mari cu sfintele taine, adevărat pentru unul ca acela rămâne puţinică nădejde de mântuinţă; şi fieştecarele să gândească cu socoteală acestea ce este de folos pentru sufletele voastre.

---

1) scandalurile.

XV.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA DUMINICA FLORIILOR

«Mergeţi în satul carele este înaintea voastră şi numai decât veţi găsì o asină legată şi mânzul cu ea; deslegând-o aduceţi mie, şi de va zice cinevà cevà, veţi zice: că acestea Domnului trebuesc, şi numai decât va trimite pre ele.»

DE CE A INTRAT IISUS ÎN IERUSALIM CĂLARE PE ASIN?

Cum va puteà fi adevărat, Domnul tuturor făpturilor a-i fi lipsă de nişte dobitoace ca acestea? Ba de i-a fost lipsă de cară şi de căruţe, ca să meargă undevaşi, are el cu mult mai slăvite şi mai lăudate cară decât aceste; că zice David: «s'a suit pre heruvimi şi a sburat, sburat-a pre aripele vânturilor» (*Psalm* 17). De sunt drept aceea carăle lui Dumnezeu acestea, cum i-a fost lipsă a să purtà de nişte netreabnice dobitoace ca acestea? Lipsă i-a fost nu numai pentru sine, ci mai vârtos pentru mine, că mă îngrozià pre mine mai de mult mărirea aceea de care este scris: «înfricoşat este cele ce ia sufletele boiarilor, înfricoşat este mai mult decât împăraţii pământului», şi iarăşi zice într'alt loc: «Dumnezeul izbândirilor Domnul, Dumnezeul izbândirilor slobod a lucrat;» de care frică şi groază fiind cuprins şi începătătoriul neamului omenesc, strămoşul nostru Adam, s'a ascuns şi n'a cutezat ca să iasă înaintea înfricoşatei feţe lui Dumnezeu, pentruca acestaş Dum-

nezeu, precum este înfricoşat şi groaznic, aşà este de blând şi de smerit, că n'a vrut neamul omenesc cu groază să-l întoarcă dela rătăcire şi cu înfricoşare, ci cu blândeţe şi cu faceri de bine; pentru aceea zice că i-a fost lipsă tocmai de aceste dobitoace, pre care fu dus smerit şi cu blândeţe în Ierusalim; iar pentrucă mai dinainte arătase din destul mărirea îngrozirii şi a dreptăţii, să cuvineà drept aceea a arătà celor muritori tocmai şi mulţimea blândeţelor şi a milostivirii, vrând ca să să împlinească şi prorocia prorocului Zaharia, care a zis: «spuneţi fetei Sionului: iată împăratul tău vine la tine blând şi şezând pre asină şi pre mânz fiiul celui de sub jug.» Cu care cuvinte duhul sfânt, groaza care o puteà socotì norodul pentru numele cel împărătesc, făcând pomenire de blândeţe şi de smerenie, minunat au potolit, întru atâta cât nu erà nimic aşà de sărac şi de lepădat, carele să socotească că nu va puteà merge la împăratul cel cu numele smerit şi sărac. Deci spre arătarea acestei faceri de bine iubite, cu adevărat i-a fost lipsă lui Dumnezeu de acele dobitoace, că precum împăraţii cu un fel de haine când merg la vânat, cu alt fel când merg la îngropăciune, şi cu alt fel de haine când merg la nuntă; aşà şi Dumnezeu după vremi să înfrumuseţează, drept aceea cu altfel de poboabă va venì când va judecà lumea, că va venì pre noriul ceriului, cu putere şi cu slavă mare, că aşà să cuvine mai vârtos judecătoriului; iar acuma pentrucă nu vine să judece, ci vine pentru ca să să cumpere şi să întoarcă către sine neamul omenesc, precum însuşi grăeşte: «n'a trimis Dumnezeu pre Fiiul său în lume ca să judece lumea, ci pentru ca să mântuească lumea printr'însul.» Şi tocmai pentru aceasta i-a trebuit să vie îmbrăcat cu blândeţe şi cu smerenie, ca nu doară viind cu altă slavă oarecare mai mare, să să sparie oamenii şi să fugă de dânsul, «precum odinioară Jidovii în muntele Sinai, speriindu-se au fugit, neputând răbdà groaza şi mărirea lui»; că de ar aveà cinevà ochi ca aceia, cu cari ca într'o oglindă măcar cât de puţintel să poată vedeà aceea fără desăvârşit şi nespusă mare adâncime al facerilor de bine a lui Dumnezeu,

acela adevărat n'ar puteà să să oprească ca să nu să aprinză de dragoste şi de bucurie, şi ca să nu vestească deapururea laudele cele dumnezeeşti, şi ca să nu să răpească în minte de minunea unor faceri de bine ca acestea. Şi cari socotesc drept aceea aceste faceri de bine ziua şi noaptea, oare de ce bucurie vor fi cuprinşi şi cu ce veselie să vor răsfăţà, şi ce sărbători vor prăznuì, ce psalm şi ce cântări vor cântà? Cu adevărat nu numai cu psalmi şi cu cântări de veselie trebueşte să prăznuim o facere de bine ca aceasta, ci şi preste fire (putem a zice), oarecare lucru de bucurie mare să facem, şi cu veselie din destul să prăznuim; şi pentru ca să nu fie bucuria şi veselia noastră în deşert, trebuie să cunoaştem cu ochii cei sufleteşti prăznuirea vremii aceştia, ca să nu ne zică şi nouă prorocul: «uliul pre ceriu a cunoscı vremea sa, turtureaua, rândureaua şi barza au cunoscut vıemea venirii lor, iar norodul meu n'a cunoscut judecata lui Dumnezeu»; că urît lucru va fi şi necuvios, când pasările vor cunoaşte vremea lor, şi după vremea aceea îşi vor şti schımbà lăcaşurile sale, ıar noi vreınurile rele rânduite de sfânta beserică spre spăsenia sufletelor noastre nu le vom cunoaşte; că precum trupurilor celor vii, aşà sufletelor le este de lipsă schimbarea vremilor, că faptelor celor de multe feliuri, iară de multe feliuri le lipsesc ca să le sporească. Care lucru băgându-l de seamă beserica noastră, ca o maică dulce şi iubitoare de fii deapururea priveghind şi rugându-se pentru noi a rânduit schimbarea vremilor; pentrucă cu această schimbare de vremì, nu numai urarea lucrurilor celor sufleteşti sa o schimbe (carele lucru mult a ne strică a putut), ci şi spre faceri de bine şi spre cuvântări dumnezeeşti ne îndeamă; că pentru aceea vreme, care este dela Duminica Intrării Domnului Iisus Hristos în Ierusalim până la ziua patimilor, a rânduit beserica noastră, ca să fie vremea canonirii şi a pocăinţii, iar din ziua aceea până la Paşti este a întristării şi a amărăciunii, iar dela Paşti până la Rusalii este vremea bucuriei şi a veseliei sufleteşti; că acele taine le-a rânduit Dumnezeu ca pre aceste vremi să să săvârşească, care făcând ageră firea omului, a înmulţi fap-

tele cele bune îndeamnă. Iar acuma pentrucă este vremea sau ziua Intrării Domnului nostru în Ierusalim, puteţi doară întrebà: ce va beserica noastră cu această sfântă vreme, sau mai vârtos să zic ce pohteşte dela noi? Pohteşte vremea aceasta cugetul cel bun al sufletului nostru către Dumnezeu Mântuitoriul nostru, pohteşte dreptatea, pohteşte dragostea cea adevărată, pohteşte şi mărire din inimă smerită; pentrucă toată mântuinţa omului dela Dumnezeu este, şi omul nu vrea să meargă către Dumnezeu, ci Dumnezeu s'a milostivit şi a venit la om.

DE CE A VENIT MÂNTUITORUL?

Iar de veţi întrebà la ce a venit? Venit-a (precum însuşi zice), ca să caute şi să mântuească pre cel ce erà pierit; «a venit ca să arate lumină acelora ce erà întru întuneric şi şedeà în umbra morţii», *(Isaia,* 61) venit-a ca să mântuească pre cei robiţi şi pre cei rătăciţi să-i aducă la cale, şi pre cei streini la moşiile lor, şi pre cei morţi să-i învieze spre vieaţă, şi pre vrjmaşii şi pizmaşii lui Dumnezeu să-i împace cu Dumnezeu Tatăl, şi făcându-i părtaşi duhului său celui sfânt, să-i facă moşneni împărăţiei sale; venit-a drept aceea robilor răscumpărare, morţilor înviere şi vieaţă, bolnavilor vraci, rătăciţilor cale dreaptă. Şi luând Dumnezeu trup mergeà după cela care fugise dela dânsul, că fugise dela binele cel mare omul cel orb şi nebun, întru atâta cât nu l-a putut înturnà cu nici un glas de strigare prorocească, ca să să întoarcă de pre calea rătăcirii.

Pentru aceea însuşi Dumnezeu întrupându-se s'a apropiat de cel ce fugià, ca să-l întoarcă către sine; despre care lucru învaţă apostolul, când zice: «că Domnul Hristos n'a luat din îngeri, ci din sămânţa lui Avraam a priimit.» A priimì, să zice: care prinde unul dintru vrăjmaşii săi, şi fiind volnic ca să-l omoare, nu-l omoară, ci-l face lui şi fiu şi mostean în casa sa. Aşà a priimit drept aceea şi Mântuitoriul nostru sămânţa lui Avraam.

Iar de vrei vrea cu puţintele cuvinte, ca să înţelegi la ce a venit? Ascultă de vezi ce zice prin Isaia prorocul: «Duhul

Domnului preste mine, pentru care m'a uns, a binevestì săracilor m'a trimis, a vindecà pre cei sdrobiţi cu inima, a propovedui celor robiţi iertare, celor orbi vedere, a chemà Domnului a priimit, ca să să mângâie tot jalnicul, şi ca să puiu tărie tuturor celora ce jăluesc în Sion, şi ca să le dau lor coroana pentru cenuşă, untul veseliei pentru suspine, haina bucuriei pentru întristare.» Ce este drept aceea mai dulce decât cuvintele acestea? Ce este mai frumos şi ce este mai iubit? De este drept aceea trimis Hristos dela Dumnezeu Tatăl spre săvârşirea acestor faceri de bine, să fie blagoslovită venirea lui în lume, şi să fie blagoslovit şi acela ce l-a trimis pre el la noi, şi să fie blagoslovit şi acela ce vine, a căruia facere de bine astăzi cu asemenea glasuri strigând pruncii, o propoveduesc: «blagoslovit este cela ce vine în numele Domnului, osana întru cei de sus.» Care cuvânt nu numai astăzi, ci în toată vieaţa noastră, limbile, rosturile şi gurile noastre să-l grăească.

Aceasta este dar taina aceea care începe a prăznui beserica noastră astăzi, şi ne arată nouă vaetile, plânsurile, suspinile şi durerea părinţilor celor din legea veche, cari cu atâta dragoste dorià de venirea lui Hristos, precum însuşi zice către ucenicii săi: «fericiţi sunt ochii cari văd cele ce voi vedeţi, că adevăr zic vouă; mulţi împăraţi şi proroci au vrut să vază cele ce vedeţi voi şi n'au văzut, şi să vază ce auziţi voi şi n'au auzit;» că aceştia toţi au luat numai făgăduinţa acestei faceri de bine, iară nu moştenire, precum grăeşte şi apostolul: după credinţă muriră aceştia toţi, nepriimind făgăduinţa, ci de departe privindu-o. Frumos grăeşte: privindu-o; că precum fac acela cari un lucru foarte iubit îl văd de departe, iar la el ca să meargă nu pot, cari cu ochii văzându-l, iar cu cugetul şi sufletul dorind îl privesc, care lucru faceà sfântul acela Patriarh, carele cu atâţia ani murind înaintea lui Hristos, ziceà: «mântuirea ta voiu aşteptà Doamne, şi oasele mele să vor odihnì întru nădăjduire.» Pentru care lucru mie mi să pare a fi părinţii cei de demult asemenea acelora pre cari îi ia şi-i învălueşte furtuna cea de noapte pre mare, şi văd lumina oare unde departe într'un loc de nă-

dejde pusă, spre care silesc ca să o ajungă cei învăluiţi, şi adesea cu ochii către dânsa privesc, şi pânzele le îndreptează ca să meargă (din cât pot) într'acollo; şi aceea de nu pot, într'alt chip cu ochii şi cu sufletul o cuprind. Aşijderea şi părinţii noştri cei de demult, întorcându-şi ochii spre lumina cea adevărată, spre Domnul nostru Iisus Hristos (care cu lumina sa umbra şi întunericul lumii aceştia au stricat), cu smerenie îşi tindeà mânile sale, şi spre aceea din tot cugetul dorià, şi spre aceea degrab ca să sosească pohtia, strigând cu prorocul: «degrab să ne întâmpene pre noi milele tale, Doamne, că am sărăcit foarte;» spre care strigare îi îndemnà şi de Dumnezeu cuvântătoriul prorocul Isaia zicând: «carii vă aduceţi aminte de Dumnezeu, nu tăceţi şi nu fiţi muţi, până când va pune lauda Ierusalimului pre pământ;» zice şi într'alt pentru Sion nu voiu tăceà şi pentru Ierusalim nu mă voiu odihnì, până când va ieşì ca lumina dreptatea lui şi mântuitoriul lui ca o făclie aprinsă; adică, pentru marea dragoste cu care iubesc beserica şi adunarea celor credincioşi nu voiu tăceà, nici mă voiu odihnì, ci deapururea cu rugăciunile mele voiu strigà către urechile milostivirii dumnezeeşti, până când va trimite pre dreptul acela, de carele toate neamurile doresc, carele ca răsărita soarelui şi ca făclia cea aprinsă întunericul lumii va stricà, şi lumina cea adevărată, adică luminata cunoştinţă a lucrurilor dumnezeeşti o va arătà ochilor oamenilor celor muritori să făgădueşte, şi precum a făgăduit a şi săvârşit, slobozind dintru adâncul inimii cu căldură cuvântul acela: râuraţi ceriurile de sus şi norii să plouă dreptate, să să deschiză pământul şi să arate pre mântuitoriul. Ce zici proroculе? Ce pohteşti? De pohteşti ca să iasă din ceriu şi dintre nori cel drept, cum zici pământului ca să arate pre mântuitoriul, şi cum poate fi ca ceriul cu norii să ivească pre cel drept? Şi pământul să-l arate? Amândouă sunt adevărate din ceriu şi de pre pământ deodată a să ivì; din ceriu, pentrucă este fiiul lui Dumnezeu de pre pământ, pentrucă este fiiul omenesc, pentru aceea strig către ceriu şi către pământ, ca să ne arate nouă pre dreptul şi mântuitoriul acela al lumii.

Drept aceeà aceste cuvinte, aceste strigări, şi aceste dorinţe ale sfinţilor părinţi, beserica întru această vreme ni le arată celor mai dinainte făgăduindu-le, iară nouă dându-ne mila sa, căci ce dorià sfinţii aceia părinţi noi avem, şi ce milă aşteptà ei, pre noi ne-au întâmpinat, şi ce privià ei de departe, noi cu evanghelistul avem astăzi: «carele erà dinceput, care am auzit, care am văzut cu ochii noştri, care am privit, şi mâinile noastre am pipăit pentru cuvântul vieţii, pre acela vestim şi mărturisim vouă vieaţa cea vecinică, care a fost la Părintele, iar acum s'a arătat;» a căruia arătare, atâta bucurie ne aduce nouă, mai mult decât ce aveà părinţii cei sfinţi dedemult, a căruia aşteptare cu drag şi durere mă îndeamnă ca ca să zic acest cuvânt: «sărută-mă pre mine sărutarea gurii sale;» că toţi câţi erà din duhul cunoşteà câtă milă erà să verse pre buzele aceluia; dorind şi el drept aceea ca să fie părtaş unei bunătăţi ca aceştia, zice din tot sufletul, ca să mă sărute pre mine cu sărutarea gurii sale; care cuvânt atâta face, ca şi când ar zice: pre Moisi nu-l auz, căci este la limbă împiedicat, .buzele Isaiei sunt întinate, Ieremia a grăi nu ştie, pentrucă este prunc, şi toţi prorocii au amuţit, ce el însuşi să-mi grăească mie şi să-mi deschiză voia părintelui său, şi în fiinţa sa pre mine să mă înveţe; a căruia prea iubită fiinţă pre mine să mă înoească, şi râurile învăţăturilor lui să să facă în mine izvor de apă mântuitoare întru vieaţa cea veşnică.

Vedeţi drept aceea, fraţilor, ce taină mare prăznueşte beserica nostră întru această vreme; care taină cei dedemult întru atâţia ani dela începutul lumii au dorit şi n'au câştigat, iar noi întru această vreme având-o o prăznuim. De aici lesne este a înţelege ce pohteşte dela noi pricina acestei sfinte vremi. Pohteşte nevoinţa sfintelor rugăciuni, laude dumnezeeşti, mulţăminte pentru binele ce am luat dela Dumnezeu, împărţirea milosteniei, posturi, împreunare adesea cu prea sfintele taine, curăţenia sufletului, care acestea toate gătesc sălaş întru inimile noastre, spre venirea Domnului; şi ne îndeamnă spre faceri de bine, că cu aceste podoabe de fapte

bune logodnica chiamă către sine pre iubitul mire zicând: «patul inimii mele înfrumusețat este cu florile doririlor dumnezeești, și casa mea este ca lemnele[1]) cele mirositoare și nestricate a facerilor de bine întemeiată.» Că pre acest fel de sălaș și mirele bucuros pleacă, și rămâne acolea până când trece ziua și umbra pleacă. Spre prăznuire adevărată acestor taine, trebuie ca să-și rânduească omul vremea în toate zilele; iar de nu vom face nici unile din acestea, de ce folos vor fi nouă aceste sfinte vremi? Trebuește dar pentru aceasta ca să ne facem și noi soți vremii și să ne nevoim spre prăznuirea intrării trupești a Domnului nostru Iisus Hristos în Ierusalim, și spre ascultarea patimilor Sfinției Sale să ne gătim, ca să putem strigà și noi ca tâlharul: «adu-ți aminte, Doamne, când vei venì întru împărăția ta;» și cu moartea sa omorînd moartea să ne dăruească vieața cea dorită, amin.

---

[1]) arborii.

XVI.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA SFINŢII ŞI ÎNTOCMA CU APOSTOLII ÎMPĂRAŢI CONSTANTIN ŞI ELENA

«Tot cel ce să smereşte să va înălţă».

Nu este cu putinţă să ajungă neştine la liniştea mântuirii, de nu va trece întâi prin uşa răbdării; nu este cu putinţă să să suie în cereasca cetate a fericirii, de nu va intră prin calea smereniei; nu este cu putinţă să să înalţe în ceata sfinţilor, de nu să va smerì cu duhul aici jos în oraşul celor pământeşti, nu este cu putinţă să împărăţească împreună cu Hristos la cer, de nu va urmà aici urmelor lui Hristos cu crucea, nu este cu putinţă a rămâneà cuivà nume vestit în lume, cu fapte rele şi necuvioase.

CONSTANTIN ŞI MAXENTIU.

Aceasta cunoscând şi marele Constandin, cine va puteà să povestească smerenia lui cea mare? Cine va puteà să scoaţă la arătare creştinătatea lui cea desăvârşit şi cugetul lui cel creştinesc, pentru ca să să învrednicească dumnezeeştilor făgăduieli, pentru ca să să împărtăşească bucuriei cei nespuse a împărăţiei ceriului? Căci, când a răsărit lumina lumii aceştia şi a lăsat braţele cele părinteşti, ieşind din Vretania, de n'aş fi fost încă creştin, iară fugià de cugetul cel păgânesc, şi urâciunea ce arată către lucrurile cele păgâneşti închipuià

procopseala ceea viitoare, ce erà să facă în creştinătate. Şi oare n'a arătat mare creştinătate? că auzind nedreptăţile cele păgâneşti ale lui Macsentie, ce făceà asupra creştinilor, a ridicat asupră-i răsboiu, şi măcar că erà în nevoie, atâta cât erà să să biruească de Macsentie, iar l-a încredinţat biruitor şi i-a sporit bărbăţia sufletului spre luptă neadormita pronia lui Dumnezeu, cu o închipuire de cruce pre ceriu, care ziceà cu slove de stele: «cu aceasta să birueşti.» Dintru care arătare, întărindu-se bun credinciosul Constandin, atâta de tare s'a luptat cu păgânul Macsentie, cât l-a biruit desăvârşit şi l-a înecat în apa Tiverului; luând drept aceea îndrăzneală de pre aceste semne cereşti blagocestivul împărat, atâta a procopsit în creştinătate, cât face să să minuneze toţi cei ce aud.

FAPTELE SFÂNTULUI CONSTANTIN.

Omul este dobitoc iubitor de sine; că de ce nu să apucă? şi de ce nu să osteneşte? şi cu ce nu să sileşte pentru odihna, liniştea şi paza sănătăţii lui? Că fiind sănătos, ce nu face pentru ca să apere şi să depărteze cele ce supără sănătatea? Câtă cheltuială face pentru ca să stea împotriva gerului iernii, împotriva arşiţii verei? Fiind bolnav, cât să cheltueşte, cât pătimeşte, cât rabdă! Pentruca să-şi câştige ce a pierdut, nu bagă în seamă a-şi cheltui averea, a gustà doctorii amare, a să adăpà cu băuturi greţoase, a vărsà sângele, şi nu este nici un lucru ca să nu-l facă pentru sănătatea lui şi pentru mântuirea cea trupească. De pre aceste toate să priceapă fieştecarele cât este de dulce sănătatea şi cât este de iubitoriu pre sine omul.

Deci aceà pohtă a sănătăţii, care poate atâta la ceilalţi să facă cele putincioase şi cele neputincioase, n'a putut nici de cum să facă nimica blagocestivul Constandin, n'a putut, zic, măcar cât de puţintel să-l mişte din călduroasa lui blagocestie; pentrucă fiind rănit iubitoriul de Dumnezeu de cumplite bube preste tot trupul, erà o minune celor ce-l vedeà. N'a putut meşterşugul cel doftoresc să afle mijlocire vindecătoare şi doftorii iscusite pentru această boală nevindecată-

Iar zavistia cea jidovească aceasta sfătuià pre împăratul, să ucigă atâţia prunci, cât să-şi poată spălà trupul într'acel sânge cald al pruncilor celor omorîţi, şi aşà cufundând patima acolea în lăuntru, s'ar fi mântuit împăratul. Ce socotiţi oare, să fie priimit sfatul acesta iubitoriul de Hristos? Să să fie apucat de doftoria aceasta credinciosul? Ba, nu s'a apucat. Dar ce? el, credinţa cea desăvârşit a credinciosului împărat, a zis cu glas mare: «Mai bine să mor eu bolnav şi pentru dragostea lui Dumnezeu, decât să-mi iau sănătatea mea şi să-mi răscumpăr mântuirea mea cu atâta sânge nevinovat». Răspuns adevărat de împărat credincios; mai bine a socotit vieaţa altora, decât a lui. Oare nu s'a arătat cu această faptă adevărat următoriu lui Hristos? Mi să pare să fie săltat ceriul cu toţi îngerii de acest glas blagocestiv al răspunsului, au săltat sufletele celor drepţi şi cetele cereşti, heruvimii şi serafimii s'au bucurat pentru această curată cunoştinţă a dragostei cătră Dumnezeu, a iubitoriului de Dumnezeu Constandin: şi aceasta o adeverez din săvârşitul cel de pre urmă, că preste noapte i-a descoperit însuşi împăratul împăraţilor, prin rostul slăviţilor apostoli Petru şi Pavel, cum că pentru credinţa lui cea desăvârşit s'a săvârşit dela Dumnezeu întocmai cu apostolii, şi i-a dăruit nu numai sănătatea trupului, ci şi sufletului, botezându-se de Sfântul Silivestru; s'a botezat drept aceea în baia a doua a naşterii şi s'a curăţit de toată boala, el, înălţimea credinţii lui Constandin! şi cine poate măcar să te ajungă! Şi de vreme ce atâta credinţă a arătat credinciosul împărat mai înainte de a să îmbrăcà cu haina cea luminată a credinţei prin botez, socotiţi de vedeţi la câtă înălţime s'a suit după podoaba credinţei. Să turbure liniştea cea bisericească de dobitoceasca pornirea eresului arienesc[1]), şi pravoslavia credinţei să luptă de valurile necredinţei; şi la atâta nevoie a strălucit steaua cea luminoasă, blagocestivul Constandin, şi adunând la Nicheia săborul cel lăudat, a potolit turburarea besericii. Şi precum firea naşte iarba cea de

---

1) al lui Arie.

vindecare la locul unde răsare odrasla cea purtătoare de moarte, precum să vede: are otravă de moarte scorpia, iar după moarte să preface trupul ei iarbă de vindecare; muşcă năpârca de moarte, iar din trupul ei să face tiriiacul, carele este împotriva veninului; într'acest chip a rânduit dumnezeiasca pronie ca pe vremile necuratului Arie să strălucească blagocestivul Constandin, pentru ca să risipească cu lumina credinţei norul eresului arienesc.

Aici adevărat se cuvineà să aibă minte îngerească, pentruca să scoţ la arătare legile cele sfinte, ce însuşi au scris spre sporiul creştinătăţii şi al credinţei celor credincioşi, mulţimea besericilor, care în multe locuri în slava lui Dumnezeu cu mare credinţă a făcut, milosteniile către cei săraci şi dragostea cea creştinească către toţi şi toate, pentru întărirea şi întemeierea credinţei.

SMERENIA SFÂNTULUI CONSTANTIN.

Deci de a strălucit atâta marele şi întocma cu apostolii în credinţă, socotiţi cât s'a înălţat în smerenie, care este roada credinţei! Socotiţi pe prea slăvitul împărat, că a numărat mai mult biruinţă şi pohfale, decât zile a vieţuì lui; socotiţi îndestulata lărgime a stăpânirii lui, care începeà dela răsărit şi să sfârşià la apus şi cu toate aceste pricini care-l îndemnà spre mândrie, ca pre un împărat şi împărat înfricoşat, slăvit purtătoriu de biruinţă, vedeţi cât este de despărţit de aceeace să cuvineà să-l arate vrednicia. Să cuvinià ca un hirotonit întocma cu apostolii, nu de oameni, ci de însuşi arhiereul desăvîrşit Hristos, să şează mai întâi în sfintele soboară; iar ca un smerit nu s'a arătat niciodată să şază, de nu va şedeà întâi toţi părinţii, şi nu în scaun nalt împărătesc, ci în scaun stând şi prost. Ajungeà ca un blagocestiv împărat să poruncească să să zidească beserici, să să ridice case de rugăciuni şi alte zidiri plăcute lui Dumnezeu; iar ca un smerit ce erà însuşi să pogorà din scaunul lui cel înalt şi lepădà schiptrul lui din mână şi scoteà haina cea împărătească de pe trupul lui şi-şi golià capul de cununa cea de mult preţ, şi aduceà pre umerile lui pietre şi cu mâinile lui iubitoriul

de Dumnezeu săpà cu ceilalţi lucrători la temeele bisericelor. O, smerenie de nesfârşită margine! Veniţi aici voi lăcuitorii pustiului, care aţi stătut pilde minunate şi dascăli ai smereniei, veniţi, zic, şi vă minunaţi de smerenia împăratului celui ce este întocma cu apostolii; mărturisiţi cum că a ajuns până la cele mai înalte; pentrucă voi de aţi şi înfrânat dobitoceştile patimi ale trupului, de aţi smerit trupul de aţi lepădat deşertăciunele pohtelor, de aţi iubit ţinerea, de aţi urît mândria, de aţi trăit în curăţenie, de v'aţi făcut cu măsurăciune smeriţi, nu este nimic, pentru căci despărţindu-vă de lume şi iubind sărăcia, lesne aţi găsit sufletul vostru la smerenie, pentru căci bine ştim cum că sărăcia smereşte pre om; iar marele Constandin, din luciul lumii aceştia, împărat mare, stăpânitoriul lumii, cu domnie lată cu stăpânire desăvârşit, cu mărire nespusă şi să nu să mândrească, ci mai vârtos să să arate desăvârşit pildă smereniei. Nu este minunea minunelor? Nu este dovadă a unui dar mare dela Dumnezeu în ceriuri? Şi pentru căci a strălucit în bunătăţile cele mai alese preste măsură, marele şi întocma cu apostolii Constandin învaţă cu a sa pildă toată adunarea credincioşilor, toate cetele oamenilor, cari dimpreună serbează şi prăznuesc pomenirea lui, să călătorească cu îndrăzneală sfântă pre calea mântuirii, pentru ca să să facă părtaş cereştilor bucurii şi fericirilor lor celor de pururea. Invaţă drept aceea pre cei bogaţi, pentru căci fiind el prea bogat, făceà comoară în ceriuri, după evangheliceasca poruncă; învaţă pre cei de neam bun, pentru căci fiind el prea de neam bun, a pohtit vieţuirea şi petrecania cetăţii cei de sus; învaţă pre împăraţi, pentrucă împărăţind el cu atâta putere silià pururea să câştige moştenirea făgăduielilor lui Hristos: învaţă pre săraci, pentrucă de vreme ce bogăţia şi mărirea s'au biruit de pohta bunătăţii, cum să nu sporească prea lesne sărăcia, care este pricină spre faceri de bine, după cum zice David: «bucură-te drept aceea acolo sus la împărăţiile cele mari».

O, blagocestive împărate, suie-te la înălţimea dumnezeeştilor fericiri, cea desăvârşit smerenie te-a suit; culege rodurile cre-

dinţei tale cei preste măsură în ceriuri, carele aicea jos pre pământ ai semănat tu; iar să nu ne laşi nici pre noi săraci de folosirile, de acoperământul şi de rugăciunile tale cele fierbinţi cătră Dumnezeu; şi mai vârtos te roagă Fiiului şi cuvântului lui Dumnezeu, să păzească întreg şi cu fericire chipul cel viu al bunătăţilor tale, pre adevăratul moştenitor creştinătăţii tale prea iubitoriul de Hristos şi creştinul nostru Domn [1]), supune supt picioarele credinciosului lui suflet, slabi şi făr de putere, pre vrăjmaşii Măriei sale, precum au supus pre protivnicii credinţei, pentruca să lumineze în mulţi ani intru stăpânirea sa creştinătatea; pentruca domnind, el să împărţească dreptatea, pentruca să ţie cu slobozenie bunătatea, să nu aibă obraz strâmbătatea; şi aşà să să mărească Dumnezeu, să să cinstească dreapta credinţă, care nădăjduim să o câşigăm prin darul tău, pentru căci aceasta însuşi având numele tău să face asemănător desăvârşit bunătăţilor tale, amin.

---

1) C. Brâncoveanu.

XVII.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA NAŞTEREA DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

Că nu prin (din) îngeri cândvà a luat, din sămânţa lui Avraam a luat (zice fericitul Pavel în 2 capete cătră Evrei).

ASEMĂNARE DINTRE OM ŞI ÎNGERI.

Două firi mai alese şi mai de cinste au făcut Dumnezeu, adică cea îngerească şi cea omenească: căci ca pre îngeri şi pre om l-au făcut Dumnezeu după chipul său, precum zice la capul cel dintâi al *Facerii:* «să facem om după chipul nostru şi după asemănare»; însă nu pentru trup, ci pentru suflet este făcut omul după chipul lui Dumnezeu căci Dumnezeu nu are trup, ci este duh, după cum zice Hristos: «duh este Dumnezeu»; îngerul încă este duh, că aşà zice prorocul David: «cela ce face pre îngerii săi duhuri»; şi sufletul omului este duh, că iarăşi acestaşi proroc zice: «lua-vei duhul lor şi să vor sfârşi şi în ţărâna sa să vor întoarce». Dumnezeu este nevăzut, îngerul este nevăzut şi sufletul omului este nevăzut. Dumnezeu este nemuritor, îngerul este nemuritor şi sufletul omului este nemuritor. Dumnezeu are înţelegere şi voie, îngerul are înţelegere şi voie şi sufletul omului are înţelegere

şi voie. Deci amândouă firile acelea erà căzute pentru trufie: îngerul, pentrucă a putut să fie asemenea lui Dumnezeu după cum zice la Isaia în 14 capete: «sui-mă-voiu deasupra norilor, şi voiu fi asemenea celui de sus înalt», şi pentru aceea l-a îmbeznat Dumnezeu întru prăpastiile iadului; şi omul iară vrea să fie asemenea lui Dumnezeu, că auzind din gura şarpelui; că în ce zi va mâncà din lemnul cunoştinţei, să va face Dumnezeu; şi pentrucă a mâncat, fu izgonit şi el din grădina desfătării şi fu blestemat ca să intre în pământul dintru carele s'a luat.

Iar acum Dumnezeu dărueşte omului mila sa, că a luat spre sine firea lui cea căzută, iar îngerului nu va să-i arate acea milă, şi pentru aceea n'a luat spre sine firea lui, după cum zice fericitul Pavel: «că nu pre îngeri cândvà a luat ci sămânţa lui Avraam a luat».

DE CE A LUAT DUMNEZEU FIRE DE OM?

Drept aceea am a zice înaintea dragostei voastre, în vorba ce voiu să fac astăzi pricinile pentruce a luat Dumnezeu firea omenească şi n'a luat cea îngerească, aşijderea şi pentru ce a luat spre sine Fiiul lui Dumnezeu firea omenească şi n'a luat (altă faţă a dumnezeirii adică) Tatăl său Duhul Sfânt.

Care pricini le vom spune foarte pre scurt, pentruca să nu vă dăm supărare, ci mă rog lui Dumnezeu să-mi dea ajutor şi pre d-voastră vă pohtesc să ascultaţi cu dragoste.

Pricina cea dintâi pentru care a luat Dumnezeu spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească, este că îngerii n'au pierit toţi, ci au rămas din ei mulţi; iar oamenii erà căzuţi pentru păcatul născutului celui dintâi, şi ne putem încredinţà de această pildă ce zice Domnul Hristos la Luca 15 capete, zicând: «care om dintru voi, având o sută de oi şi pierzând una dintr'însele, au nu va lăsà cele 99 în pustie şi va merge după cea pierdută până o va aflà, şi aflând-o o pune pre umărul lui bucurându-se?» Omul acela să înţelege a fi Domnul Hristos, că aşà zice prorocul David «ieşi-va omul

la lucrul său şi la lucrarea sa până seara»; iar cele 99 de oi să înţeleg cele 9 cete de îngeri, pre cari lăsându-i Hristos în ceriu, a venit pre pământ, ca să caute oaia cea rătăcită, adică firea cea omenească, care eră depărtată de Dumnezeu pentru păcat şi eră rătăcită în lume, că aşà zice David către Dumnezeu: «rătăcii ca o oaie pierdută, cearcă pre robul tău». Aflat-a Hristos pre aceà oaie rătăcită şi a luat-o pre umerile sale, adică a luat spre sine firea omului, după cuvântul apostolului Domnului, (care) zice: «să arată cu trup». Incă putem înţelege aceasta şi dintr'altă pildă a lui Hristos, care zice: «care muiare având 10 bani şi va pierde unul dintr'înşii au nu aprinde lumânarea şi mătură casa şi caută cu dinadinsul până-l găseşte?» Muiarea aceea să înţelege a doua faţă a dumnezeirii, carele lăsând în ceriu 9 bani, adică 9 cete de îngeri, s'a pogorît pre pământ să caute banul cel pierdut, adică firea omenească, cu lumânarea aprinsă, adică cu învăţăturile cele dumnezeeşti, că aşà zice David: «luminătoriul picioarelor mele este legea ta şi lumina, cărărilor mele» aflat-a banul acela al doilea chip al dumnezeirii, adică Fiiul lui Dumnezeu, că s'a îmbrăcat cu trup omenesc, după cuvântul evanghelistului Ioan: «şi cuvântul trup s'a făcut. Drept aceea îngerii n'au fost pierit toţi, căci au mai rămas din ei 9 cete în ceriu, iar firea omenească eră toată pierdută, care să înţelege oaia şi banul cel pierdut; şi Hristos l-a aflat.

A doua pricină pentru care a luat Dumnezeu firea omenească, iar nu cea îngerească, căci omul a greşit din slăbiciune, având pre sine trup carele l-a aplecat pre lemne la păcat, iar îngerul a greşit din firea cea rea, neavând trup pre sine; că în trei chipuri greşeşte omul: sau din slăbiciune, sau din neştiinţă, sau din firea cea rea; deci păcatul din slăbiciune este împotriva lui Dumnezeu Tatăl, căci ca Tatăl să chiamă întru a tot puternic; păcatul dintru neştiinţă este împotriva Fiiului, că Fiiul lui Dumnezeu să chiamă înţelepciune; păcatul din firea cea rea este împotriva duhului sfânt, căci că duhul sfânt să chiamă bun. Deci care om va greşi din slăbiciune, sau din neştinţă, îl va iertà Domnul mai lesne,

de să vor pocăi, că aşà zice David: «păcatul tinereţilor mele şi al neştiinţii mele nu-l pomeni»; iar cine greşeşte din firea cea rea împotriva duhului sfânt, omului aceluia nu-i iartă Dumnezeu lesne păcatul, că aşà zice Domnul Hristos: «tot păcatul şi hula să va iertà oamenilor, iar hula care este spre duhul sfânt, nu să va ertà oamenilor».

Şi sunt păcate de moarte 7, carele sunt şi împotriva duhului sfânt, făr de nici o greşală, de vreme ce sunt neiertate, dacă nu să va face la dânsele căzută vindecare. Păcatul cel dintâiu este trufia, dintru carele să naşte semeţia şi neascultarea; al doilea este zavistia, dintru carele să naşte vrăjmăşia şi uciderea; al treilea este iubirea de argint, carele să numeşte a doua închinare de idoli, şi dintru carele să nasc toate relele; al patrulea este călcarea de lege, adică nebăgarea în seamă celor hotărîte şi aşezate în legi şi în pravile, dintru care să naşte necredinţa, şi lepădarea de Dumnezeu; a cincilea este semănarea de vrajbă între fraţi şi între prietini, care păcat l-a aflat singur satana, şi cine are acel nărav, este asemenea diavolului; al şaselea este nădejdea cea necuvioasă ce are neştine la multa mila lui Dumnezeu, şi nu să părăseşte de păcate socotind că-l va iertà, dintru carele să naşte netemerea de Dumnezeu şi toată necurăţia; al şaptelea cel mai de pre urmă şi mai mare şi mai rău decât toate, este oceaiania, adică desnădejduirea lui Dumnezeu, socotind că nu-l va iertà nici cu un mijloc, dintru carele să naşte moartea cea sufletească şi munca cea veşnică a iadului. Şi cine va aveà vreunul dintr'aceste păcate şi nu va vrea să să părăsească de dânsul, mai bine să nu-l fie născut mumă-sa, căci este cerbicea lui vâna de hier şi fruntea lui de aramă, după cum zice Isaia în 48 de capete. Şi pentru aceea a luat Domnul spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească, căci că omul a greşit din slăbiciune împotriva lui Dumnezeu Tatăl, iar îngerul a greşit din firea lui cea rea împotriva duhului sfânt.

A treia pricină pentru care a luat Domnul spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească, este că îngerul a greşit din bunăvoia lui, iar pre ticălosul om l-a înşelat şarpele.

Că în două chipuri este păcatul, unul este chiar al nostru care-l facem noi înşine, iar altul este păcatul cel străin, care-l face alt om şi rămânem şi noi părtaşi acelui păcat strein, şi ceartă Dumnezeu şi pentru păcatele cele streine; precum este şi în trupul omenesc, că pentru un mădular, când este bolnav, pătimesc toate mădulările; aşijderea şi în lumea care să chiamă trup, adică beserica lui Hristos — creştinii — pentru un om rău pre mulţi oameni buni îi ceartă Dumnezeu, precum să vede aceasta în multe cărţi şi în multe istorii că s'au făcut de multe ori în bogate locuri. Că după cuvântul apostolului ce zice cartea 1 cap. 6: «că puţin aluat toată frământătura dospeşte; «aşà şi răutatea şi păcatul unuia pricinueşte la mulţi mare pacoste. Drept aceea prorocul David să rugà lui Dumnezeu să-l cruţe (ferească) de păcatul cel strein. Pentru aceea a luat Dumnezeu spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească, căci că îngerul a greşit de bunăvoia sa, iară omul a greşit dintru înşelăciune, a cărui păcat este părtaş şi îngerul cel rău, adică diavolul, pentrucă el a înşelat pre om prin mijlocul şarpelui.

A patra pricină pentru care a luat Dumnezeu spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească, este căci îngerul erà mai de cinste decât omul; pentru aceea erà dator şi mai tare să să ferească de păcat, că cine este mai de cinste i să cade să fie mai cu omenire; că îngerii sunt stele, iar omul este putrejune; că aşà zice în cartea lui Iov, în 25 de capete: stelele sunt necurate înaintea lui, dar cu atât mai vârtos omul, fiind putrejune şi feciorul lui vierme. Drept aceea să cade omului celui sufletesc, adică celui besericesc, să fie mai cu omenire decât mireanul, pentruca să ia pildă şi învăţătură fieştecine dela el, văzând faptele lui cele bune. Pentru aceea şi Hristos pre oamenii cei sufleteşti îi numeşte sare, zicând: «voi sunteţi sarea pământului, deci de să va strică sarea, cu ce să va mai sărà?» Ii numeşte lumină, zicând: «voi sunteţi lumina lumii»; şi iarăşi: «aşà să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, că văzând faptele voastre cele bune, să mărească pre Tatăl vostru cel ceresc»; (îi nu-

meşte cetate, zicând : «nu să poate ascunde cetatea în vârful muntelui»; îi numeşte făclie aprinsă, zicând : «nimeni nu aprinde făclie şi o pune supt obroc, ci în sfeşnic, ca să lumineze tuturor celor ce sunt în casă»). Că nu să mânie Dumnezeu atâta pre omul cel prost, când face păcat, cât să mânie pre omul cel besericesc şi pre omul cel de cinste, şi pentru aceea li să cade să fie mai cu omenire şi nu li să cade că facă păcat.

Deci pentru aceste 4 pricini ce am zis a luat Dumnezeu firea cea omenească iar nu cea îngerească. Iar pentru ce a luat Fiiul lui Dumnezeu firea omenească, iar nu altă faţă a dumnezeirii, adică Tatăl sau Duhul Sfânt, încă sunt 4 pricini: una, pentrucă să chiamă Fiiul lui Dumnezeu înţelepciune, a luat chipul omului ca să vindece nepriceperea omului prin care a căzut în păcat; a doua, ca acela ce este Fiiul lui Dumnezeu făr de ani, să să facă şi fiiu omului supt ani; a treia, precum s'a făcut Fiiul lui Dumnezeu fiiul omului, să să facă şi fiiul omului fiiul lui Dumnezeu, după cuvântul lui Ioan · «şi deade lor putere a fi fiiul lui Dumnezeu»; a patra, fiind Fiiul faţa cea de mijloc, s'a făcut mijlocitor, de a făcut pace între Dumnezeu şi între om, după cum zice fericitul Pavel: «că unul este mijlocitoriul lui Dumnezeu şi oamenilor, omul Hristos Iisus».

Iar pentru naşterea Domnului Hristos, ce prăznueşte astăzi luminat sfânta beserică, în ce chip s'a născut Fiiul lui Dumnezeu din tată făr de mumă şi cum s'a întrupat din mumă făr de tată, nu trebueşte iscoadă (să ispitim mai mult), de vreme ce este taină foarte mare, adâncă şi preste fire, ci numai cu credinţă şi cu măriri de cuvântări să ne închinăm lui, ca un soare al dreptăţii ce a răsărit din pântecele fecioarei nouă celora ce şedem întru întunerec şi umbra morţii; şi din călduroasa inimă să-i mulţămim pentru multa şi nemăsurata milă ce a făcut cu noi, de a învoit firea noastră cea căzută cu naşterea sa; căruia şi eu mă rog nevrednicul, ca unuia ce este unul născut Fiiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu adevărat,

să dăruească prea luminatului nostru Domn [1]) sanătate, vieaţă norocită şi bună, întemeiare întru cinstit şi luminat scaunul Măriei sale, împreună cu d-voastră cu toţii şi cu tot norodul creştinesc, ca deapururea să prăznuiţi în mulţi ani luminat, cu toate cele bune şi de folos, amin.

[1]) C. Brâncoveanu.

XVIII.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA OBREAZANIA LUI HRISTOS

«Şi când s'au umplut 8 zile, ca să taie pruncul împrejur, chemat au numele lui Iisus, carele a fost zis de îngeri mai înainte, până a nu să zamislì el în pântece».

Zice la cartea *Facerii* în 17 capete: cum că a tocmit Dumnezeu cu Avraam împăcare, şi spre semn de adeverinţă, i-a poruncit Dumnezeu, zicându-i: «aceasta este făgăduinţa care vei păzì între mijlocul meu (mine) şi între voi, şi între mijlocul seminţiei tale, după tine între neamurile lor, să să taie vouă împrejur toată partea bărbătească, şi va fi făgăduinţa mea preste trupul vostru întru făgăduinţa vecinică, şi copilul carele nu să va tăià împrejur a opta zi, să va pierde sufletul acela din rudenia lui, căci a stricat făgăduinţa». Arătând cu această tăiere împrejur 4 lucruri: una, pentruca să să cunoască Jidovii dintr'alte neamuri cum că sunt oamenii cei crezuţi întru Dumnezeu; a doua, pentruca să rămâie seminţia lui Avraam slobodă de păcatul născutului celui dintâi; a treia, pentruca să să facă pre Avraam părinte a multe neamuri credincioase, pentru adevărata credinţă ce a arătat el către Dumnezeu; a patra, pentru căci din neamul lui Avraam a vrut să să nască Hristos.

CE ÎNSEMNEAZĂ „IISUS“?

Deci pentru semnul împăcării aceea, care s'au tocmit cu noi, au priimit Hristos tăierea împrejur, după cum zice Luca evanghelistul: «şi când s'au umplut 8 zile, ca să taie pruncul împrejur, chemat-a numele lui Iisus»; care nume este cu adevărat mai pre sus decât tot numele, după cum zice fericitul Pavel: că să înţelege mântuitor; şi să poate adeverì şi după alte multe numiri cum că Iisus să chiamă mântuitoriu neamului omenesc, iar mai vârtos după aceste 8 nume ce voiu să zic; întâi, să chiamă vieaţa de veci, după cum zice Ioan în 17 capete: «iar aceasta este vieaţa de veci, ca să te cunoască pre tine unul Dumnezeu şi pre Iisus Hristos pre carele ai trimis»; a doua, să chiamă mărire, că aşà zice David: «sătura-mă-voiu când mi să va arătà mărirea ta»; a treia, să chiamă odihnă, că aşà zice Hristos: luaţi jugul meu spre voi şi vă învăţaţi dela mine, că sunt blând şi smerit cu inima, şi veţi aflà odihnă sufletelor voastre»; a patra, să chiamă veselie, că aşà zice Ioan la Apocalipsis în 19 capete; «să ne bucurăm şi să ne veselim şi să dăm mărire lui, că a venit nunta mielului (adică a lui Hristos) şi muierea (mireasa) lui s'a gătit spre sine (adică beserica)»; a cincia, să chiamă împărăţie, că aşà va să zică la judecata cea înfricoşată către oamenii cei drepţi: «veniţi blagosloviţii Părintelui meu şi moşteniţi împărăţia care este gătită vouă mai înainte de începutul lumei»; a şasea, să chiamă coroană, că aşà zice Ioan la Apocalipsis: «ţine ce ai dobândit, ca că nu ia nimeni coroana ta»; a şaptea, să chiamă ban, că aşà zice Matei în 20 capete: «şi dacă venì seara, tuturor le dete plata tot întocmai câte un ban (dinar)»; a opta să chiamă cină, că aşà zice Luca în 14 capete: «un om oarecarele făcu cină şi chemă pre mulţi şi ei nu vrea să meargă, puind fieştecarele la mijloc pricini: unul că a cumpărat holdă şi merge să o vază, altul că a cumpărat perechi de boi şi merge să-i cerce (ispitească), altul că a luat muiare şi pentru aceea nu pot să meargă»; cari să înţeleg a fi oamenii cei păcătoşi şi iubitori de cele lumeşti, care nu să vor

învrednici să mănânce din cina aceea, adică nu vor vedeà faţa lui Dumnezeu.

Deci după aceste nume ce au mântuit neamul omenesc din tirănia diavolului şi le-a arătat calea vieţii de veci şi a priimit de s'a tăiat împrejur, pentru două lucruri; una, pentruca să împlinească legea, ca un făcătoriu de lege, şi să ne dea şi nouă pildă să ne supunem legii; alta şi pentruca să să astupe toată gura hulitoare şi clevetnică a ereticilor, cari ziceà că n'a luat trup, ci s'a născut după nalucire. Iar pentruce s'a tăiat împrejur a opta zi, să înţelege ca la al 8-lea veac va să taie Hristos împrejur cu judecata cea înfricoşată, ca cu o sabie cu 2 rosturi (ascuţituri), toate răutăţile şi tot feliul de nedreptăţi din lume, şi pre cei păcătoşi îi va aruncà în matca focului nestins, iar pre cei drepţi îi va aduna la împărăţia cea vecinică, care şi noi cu toţi să o dobândim.

XIX.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA ADORMIREA PREA SFINTEI STĂPÂNEI NOASTRE NĂSCĂTOAREI DE DUMNEZEU ŞI PURUREA FECIOAREI MARIA

«Că caută spre smerenia slujnicei sale, ca iată de acum mu vor ferici toate neamurile .

«Pomenirea drepţilor cu laude, zice prea înţeleptul Solomon, şi blagoslovenia Domnului pre capetele lor». Drept aceea toţi sfinţii făr de nici un prepus sunt drepţi înaintea lui Dumnezeu şi sunt blagosloviţi; iar mai dreaptă şi mai blagoslovită în ceriu şi pre pământ nu este alta decât Fecioara Maria, pentru căci s'a învrednicit de a născut, ca o sfântă ce este decât toţi sânţii, pre sfântul şi adevăratul drept, pre blagoslovitul Iisus; a căruia prea sfânta Adormirea prăznueşte luminat astăzi sfânta beserică. Şi măcar că eu nu sunt vrednic a zice nimica întru cinstea şi lauda ei, pentru întunecarea ce are mintea mea de mulţimea păcatelor, iar însăşi după putinţă vom zice celea ce ne va lumină, prin rugăciunile ei, lumina cea adevărată, Hristos. Ci vă pohtesc să ascultaţi cu dragoste; «că caută spre smerenia iproci [1])».

Făr de nici un prepus să cunoaşte cu socoteala dreaptă

[1]) şi celelalte.

cum că Dumnezeu este prea puternic, pentru căci are puterea întocma cu voinţa şi poate să facă câte va vrea, după cum zice prorocul David: «toate câte a vrut Domnul a făcut». Drept aceea de ar fi vrut, ar fi putut şi nefăcându-se om cu alt mijloc să mântuească pre om din mâinele diavolului, iar n'a vrut; şi de veţi întrebà pentruce? pentru căci a vrut să arate la această taină a întrupării 4 al-săuri[1]) fireşti: bunătatea, înţelepciunea, puterea şi dreptatea. Şi întâi a arătat bunătatea, pentru căci nu s'a îndemnat să mântuească pre om din niscai bunătăţi ale lui, fiind rob păcatului, după cum zice fericitul Pàvel: «nici dintr'altcevà, fără numai dintru a sa singură bunătate, că precum s'a îndemnat din început dintru a sa bunătate de a zidit pre om, aşà şi acum s'a îndemnat să-l mântuească». A doua, a arătat înţelepciunea, pentru căci, ca unul ce numai singur este înţelept, a aflat mijlocire ca aceea, ca să mântuească pre om, şi în ce chip? Să împreune dumnezeirea şi omenirea şi să să facă el însuşi Dumnezeu şi om, ca un om să să lupte pentru om cu vicleanul diavolul, şi ca un Dumnezeu să biruească şi să mântuească pre om, precum vom zice mai jos. A treia, a arătat puterea, pentru căci ca un Dumnezeu puternic a putut de a făcut un lucru mare şi înfricoşat ca acesta, că zice Ioan Damaschin: «ce este mai mare decât a să face Dumnezeu om, ziditorul să să facă zidire, făcătoriul facere (faptură), Dumnezeu cel făr de materie să se facă om cu materie, cel nevăzut să să facă văzut, stăpânul să să facă rob, şi Dumnezeu cel înalt să să facă om smerit, şi împreunând aceste două împotriviri de margine, să păzească a fieştecăreia firea neschimbată, să rămâie cel nezidit nezidit, şi cel zidit zidit, şi cel nevăzut nevăzut; şi în scurte cuvinte să rămâie dumnezeirea dumnezeire, şi omenirea omenire, şi nici firea dumnezeirii să să prefacă în firea omenirii, nici omenirea să să prefacă în firea dumnezeirii. Care lucru este mai puternic şi mai minunat, să poată păzì fieştecare fire al-săurile

---

1) însuşiri.

ei cele fireşti şi după împreunare». A patra, a arătat dreptatea; în ce chip? pentrucă n'a vrut să să lupte cu vicleanul diavol, cu dumnezeirea descoperită, ci s'a îmbrăcat cu trup, pentru căci că ar fi putut zice diavolul către Dumnezeu îndreptându-se: eu cu om mă lupt, iar nu cu Dumnezeu, şi nu este cu dreptate, tu, Dumnezeu fiind, să te lupţi cu mine, tu, ziditoriul şi făcătoriul, să te lupţi cu mine, zidirea şi făptura, ci mă lasă pre mine ca pre o zidire să mă lupt cu altă zidire, carele este omul. Drept aceea Dumnezeu, carele pururea să îndreptează către toţi şi birueşte la judecata lui, după cum zice David, ce face? pentruca să nu mai aibă diavolul cuvânt a să îndreptà şi să zică cum că-i face Dumnezeu strâmbătate, pentru aceasta s'a îmbrăcat acestaşi Dumnezeu cu trup şi să face om adevărat, pentruca să să lupte ca un om şi să biruească ca un Dumnezeu pre vrăşmaşul firii omeneşti, pre care fire o a fost biruit diavolul, ca iarăşi aceà fire să biruiască pre diavolul; biruitul să să facă biruitoriu şi biruitoriul să să facă biruit: cu mijlocirea ce a biruit să să biruească, a înşelat pre om, făgăduindu-l să să facă Dumnezeu, să înşeală şi el, pentru căci vedeà om şi a căzut în mâinile dumnezeirii, ce erà ascunsă în omenire. Drept aceea pentru ca să păzească Dumnezeu dreptatea, să face om, luând trup din prea curatele sângiuri ale prea Sfintei Fecioarei; şi socotind adâncimea minunii, rămâiu făr de graiu şi mă minunez, căci că nu aflu cuvinte întocma la cinste ca lucrul, pentruca să laud minunatul acest dar. Cum să măresc izvorul iubirii de oameni? Cum voiu să propoveduesc mulţimea îndurărilor? Cum voiu să îndrăznesc la noianul fecioarii şi să ispitesc adâncimea tainei cei preste fire?

SF. FECIOARĂ.

Şi cum voiu să povestesc pentru tine fecioară, nu căci ai născut din tine cu trup pre Fiiul şi cuvântul lui Dumnezeu, care naştere este mai pre sus de fire, ci pentru căci te-ai făcut maică şi ai rămas fecioară, că din fire este unei muieri fecioară să fie fecioară, numai în câtă vreme va păzì fecioria, şi mumă nu poate să fie, dacă este fe-

cioară, şi muierea care a născut prunc nu poate să mai fie fecioară. Iar la tine, vrând cel ce s'a născut din tine, a schimbat rânduiala firii, ca un f cător al firii, şi a rămas şi după naştere fecioară. Şi lucru prea slăvit şi tăiere de (preste) fire, o! Pântece sfânt şi vas dumnezeesc! Intru tine cu adevărat s'a spart (rupt) zapisul păcatului, întru tine s'a făcut Dumnezeu om, făr de a-şi schimbà dumnezeirea. Drept aceea cu ce limbă voiu puteà să măresc fecioria ta şi naşterea ta cea preste fire? Că prin mijlocul tău ne-am învrednicit să câştigăm bunătăţile cele mari. Cu ce flori de laudă voiu puteà împleti cununa fecioriei tale, ca una ce eşti încununată cu toate florile bunătăţilor de Tatăl cel ceresc, pentru căci ai încununat neamul nostru cu slava şi cu cinste? Ce fel de daruri vrednice vom aduce? Că toate câte-s ale lumii nu sunt vrednice înaintea ta; că de te voiu numì ceriu, eşti mai înaltă, că ai născut pre făcătoriul ceriului; de te voiu numi mumă neamurilor, de te voiu numì închipuirea lui Dumnezeu, destoinică eşti, de te voiu numi doamna îngerilor, întru toate a fi te adeverează şi verice alt aş puteà zice şi aş puteà să te numesc, nu este destul cătră lauda măririlor tale. Bucură-te drept aceea că tu singură ai prorocit că te vor ferici toate neamurile şi adevărat că te fericesc, pentru căci cu smerenia ta cea fără de margine, ce ai arătat către ziditoriul tău, te-ai făcut pricină de s'a smerit cel ce este din fire nesmerit, şi a primit de a lăsat sânul Tatălui şi a venit de a sălăşluit în prea curatul şi sfântul pântecele tău. O! Fericită şi sfânta smerenia a fecioarii, câtă putere ai! Că ai făcut de s'a smerit până la moarte cela de carele fuge ceriul de groaza lui şi să smeresc toate, şi ai înălţat pre omul cel din fire smerit şi l-ai făcut de a câştigat lăcaşurile şi fericirile cele cereşti. Fericit este cu adevărat şi prea fericit cine a putut câştigà pre această blagoslovită smerenie, că s'a cinstit şi de oameni şi de Dumnezeu; şi de vreme ce tu, fericită fecioară, după cum ai zis că a căutat Domnul spre smerenia ta şi te-a înnălţat de pre pământ la ceriu, pentruca să împărăţeşti împreună cu el, caută spre noi robii tăi cu umilinţă şi mângâiere pre jude-

cătoriul cel înfricoşat, pre Fiiul tău cu rugăciunile tale cele călduroase, să ne mântuească de scârbele şi de nevoile ce ne-au împresurat. Şi precum cu dumnezeiasca putere într'o mică de ceas adunat din toată lumea pre apostoli, ca să petreacă pre cinstit sfânt trupul tău spre îngropare cu laude şi cu cântări, aşà să adune şi mintea cea împrăştiată întru deşertăciunile cele lumeşti şi să o lumineze, ca deapururea pre dânsul să-l mărim şi să-l lăudăm, iară ţie, ca unei adevărate Născătoare de Dumnezeu, să-ţi cântăm cu cucerie cântarea cea îngerească: «Bucură-te ceeace eşti cu bun dar dăruită, Domnul cu tine».

XX.

INVĂŢĂTURA LA SFÂNTUL PĂRINTELE NOSTRU NICOLAE

«Eu sunt păstoriul cel bun; păstoriul cel bun sufletul lui pune pentru oi.»

MOISE. Aducându-mi aminte de râvna cea mare şi de dragostea cea multă ce are păstoriul cel bun către oile sale, foarte mă minunez şi laud credinţa şi dragostea inimii sale ce are spre paza lor; precum vedem că erà fericitul acela şi credinciosul rob al lui Dumnezeu Moisi, carele a fost păstoriu norodului israilitenesc, că văzând urgia lui Dumnezeu că erà foarte mare şi groaznică asupra Jidovilor, atâta cât li să cuvenià şi pierzare, iar n'au vrut pentru dragostea oilor să fugă să să mântuească el singur, ci mai vârtos, după cum zice la 22 de capete la *Ieşire,* a stătut împotriva lui Dumnezeu şi cu mânie au început a-i zice: «rogu-mă, Doamne, greşit-au norodul această greşală mare şi şi-au făcut lor dumnezei de aur, şi acum de vrei să laşi păcatul lor, lasă-l, iar de nu, stânge-mă şi pre mine din cartea care m'ai scris.» Auzit-aţi râvna şi dragostea cea mare a acelui păstor? Cu adevărat, iubiţii mei ascultători, stau de mă mir de acelea cuvinte mari şi grele ce au grăit Moisi cu atâta mânie; iar mai mult mă minunez de îndelunga răbdare şi de multa iubire de oameni a lui Dumnezeu, cum nu l-au dat pierzării împreună cu Jidovii cei făr de lege? Că lui Dumnezeu nu numai Moisi, ci şi toată

lumea nu este nici de o trebuinţă, după cum zice la psalm 16: «bunătăţile mele nu-ţi trebuesc.» Iar pentruca să nu mă depărtez cu vorba, zic: cum că Dumnezeu nu s'a uitat la acelea cuvinte ale lui Moisi, ce-l îndemnà spre mărire, ci mai vârtos s'a uitat la dragostea lui cea mare ce aveà către oile sale, ca să nu paţă rău, şi cum că mai bine au priimit să moară împreună cu oile lui; şi pentru aceea n'a vrut Dumnezeu să facă aceà stricăciune mare, ca să-i piarză. Mare erà cu adevărat dragostea lui Moisi spre Jidovi, iar mai mare a fost dragostea lui Hristos spre tot neamul omenesc; căci Moïsi numai pentru un norod pohtià să moară, iar Hristos pentru toată lumea; şi nu zice: pierde-mă numai pre mine şi lasă pre Jidovi, iar Hristos această pohtă aveà, nefiind vinovat să moară, şi toată lumea să trăească, precum zice şi la Sfânta Evanghelie de astăzi! «Sufletul meu puiu pentru oi;» şi într'alt loc iar zice: «că să cade să să înalţe fiiul omenesc, cât tot cel ce va crede într'însul să nu piară, ci să aibă vieaţa vecinică.» Deci de pre acestea vorbe ce am zis, vom puteà cunoaşte dragostea cea adevărată şi credinţa păstoriului cel bun. Ci mă rog să ascultaţi.

PĂSTORII CEI RĂI. Sunt mulţi în lume de să numesc că sunt păstori şi zic cum că poartă grijă de oi, ci o zic ticăloşii numai cu cuvântul, iar cu fapta sunt departe, cât e ceriul de pământ; pentru căci nu poartă toată grija pentru folosul oilor, ci să nevoesc numai pentru folosul lor, cărora nu să cuvine să le zică neştine păstori, ci năimiţi, sau mai vârtos să zic, furî şi tâlhari, că lasă oile de le mănâncă lupii şi ei sar pre aiurea în turmele streine să fure şi să înjunghie şi să piarză; pentru care zice Domnul Hristos la Matei în 7 capete: luaţi-vă aminte (păziţi-vă) de prorocii mincinoşi, cari vin către voi în veşmintele (în piei de) oilor îmbrăcaţi, iar pre din lăuntru sunt lupi răpitori, pre cari din rodul lor, zice, îi veţi cunoaşte pre ei», adică după faptele lor cele necuvioase; şi iarăşi la 23 de capete: pre unii ca aceştia îi numeşte faţarnici, orbi, nebuni şi morminte spoite

pe dinafară. Faţarnici îi numeşte, pentru căci să arată cu înşelăciune înaintea oamenilor şi să fac pre sine cum că sunt sfinţi şi drepţi; orbi îi numeşte, pentru căci nu vor să înveţe pre oameni cele ce să cuvin şi cele ce sunt drepte şi adevărate, ci-i învaţă şi-i îndeamnă pururea la lucrurile cele vătămătoare cele mari ale lui Dumnezeu şi cearcă lucruri deşarte şi de nimica; morminte spoite pe dinafară îi numeşte, pentru căci să fac ei mai învăţaţi, mai drepţi, mai buni şi mai vrednici decât sfinţii părinţi şi decât apostolii, şi nu ţin seamă întru nimica cele ce au zis ei şi le-au aşezat spre cinstea besericii, spre întemeiarea credinţei şi a creştinătăţii şi spre folosul cel de obşte, ci, ca nişte călcători de lege ce sunt, opresc şi pre alţii cu o mie de mijloace (cu mii de mijlociri) să nu le ţie, pentru ca să osândească împreună cu dânşii, pentru binele cel mare ce le fac şi milă ce le dau. Pentru care lucru vor să ia ticăloşii mai multă osândă dela Dumnezeu.

PĂSTORUL CEL BUN.

«Păstoriul cel bun sufletul lui pune pentru oi!» La cartea cea dintâi către Timotei la al 3 cap. zice fericitul Pavel: cum că episcopul trebuie să fie făr de prihană, întreg la minte, cu bună rânduială, iubitor de streini, învăţătoriu bun, nesfadnic, blând, neînvrăjbitor, neiubitor de argint, casei sale bine îndreptător, că de nu va şti a-şi îndreptà casa sa, cum va purtà grijă de beserica lui Dumnezeu? Drept aceea nu eu, ci socoteala cea dreaptă află cum că păstoriului celui bun i să cuvine să aibă trei lucruri: una, credinţa curată, a doua, înţelepciune întreagă şi a treia, să aibă toiag în mână. Cu credinţa cea curată să caute şi să pohtească pururea binele şi folosul oilor lui, nu numai celor sănătoase şi sdravene, ci şi oilor bolnave şi sdruncinate; cu înţelepciunea să păstorească pre oameni, dând învăţătură fieştecăruia după vârsta şi rânduiala lui, că precum sunt boale de multe feliuri şi nu să pot vindecà tot cu un fel de doftorii, aşà nici cu un fel de învăţatură nu să pot odihni, nici să pot îndreptà toate firile omeneşti, ci unii cu un fel, alţii cu altfel, că altă învăţătura

trebuie bărbatului şi alta tânărului, altă povăţuire trebuie bogatului şi alta săracului, altă mângâiere trebuie celui vesel şi alta celui trist, altă vindecare trebuie celui sănătos şi alta celui bolnav, altă înfrumuseţare trebuie stapânului şi alta slugii, alta îndemnare trebuie celui îndrazneţ şi alta celui fricos, altă îmbunare trebuie celui blând şi alta celui mânios, altă vorbă trebuie celui învăţat şi alta celui neînvăţat; şi în scurte cuvinte pre fieştecarele după vârsta sa şi după rânduiala sa, precum am şi mai zis, trebuie să-l odihnească cu învăţătura, cu toiagul ce ţine în mână, adică stăpânirea, şi cu darul duhului sfânt să pedepsească atâta pre oi, cât şi pre lupii cei de gând şi pre fiarele cele sălbatice ce vin asupra oilor; pentru căci adevărat ca de ce rămân oile nepedepsite, de atâta cad în mai multe şi nenumărate patimi; aşijderea şi lupii, când nu vad toiag în mâna pastoriului, rapesc oile făr de nici o frică şi le mănâncă; pentru toiagul acesta zice David la psalm 22: «toiagul tău şi varga ta aceasta m'au mângâiat.» Cu sfântul toiag a mântuit Moisi norodul cel jidovesc şi pre Faraon l-a înecat. Drept aceea păstoriul care va vrea să păstorească pre lege şi pre dreptate, trebuie pururea să ţie toiagul în mână, adică dojana şi înfruntarea, şi după vremi să pedepsească pre oi şi să gonească fiarele; căci aceasta este sfârşitul cel bun a păstoriei sale, ca să ţie oile şi să le păzească cu sănătatea cea duhovnicească, adică cu învăţătura; acestă sănătate este pururea dator să o deà oilor lui; iar de va fi vreuna din oi beteagă, trebuie şi făr de voia ei să o lege şi să o puie jos (trântească), să-i taie carnea cea putredă, să o lepede şi să-i puie căzută [1]) doftorie, neuitându-să nimeni la svârliturile picioarelor ei, cu care poate să-i mijlocească şi vătămare, au la obraz, au la mână, au la picioare; şi aşà cu această faptă bună şi cu această mijlocire va aveà păstoriul cel bun despărţire de năimiţi, pentru căci năimiţii nu pasc oile pentru ca să le folosească, ci numai pentru plata ce apucă dela (ce ia pentru) ele, şi când vede pre lup

[1]) cuvenită.

venind de departe, adică pre diavolul, ei lasă oile şi fug, pentru căci sunt năimiţi şi nu poartă grija pentru ei; ci să ferească Dumnezeu şi să mântuească toate turmele de păstor. ca aceştia, ca şi de moartea ciumii.

«Păstoriul cel bun sufletul lui bun pune pentru oi.» Când a vrut Domnul nostru Hristos să să înalţe la ceriu, s'a făgăduit ucenicilor lui că nu-i va lăsà săraci, ci le va trimite alt mângâitor, pre Duhul Sfânt, carele-i va învăţà pre ei toate şi-i va povăţuì întru tot adevărul: care făgădială a rămas necurmat la toţi arhierii, ce au păstorit după vremi turmele sale până în ziua de astăzi şi va fi până va sta lumea, Şi aceea făgăduială să înţelege şi la tot norodul creştinesc, că precum zice Sinesie: «Că nu vor lipsì împăratului niciodată ostaşi, aşà nu vor lipsì nici păstori din beserica lui Hristos, pentruca să mângâie pre norodul cel ales al lui Dumnezeu cu cele bune şi de folos».

SFÂNTUL NICOLAE.

Dintru care păstori au fost unul şi fericitul şi minunatul Nicolae, episcopul Mirelor Sichiei, făcătoriu de minuni, a căruia prăznuim astăzi cinstita pomenire, carele s'a arătat adevărat următoriu dascălului şi învăţătoriului său lui Hristos, şi a îmulţit talantul ce i s'a încredinţat, nu îndoit, ci întreit; că s'au nevoit de au săvârşit trei bunătăţi mari: una spre cinstea şi lauda stăpânului său Hristos, a doua întemeierea credinţei cei de obşte a toatei politiei creştineşti, şi a treia spre folosul turmei sale ce i s'au încredinţat. Deci bunătatea ce a arătat spre cinstea şi lauda stăpânului Hristos este credinţa cea adevărată, dragostea cea curată, rugăciunile neîncetate, posturile şi vărsările de lacrimi, smerenia, vorbele curate către Dumnezeu şi ostenelile cele de multe feliuri; carele acestea toate, fiind împreunate la un loc, arătă o dragoste peste măsură către Dumnezeu şi pentru aceea l-a iubit şi Dumnezeu pre dânsul şi l-a făcut vestit şi lăudat în toată lumea. Iar bunătatea ce a arătat de obşte este aceea ce a făcut înaintea credinciosului şi marelui împărat Constandin şi înaintea a tot săborului ce să adunase în Nicheia, de a înfruntat pre începătoriul de eresuri, pre

Arie, ca pre un mincinos şi hulitor împotriva dreptăţii l-a lovit cu palma preste obraz şi i-a pecetluit spurcata şi clevetnica lui gură cu amuţeală, şi au mărturisit de faţă spre Fiiul şi Cuvântul Tatălui a fi de o fiinţă şi în tocma cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt. Iar bunătatea ce a arătat spre folosul turmii sale, şi în vieaţă şi după moarte, este dragostea cea preste măsură, învăţăturile cele cuvioase, milosteniile cele îndestulate, tămăduirile cele de multe feliuri, blândeţele cătră toţi, mântuirile de morţi, din închisori, din mări şi alte multe şi nenumărate faceri de bine carele, nefiind ticăloasa mea limbă vrednică a le povestì după cum să cade, le las asupra celor mai aleşi şi mai desăvârşit întru ştiinţa învăţăturii, ca să adevereze ei mai pre larg.

Iar eu plecându-mi capul cu cucerie, mă rog împăratului celui din nălţime şi a toate ţiitoriului Dumnezeu, ca cu rugăciunile cele fierbinţi ale acestui prea cuvios şi sfinţit păstoriu să dăruească prea luminatului Domnului nostru [1]) vieaţă pacinică şi norocită cu întreagă sănătate şi biruinţă asupra vrăjmăşiilor celor văzuţi şi nevăzuţi, şi pentru această puţinică osteneală şi cheltuială trecătoare ce a făcut întru lauda lui Dumnezeu şi întru cinstea sfântului, de a împodobit această sfântă casă, după vieaţa a mulţi ani fericiţi să-i facă odihnă la împărăţia ceriului şi să-i dăruească bunătăţile cele vecinice şi deapururea stătătoare şi dumneavoastră celor ce sunteţi de faţă şi celor ce lipsesc, tuturor să vă dea sănătate, vieaţă curată, spăsenie sufletească, sporiu şi ajutoriu întru toate cele bune şi de folos, aşijderea şi tuturor creştinilor, ca dimpreună să mărim şi să lăudăm pururea numelui cel sfânt şi prea sfânt, amin.

---

[1]) C. Brâncoveanu.

XXI.

INVĂȚĂTURA LA PREOBRAJENIE [1])

Și iată glas din nor zicând: «acesta este Fiiul meu cel iubit, întru carele bine am vrut, pre acesta ascultați».

N'a văzut pământul alt lucru mai slăvit decât acest de astăzi, nici a cunoscut lumea aceasta văzută altă minune mai luminat. Fiiul și cuvântul lui Dumnezeu, carele a făcut semne și minuni nenumărate, n'a făcut altă faptă mai pre sus decât el sau asemenea. In vârful muntelui Thavorului a vrut să arate apostolilor prea luminata slava dumnezeirii sale; drept aceea și-a schimbat și fața și chipul, și într'o clipă deci s'a arătat precum erà mai înainte de veci, împodobit cu toate frumusețile ceriului, luminat cu toată lumina dumnezeirii; razele ce ieșià din dumnezeeasca lui față biruià strălucirile soarelui, și albiciunea hainelor lui întreceà strălucirea luminii. Moisi și Ilie, mai aleșii prorocilor, erà marturii acestui prea slăvit lucru și privitori ai neapropiatei măriri erà Petru, Iacov și Ioan, mai marii apostolilor. In chip de nor luminat, ce umbrià și muntele și pre apostoli, s'a arătat duhul sfânt, și pentruca să cunoască fieștecarele cum că să află toată Sfânta Troiță la acest lucru prea slăvit, părintele cel fără de început a adevărat cum că este de față cu cuvintele ce a zis

[1]) Schimbarea la față.

cătră apostoli: «acesta este Fiiul meu, pre acesta ascultaţi». O! fericiţi ochii apostolilor, cari s'au învrednicit de au văzut mărirea aceştii înfricoşate înfrumuseţări. Că ce taine nu să încheie întru acest lucru prea slăvit sau ce învăţături sufleteşti şi mântuitoare nu ne dă această înfrumuseţare a Mântuitoriului? Nu ajunge cunoştinţa omenească să le priceapă, nici minte îngerească să le cuprinză. Şi pentru aceasta, cunoscându-mă şi eu nevrednic şi departe de toată ştiinţa, nu îndrăznesc să intru întru atâta adâncime; ci cinstind taina aceasta a dumnezeeştii înfrumuseţări, cu cap plecat şi cu cucernică tăcere trec cu cuvântul spre puţinică învăţătură, care socotesc să fie foarte folositoare de suflete şi mântuitoare la ceeace vor vrea să asculte cu dragoste.

Mă uit la această dumnezeească şi înfricoşată înfrumuseţare, când părintele cel făr de ani cu glas viu de sus a mărturisit cum că acest înfrumuseţat Iisus este fiiul său cel iubit; altă învăţătură nu să vede ca să fie dat celor ce erà de faţă, fără numai aceasta, să-l asculte: «pre dânsul ascultaţi». Nu le-a zis să laude pre fiiul său, nici să-l slăvească, nici să mărească lucrurile lui, nici să-i propoveduească numele, nici să să minuneze de învăţătura lui, nici să-şi repuie vieaţa lor cătră dânsul, nici să rabde scârbe, necazuri, nevoi şi altele ca acestea asemenea, ci numai să fie ascultători, să aibă ascultare, să supuie voinţa lor supt voia acestuia, unuia singur născut fiiului său, carele să înfrumuseţà «pre dânsul ascultaţi». Şi cercând cu dinadinsul ca să înţeleg pricina, am cunoscut din Sfânta Scriptură şi din cea nouă şi dela dumnezeeştii dascăli, cum că această poruncă este foarte tainică şi nu să puteà să să dea apostolilor alta mai iscusită, mai folositoare şi mai de suflet mântuitoare, decât aceasta, adică decât ascultarea. Şi pricina este că cine are ascultare, acela are împreună şi toate darurile şi toate bunătăţile, acela este întreg la minte, acela este răbdătoriu, acela este smerit, acela este blând, acela este iertătoriu, acela este iubitoriu de străini, cucernic, pacinic, şi în scurte cuvinte acela este lăcaşul tuturor bunătăţilor şi vasul tuturor darurilor. Şi cum că este

adevărul aşà, o dovedeşte dumnezeeasca Evanghelie: poveşteşte evanghelistul Ioan la capul cel dintâiu «cum că văzând Ioan botezătoriul pre Hristos, mergând cătră dânsul, fiind cu totul plin de bucurie, pentru darul ce luà, a început a mărturisì înaintea tuturor şi-a zice: «Iată mielul lui Dumnezeu, carele ridică păcatul lumii». La care cuvinte ale lui Ioan stau de să miră dascălii besericii: oare pentruce fiind atâtea păcate în lume, carele trebueşte să să şteargă de fiiul lui Dumnezeu, n'a zis carele ridică păcatele lumii, ci păcatul, şi iară zicând păcatul nehotărît. Carele erà acel păcat al lumii ce vrea să-l piarză Hristos şi să lase celelalte? Dumnezeescul Theofilact, tâlcuind acest cuvânt al Evangheliei, zice că păcatul lumii este neascultarea, pre care a ridicat-o Domnul dela mijloc, făcându-să pre sine ascultătoriu până la moarte. Au numit-o Ioan păcatul lumii, ca când n'ar fi fost alt păcat mai mare în lume decât neascultarea. Şi a zis păcat, iar nu păcate, pentru căci numai întru aceea singură, neascultarea, să cuprinde toate păcatele. Drept aceea, zicând cum că păcatul acela l-a şters Domnul nostru arată cum că a şters împreună toate şi celelalte păcate. Şi de vreme ce cu împotriva s'a vindecat împotrivirea, după cum zice Theofilact, adică neascultarea lumii cu ascultarea lui Hristos, urmează fără nici un prepus că precum neascultarea este izvorul şi rădăcina tuturor păcatelor, aşà şi ascultarea este izvorul şi muma tuturor bunătăţilor. Pentru aceea Dumnezeu Tatăl pre departe a dat apostolilor numai această poruncă a ascultării în vremea înfrumuseţării, pentru căci întru dânsa să alcătuesc toate bunătăţile şi toate darurile. Şi adeverează mai mult cuvântul, mărturia lui Iacov, fratele Domnului, la al doilea cap, zicând: cum că numeşte jertva aceea lucruri, Iacov o zice multe: jertva erà una, iar nu multe; deci şi lucrul unul erà, iar nu multe şi să cuvenià să o zică cu număr de unul, iar nu cu număr de mulţi; taina este aceasta, lucrul acesta al jertvei lui Avraam erà lucrul ascultării, şi de vreme ce unde este ascultarea, acolo sunt adunate toate bunătăţile, acolo sunt toate lucrurile cele bune; pentru aceea

cu cale a zis Iacov cum că Avraam s'a îndreptat din lucruri, iar nu din lucru, pentru căci înaintea lui Dumnezeu i s'a socotit ascultarea nu ca o bunătate, ci ca multe bunătăţi, atâta este de minunată, atâta e de aleasă şi dumnezeiască bunătatea ascultării. Pentru aceea şi Duhul Sfânt, la cartea cea dintâi a Impăraţilor în 15 capete, zice: mai bună este ascultarea decât jertvele, mai bine place lui Dumnezeu ascultarea decât jertvele, pentru căci cine-l ascultă, supune voinţa sa lui Dumnezeu şi slobozenia, dintru care ascultare ce altă jertvă poate să să afle mai plăcută lui Dumnezeu? Şi dumnezeescul Efrem la cuvântul ce face pentru ascultare, zice: «o ascultare poate mai mult decât toate bunătăţile şi pentru aceasta vedem, în Scriptura veche cât şi cea nouă, cum că câţi s'au arătat ascultători lui Dumnezeu, toţi au câştigat şi plată mai aleasă: lui Noe i-a poruncit Dumnezeu să facă chivotul şi l-a făcut, fără a-şi prepune cevà rău în gândul lui sau deşert; lui Avraam i-a poruncit, zicându-i: «ieşi din pământul tău şi din rudenia ta şi te du în pământul în carele-ţi voiu arătà», şi nimic nu s'a îndoit; iarăşi lui Avraam a doua oară i-a poruncit să junghe pre fiiul său, pre Isac, şi nimic nu s'a întristat, ci cu bucurie a priimit porunca; lui Isac, că s'a supus ascultării şi a priimit să să jertvuească pentru dragostea lui Dumnezeu şi nu s'a temut; lui Moisi i-a poruncit să meargă în Eghipet să mântuească pre norodul lui Israil din robie, şi măcar că erà gângav la limbă şi vedeà şi multe împiedicări, fiind la mijloc împărat tiran şi crud la inimă, iar nu s'a îngrijit; lui Petre i-a poruncit Hristos să umble pre ape şi vedeà că este lucru anevoie şi cu neputinţă, iar n'a ieşit din poruncă; Pavel, mergând pre cale şi căzând jos de pre cal de frica vedeniei ce a văzut, a zis: «Doamne! ce porunceşti să fac?» Şi ce i-a zis glasul a ascultat neîndoindu-se; şi pentru aceea aceştia toţi s'au cinstit, s'au lăudat şi s'au mărit înaintea lui Dumnezeu şi au luat dar pentru ascultarea lor: că Noe s'a arătat mântuitoriul lumii, Avraam s'a făcut părinte a multe neamuri, Isaac s'a făcut fiiu blagosloveniei şi închipuirii lui Hristos, Moisi că-

petenie lui Israil şi iubit lui Dumnezeu, Petru s'a făcut verhovnic apostolilor, căruia i s'a încredinţat şi cheile împărăţiei ceriului; şi Pavel, dascălul limbilor, vas ales şi văzător cereştilor bunătăţi: şi nu numai acestia, ci toţi câţi s'au supus ascultării lui Dumnezeu, şi mai înainte de lege şi după lege, s'au făcut fiii darului şi să bucură cu îngerii întru împărăţia ceriului.

NESUPUNEREA NOASTRĂ FAŢĂ DE DUMNEZEU.

Acum dar o poruncă folositoare ca aceasta şi mântuitoare, este cinevà din noi să o păzească? Noi toată ziua, şi la rugăciuni, şi la împreunări, şi la vorbe, şi la fieştece lucru al nostru, chemăm pre Dumnezeu şi-l numim Domn; şi de-l numim Domn şi stăpân, unde ne este supunerea ce arătăm ca nişte slugi la Domnul nostru? Sluga face voia domnului său, dar noi care voie facem acestui Domn al nostru? Care din poruncile lui păzim? Care dragoste avem către dânsul şi ce cinste-i facem? O zice însuşi Dumnezeu prin rostul Malahiei, la capul cel dintâi: «şi de sunt eu Domnul, unde este frica mea? cine este din voi să să teamă de mine, să mă cinstească, să să ruşineze de mine?» «Nu este până la unul, zice David la psalm 52, toţi s'au abătut, împreună netrebnici s'au făcut, nu este cel ce face bunătate, nu este până la unul». Drept aceea nu este minune de nu ne ascultă nici pre noi fiii noştri, nici nu ni să supun slugile şi patimile noastre, care în toate zilele oştesc asupra sufletului, este aceasta dreaptă judecată a lui Dumnezeu, zice fericitul Pavel, la capul cel dintâi către Romani, stih 29: «să fim plini de toată nedreptatea, cu curvie, cu vicleşug, cu lăcomie, cu răutate, plini de zavistie, de ucidere, de price, de înşălăciune, de nărav rău, şoptitori, clevetnici, urîţi de Dumnezeu, ocarnici, mândri, semeţi, aflători de rele de părinţi neascultători, şi în scurte cuvinte zicem, să fim robi lumii, trupului şi diavolului; pentru căci pre Dumnezeu nu-l cinstim ca pre un Dumnezeu, nu-l ascultăm ca pre un Domn, nu ne supunem lui ca unui stăpân, şi cum că este adevărul aşà, adeverează o dragoste şi unirea ce avem.

XXII.

ÎNVĂŢĂTURĂ LA 26 A LUI OCTOMVRIE, LA SF. DIMITRIE

«Doamne, mântueşte-ne, că pierim».
(Matei 8).

Pomenirea marelui mucenic Dimitrie, ce să prăznueşte astăzi în toată lumea, ce alt aşteaptă dela adunarea iubitorilor de prăznuiri, fără numai laude şi cântări. Insă eu, cunoscându-mă nevrednic şi slab întru ştiinţă, nu îndrăznesc să-i împletesc cununi de laude, nici să-i vestesc precum să cuvine măririle minunilor lui, căci altă învăţătură cearcă muceniceştile lui luptări şi alt prăznuitor trebuie pentru luminatele lui nevoinţe. Drept aceea las să laude alţii lucrurile lui cele slăvite, alţii să povestească cea preste firea omenească bărbăţia sufletului său şi alţii să spuie vitejia cea mare, cu care a răbdat ranele şi moartea; iar eu, ca un neputincios la vorbă, precum mă îndemn să mă minunez de ele cu mintea, aşà şi a le cinsti mă silesc cu tăcerea şi mă întorc cu vorba iară la începutul cel dintâiu: «Doamne! mântueşte-ne, că pierim». Pentru ca să arăt înaintea dragostei voastre nevoia ce au petrecut apostolii în corabie, şi grabnic ajutor ce le-a dat Hristos în mijlocul mării; şi nădăjduesc cu darul sfântului să vă folosiţi sufleteşte, ci vă pohtesc să ascultaţi cu dragoste şi cu socotinţă.

HRISTOS CU APOSTOLII PE MARE.

Înfricoşat lucru socotesc cu adevărat să fie stătut turburarea mării de astăzi, de vreme ce şi Sfânta Evanghelie o numeşte mare, (zicând:) «şi iată cutremur mare să făcù în mare». Mi să pare ca când aş vedeà înaintea ochilor mei chipul ei, de toate părţile să sufle vânturi mari, să să strângă împrejurul vântului nori negri şi deşi, toată marea să spumege de mărire şi pretutindenea să să înalţe valurile ca nişte munţi; mi să pare că văz corabia apostolilor că să luptă cu multă sălbătăcie în turburarea mării, deoparte o bat valurile, de altă parte o turbură vânturile, deoparte o ridică spre cer, de altă parte o pogoară la iad. Mi să pare că văz pre feţele apostolilor zugrăvită de frică moartea, unul să să cutremure altul să să spăimânteze, unul să să turbure, altul să strige, şi toţi cu suspinuri şi cu lacrămi să ceară cu rugăminte ajutoriu dela Hristos ce dormià: «Doamne, mântueşte-ne, că pierim». Eu însă nu mă minunez nici pentru turburarea mării, pentrucă fiind o stihie [1]) nestatornică, aşa-i este punerea de fire, când să fie lină şi când să să turbure, nici pentru turburarea apostolilor, pentrucă nevoià aduce pururea turburare şi frică la oameni! ci mă minunez cum s'a întâmplat, că îndată ce a alergat şi îndată ce s'a rugat, îndată au şi luat ajutoriul şi să făcù linişte mare, zice Evanghelia; au încetat valurile, au pierit întunericul, s'au împrăştiat norii, s'au smerit marea şi corabia întreagă şi făr de nici o vătămare au ajuns la adăposteală. Cercând eu pricina acestei minuni ce s'a făcut, făr de zăbavă aflu dela tâlcuitorii Sfintei Evanghelii cum că alta n'au fost, fără numai rugăciunea ce au făcut apostolii, cu un glas şi cu un suflet toţi deodată au strigat, toţi s'au rugat, toţi au cerut deodată ajutoriu: «Doamne! mântueşte-ne că pierim!» Şi pentru aceea Domnul a ascultat îndată rugăciunea lor şi pre toţi i-au mântuit, pre toţi i-au păzit, nu i-au lăsat să piară nici în turburarea mării. Drept aceea şi dumnezeescul Theofilact: «doarme, zice, Domnul, pentruca să alerge apos-

[1]) element.

tolii ce erà înfricoşaţi la ajutoriul lui să-l roage şi să ia pricină din rugăciunea lor cea de obşte să-i mântuească din nevoie».

TÂLCUIREA CELOR DE MAI SUS.

Cu adevărat mare învăţătură ni să dă nouă cu aceasta, pentruca să luăm pildă să ne rugăm şi noi lui Dumnezeu la nevoile noastre cele de obşte. Lumea aceasta este ca o mare ce să turbură, între care niciodată n'au oamenii odihnă, nici linişte corăbiile, între valuri sunt împărăţiile, crăiile, domniile şi oraşele, mulţimea norodului, politiile, supuşii, bogaţii şi săracii, cei mari şi cei mici sunt cei ce călătoresc şi să află în nevoie. Vânturile cele mari ce umflă marea sunt nevoiele cele ce ne supără totdeauna; valurile ce luptă corabia sunt nenorocirile care să întâmplă în toate zilele; norii ce negresc văzduhul, fulgerile ce orbesc ochii, tunetele ce înfricoşează toată inima vitează sunt întâmplările cele de multe feliuri, neaşteptate pagube, înfricoşerile vrăjmaşilor, supărările, necazurile ce ne vin dela cei din afară, jafurile, robiile, dările cele grele şi nesuferite, care le lasă Dumnezeu şi ne înconjoară, pentruca să cunoască credinţa noastră şi să ne vază răbdarea.

CUM SĂ NE MÂNTUIM?

Acum dar pentruca să să mântuească norodul de aceasta şi să lepede deasupra lor nevoia cea grea, oare care este mijlocirea mântuirii? Acea mijlocire ne-o învaţă cu pilda lor norodul cel israiltinesc, când să supărà de oştile lui Hananeu împăratul Arad în pustiu. (*Numere,* cap. 21): ne-o învaţă lăcuitorii din Vetulna, când s'au ocolit în cetatea lor de oastea cea groaznică a lui Olofern (*Iudit,* 4); ne-o învaţă Esdra, când să întorceà cu norodul lui Israil în Ierusalim, mântuit din robia Vavilonului; ne-o învaţă Ninevitenii, când au scăpat de periciunea care despre partea lui Dumnezeu le-au fost spus Iona. Toţi aceştia, pentrucă s'au rugat cu un glas şi cu un gând şi au cerşit dela Dumnezeu ajutoriu, s'au mântuit. Zice Sfânta Scriptură: «şi să rugă Israil şi deade pre Hananeu sub mâna lui, şi lăcuitorii ce erà ocoliţi în Vetulna au

strigat către Domnul cu toţii deodată neîncetat, şi au ascultat Domnul rugăciunea lor, şi i-a mântuit din mâinele lui Olofern». Zice Esdra: «am cerşut dela Dumnezeul nostru calea dreaptă nouă şi coconilor (feciorilor) noştri şi la toată agonisita noastră şi ne-a ascultat pre noi». Şi iară Nineviteanu au strigat către Dumnezeu neîncetat şi s'au îmbrăcat în saci dela mare până la mic, şi văzù Domnul lucrurile lor, şi n'au stricat pre ei, nici dobitoacele, nici cetatea lor. Drept aceea zice David, la psalm 21: «spre tine a nădăjduit părinţii noştri, nădăjduit-au şi i-ai izbăvit pre dânşii, către tine au strigat şi s'au mântuit». Dar ce mai cerc eu din istoriile Scripturii şi din pildele ei să învăţ în ce chip să fugim de întâmplările şi nevoile ce ne vin? Insuşi Dumnezeu ne învaţă prin rostul lui David la psalm 49, (zicând): «şi mă chiamă pre mine în ziua necazului tău şi te voiu scoate, şi mă voiu proslăvì», şi la psalm 90: «striga-va către mine şi voiu ascultà pre el cu dânsul»; şi iarăşi prin rostul prorocului Isaiei, la 41 de capete zice: «şi să vor bucurà lipsiţi, pentrucă vor cere şi eu voiu ascultà, Dumnezeul lui Israil, şi nu voiu părăsì pre ei». Asemenea zice şi la 29 de capete ale Ieremiei şi la al 10 al Zahariei, şi Domnul nostru Hristos aceasta ne învaţă în Sfânta Evanghelie: «carele, zice, şi să va da vouă», şi pentru ca să ne încredinţăm mai mult, cum că făgăduiala lui este nemincinoasă, adaoge la 11 capete ale lui Marco»: toate câte veţi cere rugându-vă, să credeţi că veţi luà, şi vor fi vouă». Şi după aceasta putem cunoaşte cum că nu este alt lucru mai de folos şi mai cuviincios decât a ne rugà împreună cu toţii: să cerem dela Dumnezeu ajutoriu, şi să alergăm la milostivirea lui. De am ţineà acest sfat şi această învăţătură ce ne dă Domnul şi să le facem, când ne înconjură întâmplările şi nevoile cele mari, o! cât ajutoriu şi câtă mângâiere am luà dela nemăsurata mila lui Dumnezeu! Dumnezeu este tată de obşte al tuturor, pre toţi ne iubeşte ca pre nişte fii adevăraţi ai lui, şi nu poate răbdà milostivirea lui cea iubitoare de oameni să ne aflăm pururea în ticăloşii şi în nevoi, ci numai aşteaptă rugăciunea noastră, ia

aminte să auză glasurile noastre, stă pururea cu urechile deschise, pentruca să ne asculte, îndată ce vom chemà numele lui cel sfânt.

SĂ NE RUGĂM LUI DUMNEZEU.

Dar ce voiu să zic de nesimţirea cea mare a oamenilor acestui veac? Toţi pătimesc, toţi sunt în scârbe, toţi suspină sub jugul cel greu al nevoiei; dar este cinevà să zică împreună cu David: «cătră Domnul, când m'am necăjit, am strigat», sau zice cinevà vreodată lui Dumnezeu, întru supărările lui: «miluește-mă, Doamne, şi mă ascultă?» Noi pohtim să ne ajute Dumnezeu şi să ne facă milă făr de a-l rugà. Dar cine este împăratul acela sau cine este stăpânitoriul acela, carele să imparţă mila norodului său, sau să uşureze pre supuşii lui de dările cele grele, făr de a-l rugà şi făr de a-i dovedì nevoia lor? Sau să zic mai bine care este tatăl acela ce dă pâine feciorilor lui făr de a-i cere? Şi aceea ce nu face un împărat cu norodul său şi un tată cu feciorii lui făr de rugăciune, veţi să o facă Dumnezeu cu noi netrebnicii, din voinţa sa, făr de a ne rugà lui? «Pre săracul trufaş au urît sufletul meu», zice Domnul la 26 capete ale lui Sirah. Nu poate răbdà Dumnezeu nici cu un mijloc pre acei ce sunt lipsiţi, ticăloşi, nenorociţi, şi apoi să înalţă şi stau îngânfaţi întru ale sale, şi nu vor să să arate cum că au trebuinţă. Şi cine socotiţi să fie aceştia? Noi suntem cu toţii, cari pătimim atâtea scârbe nesuferite şi stăm în cumpănă să pierim de nevoi, de nenorociri, şi cu toate acestea nu ne smerim înaintea lui Dumnezeu, nu ne plecăm cerbicea de trufia cea multă ce o avem, nu alergăm cu suspinuri şi cu lacrămi să cerem ajutoriu dela Dumnezeu. Şi cum dar să va mântuì norodul, cum să scuture această ticăloasă de ţară sarcina cea grea a relelor ce o supără? Noi socotim numai cu puterea noastră, care este nebunie înaintea lui Dumnezeu, să chivernisim norodul şi să-l apărăm de rele; dar în zadar ne trudim, că zice Hristos: «făr de mine nu veţi puteà face nimic», şi David la psalm 126: «de nu va păzì Domnul cetatea, în deşert o păzesc păzitorii». Insă mie mi să pare cum că mulţi (din cei ce as-

cultă) pot să răspunză la câte am zis până acum: că noi şi mult ne rugăm lui Dumnezeu, când ne vin scârbele şi nevoile şi cădem de mila lui, dar nu vedem nici o mântuire, nici suntem încredinţaţi cum că ajung rugăciunile noastre la cer; măcar că aceasta nu o crez să o facă nimeni. Iar să vă spuiu ce a răspuns Tiverie Chesarul unui tânăr, carele pentru multele lui răutăţi să aflà la închisoare şi să căznià ticălosul multă vreme în legături cu foame, cu sete întru întunerecul puşcăriei; şi de vreme ce cunoşteà că nu este pentru dânsul nici nădejde de mântuire, a cerşit dela împăratul cu mare rugăminte să poruncească să-i dea moarte, pentru ca să să mântuească de caznele ce pătimià, căruia i-a zis Tiverie: «tu încă n'ai aflat har înaintea ochilor mei şi-mi ceri o facere de bine ca aceasta». Şi de vreme ce un vinovat n'are îndrăzneala înaintea împăratului celui pământesc, măcar să-i ceară moarte, dar noi că suntem vinovaţi înaintea atotputernicului împăratului Dumnezeu şi încărcaţi de grele păcate, cum pohtim să asculte Dumnezeu rugăciunea noastră şi să ne dea bunătăţile ce cerem? Citiţi la 59 capete la Isaia, să înţelegeţi pricina pentruce rugăciunile nu află ascultare la urechile lui Dumnezeu, zice prorocul: «au nu poate mâna Domnului a mântui? au îngreuiat-au urechea lui, ca să nu asculte? Ce socotiţi, zice, cum că nu poate prea puternica milă a lui Dumnezeu să vă mântuească din nevoile voastre, au doară socotiţi că are astupate urechile lui şi nu ascultă rugăciunile voastre? Ba nu este aşà, ci pentru păcatele voastre (zice) au întors faţa lui dela voi, ca să nu vă miluească; păcatele voastre cele multe sunt acelea ce opresc mila lui, şi acelea nu lasă rugăciunile noastre să ajungă înaintea scaunului dumnezeeştii măriri; căci mâinile voastre (zice) pângărite-s cu sânge, buzele voastre grăesc făr de lege, şi limba voastră strâmbătate cugetă; picioarele voastre aleargă pre calea răutăţii; nimeni nu găseşte drept, nimeni nu sfătueşte bine, nimeni nu va să facă judecata adevărată, şi cum dar să vă asculte Dumnezeu, cum să vă mântuească din nevoile voastre? Şi cum nu ziceţi mai bine, cum îndelung rabdă, cum îngă-

dueşte, şi cum poate suferì şi nu ne cufundă pre toţi ca pre Sodomleani. (Slavă îndelungei răbdării tale, Doamne, slavă ţie). Vrea un filozof, carele mergeà odată pre mare cu corabia şi erà împreună cu el nişte oameni răi, şi apucându-i furtună mare, erà să piară? Iar oamenii cei răi au început a să rugà dumnezeilor lor să-i mântuească din nevoie, iar filozoful le-a zis: «rogu-vă tăceţi, să nu vă priceapă care cumvà dumnezeii că sunteţi aici, că adevărat vă va cufundà»; asemenea zic şi eu către păcătoşii ce să roagă, că mai bine este să tacă, decât cu buzele lor cele spurcate să aducă rugăciuni către Dumnezeu la nevoile lor, că în loc de a aflà mântuire, poate să piară desăvârşit pentru păcatele lor. Să cuvine întâi să lăsăm răutatea, jafurile, strâmbătăţile, urâciunea, vrajba, zavistia, şi atuncea să ne rugăm, pentrucă atuncea vom aflà ascultătoare urechile lui Dumnezeu; că zice Sfântul Ioan Zlataust: «când din buze curate iese rugăciunea, atuncea ajunge şi rugăciunea noastră la cer, însă afară de aceasta, trebueşte şi alta, pentruca să ne mântuim de nevoile noastre cu mijlocul rugăciunii; să cuvine, că precum este răutatea şi întâmplarea de obşte, să fie rugăciunea de obşte; toţi să ne rugăm, toţi să cerem ajutoriu, precum au făcut şi apostolii astăzi în corabie, de au strigat cu o gură şi cu o inimă: «Doamne! mântueşte-ne, că pierim!» Iar nu unul să să roage şi altul nici să gândească, unul să plângă şi altul să râză, unul să să întristeze şi altul să să bucure; pentrucă atunci adevărat Dumnezeu nu ne asculă, zice Hristos la Matei în 18 capete: «că de să vor tocmì doi dintre voi pre pământ de tot lucrul carele ar cere, fi-va lor dela tatăl meu cel din ceriuri». Deci dar când doi uniţi să vor rugà, câştigă mila; cu cât mai vârtos vor câştigà când tot norodul şi toată mulţimea cu un glas şi cu o gură şi cu o inimă vor cere dela Dumnezeu ajutoriu? Pentru aceasta vă pohtesc, feţii mei, aşà să vă rugaţi pururea şi toţi deodată, şi mai vârtos întru aceste vreme ce s'au înmulţit nevoile, şi pre toţi împreună de toate părţile ne-au încunjurat nenorocirile, necazurile şi scârbele, că zice David: voia celor ce să tem de el va face,

şi rugăciunea lor va auzi şi-i va mântuĭ pre dânşii». Ne va ascultà pururea Dumnezeu, când toţi cu inimă curată îl vom rugà şi ne va mântui de toate primejdiile şi din toate nevoile, prin rugăciunea marelui mucenic Dimitrie, ce să prăznueşte astăzi, a căruia rugăciuni să păzească pre înălţatul Domnul nostru şi toată cinstita boierime şi tot norodul creştinesc, amin.

XXIII.

ÎNVĂŢĂTURĂ LA NOEMVRIE ÎN 8, ZIUA SOBORULUI SFINŢILOR INGERI

«Socotiţi să nu obidiţi pre vreunul dintre aceşti mici» (Matei 8).

CEI MARI ŞI CEI MICI.

Nu să cuvine cinstea şi lauda numai oamenilor celor mari şi bogaţi, că sunt vrednici acestui dar şi cei mici şi smeriţi; că măcar că cei mari strălucesc cu hainele cele de mult preţ şi cei mici n'au cu ce să-şi acopere trupul, cei mari să odihnesc pre aşternuturi moi şi frumoase, şi cei mici să culcă pre pământul gol şi pre paie; aceia însoţiţi cu mulţime de slugi, iar aceştia lipsiţi, pustii şi de ajutor, şi de prieteni; aceia între răsfăţări şi între bogăţii, şi aceştia între primejdii şi între întristăciuni. Insă cu toate aceste măriri despărţite, nu să cuvine celor mici mai puţinică cinste şi dragoste, decât aceea ce să cuvine celor mari şi bogaţi, nici este cu dreptate celor mari să li să închine lumea, şi pre cei mici să-i batjocorească; de aceia să să teamă şi pre aceştia să-i obidească, de aceea să să ruşineze şi pre aceştia să-i înfrunteze; pentru căci măcar că cei mari cu sila şi cu puterea răsplătesc sudalmele, iar cei mici au îngeri sprijinitori în ceriu, de pedepsesc pre cei ce-i obidesc. Drept aceea şi Domnul nostru Iisus Hristos porunceşte tuturor, în Evanghelia de astăzi, să să păzească să nu socoteiască pre unii ca aceştia batjocură no-

rocirii şi necurăţii ale lumii. «Socotiţi, zice, să nu obidiţi pre vreunul dintre aceşti mici». Şi pricina este pentru ce aceştia atâta să iubesc de Dumnezeu, că au dânşii îngeri, cari pururea văd faţa lui Dumnezeu în ceriuri? Dintru care cuvânt evanghelicesc luăm pricină astăzi să arătăm înaintea dragostei voastre măririle acestor mici, ce zice Evanghelia pentruca să priceapă cei ce îndrăznesc de-i obidesc, cât păcătuesc de greu şi ce răspuns vor să dea. Şi lăsând la alţi înţelepţi şi învăţaţi să prăznuească precum să cade săboriul fericiţilor îngeri, ce prăsnueşte astăzi beserica lui Dumnezeu, eu mă voiu nevoì să-i veselesc cu această vorbă ce voiu să fac, de va luminà mila lui Dumnezeu pre vreunul din păcătoşi să vie la pocăinţă, de vreme ce să face mare bucurie în ceriu pentru un păcătos ce să va căì. Ci să ascultaţi cu dragoste, de pohtiţi să vă folosiţi.

CELE DOUĂ FELURI DE MICI: SĂRACII, ŞI PREOŢII.

De două feliuri de mici să află în lume şi pre două feliuri de mici să obişnuesc de obşte oamenii de-i obidesc: cei dintâi sunt săracii şi cei de a doua sunt preoţii. Pentru cei săraci, zice înţelepciunea lui Sirah, la 13 capete: «scârbă e la cel bogat săracul»; şi dumnezeescul Iacov, fratele Domnului, la poslania lui, la al 2-lea cap, zice: «iară voi aţi necinstit pre săraci». Şi pentru preoţi mărturiseşte obiceiul cel de obşte şi mai vârtos acela al locului acestuia, întru care preoţii sunt cei mai necinstiţi şi mai obidiţi; însă aceştia, pre carii lumea-i socoteşte mici şi proşti, nu sunt mici; ci sunt a unei vrednicii şi a unei măriri, că pot zice pentru dânşii, prin rostul apostolului, cum că pentru aceştia nu este vrednică lumea. Cei săraci, sunt atâta de mari, cât este însuşi Hristos de mare, de vreme ce pre aceştia nu-i numeşte slugi, nici prietini, ci-i numeşte în Evanghelie fraţi, zicând: «că ce aţi făcut unuia dintr'aceşti fraţi mai mici ai mei, mie aţi făcut». Şi preoţii iară atâta sunt fără de asemănare, că după Dumnezeu nu să află nici în ceriu, nici pre pământ nimeni, carele să poată să fie asemenea cu ei, cu Dumnezeu sunt mai mici decât el, şi cu oamenii sunt mai mari decât ei, nu

sunt fireşte îngeri, iar pentru darul ce au sunt mai mari decât îngerii. Drept aceea zice şi dumnezeescul Efrem Sirianul, la cuvântul cel dintâi ce face pentru preoţie: «prea slăvită minune este preotul şi putere nespusă de ceriu să atinge, cu îngerii petrece şi cu Dumnezeu are mare împărtăşire». Şi pentruca să cunoaşteţi cu lucru şi cu ispita măririlor acestor mici, adică a preoţilor ce-i batjocoreşte lumea, luaţi seama rogu-vă cu socoteală întreagă, şi vedeţi puterea cea mare ce au în ceriu şi pre pământ, pre lângă oameni şi pre lângă Dumnezeu.

Când Domnului nostru Iisus Hristos au iertat păcatele slăbănogului aceluia ce i-au fost adus înaintea lui să-l tămăduească, ştiţi ce au zis cărturarii şi fariseii ce erau acolo de faţă: «cine poate iertà păcatele, fără numai singur Dumnezeu unul ce poate iertà păcatele oamenilor; cu adevărat au Dumnezeu este, au pute dumnezeiască are în sine». Deci dar de o fac aceasta preoţii în toate zilele cu păcătoşii şi au atâta putere să ierte păcatele, precum cu toţii o credem, puteţi să ziceţi cum că aceşti mici nu sunt alţi dumnezei în lume? Ascultaţi şi alta mai mar: de aţi vedeà aici de faţă, de o parte mulţime de Arapi negri, cari să fie răniţi de vrăjmaşi cu rane de moarte şi legaţi cu lanţuri tari, şi de altă parte un om puternic, şi să le zică: «să fiţi sloboziţi, să fie tămăduite ranele voastre, să fugă din trupurile voastre aceà negreală ce vă întunecă» şi zicând aşà, de aţi vedeà să cază din mâinele şi din picioarele acelor ticăloşi legăturile, să rămâie îndată sănătoşi de rane şi să să prefacă în albiciune aceà negreală întunecată, oare ce aţi puteà zice pentru acel om? Cum s'ar păreà puterea lui? Eu sunt încredinţat cum că aţi zice şi aţi mărturisì, cum că acel om este preste toţi oamenii, cum că este pogorît din ceriu şi cum că este alt Dumnezeu şi om. Acum dar socotiţi cum că acest om este unul din cei mici ce nu-i bagă lumea în seamă; Arapii negri, ticăloşii de păcătoşi, pre cari păcatul îi face mai întunecaţi decât dracii; aceştia sunt toţi răniţi, pentru căci de câte ori păcătuesc, de atâtea ori să tipăreşte în sufletul lor rană de moarte,

sunt legați cu lanțuri grele, pentru căci păcatul îi face robi diavolului. Aici vine micul acela, netrebnicul preot, și cu un cuvânt al lui, cu un: «iertate să-ți fie păcatele», face la sufletele păcătoșilor mai slăvite lucruri decât acelea ce ați auzit mai sus: desleagă legăturile păcatelor, vindecă ranele, îi curățește de tina păcatului, îi mântuește de mâinile diavolului, îi prietenește cu Dumnezeu, îi face de petrec cu îngerii. Acuma dară și acest mic cum vi să pare? Socotiți să aibă pre pământ pre altul mai mare decât el? Dar ce zic pre pamânt, nici în ceriu, afară de Dumnezeu, nu are micul acesta asemenea lui în putere. Și voiu dovedi-o: luați seama pentru omul acela ce zice în Sfânta Evanghelie, că să pogorià din Ierusalim la Ierihon și au căzut în tâlhari, să fi fost ca noi creștin și drept în credință, mi să pare că-l văd mai mort de rane, să zacă pre pământ și să ceară ajutoriu dela toți, să să întristeze și să plângă, nu atâta pentru vieața ce răpuneà, cât pentru suflet, care pentru multele lui pacate sta în nevoie să-l piarză. Vie acum aici împărații cei mari și puternicii pământului, să vedem de au atâta putere să mântuească sufletul acelui ticătos din nevoia vecinicii morți! Dar ce zic împărații și puternicii? Vie îngerii raiului și heruvimii cei cu ochii mulți, serafimii cei cu câte 6 aripi, scaunile, domniile și toate cetele îngerești, să vedem de le va ajunge până într'atâta puterea. Lasă să ia împreună cu ei într'ajutoriu toate cetele sfinților, să alerge mucenicii, să năvălească apostolii, să grăbească cuvioșii, drepții, prorocii, patriarșii, să să pogoare împreună cu ei înseși prea curata stăpâna Maica lui Dumnezeu, împărăteasa îngerilor și a oamenilor; ce vi să pare? Socotiți că va puteà toată ceata aceasta cerească și toți sfinții să deslege din legătura păcatelor ce-l atrag în iad sufletul acelui ce zăceà mai mort? De o va zice cinevà aceasta (că va puteà), acela nu va crede drept așezământurile sfintei noastre credințe, nici este din turma lui Hristos, de vreme ce nu ține aceea ce ce zice Hristos pentru aceasta la Evanghelie: Ingerii toți să mijlocească, sfinții să să roage, drepții să să cucere, maica lui să mijlocească, pentruca să

ia ticălosul acela de păcătos deslegarea păcatelor lui; iar sa-l deslege de păcate cu puterea lor nu pot nici unul din sfinţi; şi pricina este pentrucă puterea a legà şi deslegà nu nu o au fericiţii în ceriu; ci au preoţii pre pamânt. Acuma dar aceea ce în ceriu nu pot face toate cetele sfinţilor, vedeţi cum o săvârşeşte pre pământ unul dintre aceşti mici, lasă să să pogoare şi aici după întâmplare un preot oarecarele şi să vadă pre cel ce zăceà pre cale mai mort, carele cere ajutoriu şi mântuire sufletească, lasă să vază lacrămile, să vază suspinurile, să să uite voinţei şi blaglosovind cu mâna aceea, ce nu priimesc cei mari să o sărute cu evlavie, lasă sa zică numai: «te slobod de toate păcatele tale», să vedeţi străine, înfricoşate şi prea slăvite, îndată să mântueşte sufletul acela din nevoia veciniciei muncii, să desleagă legăturile pacatelor, fug dracii, să bucură fericiţii îngeri, şi aceeaş dumnezeească dreptate, ce ţineà goală sabia răsplătirii, o pune iarăşi în teacă, şi toată să îmblânzeşte. Nu este drept acel lucru înfăţişat, că nici în ceriu nu este nimenea, afară de Dumnezeu, să aibă atâta putere, atâta stăpânire, câtă au pre pământ aceşti mici, aceşti preoţi? Iar să vedeţi şi alt lucru mai minunat a acestor mici: au rămas toată zidirea uimită, când Iisus al lui Navi au poruncit soarele să stea pre ceriu nemişcat până va birui pre vrăjmaşii lui; dar cu cât mai vârtos socotiţi că s'ar minunà, dacă acestaş Iisus ar zice soarelui, nu să stea nemişcat pre ceriu, ci să să pogoare pre pământ. Adevărat, înfricoşat lucru ar fi acesta. Iar nu este nimica întru asemănare, ca aceea ce face preotul în toate zilele; în sfântul jertvelnic, el nu porunceşte soarelui acestui ce să vede, ci pune sub datorie cu cuvintele lui şi cu rugăciunea lui pre soarele cel de taină al dreptăţii, pre însuşi unul născut Fiiul lui Dumnezeu, să să pogoare din ceriu şi supt întâmplările (feliul) pâinii şi a vinului să să facă iar jertvă vie, pentru iertăciunea pacătelor noastre; şi aceasta nu odată sau de două ori, ci preste tot anul, în toate zilele când el vrea şi în ce loc va pohti; şi nu este aceasta o putere de care să minunează şi îngerii? Pre Melhisedec îl numeşte marele Pavel asemenea

cu Fiiul. lui Dumnezeu la al 7-lea cap către Ovrei, pentru căci aduceà pâine şi vin jertvă lui Dumnezeu, carele erà închipuire dumnezeeştilor taine, şi noi cum vom puteà numi cu vrednicie pre preoţii noştri, cari în toate zilele aduc nu închipuirile, ci adevărul, nu umbrele, ci acelaş trup şi sânge a Mântuitoriului nostru Dumnezeu?

CUM NE PURTĂM CU PREOŢII?

Cu cât mai vârtos decât Melhisedec, este acesta asemenea cu fiiul lui Dumnezeu? Cu adevărat nu poate aflà mintea gânduri, nici limba cuvinte, pentruca să vădească măririle acestor mici. Şi cu acestea toate ce cinste le face lumea? Au să zic mai chiar [1]), care obide n'au dela oameni, dela creştini şi dela fii lor cei duhovniceşti? «Cu tot sufletul tău teme-te de Domnul, porunceşte Sfântul Duh la al 7-lea cap al lui Sirah, şi pre preoţi laudă, şi iarăşi teme-te de Domnul şi slăveşte pre preotul.» Şi este cinevà să o facă aceasta? Este cinevà să aibă cucerie cătră preoţi, să-i cinstească, să-i slăvească? In legea veche atât de mare socotià necinstea preoţilor, cât însuşi Dumnezeu au dat poruncă, precum scrie la a două lege în 17 capete, că de va îndrăzni cinevà cu semeţie să necinstească pre preot şi să nu asculte porunca lui, omul acela să să dea morţii. Acum dară la câtă osândă socotiţi că sunt vrednici cei ce îndrăznesc cu atâta semeţie de fac necinste preoţilor a sfintei bisericii noastre, cari covârşesc şi în dar, şi în vrednicie, şi putere pre preoţii legii vechi? Pentru marele Antonie, scrie în vieaţa lui dumnezeescul Atanasie, cum că măcar că erà atâta de mare şi vestit întru bunătăţi, că să cutremurà de el dracu şi fiarele pustiului i să supuneà, iar când vrea întâmpinà vreun preot, îşi plecà genuchiele înaintea lui şi nu să sculà dela pământ până nu-i sărutà întâi mâna şi să ia dela el blagoslovenie. Şi acum nu Antonie, nu sfinţi, ci oameni netrebnici şi păcătoşi, nu numai să primească să sărute mâna de preot, ci se pornesc asupra lor cu atâta semeţie a limbilor cele slobode, de-i do-

[1]) clar.

jenesc, de-i înfruntează şi-i necinstesc; şi este aceasta credinţă dumnezeească sau faptă creştinească? Mi să pare însă să auz pre mulţi de-mi dau răspuns; cum că preoţii noştri nu sunt ca preoţii acei vremi; aceia, zic, erà cu fapte bune, aceştia sunt înrăutăţiţi; aceia erà cucernici şi aceştia leneşi: aceia erà postnici, aceştia sunt beţivi, aceia erà fără răutate şi aceştia vicleni; aceia erà toţi duh şi aceştia toţi trup; şi pentru aceja cu dreptate să şi necinstesc. (Trebuie dară să nu avem preoţie nicidecum, ci să fim ca dobitoacele cele necuvântătoare?) Însă eu voiu zice cum că cu adevărat bună pricină este aceasta, şi aşà să fie; numai întâi voiu zice şi eu cu Sfânta Scriptură fieştecăruia: cine te-au pus pre tine boieriu şi judecătoriu preste noi? (*Ieşirea* cap. 2, stih 14), şi iarăşi împreună cu mine, zice sfântul Pavel, «tu cine eşti cela ce judeci pre sluga streină», şi la al 2 cap către Evrei zice: «şi gândeşti, oame[1]), cela ce judeci pre ceiace ca acestea fac, şi făcând acestea, că tu vei scăpà de judecata lui Dumnezeu?» Cine au dat volnicia aceasta mirenilor să înfrunteze pre preoţi, să ia seama petrecania lor, să viclenească la faptele lor? Nu erà împărat şi împarat creştin marele Constantin? Iar când i-au spus pentru un preot cum că petrece vieaţă rea şi prea curvească, n'au vrut să-i cerce, nici să-i iscodească vieaţa şi fapta lui, ci ca un iubitoriu de Hristos ce erà, au zis: de aş vedeà cu ochii mei pre preot să facă păcatul, l-aş acoperì ci cabaniţa[2]) mea. Şi iarăşi la soborul cel dintâi dela Nichea aducând oarecari o scrisoare împotriva unor preoţi şi episcopi, n'au vrut fericitul nici cum să o citească, ci îndată au rupt-o şi au băgat-o însuşi în foc de au ars şi au zis şi aceste cuvinte vrednice de pomenire «să nu dea Dumnezeu să judec eu vreodată pre preoţii lui Dumnezeu». Deci acuma aceea ce n'au făcut un împărat atâta de mare şi atâta de sfânt, cum întrăzneşte să o facă un om prost, un păcătos, nenorocit şi nevrednic? A doua, răspunz: aceste greşale ce ziceţi că au

[1]) omule.
[2]) mantia.

preoţii, oare din copilărie le-au avut? au le-au câştigat după ce au preoţia? De le-au avut din copilărie, vina nu este a lor, ci este a mirenilor, că n'au vrut să-i crească cu frica lui Dumnezeu, cu învăţături folositoare şi cu pilda lor cea bună; iar de le-au câştigat pre urmă, iar dela mireni le-au luat şi dela dânşii au învăţat răutatea, ca ei n'au născut preoţi, ci mireni; şi pentruce nu clevetiţi înşivă pre voi şi să înfruntaţi, că aţi dat pricină rea, ci necinstiţi pre preoţi, cari, de s'au făcut ucenici răi, s'au făcut pentru căci au avut pre voi dascăli răi?

Insă eu mă voiu unì cu gândul vostru şi acestea ce ziceţi pentru preoţi, zic şi eu că este aşà, însă să ascultaţi o pildă: Evdoxia, împărăteasa lui Arcadie, au fost înţeles cum că norodul dela Gaza nu petrece creştineşte, de vreme ce cei mai mulţi să închină idolilor, şi ziceà împăratului şi-l îndemnà să facă în tot chipul sa-i supue sub creştinătate, pentruca să nu să necinstească împărăţia şi numele lui Hristos şi al credinţei; iar împăratul Arcadie i-au răspuns: o ştiu eu aceasta de mult cum că acest norod pleacă mai mult la închinăciunea idolilor, dară ce voiu să fac? Să cuvine să mă fac cum ca nu-mi este în ştire şi să-i las să trăească cum vor vrea, pentru căci are mare câştig împărăţia noastră din dările lor. Acum dar dintr'acest răspuns iau şi eu pricină, ca să astup gurile mirenilor acelor cari cu atâta îndrazneală iscodesc cu tot dinadinsul faptele preoţilor. Ce ziceţi voi râvnitorii cum ca preoţii sunt rai şi păcătuesc? Adevărat, eu înca zic că păcătuesc; numai aceştia ce voi îi socotiţi păcătoşi, aceştia sunt cei ce vă dau blagoslovenie, aceştia sunt cei ce vă sfinţesc de a doua oară în baia sfântului botez, aceştia vă pecetluesc cu darul Duhului Sfânt, aceştia sparg zapisul păcatelor voastre, aceştia vă împrietenesc cu Dumnezeu, aceştia vă fac părtaşi cu trupul şi cu sângele Domnului, aceştia sunt ce vă folosesc, cu rugăciunile lor la boalele voastre, la nevoile voastre, în vieaţă, la moarte şi după moarte. Şi nu căutaţi la atâta câştig şi bunătăţi ce vă fac, la atâtea daruri, la atâtea faceri de bine ce vă împart, numai vă uitaţi cu atâta pismă şi cu atâta

mânie la greşalele ce au ca nişte oameni, ce poartă trup şi vieţuesc în lume. Dar pe cine vatămă preotul, de greşeşte, au de face cevà neplăcut? Şi de nu vatămă pre nimeni, ci mai vârtos face folos norodului lui Dumnezeu şi besericii, pentruce vă îndemnaţi pentru un rău, carele nu vă face pagubă, să obidiţi şi să necinstiţi un bine ce vă dă atâta folos? Dară ce voiu să zic, răutatea cea multă a lumii orbeşte ochii a fieştecăruia şi nu lasă să să uite la păcatul cel mare ce face, când necinsteşte pre unul dintru aceşti mici. Insă zice chiar marele Zlataust, la al şaptesprezecelea cap vorba ce face la Evanghelia lui Matei: «cei ce ţin locul lui Hristos sunt preoţii, şi cel ce cinsteşte pre preotul lui Hristos pre Hristos cinsteşte, iar cel ce sudue pre preot, pre însuşi Domnul nostru sudue şi necinsteşte, că Hristos pre preoţi au lăsat în locul lui ispravnicĭ în beserica sa». Şi de vreme ce un boiariu nu poate suferì să-ĭ necinstească cinevà pre ispravnicul său, carele-l va lăsà la niscai case ale lui, dar Hristos cum va puteà suferì? Şi la cea de apoi ce dar socotiţi că vor luà unii ca aceia şi în această vieaţă şi în cealaltă? N'aţi citit vreodată în Sfânta Scriptură ce s'au întâmplat lui Noe, când au băut şi s'au îmbătat? S'au desbracat de tot în casa sa şi dormià, şi au văzut fiiu-său Ham goliciunea lui şi în loc de a-l acoperi ca pre un tată, au ieşit afară şi l-au grăit de rău cătră fraţii lui; iar aceia, ca nişte înţelepţi şi cucernici, au mers de au acoperit goliciunea tatălui lor, făr de a-şi întoarce feţile lor să-l vază. Şi dintru aceasta ce au urmat? «Şi să trezì (zice Scriptura) Noe din vin, şi cunoscù câte-i făcù lui feciorul lui cel mai tânăr şi zise: blestemat Ham feciorul, slugă va fi fraţilor lui; şi de vreme ce mi-au făcut aceasta Ham şi m'au grăit de rău în lume, să fie blestemat şi el şi copiii lui şi averile lui; stăpânire să nu ia în vieaţa lui, ci să să facă slugă supusă fraţilor». Atâta au zis bătrânul Noe, şi până astăzi şi în veci va fi pururea blestemat neamul lui Ham. Şi aceasta socotiţi, feţii mei iubiţi, că să va întâmplà şi la cei ce obidesc pre unul dintre aceşti mici. Iar iubitorii de Dumnezeu şi creştinii să să păzească de clevetirea cea preoţească, pentru

ca să câştige blagoslovenia lui Sim şi a lui Iafet, care rugăm să vă o dăruească milostivul Dumnezeu şi în această lume şi în cea viitoare, amin. «Că cela ce să teme de Dumnezeu, zice Ioan cel cu rostul [1]) de aur, nu iscodeşte, ci crede, îmblânzeşte, jertvueşte, cinsteşte, măreşte, cântă şi laudă».

Insă precum nu lipsesc împăratului ostaşi credincioşi, aşà nu lipsesc nici lui Dumnezeu fii cucernici, cari să tem de el şi-l cinstesc, dintre cari fii cucernici şi credincioşi cel mai ales eşti Măria-ta, prea Inălţate Doamne [2]), carele mai mult decât toţi te temi de Dumnezeu şi te închini lui şi-l asculţi, mai mult decât fieştecarele, îl cinsteşti şi-l lauzi. Pentru Măria-ta putem zice aceea ce zice Dumnezeu pentru David: «înălţat-am pre cel ales din norodul meu, aflat-am pre David sluga mea, cu unt sfânt l-am uns pre el». Măria-ta eşti cel ales din zeci de mii, după cum zice Scriptura, carele cu faptele tale cele bune cinsteşti pre Dumnezeu, cu facerile de bine îl îmblânzeşti şi cu multa-ţi credinţă îl măreşti şi lauzi numele lui cel sfânt. Drept aceea, precum pentru David s'au făgăduit să-l înalţe mai vârtos decât împăraţii pământului, să-i păzească în vecii vecilor seminţia lui şi scaunul lui ca zilele ceriului, aşà mâna lui cea prea puternică a fi pururea spre paza Domniei tale, va tăià dela faţa ta pre vrăjmaşii tăi, va înfrânge pe cei ce te urăsc, şi va păzì în veci seminţia ta şi scaunul tău. «Că voia celora ce să tem de el va face zice David, şi rugăciunea lor va auzì şi va mântuì pre dânşii»

Acestui dar să va învrednicì şi fieştecarele din voi, feţii mei, de veţi ascultà cu cucerie şi cu dragoste glasul Părintelui celui făr de ani şi veţi face învăţăturile înfrumuseţatului Hristos fiiului său, a căruia darul şi mila cea bogată rugam pururea să fie spre mântuirea sufletelor voastre, amin.

[1]) gura.
[2]) C. Brâncoveanu.

XXIV.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ ÎN 26 ALE LUI OCTOMVRIE, ASUPRA CUTREMURULUI ŞI A MARELUI MUCENIC DIMITRIE, IZVORÎTORIUL DE MIR

«Şi iată cutremur mare să făcù în mare, cât să acoperià corabia de valuri».

Precum un tată din ceşti pământeşti, fiind din sine bun şi drept, are firească dragoste a iubì pre toţi feciorii lui tot dintr'o potrivă şi a-i cinstì întocma şi a le împărţì averea şi bunătăţile lui tot într'un chip, nedând unuia mai mult şi altuia mai puţin, sau să iubească pre cel dintâiu mai vârtos decât pre cel de pre urmă, fără când numai însă feciorul să va face mai ascultătoriu sau mai neascultătoriu poruncilor tătâne-său, şi cu acest mijloc poate a fi el pricina a înmulţì dragostea tătâne-său asupra lui sau a o împuţinà; precum pentru ascultarea aceasta şi neascultarea ni-o însemnează în pilda Matei evanghelistul zicând: cum că un om aveà doi feciori şi unuia îi ziceà să facă voia lui, şi să făgăduià, iară nu o făceà; şi celuialalt îi ziceà, şi el nu să făgăduià şi făceà; aşà este de bun şi de drept tatăl tuturor Dumnezeu, cât toate zidirile, ca nişte faceri ale lui, le-au născut, şi bunătatea o face întocma la toate după vrednicia a fieştecaruia. Drept aceea va să cinstească pre îngeri ca pre nişte zidiri

mai aproape şi fără de trupuri, ce strălucesc cu nemurirea; va să cinstească pre oameni ca pre nişte chipuri ale sale; va să cinstească şi cele neînsufleţite, adică ceriul şi pământul şi toate câte sunt pre dânsul. Şi este cinstea cea mai aleasă la acestea toate îndoită: cinstea cea dintâi au fost la venirea cea dintâi pre pământ a lui Hristos, iar a doua cinste va să fie la înfricoşata a doua venire a lui.

Deci cu venirea lui cea dintâi au slăvit pre îngeri, căci au învrednicit pre Gavriil a fi slugă, întâi la taina purtării de grije, iar celelalte mulţimi de îngeri la naşterea lui cea sfântă din prea curata Fecioara, lăudând pre Dumnezeu şi zicând: «Slavă Dumnezeului celui din nălţime şi pre pamânt pace». Pre oameni încă i-au cinstit cu dragoste, precum zice prea înţeleptul Pavel la 5 capete către Romani: «că vrăjmaşi fiind, ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiiului lui, cu mult mai vârtos, fiind împăcaţi, ne vom mântui întru vieaţa lui». Aşijderea şi celelalte toate le-au cinstit Dumnezeu, ca toate să le aduca supt un cap în Domnul nostru Iisus, precum zice iarăşi Pavel la capul cel dintâi către Efeseni: adică arătându-ne noua taina voiei lui după bună plăcerea sa, care au pus mai înainte întru dânsul spre isprăvnicia plinirii vremurilor, ca toate să le adune supt un cap întru Hristos, cele din ceriu şi cele de pre pamânt întru dânsul. Şi iarăşi una câte una le-au cinstit cu oarecare podoabă ce le-au dat: văzduhul l-au cinstit cu pogorîrea îngerilor şi a Duhului Sfânt, că au trecut printr'însul; apele cele dulci le-au cinstit cu sfântul botez pamântul l-au cinstit cu cutremurul, cu deschiderea mormintelor şi cu învierea morţilor.

CUTREMURUL ŞI MÂNTUITORUL.

Urma drept aceea să cinstească şi marea cea sărată şi au cinstit-o cu turburarea cutremurului: «şi iată cutremur mare să făcù în mare». Pentru cutremur spun filozofii Elinilor, cum să să fie făcând din amestecarea stihiilor [1]), zicând unii într'un chip, alţii într'alt chip, fieştecare după puterea sa, scoţând însă dela

1 elementelor.

mijloc pre Dumnezeu, carele este pricina cea dintâi. Ci noi acum de această dată vom lăsà într'o parte cele ce ce au zis Anaxagora, Aristotel, Dimocrit şi Anaxament, şi vom crede mai vârtos pre dumnezeescul filozof, pre David, carele zice (psalm 103): «cela ce caută pre pământ şi-l face de să cutremură, şi întorcându-şi faţa să vor turburà». Drept aceea, socotind şi noi a fi pricina cea dintâi a cutremurului Dumnezeu, avem să zicem la această vorbă trei lucruri: Intâi, pentru ce să să facă cutremur în mare? A doua, pentru ce să doarmă Hristos în corabie? A treia, pentru ce să lase pre ucenici să să turbure?

DE CE S'A FĂCUT CUTREMUR PE MARE?

Şi zicem la cea dintâi; Marele Dumnezeu în Sfânta Scriptura îndoit să zice a fi în lucrare spre chivernisirea neamului omenesc, certând şi miluind: certând însemnează la Isaia în 9 capete, unde spune pentru urgia lui Dumnezeu cea multă asupra lui Israil, zicând: «şi au luat Domnul dela Israil capul şi coada, mare şi mic într'o zi şi miluind»; iar la Isaia marturiseşte mila lui Dumnezeu însuşi Israil, zicând: «bine te voiu cuvântà Doamne, căci te-ai urgisit asupra mea şi ai întors mânia ta, şi m'ai miluit pre mine». Pentru urgia lui Dumnezeu zice şi prorocul David (psalm 97): tinerii lor i-au mâncat focul şi fetele lor nejelite erà, preoţii lor de sabie au căzut şi văduvele lor nu s'au tânguit»; iar pentru mila lui Dumnezeu zice la psalm 68: «ascultă-mă, Doamne, că e buna mila ta şi după mulţimea îndurărilor tale caută asupra mea». Şi de vreme ce am zis că Dumnezeu este îndoit în lucrare spre chivernisirea oamenilor, amândouă cu înţelepciune le lucrează, iar însăşi zic şi aceasta cum că de demult Dumnezeu mai mult să arătà cercetătoriu şi certà lumea cu armele stihiilor, adică cu focul, cu văzduhul, cu apa şi cu pământul acesta, carele este maica tuturor oamenilor. Cu apa au certat pre vremea lui Noe, când au făcut potopul şi au înecat tot trupul dela om până la dobitoc, precum zice Moisi la al 7 cap,: cu focul au certat pre Sadomiteani în zilele lui Avraam, arzându-le cetăţile lor, precum zice la cartea *Facerii*

la 19 capete; cu pământul au certat pre vremea lui Moisi pre Core, şi pre Dahtan, şi pre Aviron, pre cari crăpând pământul i-au înghiţit şi pre toţi câţi erà cu dânşii, precum zice la Cartea Numerilor (16); cu văzduhul au certat pre Faraon cel vârtos la cerbice, că prin sila vântului dela Austru l-au înecat în Marea Roşie cu toată călărimea lui, precum zice la 14 capete la *Ieşire*. Drept aceea de demult erà Dumnezeu mai mult dumnezeul răsplătirilor, iar acum este al milii şi al îndurării. Şi pentru aceea lucrează cu aceleaşi stihii, ca să arate mila lui cea bogată: apa, prin botez, pentruca să înece păcatele; focul prin limbile cele de foc, la pogorîrea Duhului Sfânt asupra capetelor sfinţilor apostoli; pământul, prin sfânta naşterea lui din Fecioară în peşteră, şi prin umbletul şi prin moartea cea după cruce şi prin îngropăciune şi prin învierea din morţi; văzduhul, prin înălţarea la ceriu. Acestea îndoite lucrări, vrând să le arate astăzi, face cutremurul cel mare ce povesteşte Matei evanghelistul zicând: «şi iată cutremur mare să făcù în mare». Cu cutremurul să dea puţinică certare, ca cum ar fi arătat însuşi că au fos şi de demult carele certà prin stihii, şi cu cercetarea să arate mila lui; că zice: «atuncea certă vânturiie şi marea şi să făcù linişte mare». In mare face cutremurul, pentruca să cunoască toţi cum că a lui este marea şi el a făcut-o pre dânsa, şi uscatul mâinile lui l-au zidit (psalm. 94); şi însăşi să nu gândească lumea cum că numai pre pământ să ocoleşte puterea lui Hristos Dumnezeul nostru, ci în toată zidirea neocolit lucrează puterea lui, ca a unui stăpân. «Tu stapâneşti puterea mării, şi turburarea valurilor ei tu o îmblânzeşti» (psalm. 88).

DE CE A DORMIT MÂNTUITORUL ÎN CORABIE?

A doua, pentruce să doarmă în corabie. Zice Matei, cum că Hristos doarme, iar Marcu zice: «şi el erà la cârmă dormind pre căpătâiu». Şi oare pentruce dormind să să faca cutremurul? 3 lucruri socotesc că urmà să să facă: de-ar fi fost deşteptat: întâi urmà să nu să facă cutremurul; a doua, de ar fi fost deşteptat, urmà că, de ar fi

început puţin oarece cutremur, îndată l-ar fi încetat, că de nu l-ar fi încetat, îndată ar fi zis cei de faţă, cum că nu poate; a treia, că de ar fi fost deşteptat, nu l-ar fi rugat ucenicii şi să-i zică: Doamne, mântueşte-ne, că pierim! Iar încaşi să mai zic şi alta, că doar s'ar mai cuveni: Domnul nostru Hristos, ca un Dumnezeu adevărat, este mai nainte cunoscătoriu şi cunoaşte împuţinarea credinţei ce aveà apostolii, şi pentru aceasta au dormit şi s'au depărtat să să facă cutremurul, pentruca să arate împuţinarea credinţei lor ca să-i certe puţinel şi să-înfrunteze; căci de ar fi crezut deplin, să cuvenià să nu zică cuvintele ce au zis, nici să să teamă, ci să socotească cum că Domnul nostru şi când doarme mântueşte, după cea desăvârşit puterea dumnezeirii lui: şi să cuvenià să zică, de vreme ce Domnul este cu noi, ce rău poate să ni să întâmple? Că zice fericitul Pavel la 10 capete cătră Romani: «că tot oricarele va chemà numele Domnului, să va mântui». Necum să-l aibă înaintea ochilor pre Hristos, ci numai având credinţă curată şi chemând prea cinstit numele lui, să mântueşte de nevoi; dară ei că-l aveà şi cu lucru şi cu numele? Deci pentru aceea Domnul nostru au înfruntat necredinţa lor, şi drept aceea le-au arătat de faţă boala lor cea sufletească, adică puţinica lor credinţă, cu aceà puţină înfruntare, zicându-le: «ce sunteţi fricoşi, puţin credincioşilor?» Apoi sculându-se au certat vântul şi marea. Socotiţi, iubiţii mei, de vedeţi purtare de grijă vindecătoare a doftorului celui ceresc; doftorul cel desăvârşit întâi curăţeşte ranele de carnea cea putredă, apoi pune ierburile cele vindecătoare. Nu voiu lenevì a zice cum că de n'ar fi tămăduit necredinţa, n'ar fi încetat cutremurul şi să să facă linişte; şi această taină ascunsă şi acoperită o socotesc şi după alte minuni ce au făcut Domnul nostru Hristos, ca şi slăbănogului ce i-au zis întâi: «cutează fiiule, iartă-ţi păcatele» (*Matei*, 9); au scos şi dela el întâi putrezimea păcatelor, apoi, îi zice: «scoală, ia-ţi patul tău şi mergi în casa ta». Să nu vă pară lucrul de minune, căci am zis pentru apostoli cum că au avut puţină credinţă, căci aceà frică ce aveà ei le dovedeşte credinţa, precum şi când

au intrat în corabie către Vitsaida, unde s'au şi temut noaptea, că-l vedeà pre Hristos ca pre o nălucă, şi s'au spăimântat; şi pentruce, zice Marcu evanghelistul, că nu înţeleseră din pâine, căci eră inima lor împietrită; şi aici erà iarăşi frica şi cuvintele ce ziceà către Hristos arătă necredinţa lor: «deşteaptă-te, zice, că ne înecăm»; iar Hristos le zise: «ce sunteţi fricoşi, puţin credincioşilor? Oare ce socotiţi, iubiţii mei, puteţi dar zice cum că aceste cuvinte sfinte să fi fost goale, numai dojenicioase? Ba, ci numai cuvintele acestea asemănà ierburilor celor amare ce dau doftorii cei aleşi, carele la gust sunt amare şi oţeroase, iar apoi au lucrare puternică, a trage veninul şi flegmele şi să cureţe trupul de toate răutăţile şi să mijlocească sănătatea; aşà erà cuvintele blagoslovitului Iisus, cuvinte de sănătate şi de vieaţă, măcar ca erà şi puţin amare, precum zice fericitul Petru: «Doamne, cătră cine vom merge, cuvintele vieţii de veac ai» (*Ioan,* 6). Aceste cuvinte sunt încredinţate, cum că au ridicat necredinţa dela ucenici; şi cum au auzit necredinţa, au certat vânturile şi marea şi să făcù linişte mare. Stau puţin de mă mir de aceasta, oare pentruce să certe Hristos stihiile cele neînsufleţite şi nesimţitoare, marea şi vântul? Nu socotesc să fie certat Hristos stihiile, ci pre dracii aceia cari din depărtarea lui Dumnezeu lucrează unele ca acestea spre ispita noastră. Şi după ce mă încredinţez, cum să fie aşà? După cuvintele evanghelistului Marcu, ca au zis vântului «taci»; cuvânt carele erà obicinuit Hristos să-l zică la draci, precum au zis în Capernaum la omul cel ce aveà duh necurat şi la omul ce au adus pre fiiu-său şi aveà duh mut şi surd, precum spune Matei cap. 8, că tot cu acel cuvânt au certat vânturile şi marea.

DE CE A LĂSAT PE UCENICI SĂ SE TURBURE?

A treia întrebăciune, pentruce să lase pre ucenici să să turbure? Din început Iisus Hristos, Dumnezeul nostru, carele s'au făcut om, pre sfinţii lui ucenici şi cu cuvinte şi cu fapte îi învăţà să petreacă în strâmtorime, în scârbe şi în ispite, pentruca să le arate cum că aceasta este calea cea

adevărată, că întâi el din începutul vieţii au pătimit goane şi ispite până la moarte. Drept aceea le ziceà şi lor: ca vor da pre voi în scârbe şi vă vor ucide pre voi, şi veţi fi urîţi de toate limbile pentru numele meu (*Matei*, 24). Să să turbure i-au lăsat şi să fie în nevoi, pentruca să facă minune mare şi cu minunea să-i mântuească din puţina necredinţă; aşà adevărat, pentru căci pricina minunii este mare şi numai lui Dumnezeu să cuvine că n'au făcut minunea numai cu toiagul, ca robul lui Dumnezeu Moisi în marea Roşie; sau cu cojocul, ca Elisei cu chemarea lui Ilie, de au trecut Iordanul; sau cu chivotul, ca Iisus fiul lui Navi, de au stătut apele lui Iordan deoparte şi de altă parte; ci numai cu poruncă şi cu certare, ca un stăpân slugii lui, zise mării şi vânturilor: «taci», şi îndată au încetat. Şi atâta i-au plecat pre ucenici minunea aceasta, cât să temură, zice Marco, mare frică şi ziceà între dânşii: «oare cine este acesta, că şi vântul şi marea ascultă pre dânsul?»

SF. DIMITRIE

Iar stau de mă minunez, cum puteà fi aceasta, de s'au întâmplat astăzi să prăzmuim 2 cutremuri deodată, unul ce s'au făcut în mare, din depărtarea lui Dumnezeu, de draci, pentruca să să îndepărteze puţina credinţă a ucenicilor; al doilea cutremur ce s'au făcut pre pământ, din sălbătăcia şi cruzimea inimilor lui Diocliţian şi Maximian, perechea dracului, pentruca să să adevereze credinţa cea multă a sfântului marelui mucenic Dimitrie, a căruia prăzmuim cinstita pomenire; că atâta cutremur au făcut şi atâtea valuri sălbatice au pornit asupra blagoslovitei corăbii lui Dimitrie, cât silià să intre întru cele mai din lăuntru ale fericitului său suflet să-l cufunde, neştiind turbaţii aceia de oameni, ca nişte hiare sălbatice, cum că Dimitrie nu erà corabie deşartă, ci aveà catarg şi corăbier vrednic şi vetrele iscusite şi cârmaciu foarte învăţat: catargul erà cinstita cruce, întru care să laudă că este pururea tare şi nou şi poate să rabde vânturile Duhului Sfânt întru inima lui, căci îi da atâta îndrăzneală fericitul Pavel, după cum scrie la 6 capete către

Galateni; «mie să nu-mi fie a mă lăudà, fără numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos». Iar mai vârtos cuvântul Domnului Iisus, ce zice în Sfânta Evanghelie; «şi cine nu va luà crucea sa şi să vie după mine, nu este mie destoinic». Iar corăbierul este ştiut de toţi, cum că altul nu erà fără numai însuşi Hristos foarte învăţat întru călătoria cetăţii cei cereşti, căci de acolo este, şi moşia lui este ceriul, precum zice Ioan în 18 capete: «împărăţia mea nu este din lumea aceasta», şi la al 6 cap.: «eu sunt pâinea cea vie, care s'au pogorît din ceriu». Acesta însuşi erà întru adâncul sufletului lui Dimitrie lăcuitoriu, şi când îl vedeà puţin că să înfricoşă, îi ziceà: «Dimitrie, tu eşti oaia mea, şi foarte bine te cunosc că urmezi după mine, nu te teme, că nu te va răpi nimeni din mâna mea, şi-ţi voiu da ţie vieaţă vecinică; şi acolo unde vor să pătrunză trupul tău cu suliţele eu sunt, loviturile tale le voiu priimì eu, şi nu te voiu lăsà să aibi dureri; aleargă curând, că ai vreme bună, eu am umplut vetrele credinţei tale cei curate cu duhul meu cel sfânt; Dimitrie, fă-te părtaş morţii mele, că te voiu face părtaş şi împărăţiei mele; cu duhul lui Dumnezeu petreci în patimi; pentru aceasta Fiiul lui Dumnezeu eşti; nu voiu lăsà să aibi duhul robiei spre frică, ci-ţi voiu da duhul moştenirii fieşti, carele să mărturisească cum că eşti Fiiul lui Dumnezeu, şi ca un fiu al lui Dumnezeu vei fi şi moştean lui, şi moştean împreună cu mine iubitului tău Hristos. Fiiul meu Dimitrie, vezi crucea în inima ta am înfipt-o; pre crucea aceasta dorm somnul patimii, al morţii, care au mijlocit vieaţa a toatei lumi, ce m'au aşteptat mila prea puternicului Dumnezeu cu învierea; pentru multa dragoste ce am către tine şi către toată lumea, furtunile acestea şi cumplitele valuri voiu încetà şi pre tine te voiu răpi din mijlocul lor: ci vino după mine, că am întors cârma din partea cea slobodă a deşertăciunii spre frumuseţele cele nemuritoare ale împărăţiei mele. Vino prin moartea lui în vieaţa cea vecinică, să mă vezi şi să te veseleşti».

Drept aceea şi noi smeriţii robii tăi, mare mucenice Dimitrie, te rugăm; de vreme ce într'atâta cinste te-au învrednicit Dumnezeu, ca să te facă fiiul lui, şi sfânta lui dreaptă să te ia şi să te suie întru împărăţia lui, ca să te răsfeţi cu fericiţii îngeri, cuvântul tău şi rugăciunea ta poate mult. Drept aceea adă-ţi aminte şi de noi, cari ne turburăm în furtuna cea mare a vrăjmaşilor şi în valurile deşertăciunilor celor lumeşti, şi de doarme Dumnezeu, adică de să face ca cela ce doarme şi nu va vrea să ne asculte, tu ai multă îndrăzneală, ci-l deşteaptă şi te roagă lui Dumnezeu pentru noi cei urîţi, pentru neascultarea şi nesupunerea poruncilor lui; tu cel desăvârşit prietin al lui Dumnezeu, pentru noi vrăjmaşii, pentru păcate, să înceteze furtuna şi să alineze valurile, că este dator să facă voia ta, şi fă această osteneală, ca să ne aduni în corabia ta cea blagoslovită, când va răspunde prea milostivul Stăpân, să stăm de faţă, în ziua cea dulce a răsplătirii, ca dimpreună să binecuvântăm prea lăudat numele Tatălui şi al Fiiului şi Duhului Sfânt în veci, amin.

XXV.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ ÎN DUMINECA FLORIILOR

«Bine e cuvântat cel ce vine în numele Domnului. Osanna întru cei de sus».

HRISTOS ASEMĂNAT CU ÎMPĂRAŢII.

Astăzi ne povesteşte Matei evanghelistul istoria zilei acestui sfânt praznic, întru care au intrat Domnul nostru Iisus Hristos în Ierusalim, într'acestaş chip zicând: «Venì Iisus din Vithania la muntele Maslinilor şi au trimis doi din ucenicii lui, zicându-le lor: mergeţi în satul carele este înaintea voastră şi numai decât veţi găsì o asină legată şi mânzul cu ea, deslegându-o o aduceţi; şi de va zice vouă cinevà cevà, veţi zice că acestea Domnului trebuesc, şi numai decât le va trimite pre ele. Şi acestea toate au fost ca să să plinească ce s'au grăit prin prorocul ce zice: «spuneţi fetei Sionului: iată Impăratul tău vine la tine, blând şi şezând pre asină şi pre mânz fiiul cei[1]) de supt jug». Ci noi acum de această dată vom lăsà cuvintele evanghelistului într'o parte şi vom zice numai pentru cuvintele prorocului, carele zice: «iată Impăratul tău vine blând»; şi nu numai singur acest proroc, ci toată ceata prorocească cu un glas mărturisesc pre Domnul Hristos a fi

[1]) celei.

împărat; şi pentru această pricină îi zise Mesia (adică împărat miruit). Iar poate să zică cinevà pentru Hristos cum câtă vreme au fost pre pământ, ce lucru de mărire împărătească au arătat sau ce pohfală au făcut? unde-i sunt curţile? unde-i este scaunul? unde-i sunt gloatele şi slugile cele împărăteşti? unde-i este stema şi podoabele şi celelalte lucruri ce să cuvin împăraţilor? Adevărat nici unele de acestea n'au avut, căci împărăţia lui Hristos este vecinică şi nemutată, este nebiruită şi făr de moarte, este cerească şi sufletească, iar nu pământească şi trupească, precum însuşi au zis înaintea lui Pilat: «împărăţia mea nu este din lumea aceasta». Drept aceea, dascălul şi împăratul ceresc toată lucrarea Evangheliei au numit-o a fi împărăţia ceriurilor, adică acele ce sunt scrise în Sfânta Evanghelie sunt cereşti şi dumnezeeşti, că ne îndreptează pre noi pre calea cea dreaptă, ce merge la împărăţia ceriului; şi cu duh ceresc ne întăreşte, învăţându-ne să petrecem vieaţă cerească, pentruca să câştigăm şi lăcaşurile ei şi să ne facem desăvârşit dumnezeeşti şi cereşti. Şi de vreme dar ce este aşà, cu cuviinţă au numit Domnul Hristos Evanghelia cu numele împărăţiei ceriului, pentrucă nimic nu este într'însa alta, fără numai lucru ceresc şi dumnezeesc. Drept aceea pre împăratul acesta, ca cu degetul ni-l arată astăzi Zaharia prorocul zicând: «iată împăratul tău vine la tine blând»; pre care împărat văzându-l Fariseii, de zavistie răpştià asupra lui, iar pruncii cei mici, fiind porniţi de Duhul Sfânt, cu glasuri de veselie îl măriă zicând: «bine e cuvântat cel ce vine în numele Domnului, osanna intru cei de sus»; care cuvinte să înţeleg, mântueşte-ne drept aceea pre noi cela ce ai venit din înălţime.

DUŞMANII PE CARI I-A BIRUIT MÂNTUITORUL. Multe şi alese lucruri trebuesc a le săvârşi împăraţii cei buni şi vrednici, iar mai vârtos au datorie să păzească pre norodul său de armele şi de stricăciunile vrăjmaşilor; care lucru şi datorie, Domnul Hristos foarte din destul l-au săvârşit, căci noi fiind ocoliţi de 5 vrăjmaşi nebiruiţi, cari stau deapururea împotrivă şi ne aduce la mare şi nevindecată

stricăciune cu prea puternicia dumnezeirii i-au biruit şi i-au omorît; cari vrăjmaşi sunt aceştia: păcatul, moartea, iadul, diavolul şi trupul.

Păcatul, prin vărsarea prea scumpului său sânge, l-au stâns, şi nu poate nimic să ne strice, de ne va fi stăpânind vreo răutate. Moartea, care s'au născut din păcat, precum zice fericitul Pavel: «printr'un om au intrat păcatul în lume, şi prin păcat moartea, ca un vrăjmaş nemilostiv ce este asupra noastră», cu moartea lui au omorît-o. Iadul, carele este plata cea desăvârşit a păcatului, prin pogorîrea lui într'însul l-au deşertat şi l-au sfărâmat. Pre diavolul, ca pre un începătoriu tuturor păcatelor şi muncitor sufletelor noastre, l-au legat şi l-au înbeznat în prăpăstiile cele mai adânci ale iadului. Trupul, prin patimile sale şi prin răstignirea cea de pre cruce, de patimi l-au domolit şi l-au curăţit. Şi cum că ne-au mântuit Domnul Hristos de aceşti 5 vrăjmaşi nemilostivi, ce am zís, putem să ne încredinţăm şi din mărturiile Sfintei Scripturi: că întâi pentru păcat, Mihea prorocul zice: «lepăda-va toate strâmbătăţile noastre şi va aruncà toate păcatele noastre întru adâncul mării». Aceştia sunt Eghiptenii cei sufleteşti, cari gonind pre fiii lui Israil, fură înecaţi şi omorîţi în marea Roşie, (adică întru sângele lui Hristos). Pentru moarte, zice apostolul Pavel la cartea cea dintâi către Corinteni în 15 capete: «în vremea cea nouă (adică în vremea învierii cei de obşte a trupurilor), vrăjmaşa moarte să va stricà şi dintr'aceà zi înainte nu va mai aveà loc întru oameni». Pentru iad, tot acestaş apostol luminat arată grăind: «nimica păgubitor nu este acelora cari sunt întru Hristos, cari nu după trup, ci după suflet umblă».

Pentru diavolul, însuşi Domnul zice la Ioan în 12 capete: «acum este judecata lumii, mai marele lumii aceştia să va lepădà afară». Pentru patima trupului, puterea crucii minunat ne păzeşte, pre care omul nostru cel vechiu s'au răstignit, după cum zice la Râmleni[1]) în 6 capete: «ca să să strice trupul, adică

[1]) Scrisoarea către Romani.

tăria şi puterea păcatului, ca de acum să numai slujim păcatului», că prin moartea lui tuturor credincioşilor li s'au dat bunătate, cu care prin duhul lui întărindu-să omul cel din lăuntru, pre omul cel din afară şi vechiu să-l răstignească împreună cu greşalele şi pohtele sale, şi să îmbrace pre omul cel nou, carele este întru sfinţia şi dreptatea adevărului. Iar de vei pohti a cunoaşte firea şi năravurile acestui împărat, evanghelistul, tâlcuind cuvintele prorocului, le-au scris zicând: «vine ţie blând». Oamenii pohtesc pre împăraţi a-i vedeà înălţaţi întru trufie, şi să poruncească cu putere şi cu groază mare, iar precum grăeşte Solomon: «mila şi adevărul este paza împăratului şi cu dragoste să întăreşte scaunul lui». Aceasta este dar lauda cea mare a împăratului nostru, bine au grăit de dânsul. Zaharia zicând: «vine ţie blând»; blând, zic, iar nu groaznic şi înfricoşat, că n'au venit să ridice oşti, sau să arunce dări preste noroade, sau să-i îngreuieze cu lucruri mari şi grele, nici ca să ià bunătăţi pământeşti cela ce dărueşte podoabe cereşti, ci au venit ţie blând, adică spre ocări, spre necazuri, spre batjocuri, spre scuipări, şi spre bătăi a răbdà, cu trupul său, (după cum zice Isaía): «l-au dat celor ce-l băteà, şi obrazul său scuipătorilor»; şi încă atâta au fost blândeţile împăratului acestuia, şi atâtea bunătăţi ne-au adus nouă printr'însa, căci vrând ca să ceară apostolul cevà dela oameni cu dinadinsul, îi jurà pre dânşii pre blândeţile lui Hristos, zicând: «juru-vă pre voi, fraţilor, pre blândeţile lui Hristos». Şi de vreme ce toţi urmează împăratului şi ascultă de dânsul, căci să nu ne îndreptăm şi noi vieaţa noastră spre blândeţele acestui împărat? Ci ţinem în piepturile noastre mânia hiarelor celor sălbatice şi pohta izbândirii, limba aspidei, gura şerpilor cu care toată ziua clevetim, batjocorim, ocărîm, înjurăm şi ne pohtim unul altuia răul şi paguba.

După aceea pomeneşte evanghelistul a fi şi săvârşit ucenicii porunca Domnului şi a fi adus asina împreună cu mânzul ei; iar n'au lipsit aceea cari strigà şi ziceà: «ce faceţi, deslegând mânzul?» Care cuvinte nu s'au scris în deşert de Marco evanghelistul, că cu aceste au vrut să însemneze,

cum că niciodată de acum nu vor lipsì aceia cari vor sta împotriva apostolilor cu cuvinte grele şi împotriva celor ce vor urmà lor, şi tuturor celor ce ar vrea să petreacă întru Hristos cu dreptate, şi să să nevoească a întoarce şi a învăţà pre norod spre bunătăţi, că aşà este scris: împotriva binelui, rău; şi împotriva vieţii, moarte; aşà şi împotriva dreptului, cel păcătos. După aceea Domnul şezând pre asină mergeà în Ierusalim, şi toată cetatea, pornindu-să de dragoste, să bucurà de o întrare fericită ca aceasta, şi cu ramuri de finic şi de măslin l-au întâmpinat, cu acelea propoveduind nu numai biruinţă, ci şi mila lui; şi cei ce erà aprinşi de dumnezeeasca dragoste aşterneà pre cale veşmintele sale. Care feliu de cinste şi de întâmpinare nu aflăm nicăiri să să fie făcut nici unui împărat biruitoriu; iar acest feliu de cinste de pre urmă sufleteşte o dau lui Hristos, care pre omul cel vechiu lepădându-l, obiceiurile cele vechi pentru mărirea lui Hristos a le lepădà să nevoesc; care lucru, măcar că şi într'altă vreme, mai vârtos când este vremea pocăinţii trebueşte a-l face, ca răstignind păcatul întru Hristos, împreună cu dânsul înviind întru înoirea vieţii să umblăm.

Drept aceea de pohtim să facem această cinste şi întâmpinare Domnului creştineşte, trebuie să lepădăm mânia, să scuipăm pisma, să stângem pohta izbândirii, să gonim dela noi gura cea vicleană, şi buzele cele hulitoare să lepădăm dela noi, şi de am luat cuivà cevà cu strâmbul, să dăm înapoi a cui este, şi de suntem însoţiţi cu vreo soţie oarecare netrebnică şi îndemnătoare spre lucruri rele şi de aceea să ne lipsim, căci toate acestea sunt legăturile diavolului; că de nu vom face aceasta acum când avem atâte pilde înaintea ochilor noştri, şi când ne îndeamnă atâta învăţătură bisericească, şi în tocma şi moartea, crucea, piroanele, suliţa, bătăile, scuipările, ocările, legăturile, încă şi sângele cela vărsat a lui Hristos, nu ne vom întoarce spre pocăinţă, dar apoi când ne vom mai întoarce? Şi de vom vrea a prăznuì cu dragoste patima şi învierea Domnului, şi de pohtim a priimì destoiniceşte (cu

destoinicie) pre Domnul cel ce vine spre mântuirea noastră, trebuie să lepădăm veşmintele omului celui vechiu, adică să sdrobim şi să sfărâmăm obiceiurile şi pohtele noastre cele vechi, şi aşa-i vom face întâmpinare priimită şi cinstită şi împreună cu pruncii cei mici, carĭ sunt făr de răutate să strigăm din inimă umilit, cu bucurie sufletească şi cu cucerie: «Bine e cuvântat cel ce vine întru numele Domnului, osana întru cei de sus».

XXVI.

CUVÂNT DE INVĂŢĂTURĂ IN 25 ALE LUI DECHEMVRIE LA NAŞTEREA DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

«Că iată vestesc vouă bucurie mare, care va fi la tot norodul, că s'au născut vouă astăzi Mântuitoriul, carele este Hristos Domnul, în cetatea lui David».

Multă veselie sufletească ne aduc nouă celor credincioşi şi iubitori de prăznuire aceste cuvinte ale Sfintei Evanghelii de astăzi; dintru care cuvinte adunăm 2 lucruri minunate şi peste fire: una, că înţelegem o veste bună, care din veci nu s'au auzit, nici nu să va mai auzi până în veci; şi alta, că auzim o bucurie mare, care stânge toată jalea, toată întristăciunea şi toată lacrăma de pre faţa pământului. Insă aş pohti ca aceste cuvinte să le întinz ca o masă desfătată inaintea dragostei voastre, şi să vă fac un ospăţ sufletesc după putinţă, puind, în loc de bucate cu multe feliuri de bunătăţi drese, cuvântul cel de bună vestire; şi în loc de băutură veselitoare, să dreg în paharul prea înţeleptelor capetelor voastre cuvântul cel de mare bucurie. Pentru care lucru cerem putere dela Hristos, carele înţelepţeşte pre cei neînvăţaţi, ca să ne lumineze minţea şi să ne dea ajutoriu, ca să putem îndulci cu ospătul vorbelor inimile şi uzurile celor ce să vor ospătă sufleteşte.

NUMELE DE „MINUNAT“ DĂT LUI HRISTOS.

Decât celelalte nume, cu carele zice Isaia să să numească Mântuitoriul, decât toate este cel dintâiu «minunat»; şi cu cuviinţă i să cuvine acest nume, că nu numai întru acest lucru, ci în toate faptele sale, minunat au fost, minunată zămislirea lui, minunată şi naşterea, minunată şi vieaţa, învăţătura, moartea, învierea, înălţarea la ceriu: minunată au fost şi pohfala înălţării lui, că toate întru dânsul au fost nouă înălţate şi minunate. Iar ce este spre prăznuirea noastră această de acuma este mai minunată decât toate carele pomeneşte evanghelistul zicând: «şi au născut pre fiiul său cel întâi născut, şi l-au înfăşat pre dânsul şi l-au pus în iesle, pentrucă nu aveà ei loc în casă». Că ce este mai minunat decât a zăceà în iesle Domnul tuturor, şi nu fu lui alt loc în lume? Ce este mai minunat decât o mărire ca aceasta, să fie aruncat (pus) la locul dobitoacelor; şi pentru căci văd îngerii pre Domnul ceriurilor aruncat în gunoaie, cântă mărire lui Dumnezeu, celui din nălţime. Şi naşterea aceasta n'au fost numai mântuitoare, ci şi minunată; că despre o parte trebuie să ne minunăm de sfatul cel minunat al înţelepţiei lui Dumnezeu, iar despre altă parte trebuie să mărim lucrul cel mare al bunătăţii lui, că am câştigat astăzi pre judecătoriul ceriului şi al pământului, carele rupând zapisul răutăţilor noastre s'au milostivit de au rupt şi legăturile. Câştigat-am astăzi pre Domnul, carele, jugu cel vechiu al robiei noastre de pre grumazii noştri fărâmându-l, întristăciunea lumii o au veselit-o cu slobozirea cea vecinică; câştigat-am pre împăratul cel blând, carele, în toată lumea călcând cu paşii dreptăţii cereşti, tirania vrăjmaşului celui răpştitoriu au sfărâmat-o. Astăzi au strălucit noul Adam, carele nu este lăcuitor, ci Domn şi stăpân raiului, pre carele frumuseţea pomului celui oprit nu-l va înşelà, şarpele nu-l va vicleni, muierea sa nu-l va amăgì.

Astăzi au răsărit lumina întru întuneric; astăzi pre acela de carele să turbură (cutremură) ceriul şi ceriul ceriurilor avându-l lumea, neştiindu-l l-au câştigat; văzut-au sfinţii strămoşii noştri minuni mari şi făr de număr; că marea Roşie

desfăcându-să în două, le-au făcut cale; focul, ca un stâlp, luminându-le noaptea, le-au slujit; norul de arsura (arşiţa) şi zăduful zilei i-au umbrit; ceriul hrană îngerească le-au dat; piatra cea vârtoasă pahar dulce le-au deschis; Iordanul curgerile sale cele repede spre fugă (înapoi) le-au întors; zidurile cele tari ale vrăjmaşilor de glasul trâmbiţelor au căzut; soarele pre ceriu zăbovind cu călătoria au mărit ziua pentru izbândă. Iar minune ca aceasta nu s'au văzut niciodată, nici s'au auzit că cela ce este unul născut celui Prea-Inalt, pre care puterile arhanghelilor cu frică îi slujesc, a să arătà pre sine cu trupul oamenilor, şi trupul carele l-a luat dela oameni să-l îndumnezeiască. Drept aceea decât (cu cât) este taina această mântuitoare, de (cu) atâta este şi mai minunată; care limba omenească nu poate a o grăì, ce şi îngerii cari ne vestesc nouă astăzi bucuria cea mare şi cântă mărirea lui Dumnezeu, nu este cu putinţă ca să o adevereze.

CUM S'A NĂSCUT MÂNTUITORUL.

Ieşit-au, zice, poruncă dela Chesarul August, să să scrie toată lumea, adică ca fieştecine numele său la moşia sa şi la locul naşterii sale să şi-l spuie. Drept aceea cu pricină acestei porunci s'au suit şi Iosif din Galilia, din cetatea Nazaretului la Iudea, în cetatea lui David, care să chiamă Vithleem, pentrucă erà el din casa şi din moşia lui David, să să scrie cu Maria cea logodită lui muiere, fiind grea. Iar osteneala şi greutatea călătoriei aceştia prea lesne o va puteà cunoaşte fieştecine, de va vrea să socotească vremea, şi cine au fost cei ce călătorià; că erà pre la miezul iernii, când pământul şi toate apele sunt îngheţate de ger şi de vânturile cele reci, şi fecioara tânără şi ruşinoasă, care nici din casă nu erà obicinută a ieşì, şi fiind aproape de a naşte, purcede pre o cale grea şi cu anevoie ca aceasta; şi apropiindu-să de Vithleem, doar s'ar fi găsit vreo casă cuvioasă, ca să nască fecioara aceasta într'însa; iar însăşi iubitoriul de sărăcie, Domnul, au pohtit într'o coşare smerit ca să să nască. Şi fu

drept aceea (zice evanghelistul), fiind acolo s'au umplut[1]) zilele ei să nască, şi erà noaptea, care noapte erà mai luminată decât soarele, întru care au răsărit soarele dreptăţii.

Insă eu mai bine voiu numì ziua aceea a fi noapte, întru care omul cel dintâiu Adam, au pohtit a fi asemenea lui Dumnezeu, şi noaptea aceasta întru care a strălucit lumina cea cerească în lume noul Adam o voiu numì ziuă. Iar Sfânta Fècioară aşteptà cu mare pohtă ceasul acela, întru care pre Dumnezeu ca un prunc să-l ia în braţele sale şi cu mâinele sale să-l cuprinză şi cu ţâţele sale să-l aplece.

Fiind drept aceea toate întru linişte şi întru tăcere, făcându-şi şi noaptea calea sa jumătate, ieşit-au aici în lumina aceasta a noastră ca un mire din cămara sa; ieşit-au, zic, nădejdea tuturor vecilor, bucuria îngerilor, mântuirea neamurilor, scularea celor morţi, izvorul milii, rădăcina vieţii; ieşit-au cuvântul Tatălui cu trup îmbrăcat din trupul Fecioarei; ieşit-au gol, pentruca să ne îmbrace pre noi, sărac ca să ne îmbogăţească, smerit ca să ne înalţe la ceriu, ca un prunc, ca să ne facă pre noi desăvârşit şi să ne dea nouă bucuria cea veşnică. Auzitu-s'au, rogu-vă, vreodată veste ca aceasta? Au socotiţi că să va mai auzì? De aduce atâta bucurie la oameni o veste bună de aceasta trecătoare, dar această veste cu mult mai vârtos va aduce bucurie mare la tot norodul, după cum au zis îngerul. Precum căldura soarelui trage aburul de pre pământ în sus şi de acolo să pogoară rouă şi face pământul de rodeşte şi să veseleşte, aşà şi prea curatul sângele Fecioarei cu puterea Sfântutui Duh, fără de nici o sământă de bărbat zămislindu-se, s'au făcut trupul Domnului Hristos, carele ieşind la lumina cea adevărată, minunat au veselit tot neamul omenesc; şi născându-l s'au făcut mai frumos decât ar fi fost înfrumuseţat cu tot feliul de bunătăţi, că el este izvorul bunătăţilor. Făr de nici o stricăciune a fecioriei sale şi făr de nici o simţire de durere au strălucit în lume acest Sfânt prunc.

[1]) împlinit.

Obiceiu este în unele părţi, ca tot cela ce aduce roadă nouă de vânzare, este iertat de toată datoria vămii lui; drept aceea vrednic lucru au fost să fie şi Sfânta Fecioară mântuită de toată vama datoriei durerii naşterii sale, că numai ea singură a adus lumii roadă nouă. Că toate muierile, câte au născut în lume, au adus roade vechi, zămislite în tina păcatului celui strămoşesc; iar acesta pre carele l-au născut Sfânta Fecioară, cu adevărat, este roadă nouă, că este om zămislit din Duhul Sfânt şi nu numai om singur, ci şi Dumnezeu. Că singură ea au adus în lumea aceasta roadă frumoasă, şi pentru aceea a rămas mântuită de toată vama naşterii cea cu durere, precum şi de toată stricàciunea fecioriei au rămas întreagă; că cel ce venise în lume, ca să facă pre toţi oamenii curaţi şi făr de stricăciuni, n'ar fi fost nici de cuviinţă să facă stricăciune maicii sale. Drept aceea ce este mai minunat şi mai slăvit decât această naştere, că să întunecă mintea omului şi nu poate a le pricepe acestea, cum poate ca să nască Fecioara fiu? Şi prin venirea unui dar în lume să săvârşeşte taina a două daruri: că Ziditoriul să naşte din zidirea sa, şi muma cea neîmpreunată cu bărbat să minunează de rodul pântecelui său, şi muierea să face începătoriului sau începătoare. Şi nu ştiu de ce mă voiu minună întâi, de zămislirea cea făr de sămânţă, au căci prin naşterea aceasta mai mult s'au slăvit fecioaria? Şi nu este minune de au născut şi au rămas Fecioara curată; că au născut pre cela ce este începutul fecioriei şi întru tot curat. Cine va puteà spune cu ce dragoste şi cu ce frică împreună va fi coprins Fecioara pre acest fiiu al său? Că fiind plină de credinţă, îl cunoşteà pre acesta a fi Dumnezeu, şi-l cunoşteà a fi şi fiiul său; să cunoaşte pre sine a fi şi mumă şi slujnică.

Drept aceea ca o mamă cu dragoste îl coprindeà şi-l sărutà, şi ca o slujnică, ca pre un Dumnezeu înalt, abià cu prea curate mâinele sale cuteză a-l pipăì; căci ştià că nici preoţilor nu erà slobod a să atinge de lada legii, care erà ca o umbră înaintea acestei taine; şi ştià a fi scris ca să să curăţească cei ce purtà vasele Domnului; şi de pohtià

arămurile (vasele) besericii atâta curăţie, cu cât mai vârtos pohteşte acesta curăţia, carele este începătoriul şi izvoriul curăţiei? Drept aceea prea înţeleapta Fecioară cu frică şi cu dragoste împreună cu multe lacrămi, carele le scoteà dragostea ceą multă ce aveà către cela ce să născuse dintru dânsa udà trupul prea sfântului cocon[1]), şi luându-l cu scutec l-au înfăşat, şi cu braţele l-au coprins, şi ţâţe fecioreşti dându-i în gură, cu lapte curat l-au adăpat. Şi ce s'au mai întâmplat, este lucru cu adevărat că covârşaşte minunea minţii omeneşti; că zice: şi-l puse pre dânsul in iesle, pentrucă nu aveà ei loc în casă, înfăţişând drept aceea un lucru prea de jos cu un lucru prea înalt. Cum nu te vei cutremurà de minune, că pruncul acesta carele să vârguleşte (să sălăşlueşte) în iesle, de ne vom ridicà ochii credinţei noastre îl vom cunoaşte făcând tunete şi fulgere în nori, şi pre ceriu umbletul stelelor rânduind, soarele şi luná de raze implându-să, şi mişcarea ceriului îndreptând şi toată greimea lumii acest prunc înfăşat o cârmueşte? Cine este acela mic şi aşà mare, aşà smerit şi aşà înalt, cât în iesle zăcând, în ceriu cu glasuri îngereşti să măreşte? Că ce este mai mic şi mai smerit decât a să naşte în iesle, care loc nu este al oamenilor, ci al dobitoacelor? Şi ce este mai mare şi mai înalt, decât tot întru această naştere, pământul cu mare lumină a străluci şi mulţimea oştilor cereşti a cântà, şi cetele îngerilor a să veseli, cântând: «Mărire lui Dumnezeu întru cei de sus», şi umplând văzduhul de glasuri dulci şi mângâioase? Când dela începutul lumii s'au mai auzit la naşterea vreunui om glasuri şi cântări îngereşti?

De nu poţi crede, omule, cu slăbiciunea ta, cum că s'au născut Dumnezeu din muiere, cunoaşte că s'a născut din fecioară; de-ţi pare lucru prost a fi scutecile acelea întru carele este înfăşat, minunează-te de îngerii şi de mulţimea oştilor celor cereşti, cu ce cântări îl măresc; şi de te scârbeşti de iesle, ridică-ţi ochi puţintel şi vei vedeà pre ceriu

[1]) copil.

stea nouă, care mărturiseşte lumii naşterea Domnului. Şi de vreme ce crezi altele mai mici, crede şi cele minunate; şi de te pripeşti de cele ce sunt ale smereniei, cinsteşte cele cereşti şi înalte. Cine, drept aceea întru înălţimea măririi aceştia, fiind împreunată cu atâta smerenie, nu va cunoaşte a fi două firi? dintre care una este vrednică măririi, şi alta priiminţa (priinţa) bunătăţii, carele amândouă le arată prorocul Isaia zicând: «prunc s'au născut nouă şi fiiu s'au dat nouă». Numindu-l prunc, însemnează smerenia omenirii, şi numindu-l fiiu dat, arată înălţimea măririi; că s'au născut nouă cel ce lui-şi erà. Dat este drept aceea din dumnezeire şi născut din Fecioară; născut este cel ce simte apusul, dat este cel ce n'are început; năcut este cel ce este mai tânăr decât mulţi; dat este decât carele nu este Părintele mai vechiu; născut este cel ce va să moară, dat este acela dintru care vieaţa să naşte; şi alta cel ce erà dat, este; şi cel ce nu erà, s'au născut. Acela stăpâneşte, iar acesta să smereşte; lui-şi stăpâneşte, şi nouă celor credincioşi ne găteşte moştenire. Şi nimeni să nu socotească că luând s'au micşorat cevà din mărirea cea dumnezeească. Nu s'au născut îngerilor, căci acei ce au rămas în dreptate nu le trebuie mântuire, şi acei ce crezuse nu puteà să să mântuească. Nouă este drept aceea dat Domnul acesta şi născut; şi de vreme ce îngerii îl măresc pre dânsul cu cântări, neîntorcându-i creştinii pre dânşii dela răutate, nici cetelor să le mai slăvească; dar noi cu cât mai vârtos să cuvine să-l mărim şi să-i mulţumim, pentru vestea cea bună a împăcăciunii, ce ne-au adus la Dumnezeu Tatăl! pentru bucuria cea mare ce au vărsat preste tot pământul! pentru mântuirea noastră din mâna vrăjmaşului, pentru deschiderea uşilor raiului şi pentru multele şi nenumăratele faceri de bine ce ne-au făcut şi ne face totdeauna! Pentru care trebueşte, cu bucurie sufletească şi cu laude de mulţumiri şi de blagoslovie, să-i zicem: «Slavă ţie, Dumnezeule, slavă ţie celui din înălţime». Şi să ne închinăm naşterii lui, aducându-i cu dragoste, cu frică şi cu cucerie, împreună cu filozofii, şi daruri de bunătăţi, aur,

tămâie şi smirnă. In locul aurului să-i aducem credinţă dreaptă ca unui împărat ce este al ceriului şi al pământului şi al tutulor adâncurilor; în locul tămâiei să-i aducem dragoste curată, ca unui Dumnezeu vecinic, şi în loc de smirnă să-i aducem nădejdea cea bună, că el este toată nădejdea lumii. Şi aşà, cu acest mijloc făcând, vom fi adevăraţi prăznuitori şi închinători naşterii Domnului Hristos, căruia ne rugăm ca unui mult îndurătoriu, măcar că suntem şi nevrednici, ca să arate bunătatea lui cea desăvârşit; şi precum s'au milostivit de au surpat cu smerenia lui cea de margine (pre înaltă) pre mândrul Luţifer, să surpe şi pre toţi vrăjmaşii cei văzuţi şi cei nevăzuţi ai prea luminatului, înălţatului şi iubitului de Hristos Domnului nostru Io Constantin Voevod; şi precum au învoit cu naşterea sfiinţiei sale toată lumea şi vieaţa omenească, aşà să înoească şi anii vieţii Măriei sale, ca să poată prăznuì în mulţi ani, luminat şi pre plăcerea lui Dumnezeu, acest luminat praznic, cu fericită şi întreagă sănătate, cu lină pace şi cu vieaţă norocită; şi să-l vrednicească Dumnezeu întru adânci bătrâneţe să stăpânească înălţat scaunul Măriei Sale şi să oblăduească cu blândeţe turma şi norodul ce i s'au încredinţat împreună cu toată luminata şi de Dumnezeu blaglosovita casa Măriei sale cu luminata doamnă şi cu luminatele odrasle, coconii şi cocoane ale Măriei sale, şi cu toată cinstita şi blagorodnica boierime, cu cei mari şi cu cei mici, cu cei ce sunt de faţă şi cei ce lipsesc, cu toată creştinătatea şi cu toată ţara, cu blaglosovenia prea sfinţilor mitropoliţi, şi a iubitorilor de Hristos episcopi, cu rugăciunile cuvioşilor egumeni şi a cucernicilor preoţi şi a tot cinului bisericesc ca cu o gură şi cu o inimă, cu bucurie sufletească să zicem împreună cu îngerii: «Slavă lui Dumnezeu celui dintru înălţime şi pre pământ pace, întru oameni bunăvoire».

XXVII.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA DUMINICA FLORIILOR

«Ziceţi fetei Sionului: iată împăratul tău vine la tine blând şi mântuind», ne povesteşte Matei Evanghelistul în Evanghelia de astăzi.

La acest prea cinstit şi sfânt praznic de astăzi aflu două lucruri împotrivitoare care amândouă deodată întru acestaş ceas îmi pricinuesc şi veselie şi întristare. Văz deoparte pre Mântuitoriul lumii că intră biruitoriu în Ierusalim însoţit cu de tot feliul de rânduială şi de vârstă omenească, dintru carii unii mergeà înainte şi alţii în urmă, alţii tăià ramuri din copaci, şi alţii aşterneà hainele lor pre pământ, alţii îl lăudà şi alţii îi cuvântà măriri: «Osanna fiul lui David»; şi de bucurie tot sufletul mi să veseleşte; de altă parte iară văz pre acestaş Mântuitoriu Hristos, că apropiindu-să de Ierusalim varsă lacrămi mare pentru dânsul din ochii lui cei dumnezeeşti: «şi văzând cetatea, zice evanghelistul, au plâns pentru dânsa»; şi de multă întristăciune mi să amărăşte inima, şi stau de mă mir, cum poate aici de să uneşte lumina cu întunerecul, liniştea cu furtuna, săltările cu suspinul, bucuria cu întristarea, cântările cu lacrămile, cum aşà amărăşte dulcele Iisus cu plânsul bucuria biruinţii sale, cum nu să veseleşte împreună cu norodul ce-l laudă, cum nu să bucură de cei ce-l

propoveduesc pretutindenea împărat: «blagoslovit cel ce vine în numele Domnului, împăratul lui Israil?» Plânge, feţii mici, între bucurii Domnul nostru Iisus Hristos, pentru căci intră întru nemulţămitoarea de cetate, cu totul blând, pentru ca să o mântuească de păcatele ei: «ziceţi fetei Sionului i proci [1])»; şi în loc de a află într'însa pocăinţă şi umilinţă, află sudălmi şi necinstiri, află inima ei gata să-l osândească spre moarte. Acest feliu de plată sunt obicinuiţi oamenii a da lui Dumnezeu, când cu milostivirea lui cea de margine (nesăvârşită) îi chiamă la pocăinţă şi pohteşte să-i mântuească. Şi este cu putinţă să aibă pricină să să întristeze astăzi Hristos şi să plângă şi pentru voi, fii mei cei sufleteşti; carii cu stâlpări şi cu ramuri aţi venit cu toţii veseli întru întâmpinarea lui; însă pentruca să să cunoască adevărul, vă pohtesc să-mi daruiţi puţinică ascultare, pentruca să să mângâie şi cuceria voastră şi dorinţa mea.

La învăţătura ce am facut în a doua Duminică a postului, de veţi ţineà minte, aţi auzit cât este fără de asemănare milostivirea lui Dumnezeu şi cu câtă dragoste părintească chiamă pre păcătoşi la pocăinţă, că numai pentru acest sfârşit au rânduit Dumnezeu în sfânta lui beserică aceste 40 de zile ale postului acestuia, pentruca să aibă păcătoşii pricină să să pocăească de păcatele lor şi Dumnezeu să-şi arate cătră ei milostivirea lui. Au rânduit această vreme să fie ca o zăciuială a anului, nu pentru dânsul, ci pentru folosul nostru, pentruca să lăsăm răutăţile, pentruca să înfrânăm patimile, pentruca să supunem trupul, pentruca să facem lucruri creştineşti şi plăcute lui Dumnezeu, să hrănim pre saraci, să miluim pre cei străini, să iertăm pre cei greşiţi, să arătăm dragoste cătră Dumnezeu şi cătră vecinul nostru, iar mai vârtos pentruca să ne curăţim cugetele noastre de tina păcatului şi să cerem iertăciune dela Dumnezeu, pentru necinstele ce i-am făcut preste tot anul, cu gândul, cu cuvintele şi cu lucrurile cele fărdelege.

[1]) şi celelalte.

Acum toate acestea oare făcutu-le-am ? Oare cine este sluga cea credincioasă şi înţeleaptă ? (întreb şi eu cu gura Mântuitoriului Hristos, după cum zice la 24 de capete a lui Matei: «pre carele viind Domnul lui, va aflà făcând aşà ?») Cine este creştinul acela, carele într'acestea sfinte zile şi-au plătit datoria ? Cine este acel drept în credinţă şi îmbunătăţit ? Carele să fie postit şi sufleteşte şi trupeşte ? Să să fi pocăit de păcatele lui ? Să fie alergat cu umilinţă adevărată la milostivirea lui Dumnezeu şi să ceară iertăciune ? Cine este sluga cea credincioasă şi înţeleaptă ? Marele Vasilie, la cuvântul al doilea ce face pentru post, zice: cum că îngerii a fieştecării beserici au câte o carte, întru care dela începutul postului scriu pre cei ce să postesc, pentruca să să ştie cei ce nu-şi fac datoria. Beserica încă are o carte, care au luat-o dela Hristos, după a căruia învăţătură sunt să să întrebe toţi câţi să laudă a fi creştini, următori lui Hristos şi fii adevăraţi ai sfintei beserici; şi oare ce carte socotiţi să fie aceasta ? Este aceea ce stă înăuntru în sfântul jertfelnic, pre sfântul preastol, căreia ne închinăm cu toţii şi o credem, adică este sfânta şi dumnezeeasca Evanghelie. In cartea îngerilor poate să fie mulţi nescrişi, sau pentru vreo nevoie lumească, sau pentru vreo boală trupească, cu cari li s'au zăticnit postul; iar în cartea besericii este să să afle negreşit scrişi toţi, şi cei tineri, şi cei bătrâni, bogaţi şi săraci, arhierei şi preoţi, boieri şi stăpânitori, şi toţi câţi mărturisesc dreapta credinţă, pentru căci cine nu să va aflà scris într'aceà carte, nu să va învrednici împărăţiei ceriului. Pentru această sfântă carte prorocind David cu duhul, zice un lucru prea slăvit la psalm 138, care mă pune la mare mirare, şi cuvintele lui sunt acestea: «Şi în cartea ta toţi să vor scrie, zile să vor zidi şi nimeni întru dânşii», adică zice cum că în cartea lui Dumnezeu toţi să vor scrie şi cum că să vor rândui nişte zile despărţite, întru care nimeni nu să va aflà scris. Aceste cuvinte ale lui David foarte mi să par întunecate şi nepricepute.

CARTEA DE FAPTE BUNE ŞI DE PĂCATE.

Eu ştiu din Scriptură cum că în cartea lui Dumnezeu nu numai să scrie fieştecarele, ci să scriu încă şi a fieştecăruia şi faptele cele bune ce au lucrat, şi păcatele ce au făcut, şi zilele şi ceasul, şi locul întru care le-au făcut; că zice iarăşi David: «Şi cel nelucrat de mine au cunoscut ochii tăi». Dar oare care sunt zilele acelea, întru carele nici unul nu va fi scris? Multe sunt preste tot anul, iar mai multe sunt ale sfântului post. Întru aceste zile mă tem adevărat că nimeni nu să va fi scris în cartea lui Dumnezeu, căci aşà mi să pare cum că nimeni n'au făcut pocăinţă adevărată. Cartea lui Dumnezeu este Sfânta Evanghelie, precum am şi mai zis. Nu zic pentru celelalte zile ale anului, ci numai pentru acestea ale sfântului post; cine s'au scris într'însa? Cine au făcut acelea ce l-au învăţat Evanghelia? In Duminica lăsatului sec de brânză, ne-au învăţat Evanghelia să iertăm pre vrăjmaşii noştri, pentruca să ne ierte şi pre noi Părintele cel ceresc, să nu facem lucrurile noastre în făţărie, să nu adunăm comori pre pământ, ci comorile să le adunăm în ceriu, unde nici moliile, nici rugina nu o strică, şi unde furii nu o sapă, nici o fură. Şi acestea cine din noi le-au făcut? Au trecut aceà zi, şi în carte nimeni nu s'a scris: «în zile să vor zidì, şi nimenea întru dânşii».

1. A venit şi Duminica cea dintâi a postului, întru care a zis Evanghelia cum că fiiul lui Dumnezeu ne-a văzut sub smochin; smochinul este semnul păcatului; şi din noi cari creştini au lăsat păcatul? Cine s'a asemănat lui Nathanail, să alerge cu pohtă şi cu dragoste către Hristos să-l mărturisească fiiul lui Dumnezeu şi să urască din tot sufletul pre blestematul de smochin, pre păcatul? A trecut ziua şi în carte nu s'au scris nimeni care să să fi pocăit: «zilele să vor zidì şi nimeni întru dânşii».

2. A venit a doua Duminică a slăbănogului, şi cu pilda cărturarilor şi a fariseilor, carii au clevetit pre Hristos şi-l făceà hulitoriu, căci iertà păcatele zicând: «ce grăeşte acesta aşà hule?» Ne-a învăţat Evanghelia să părăsim clevetirile, să nu

grăim de rău pre vecinul nostru, să nu-i zicem cuvinte grozave, să nu-l necinstim, şi cine a făcut aceasta? Cine şi-a oprit limba dela rău şi buzele lui să nu grăească vicleşug? A rămas şi într'aceà zi cartea nescrisă: «zile să vor zidì, şi nimeni întru dânşii».

3. Au venit a treia Duminică a închinării cinstitei Cruci, întru carea ne sfătuià Hristos să ne lepădăm de lume, să fugim de deşărtăciuni şi să ridicăm Crucea lui: «cine va vrea (zice), să vie după mine». Şi carele din creştini au priimit sfatul lui? cine au făcut acest lucru plăcut lui Dumnezeu? «în zile să vor zidi, şi nimenea întru dânşii». Au trecut şi aceà zi şi nimenea nu s'au scris.

4. Au venit a patra Duminecă şi ne-au pus Evanghelia de faţă pre fiiul acelui om ce aveà din copilărie duh mut; şi oare câţi s'au învăţat dintru aceasta să tacă păcatele cele străine şi să-şi ispovedească cu umilinţă, precum sa cade, păcatele lor? «In zile să vor zidì, şi nimeni întru dânşii». Câţi erà obicinuiţi să-şi ascunză greşalele, să nu-şi vădească păcatele lor la duhovnic, au rămas iarăşi aceea, precum au fost şi mai înainte. Au trecut şi ziua aceea, şi în carte nimeni nu s'au scris.

5. Au sosit şi a cincia Duminică a fiilor lui Zevedeu; şi cu dojana ce au făcut Hristos zicându-le: «nu ştiţi ce cereţi», au vrut să ne înveţe, să nu fim trufaşi, să nu cerem măriri deşarte, să nu purtăm grijă pentru bogăţii şi pentru slave trecătoare, ci pentru împărăţia lui Dumnezeu; şi cu aceasta ce am sporit? că au rămas şi întru aceà zi cartea nescrisă şi nimeni întru dânşii.

Şi la ceea de pre urmă au venit şi ziua de ieri a lui Lazăr, carele de patru zile zăceà în groapă, şi au înviat; şi cine, au din cei tineri, au din cei bătrâni, s'au sculat din groapa păcatului? Cine şi-au deschis ochii să vază lumina darului? Cine au ascultat glasul fiiului lui Dumnezeu, carele cu pilda lui Lazăr îi chemà la pocăinţă? Au trecut şi această zi şi cu dânsa s'au săvârşit şi sfântul post, şi unde să să scrie cinevà în Sfânta carte? «In zile să vor zidì, şi nimeni întru dânşii».

Dară acestea sunt rodurile pocăinţei? Acest folos ne-au mijlocit postul? Această dobândă au făcut zeciuiala acestui an? Precum văz eu, şi pentru noi are pricină să să întristeze Hristos, precum să întristà şi plângeà şi pentru Ierusalim, când intrà cu ramuri şi cu stâlpări. Dară când vor fi zilele acelea întru carele au să facă creştinii hotărîre să schimbe vieaţa şi să să facă îmbunătăţiţi, de nu vor fi acestea ale postului, carele să numesc zilele plângerii şi ale umilinţii? Ci acestea iată că au trecut făr de folos, şi nu este cu putinţă vremea ce au trecut să să mai întoarcă înapoi. Acum dară ce altă vreme ne-au mai rămas, pentruca să ne putem să ne scriem în cartea lui Dumnezeu cu o pocăinţă adevărată şi cu ispovedanie?

ÎNŢELESUL UNEI FRAZE DIN SFÂNTA SCRIPTURĂ.

Văz în Sfânta Scriptură la *Ieşire* în 3 capete, când au chemat Dumnezeu din rug pre Moisi şi i-au descoperit cum că va prin mijlocul lui să mântueaască din robia lui Faraon pre neamul jidovesc, i-au poruncit să meargă să zică aceste cuvinte: «Aşà să zici fiilor lui Israil, Domnul Dumnezeul Jidovesc ne-au chemat pre noi să mergem cale de trei zile în pustiu, să-i facem jertvă». Această poruncă este taină ascunsă, şi trebuie să o descoperim, pentruca să să înţeleagă.

Aici vedem patru lucruri: Eghipet, Faraon, Moisi şi trei zile în pustiu. Eghipetul este lumea aceasta neascultătoare şi vicleană, întru care este întins întunerecul păcatului, unde să omor toate cele întâi născute, adică sufletele cele cuvântătoare, unde să prefac apele în sânge, adică faptele omeneşti în sudălmi şi în batjocură către Dumnezeu, unde stăpâneşte lăcusta şi omida, adică: apucările, strâmbătăţile, ura, zavistia şi vrajba. Faraon este diavolul, carele cu înşelăciunile şi cu vicleşugurile, adică cu desfătările trupului, cu deşărtăciunile cele lumeşti, cu pohtele cele rele, prinde pre oameni în cursă şi ţine robiţi pre creştini, cari sunt noul Israil şi norodul cel ales al lui Dumnezeu. Moisi sunt eu nevrednicul păstoriul vostru şi câţi alţi arhierei propoveduesc Evanghelia, cari suntem

trimişi de Dumnezeu să vă chemăm la pocăinţă, să faceţi jertvă lui Dumnezeu, să-i jertvuiţi cu tot sufletul vostru, cu tot gândul vostru şi cu toată inima voastră; că aşà zice David: «jertvă lui Dumnezeu duh sdrobit şi inimă înfrântă»; şi apostolul Pavel: «jertve ca acestea sunt plăcute lui Dumnezeu». Aşà ne este poruncit la al doilea cap al lui Ioil: «trâmbiţaţi, zice, cu trâmbiţa în Sion, sfinţiţi post, strigaţi slujbă, adunaţi norod, sfinţiţi adunare, alegeţi bătrâni, adunaţi prunci».

SĂ POSTIM. Şi de vreme ce aceste 40 de zile ale sfântului post le-aţi trecut în Eghipetul patimilor, întru grijele vieţii, întru deşărtăciunile lumii, Dumnezeu carele este tot cu totul milostiv şi îndurătoriu, iar vă chiamă pre toţi în pustiu, adică întru această sfântă saptămână, care să cuvine să fie pustie, adică slobodă de griji, de păreri lumeşti, de desfătări, de mâncări şi de odihne trupeşti şi vă rândueşte cele de trei zile carele sunt aceste trei zile ce au mai rămas, adică sunt Luni, Marţi şi Miercuri, pentru ca să vă curăţiţi cu pocăinţa, pentru ca să vă îndreptaţi cu ispovedanie, pentruca să vă împodobiţi cu lucrurile cele sufleteşti şi pentruca să vă gătiţi cu rugaciuni şi cu milostenii, în ziua cea mare şi înfricoşată a sfintelor taine; să aduceţi lui Dumnezeu jertvă de laudă, să vă împreunaţi cu trupul şi cu sângele Fiiului lui Dumnezeu, să vă uniţi toţi cu Dumnezeu, şi toţi să vă scrieţi în cartea lui. Acuma este cu putinţă să să afle cinevà atâta de vrăjmaş luì şi, cât să lase să treacă şi aceste trei zile şi să rămâie nepocăit, să rămâie nemişcat din Eghipetul răutăţilor, să rămâie lipsit de darul şi de milostivirea lui Dumnezeu? Aceasta este, feţii mei, vremea cea bine priimită, ce zice marele Pavel; şi zilele acestei sfinte săptămâni sunt zilele mântuirii, întru care să cuvine să rescumpărăm vremea care în deşert o am pierdut; pentrucă celelalte zile ce aşteptăm sunt viclene, sunt zilele lumii, zilele trupului, zilele deşărtăciuni, întru carele nu s'au folosit cei ce au umblat; şi întru acestea trebuie să să vază cuceria voastră, întru acestea să strălucească râvna creştinătăţii voastre, întru

acestea să cunoască lumea puterea credinţii voastre. Norodul ce au ieşit astăzi întru întâmpinarea lui Hristos mântuitoriul, zice Sfânta Evanghelie la Matei în 21 de capete, cum că unii au aşternut veşmintele lor pre cale, şi alţii frângeà stâlpari de copaci şi aşterneà pre cale; şi măcar că Matei nu zice ce feliu de stâlpări erà, iar Ioan zice că erà stălpări de finic, şi Luca zice că erà stâlpări de maslin. Şi aceasta să cuvine să facă fieştecare creştin într'aceste zile, pentruca să cinstească patimile lui Hristos şi pentruca să priimească cu vrednicie dumnezeeştile taine, să aştearnă pre pământ veşmintele lui şi să ţie în mână stâlpări de finic şi de maslin. Veşmintele, zice dumnezeescul Teofilact, cum că închipuesc trupul, că trupul este veşmânt sufletesc. Drept aceea să cuvine să spue neştine trupul sufletului, să-l smerească cu posturi, cu ţineri şi cu strâmtorime, pentruca să să facă lăcaş Dumnezeului celui viu şi vas curat Fiiului lui Dumnezeu. Stâlpările cele de finic închipuesc răbdarea, iar cele de maslin închipuesc îndurarea; şi să cuvine aceste două bunătăţi să le arate creştinul mai mult decât celelalte întru aceste sfinte zile, şi cu acestea să priimiască pre Mântuitoriul lumii, să răbde puţinică scârbă pentru dragostea celui ce au răbdat crucea şi moartea. Aceasta să să înţelepţească întru voi, care şi în Hristos Iisus, ne învaţă marele Pavel (*Filisteni,* cap 2), la toate simţirile au pătimit Domnul nostru, la vedere, la auz, la miros, la pipăire şi la gust, şi la toate simţirile este cu cale şi cu dreptate să pătimească cine este creştin şi următoriu Mântuitoriului. Ochii lui să verse lacrămi pentruca să-şi plângă păcatele; urechile lui să asculte cu răbdare în toate zilele citaniile bisericeşti, cântările şi slujbele. Cu mirosul să nu mirosească alta fără numai mirosul cel duhovnicesc ce iese din sfintele cuvinte şi din darul Duhului Sfânt. Gustul să păzească post desavârşit şi ţinere cu pâine şi cu apă, numai să împlinească trebuinţa, şi nu cu bucatele cele de multe feliuri şi cu băuturile cele multe. Pipăirea iară, pentru căci este decât celelalte simţiri mai vinovată, să cuvine să să smerească mai mult, decât celelalte cu neodihna, cu metanii şi cu alte osteneli, cu câte să înfrânează trupul. Şi acestea

sunt stâlpările cele de finic, dară nu ajung numai acelea, ci trebuesc şi stâlpările cele de maslin. Când au mers prietinii lui Iov să-l vază în nevoia cea mare ce i s'au întâmplat, zice Sfânta Scriptură cum că au stătut 7 zile numai uitându-se la el, făr de a-i grăì un cuvânt măcar; şi aceasta să cuvine să facă şi sufletele cele creştineşti întru această săptămână; de iubesc pre Fiiul lui Dumnezeu, să să uite la el, să tacă şi să să minuneze, să gândească pentru a cui dragoste pătimeşte un Dumnezeu făr de păcate, şi dimpreună să simţă durerea pentru durerile lui, să să întristeze pentru întristarea lui, şi dimpreună să pătimească cu dânsul, cu gândul şi cu inima. Şi aşà făcând într'acest fel, veţi răscumpără vremea postului, ce au trecut făr de folos, şi vă veţi face vrednici a vă împreunà cu prea curatele taine ale Mântuitoriului, vă veţi scrie făr de nici o îndoială în cartea lui Dumnezeu; şi Domnul nostru Iisus Hristos, viind blând şi mântuind, va aveà pricină, nu să să întristeze, nici să verse lacrămi pentru sufletele voastre, ci să vă blagoslovească, să vă sfinţească şi să vă îmbogăţească cu darul lui cel dumnezeesc, a căruia noianul milostivirii să fie pururea acoperemânt, putere şi mântuire sufletelor voastre, amin.

XXVIII.

ÎNVĂŢĂTURĂ ASUPRA POCĂINŢII

«Întoarceţi vă cătră mine, din toată inima voastră, cu post şi cu plângere şi cu tânguiri, rupeţi inimile voastre şi nu hainele voastre şi mă voiu întoarce cătră voi», zice Domnul la Ioil în două capete.

ROTAŢIA SOARELUI ŞI MILA MÂNTUITORULUI.

Cine au văzut vreodinioară între zidiri atâtă dragoste, cât este aceea ce arată şoarele pre pământ? Că deşi este luminătoriu mare al ceriului şi împărat al tuturor stelelor, iar lăsând celelalte stihii [1]), îndrăgeşte şi iubeşte mai mult pre smeritul acesta de pământ, şi pre dânsul are închinată (plecată) toată pohta lui, pre dânsul luminează cu razele sale, pre dânsul împodobeşte cu toate feliurile de copaci, pre dânsul încununează cu florile, pre dânsul îmbogăţeşte cu rodurile, pre dânsul hrăneşte cu lucrurile sale; şi pentruca să nu să depărteze dela el niciodată, face pururea o învârtejire împrejurul lui, cu un umblet necontenit.

Asemenea aceşteia pohte, sau mai vârtos să zic mai cu mult făr de asemănare, arată marele Dumnezeu, ziditoriul şi făcătoriul a toate, spre sufletul cel smerit şi păcătos al omului; măcar că are în mâinile lui cele dumnezeeşti toate marginile

[1]) elemente.

pământului, măcar că bunătăţile noastre nu-i trebuesc, după cum zice David, iar spre acest suflet are pusă toată dragostea lui cea dumnezeească, pentru dânsul poartă grijă să-l mântuească, pre dânsul cearcă, pre dânsul iubeşte, şi ca cum ar aveà vreo trebuinţă dela el, pleacă dumnezeeasca lui mărire şi pohteşte dragostea lui, pohteşte prieteşugul lui, pohteşte să umble pururea împreună cu dânsul. Drept aceea trămite către dânsul proroci, trămite dascăli, îl cearcă în toate părţile pământului, îl cearcă în toate unghiurile lumii. Şi pentru căci pohteşte să fie pururea împreunat cu el şi nedespărţit de împărăţia lui, îi arată calea, îi spune mijlocirea, pentruca să să mântuească de păcat şi să să întoarcă spre dânsul; oarecare este mijlocirea aceea? Este aceea a pocăinţii, care nu are greşală: «întoarceţi-vă, zice, către mine şi mă voiu întoarce către voi». Deci pentru pocăinţa aceasta sunt gata astăzi să grăesc puţintele cuvinte înaintea înţelepţiei voastre, feţii mei, ce vă pohtesc să ascultaţi cu dragoste, căci aceasta este mai trebuincioasă decât toate şi mijlociri făr de greşală pentru mântuinţa noastră. Mare este cu adevărat darul acesta al pocăinţii, dintre care poate cunoaşte fieştecare mai ales dragostea cea multă ce arată Dumnezeu spre noi creştinii, şi pohta ce are ca să ne vază mântuiţi; de vreme ce numai pentru noi au râdicat, numai pentru noi au dat, numai pentru noi au vrut să fie pocăinţă în lume. Şi cum că este adevărul aşà, o dovedeşte socoteala, pentru căci de ar fi vrut să orânduească pentru alţii şi nu pentru noi credincioşii creştini, să cuveniă această rânduială să fie, sau pentru îngeri, sau pentru draci, sau pentru dobitoace, sau pentru celelalte ale lui făpturi. Şi de vreme ce pentru îngeri nu este, căci îngerii cei buni nici au greşit, nici pot să greşească, drept aceea nici pocăinţă le trebuie, nici pentru draci, pentru căci ei dintru a sa voinţă, fiind împietriţi în vicleşug, nu priimesc, nici vor pocăinţă; iar nici pentru dobitoace, pentru căci n'au nici minte, nici cuvânt, ci lucrează pururea făr de greşeală, precum îi învaţă firea lor, nici este pentru altă făptură din câte să află în lume, pentru căci sunt toate nesimţitoare şi urmează a nu

fi priimitoare de pocăinţă. Şi iată dar că numai pentru noi oamenii au dat îndurătoriul Dumnezeu acest dar de mântuire al pocăinţii, sau să zic mai bine, pentru noi creştinii; pentru căci păcătuesc şi Jidovii şi Turcii, iar nu le foloseşte, nici le ajută pocăinţa nimic, pentru căci sunt afară de lege. Iar nouă cu adevărat ne ajută şi ne dă mare folos, pentru căci avem credinţă, pentru căci avem nădejde, pentru căci prin mijlocul sfântului botez ne-am făcut fiii lui Dumnezeu, după cum zice Ioan la capul cel întâiu; «le-au dat lor putere, ca să fie fiii lui Dumnezeu, celor ce cred întru numele lui». Şi adevărat ce alt ajutoriu mai mare, sau ce alt folos mai trebuincios poate să fie, decât acela al pocăinţii: minunată este puterea ei, prea slăvite sunt lucrurile ei şi darul făr de asemănare.

INVIEREA MORTULUI DIN SAMARIA. INŢELESUL EI.

Un lucru minunat să vede în Sfânta Scriptură la a patra carte a împăraţilor în 15 capete, zicând: cum să să fi întâmplat după moartea prorocului Elisei, de a fost murit un Jidov în cetatea Samariei, şi după obiceiul ce aveà acolo au râdicat unii trupul mortului şi-l duceà afară din cetate să-l îngroape; şi mergând pre cale la locul cel rânduit, făr de veste a ieşit dintr'un crâng, ce erà acolea aproape, nişte tâlhari Moaviteni, ca să-i omoare; şi văzând îngropătorii o nevoie ca aceea neaşteptată, de frică să făcură mai morţi decât mortul ce ţineà, şi pentruca să-şi mântuească vieaţa lor, au aruncat pre mort într'o groapă ce s'a aflat acolo, şi îndată a fugit; întru care groapă erà îngropat proorocul Elisei, şi îndată ce s'a atins trupul mortului de oasele prorocului, a înviat şi a venit iar în vieaţă.

Frumoasă închipuire a pocăinţii înţelegem a fi acest lucru prea slăvit, ce s'a întâmplat, că după ce face omul păcatul, rămâne mort; mort, pentrucă pierde darul cel dumnezeesc, mort pentru căci să desparte de Dumnezeu, carele este vieaţa cea adevărată, şi ca pre un mort, patimile lui, pohtele lui cele rele şi îndulcirile trupului său îl aduc să-l îngroape; unde? afară din cetate, afară din pământul cel fe-

ricit al raiului, în groapa vecinicii munci. Dar ce să întâmplă? Indurătoriul Dumnezeu, carele prin rostul proorocului zice: «nu voesc moartea păcătosului, ci ca să să întoarcă şi să fie viu», trimite în potriva lui făr de veste o năvală de tâlhari înfricoşaţi. Dar cine sunt tâlharii aceştia? Frica morţii, cutremurul muncii de veci, ziua cea înfricoşată a judecăţii, dreapta răsplătire a lui Dumnezeu, «durerile iadului m'au-încungiurat, întâmpinatu-m'au lanţurile morţii»; să uită păcătosul la nevoia cea de aevea, pierzarea lui, tremură, să îngrozeşte, şi de frică fug îngropătorii, pohtele cele rele, patimele cele neînfrânate, odihnile, desfătările timpului; şi unde îl aruncă? în groapa lui Elisei; groapa este pocăinţa, pentru căci precum groapa strică, risipeşte şi pierde trupurile cele împuţite ce să pun într'însa, aşà şi pocăinţa şterge, strică şi topeşte împuţiciunea păcatelor, ce înfăşură sufletul. Aici dară într'această groapă a pocăinţii căzând păcătosul, află pre Elisei cel de taină, carele este Domnul nostru Iisus Hristos; că Elisei să tâlcueşte Dumnezeu mântuitoriul, şi cu puterea acestuia şi cu darul acestuia i să iartă păcatele, să îndreptează şi să întoarce iar la vieaţa. Şi trăi mortul, zice Sfânta Scriptură, şi să sculă pre picioare.

După aceasta dar să priceapă fieştecarele câtă este puterea păcăinţii, de vreme ce înviază sufletul cel mort al păcătosului, îi dă iară podoaba dumnezeescului dar ce au pierdut, îi deschide uşile ceriului, carele i l-au închis păcatul; îl face soţie fericiţilor îngeri, îl face moştean lăcaşului lui Dumnezeu, şi părtaş slavei lui cei dumnezeeşti; dară nu săvârşeşte numai aceste prea slăvite această bunătate mare a pocăinţii, ci este alta şi mai minunată, care face mintea să să mire şi inima să să uimească, birueşte pre însuşi Dumnezeu; şi când este mânios de sudălmile, de necinstirile şi de hulele ce-i fac în toate zilele păcătoşii cu faptele lor cele făr de lege, cu strâmbătăţile lor, cu jafurile lor, cu multa lor trufie, cu zavistie ce hrănesc în inima lor, cu atâta necurăţii cu carele spurcă şi trupul şi sufletul stă gata să facă asupra lor răsplătire, să arunce asupra lor trăsnetile urgiei sale, să-i piarză de pre faţa

pământului; aleargă atunci pocăinţa şi cu o cucernică îndrăzneală, cu două lacrămi ce varsă din ochi, cu un suspin ce înalţă la ceriu dintru adâncul inimii (cutez a zice), că leagă mânile lui Dumnezeu, îi ia armele a dreptei lui răsplătiri, preface urgia lui spre iertăciune, îl face blând, iertătoriu, îndelung răbdătoriu, milostiv iubitoriu asupra celui păcătos, carele atâta l-au necinstit şi nu l-au băgat în seamă.

AHAV. Şi pentruca să nu socotiţi, feţii meii, cum că acestea sunt aflări ale mele, ascultaţi o pildă: La a 3 carte a Impăraţilor la 21 capete, zice cum că au vrut dreptul judecătoriu, Dumnezeu, să pedepsească pre Ahav, împăratul lui Israil, pentru multele păgânătăţi şi nedreptăţi ce făceà în toate zilele, şi nu numai din răutatea lui, ci şi din sfatul înrăutăţatei femeiei sale, a Iezavelei, şi i-au trimis cuvânt pre prorocul Ilie cum că va să-i ridice impărăţia, să-i piarză casa lui, să-i risipească avuţia lui, să nu mai aibă după aceea nici vrednicie, nici cinste, şi la cea de pre urmă să să facă mâncare câinilor şi a păsărilor ceriului. Răspunse Ahav: atâta răutate să-mi vie mie şi atâta pedeapsă? eu să aflu mijlocire ca aceea, să prefac dreapta a lui Dumnezeu mânie; şi ce au făcut? Cum au auzit Ahav cuvintele acestea, îşi rupse haina lui, încinse sac preste trupul lui şi puse cenuşă pre capul lui, şi posti, şi făcu pocăinţa ca aceea, cât au schimbat îndată Dumnezeu mânia lui, şi au îmblânzit urgia lui, şi chemând iar pre Ilie, i-au zis: n'ai văzut ce smerenie au arătat înaintea mea Ahav, şi ce pocainţă au făcut? deci pentru căci s'au smerit înaintea feţii mele, nu voiu aduce răutate în zilele lui, ci în zilele feciorului lui voiu aduce răutate preste casa lui. Dar ce poate fi aceasta? Până acum cu bătăi, cu urgie, cu mânie înfricoşà Dumnezeu pre Ahav şiziceà să-l piarză, să-i ia şi stăpânirea şi vieaţa, şi acum zice cum că nu poate să-i facă rău. Este cu putinţă aceà puţinică cenuşă ce au pus Ahav în capul lui? acel sac cu carele s'au îmbrăcat? cel puţin post ce au făcut? aceà pocăinţă ce au arătat? să fie slăbit dumnezeeasca urgie şi să îndemne pre Dumnezeu să facă aceea ce vrea păcătosul acela Ahav, şi nu aceea ce cerea dumnezeeasca drep-

tate? Adevărat, aşà este. Pocăinţa au oprit mânia lui, pocăinţa i-au smuls din mâniile lui cele prea puternice sabia răsplătirii, pocăinţa au şters răspunsul cel înfricoşat şi purtătoriu de moarte: «nu voiu aduce, zice, răutate în zilele lui».

CUM SĂ FIE POCĂINŢA.

Insă pentruca să poată pocăinţa să săvârşască aceste lucruri prea slăvite, să cuvine să fie pocăinţa adevărată, iar nu mincinoasă, pocăinţă curată, iar nu vicleană, pocăinţă a inimii, iar nu a gurii, că precum este aur adevărat şi aur mincinos, aşà este şi pocăinţă adevărată şi pocăinţă mincinoasă. Mulţi socotesc, pentru căci zic: «am greşit şi, Doamne, iartă mie, păcătosul», cum că adevărat să pocăesc şi nu ştiu ticăloşii că pocăinţa nu stă în cuvinte, că zice Hristos la Evanghelie: «nu tot cel ce zice mie Doamne! Doamne! va intrà întru împărăţia lui Dumnezeu, ci cel ce face voia Tatălui meu celui ceresc». Intre ceilalţi ce s'au pocăit, doi să află vestiţi în Sânta Scriptură, unul este Saul şi altul David. Greşit-au Saul, greşit-au David, şi vin amândoi în cunoştinţa greşalei lor; am greşit, zice unul, am greşit zice şi celalalt. Dar David au auzit acest fericit glàs: «şi Dumnezeu au lăsat păcatul tău, nu vei murì»; şi pentru Saul să roagă Samuil prorocul cu lacrămi, şi Dumnezeu îi răspunde cu urgie: «până când vei plânge tu pentru Saul, şi eu l-am defăimat pre el». Dar pentruce pricină, drepte udecătoriule Doamne, arăţi despărţeală ca aceasta cu aceşti doi ce să căesc? De este adevărat, precum o recunoaştem, cum că înaintea ta nu este nici o făţărie şi cum să priimeşti cu multă milă şi dragoste pre cei ce să căiesc, pentruce aici priimeşti pre un David, şi pre Saul îl goneşti? Nu este împărat şi unul şi altul? nu este Jidov şi unul şi altul? n'au greşit amândoi înaintea ta? Dară drept ce David, carele au făcut păcat mai mare şi îndoit, adică prea curvia şi uciderea, află milă înaintea ta, şi Saul să desfaimă şi să leapădă, carele s'au arătat numai neascultătoriu? Adevărat, feţii mei, pre din afară aşà să vede, iar Dumnezeu, carele este cunoscătoriu al inimii şi vede din

lăuntru aceea ce noi nu o vedem, au văzut despărţeala pocăinţii şi a unuia şi a altuia; că pocăinţa lui David erà pocăinţă adevărată, cu duh umilit şi cu inimă înfrântă şi smerită, precum zice Sfânta Scriptură, iar a lui Saul pocăinţa erà mincinoasă şi vicleană, din gură numai, iar nu şi dela inimă, că inima lui nu erà dreaptă către Dumnezeu, şi pentru aceasta aceea a lui David s'au arătat priimită, şi a lui Saul s'au defăimat.

Drept aceea dară, pentru căci este pocăinţa lucrătoare şi bine priimită înaintea lui Dumnezeu, să cuvine să fie pocăinţa adevărată ca a lui David; şi pentrucă să poată fieştecarele să câştige această pocăinţă adevărată, desăvârşită, curată şi priimită, Duhul Sfânt în Scriptură ne arată în ce chip să o facem, cu pedeapsa ce au dat lui Navuhodonosor, împăratul Asirianilor. Pre acesta vrând dumnezeeasca dreptate să-l pedepsească într'această vieaţă, pentru multa lui trufie, şi iar să-l miluească, au făcut asupra lui acest răspuns, precum să vede la al 4 cap al lui Daniil: «cu hiarăle partea lui în burueanul pământului, inima lui dela oameni să va schimbà, şi inimă de hiară să va da lui, şi şapte vremi să vor primenì preste el», adecă l-au osândit să pască împreună cu hiarele, şi ca o hiară să mânânce ierburile pământului, să i să deà inimă de hiară, şi să să afle întru aceasta până ce să vor primenì şapte vremi, şi atuncea să i să dea iertăciune. Şi adevărat s'au întâmplat de au pătimit Navuhodonosor, după cum au rânduit dreapta judecată a lui Dumnezeu, şi într'acest chip s'au luat iertăciune desăvârşit. Să cuvine drept aceea acestei trei lucruri să facă fieştecare creştin, pentruca să arăte pocăinţă adevărată şi plăcută către Dumnezeu:

Intâi să fie partea lui în iarba pământului; când păcătueşte omul, lasă trupul lui slobod, în desfătări, în pohte, în beţii şi în mâncări multe, şi alta nu socoteşte, fără numai cum îşi va desmierdà trupul, cum să-i dea odihne, cum să-l hrănească cu multe feliuri de bucate; dintru carele urmează beţiile, curviile, preacurviile şi alte pohte neînfrânate, carele fac pre suflet lăcaş diavolului; drept aceea să cuvine, când va

vrea să să ispoveduească adevărat, să schimbe frica, să schimbe vieaţa, să supue trupul; cu ce? în iarba pământului, cu ţinerea, cu posturile, cu ajunările, cu depărtarea mâncărilor şi a desfătărilor; pentru căci, precum zice marele Vasilie: postul este stricăciune păcatului, instreinarea patimilor, omorîrea trupului; şi când slăbeşte cu postul omul cel din afară, atuncea cel din lăuntru să întăreşte, atunci să face casa lui Dumnezeu şi vas curat darului celui dumnezeesc.

Al doilea lucru este, să schimbe inima lui şi să ia inimă de hiară (şi inimă de hiară i să va da lui). Omul, precum are inima iscusită, aşà o are mai mult pohtitoare, nu este pururea într'o stare, acum să preface spre bine, şi acum să schimbă spre rău, acum pohteşte un lucru şi acum îl urăşte, acum iubeşte, şi acum vrăjmăşueşte împotrivă acestora; hiară are pururea aceeaş inimă neprefăcută, stătatoare şi nemişcată. Şi de vreme ce omul, când păcătueşte, pentru căci are inimă prefăcătoare, să depărtează dela Dumnezeu şi de toată voinţa lui, şi dragostea la zidiri; şi pentruca să facă pocăinţă adevărată, trebuie să schimbe, zice Dumnezeu, aceà inimă a lui vicleană şi amăgitoare, care este nestătătoare şi lesne mutătoare, şi să ia inimă de hiară, adică inimă aţâţătoare, neschimbatoare, o inimă care să rămâe pururea nemişcată dela bine, dela dragostea mea şi dela paza poruncilor mele, care să nu mai pohtească răul, nici să să abată la păcat; şi aceasta este aceea ce zice prorocul Ioil: «rumpeţi inimile voastre».

Şi la cea depre urmă, al treilea lucru carele să urmeze pocăinţei cei adevărate este aceasta: «7 vremi să vor premeni preste dânsul». Păcătosul, când iese din calea lui Dumnezeu şi să face pre sine rob pohtelor celor trupeşti, săvârşeşte toate păcatele cele de moarte, din carele cele mai mari sunt, precum ne învaţă legea lui Dumnezeu şi Sfânta Evanghelie, adică: trufia, iubirea de argint, păcatul cel trupesc, zavistia, lacomia, mânia şi lenea. Deci aceste păcate sunt cele 7 vremi, carele să cuvine să le schimbe cela ce va vrea să să pocaească cu adevărat, adică să prefacă trufia în smerenie, iubirea de argint în milostenie, păcatul cel trupesc în curăţenie,

zavistia în dragoste, lăcomia în post, mânia în blândeţe şi lenea în rugăciune şi într'alte fapte bune; şi precum când făceà aceste păcate să bucurà, să desfătà şi râdeà, aşà şi când să pocăeşte, să cuvine să să mâhnească, să suspine şi să plângă, pentruca să facă primeneală vremilor, şi să să arate prefacerea adevărată. Cu acest feliu de mijloace să face pocăinţa desăvârşit şi plăcută, şi câştigă păcătosul iertăciune deplin, să împrieteneşte cu Dumnezeu şi să face iar vas darului celui dumnezeesc.

Drept aceea dară, feţii mei, de vreme ce pocăinţa are putere ca aceasta, precum aţi auzit, şi nu este altă cale şi altă mijlocire, pentruca să vă mântuiţi sufletele voastre, fără numai cu pocăinţa, trebuie dară toţi, şi cei tineri şi cei bătrâni, şi cei bogaţi şi cei săraci, să alergaţi cu osârdie la această pacinică linişte a mântuirii, pentrucă veţi aflà toţi odihnă sufletelor voastre, după cum zice Hristos la Evanghelie: «şi toţi vă veţi mântui».

Pocăinţa aceasta este cetatea cea minunată, în patru cornuri, ce au văzut sfântul Ioan la Apocalipsis în 21 de capete: «care aveà 12 uşi, 3 despre răsărit, 3 despre miazănoapte, şi 3 despre miazăzi şi 3 despre apus, pentruca să poată intrà printr'însele toţi, şi cei mici şi cei mari, bătrâni şi tineri şi fieştecarele după rânduiala sa şi după vârsta sa». Prin cele despre răsărit să intre cei tineri, ca cei ce sunt la răsăritul vieţii; prin cele despre miazăzi să intre bărbaţii, cari să află la mijlocul vârstei; prin cele despre miazănoapte cei bătrâni, al căror le este sângele rece, şi albiciunea zăpezii o ţin în barbă; şi prin cele despre apus să intre făr de nici o desnădăjduire cei ce sunt la sfârşitul vieţii, şi au amândouă picioarele în groapă şi sufletul în buze, al cărora milostivirea lui Dumnezeu le va priimi pocăinţa.

Drept aceea, în toată vremea, iar mai vârtos în zilele acestea ale sfântului post, vă cheamă pre toţi milostivul Dumnezeu, carele pohteşte mântuirea tuturor, zicând: «intoarceţi-vă cătră mine, şi eu mă voiu întoarce cătră voi».

Drept aceea nu învârtoşaţi inimile voastre, ci cu vitejie

creştinească lepădaţi lucrurile întunericului, adică strâmbătăţile, jafurile, clevetirile, zavistia, urâciunea, vrajba, curviile şi toate necurăţiile şi vă îmbrăcaţi cu armele luminii, cu credinţa, cu nădejdea, cu dragostea, cu frica lui Dumnezeu, cu cuceria şi cu smerenia, ca să supuneţi cu aceste bunătăţi pre improtivnicul vostru, pre diavolul şi pre trupul ce tirăneşte, şi patimile cele ce strică sufletul, şi să vă faceţi moşteni împărăţiei ceriului, căria să vă învredniciţi toţi; cu darul şi cu mila lui Dumnezeu, amin.

CUVÂNTĂRI FUNEBRE

I.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA POGREBANIA[1]) OMULUI PRESTĂVIT[2])

SUFERINŢELE LUI IOV.

Mult pătimaşul acelà şi îngăduitoriul Iov, piatra răbdării după luptele cele mari ce i-au făcut vicleanul diavolul, şi l-au golit ca într'o clipă de ceas de toate averile lui şi l-au lipsit de toată cinstea, de toată bogăţia, de toată slava şi de toate soţiile lui, şi au rămas numai cu muierea, afară de casa lui, şezând într'un gunoiu cu multă ticăloşie, plin de bube şi de viermi; iar încaşi la acestea toate, pentruca să ruşineze pre vicleanul diavolul şi să-l biruească cu bărbăţia sufletului şi cu răbdarea, precum zice mai pre larg istoria lui, n'au dat nebunie lui Dumnezeu, nici au greşit cu buzele lui, măcar că cu acestea toate, socotind şi el deşertăciunea şi ticăloşia acestei vieţi, şi multe învârtejiri şi prefaceri ale lucrurilor omeneşti, plângeà şi să tânguià, şi suspinând ziceà: pre moartea a chemat-o să-mi fie tată, adică ca cum ar zice: moartea este tatăl carele mă naşte.

Oare ce poate fi aceasta, iubiţii mei, ce zice direptul acesta Iov. Nu este lucru împotrivă? nu este lucru neunit? Moartea taie şi strică ca o secere; iar tatăl naşte. Dar cum poate naş-

1) îngropare.
2) mort.

terea şi stricăciunea să să unească, fiind amândouă împotrivă? Poate că de ispitele cele multe ce i s'au întâmplat, şi de pagubele cele multe ce l-au ajuns, îşi va fi pierdut mintea, de zice că moartea îi este tatăl; sau de multele dureri, poate că nu va fi ştiind ce grăeşte? Ba, iubiţii mei, ba nu şi-au pierdut mintea şi ştie ce grăeşte, ci numai socotind cum că cu alta nu să poate mântuì omul, nici să poate odihnì de patimile şi ticăloşiile acestei vieţi, fără numai cu moartea, precum şi într'alt loc zice: «moartea este odihna omului». Dar stau de mă mir, pentruce nu zice pre moartea am chemat-o să-mi fie mântuire, ci zice pre moartea am chemat-o să-mi fie tată?

CELE TREI NAŞTERI.

Ascultaţi, iubiţii mei, socoteala şi învăţătura cea creştinească, au cunoscut şi au priceput, cum că este la fieştecare creştin trei naşteri: una trupească şi alta sufletească şi altă mântuitoare. Deci naşterea cea trupească este aceea ce să naşte neştine trupeşte, din tată şi din mumă, precum o vedem aceasta totdeauna, nu numai la oameni, ci şi la dobitoace, şi pentru aceasta să numeşte naştere trupească, precum zice şi Domnul Hristos: «că ce e născut din trup, trup este».

A doua naştere este cea duhovnicească şi nu este la toţi oamenii, ci numai la cei ce s'au născut duhovniceşte din baia sfântului botez, pentru care iarăşi acestaş Hristos zice către ucenicul cel ascuns, către Nicodim: «de nu să va naşte neştine din apă şi din duh, nu va puteà să între întru împărăţia ceriului».

Iar a treia naştere ce am zis că este mântuitoare, este aceasta ce zice dreptul Iov: cum că este tată moartea, pentru căci că, precum la naşterea cea dintâi trupească, născându-să omul iese dintru întunecatele închisori ale pântecilui maicii sale şi vede strălucita lumina soarelui, şi precum la a doua naştere a baiei cei duhovniceşti a sfântului botez iese omul dintru întunericul necredinţii şi vine la lumina cunoştinţii de Dumnezeu, strălucindu-se şi luminându-se dintru lumina cea cu trei străluciri a Sfintei Troiţe; într'acestaş chip şi la naşterea cea de a treia, care este mântuitoare, să naşte sufletul omului şi iese dintru întunericul şi tina trupului, ca dintr'o puşcărie

întunecată, şi merge să vază lumina cea strălucitoare şi slava cea fericită a vieţii cei deapururea. Această naştere a mântuirii pohtià să vază şi prorocul David, şi pentru aceasta zicea: «scoate, Doamne, din temniţă sufletul meu, ca să mărturisească numele tău». Aşijderea şi fericitul Pavel zicea: «pohtesc să mă sloboz din trupul acesta şi să fiu împreunat cu Hristos». Această naştere este a treia cu mult mai bună şi mai de folos decât celelalte, pentru căci naşterea cea trupească să numeşte naştere întunecată, iar naşterea cea duhovnicească a sfântului botez să numeşte luminată, şi pentru aceasta sfântul botez să zice luminare, şi cei botezaţi să numesc luminaţi. Iar a treia naştere a morţii, carele este mântuitoare, este făr de greşală şi făr de primejdie la omul cel credincios şi drept, căci nu poate să mai păcătuească după moarte. Drept aceea alergăm toţi credincioşii şi mergem împreună cu prieteni noştri şi cu rudenjile, petrecându-i până la groapă (sau beserică), cu adunare de preoţi cucernici, cu mulţime de creştini credincioşi, cu cântări sfinte, cu făclii aprinse şi cu tămâieri şi cu toate alte slavoslovii şi podoabe luminate.

Dintr'această naştere s'au născut astăzi şi sufletul cel curat acestui fericit frate ([1]) ce au murit; şi de vreme ce s'au dat obşteasca datorie după rânduiala cea creştinească, şi-l petrecem la groapă şi să desparte de noi dintr'această vieaţă, pre carele nădăjduim şi noi să-l avem în cealaltă vieaţă, trebueşte să-i dăm cu toţi o iertăciune, şi mă rog să zicem cu toţi din tot sufletul vostru: Dumnezeu să-l ierte. De vreme ce au vieţuit ca un om şi au petrecut cu noi într'această lume, poate că va fi amărît, sau va fi scârbit pre cinevà, sau cu cuvântul, sau cu fapta, şi pentru aceasta să-i zicem cu toţi: Dumnezeu să-l ierte. Şi pentru ca să putem câştigà şi noi după moarte această plată a iertăciunii dela cei vii, pentru aceasta să zicem şi a treia oară: Dumnezeu să-l ierte, şi pre noi să ne miluească, ca un bun şi iubitoriu de oameni, amin.

[1]) loc lăsat de scriitor, ca să pună numele mortului la îngroparea căruia s'ar rosti cuvântarea.

II.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ IARĂ LA PRESTĂVIREA[1]) OMULUI

Întristat, jalnic şi amar să vede a fi răspunsul morţii la om, de vreme ce Dumnezeu pre strămoşul nostru Adam, pentru păcatul neascultării l-au osândit spre moarte, zicându-i: «pământ eşti, şi în pământ vei merge». Însă de va sta neştine să ia seama cu tot dinadinsul socoteala aceei osânde şi sfârşitul acelui răspuns a lui Dumnezeu, nu o va aflà să fie muncă şi pedeapsă, ci mare facere de bine şi mare dobândă; pentru căci de n'ar fi hotărît Dumnezeu moartea la om, erà să să facă răutatea nemoartă şi păcatul necurmat, şi pentru aceasta zice Sfânta Scriptură: «şi acum ca nu cumvà să întinză mâna sa şi va lua din lemnul[2]) vieţii, şi va mâncà şi va trăi în veci».

Priceput-aţi pricina, cum că după ce au mâncat din lemnul cunoştinţii şi au căzut în păcatul neascultării, l-au oprit Dumnezeu să nu care cumvà să mănânce şi din lemnul vieţii şi va trăi în veci, şi să să facă răutatea nemoartă, şi va semănà omul cu păcatul făr de moarte; şi apoi ce altă nevoie mai rea şi mai cumplită ar fi putut fi la ticălosul om decât aceasta? Drept aceea dar mare folos şi mare dar şi

---

[1]) moartea.
[2]) pomul.

milostivnică vindecare s'au dat omului dela Dumnezeu, ca să moară şi să să strice acest trup al păcatului, şi să învieze la învierea cea de obşte alt trup duhovnicesc, făr de stricăciune, şi făr de moarte; că mare dobândă să face omului moartea, după cum zice şi Sfântul Grigorie bogoslovul: «că să taie păcatul, pentruca să nu rămâie răutatea nemoartă, şi să face munca milostivire şi iubire de oameni». Pentru aceasta (s'au zis în Scriptură): «pământ eşti şi în pământ vei merge». Pentru aceasta l-au scos Domnul Dumnezeu din raiu, să lucreze pământul, dintru care s'au luat. Pentru aceasta i-au zis: «întru sudoarea feţii tale vei mâncà pâinea ta, până ce te vei întoarce în pământul dintru carele te-ai luat». Pentru aceasta s'au învălit cu foi de smochin. Pentru aceasta s'au îmbrăcat cu îmbrăcăminte de piei, care îmbrăcăminte nu este alta, după cum zice iarăşi sfântul Grigorie, fără numai pentru acest trup gras şi muritoriu.

Drept aceea acest trup gras, o! iubiţi ascultători, ca un trup al păcatului l-au desbrăcat astăzi şi l-au aruncat la pământ, ca o haină veche şi stricată şi acest fericit răposat fratele nostru ([1]); s'au desbrăcat, zic, de trupul acesta, pentruca să să îmbrace cu altul fără de stricăciune, au lăsat lăcaşul cel pământesc, pentruca să câştige alt lăcaş în ceriuri, precum mărturiseşte fericitul Pavel, zicând: pentrucă ştim că de să va surpà (strică) casa noastră cea pământească a trupului, avem zidire dela Dumnezeu casă vecinică în ceriuri, nefăcută de mână». Şi de vreme ce petrecem fericitul lui suflet în mâinile lui Dumnezeu, cu adunare de preoţi cucernici, cu mulţime de creştini credincioşi, cu cântări sfinte, cu făclii aprinse, şi cu tămâieri şi cu toate alte slavoslovii şi podoabe luminate; şi de vreme ce au dat obşteasca datorie după rânduiala cea creştinească, şi-l petrecem la groapă şi să desparte dintru această vieaţă, pre carele nădăjduim şi noi să-l vedem în cealaltă vieaţă, trebueşte să-i dăm cu toţi

---

[1]) loc lăsat de scriitor, ca să pună numele mortului la îngroparea căruia s'ar rosti cuvântarea.

o iertăciune, şi mă rog să zicem cu toţi din tot sufletul: Dumnezeu să-l ierte. De vreme ce au vieţuit ca un om şi au petrecut cu noi într'această lume, poate că va fi amărît, sau va fi scârbit pre cinevà, sau cu cuvântul, sau cu fapta, şi pentru aceasta iar să-i zicem cu toţi: «Dumnezeu să-l ierte»; căci această călătorie este să o facem cu toţi. Şi pentruca să putem câştigà şi noi după moarte această plată a iertăciunii dela acei vii, pentru aceasta să zicem şi a treia oară: Dumnezeu să-l ierte, şi pre noi să ne miluească, ca un bun şi iubitoriu de oameni.

III.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ ASUPRA OMULUI MORT

«Nu plângeţi, că n'au murit, ci doarme», aşà au zis Fiiul lui Dumnezeu, când au văzut moartă în pat pre fata lui Iair, mai marele Sinagogului; şi aşà zic şi eu către înţelepţia voastră, blagosloviţilor ascultători, şi către dumneată (cutarele [1]) şi către celelalte iubite rudenii, cari cu tânguiri şi cu lacrimi vă întristaţi pentru aceasta de bun neam şi cinstită cocoana, care s'au odihnit în Domnul: «nu plângeţi, că n'au murit, ci doarme». Fericitul ei sfârşit este adormire, iar nu moarte. Drept aceea nu cere dela voi lacrămi, nici pohteşte suspinuri, nu priimeşte întristăciune, nici plângere. Vrednice, de plâns sunt limbile, limbile cele păgâne, că n'au credinţă, Jidovii că n'au botez, ereticii că sunt despărţiţi de braţele besericii; pentrucă aceştia adevărat mor, aceştia iau vecinica moarte, precum zice fericitul Pavel la al 7 cap către Romani: «că cel ce au murit, păcatului au murit odată». Iar o cocoană creştinească ca aceasta, ce s'au născut în baia Sfântului Botez, ce au supt laptele credinţii, ce s'au hrănit în casa învăţăturii dumnezeescului dar, ce s'au întemeiat cu putere cinstitelor Taine, ce erà îngrădită cu bunătăţi, cu faceri de bine, cu lucruri plăcute lui Dumnezeu, una ca aceasta adevărat

[1]) soţul moartei.

n'au murit, ci doarme. Aşà ni-o adeverează nemincinoasa gura lui Hristos la Sfânta Evanghelie: «cela ce crede întru mine, nu va murì în veci»; şi de vreme ce credinciosul nu moare, este lucru adevărat că sfârşitul lui nu este moarte, ci adormire, o mărturiseşte marele Vasilie la cuvântul ce face asupra morţii: «moartea drepţilor este (zice) adormire»; şi iarăşi la molitvele Rusaliilor: «că nu este, Doamne, moarte robilor tăi, când ieşim noi din trup, şi venim la tine, Dumnezeul nostru; ci schimbarea dintr'acelea mai cu grijă la cele mai vesele, şi la odihnă, şi la bucurie». Şi adevărat cât este de dulce această adormire şi cu cât este mai dorită decât adormirea cea firească de toate zilele. La adormirea cea firească rămâne omul făr de simţire, nu vede, nu aude, nu cunoaşte, să uită pre sine, uită pre fiii lui, pre rudenii, pre prieteni, rămâne lipsit de toate răsfăţările vieţii şi de lumina acestei lumi; iar la adormirea aceasta de pre urmă, o! cât să bucură, cât să răsfaţă şi cât înviază; în loc de a-şi pierde lumina, îşi deschide mai vârtos uşa ceriului şi a luminii cei adevărate, o zice Isaia la al nouălea cap: «celor ce locuesc în locul şi umbra morţii, lumina îi va luminà pre ei»; în loc de a să lipsì de răsfăţări şi de bogăţii, câştigă frumuseţele, carele pot singure să sature toate pohtele lui; o adeverează la psalmul 17: «sătura-mă-voiu, când mi să va arătà mărirea ta»: în loc de a rămâneà de cunoştinţa rudeniilor şi a prietenilor întru strălucirile luminii cei neapropiate, vede în toate zilele pre părinţi şi pre fii şi orice alt au avut dorit în lume; o mărturiseşte marele Pavel către Corinteni în 13 capete: «acum cunosc din parte; iar atunçea voiu cunoaşte, precum şi cunoscut sunt». Şi de vreme ce aici după adormirea cea firească să întoarce iară omul la ostenele, la scârbe, la supărări, la patimi; acolo după adormirea cea de pre urmă, care o numim noi a morţii, trece din scârbe, la bucurie; din stricăciune, întru nestricăciune; din oraşul lăcrămilor, la locul veseliei; din turburarea vieţii, la adăpostirea cea lină a mântuirii; din patimile Egipetului, în pământul cel fericit al făgăduinţii; din robia lumii, la mântuirea ceriului; din petrecanie,

omenească, în ceata fericiţilor îngeri; şi cealaltă nenorocire este mai mare decât aceasta; ce altă adormire mai dorită decât adormirea morţii. Drept aceea zice şi Duhul Sfânt la Eclesiastul în 7 capete: mai bună e ziua morţii, decât ziua naşterii; că naşterea este începutul durerilor, iar moartea este începutul vieţii cei fericite. Drept aceea zic iară: «nu plângeţi, că n'au murit, ci doarme». Şi cu mine împreună va zice şi cel cu rostul de aur Ioan: «să cuvine la moarte să ne bucurăm, iară să nu plângem; şi pricina este, zice sfântul, de va fi tânăr, s'au mântuit curând din mijlocul relelor; iar de va fi bătrân, aceea ce i să păreà mai dorită a fi, cu saţiu luându-l s'au dus». Şi noi să nu vărsăm lacrămi niciodată, când ruda şi prietenii dorm, ci mai vârtos (să ne) liniştim, tăcem şi ne nevoim ca să nu-i dăm vreo supărare; măcar cum că ştim că adormirea este moarte trecătoare, sfârşitul a unei zile, precum zice dumnezeescul Zlataust: «dară pentru ce să vărsăm pentru cei morţi lacrămi, pentru ce să ne întristăm de sfârşitul vieţii fraţilor noştri, ce să odihnesc în Domnul, ce să veselesc în slava cerească, ce locuesc în locaşurile celor vii?» Adevărat moartea, ca o nemilostivă ce este, au secerat făr de vreme pre această floare aleasă şi au răpit prea timpurie podoaba şi frumuseţea neamului omenesc. Iar pentru aceasta nici lacrămile sunt cu cale, nici întristarea cu dreptate; că precum este mai norocit corăbierul acela pre carele vântul cel mare îl aduce în grabă la linişte, decât acela ce cu mare linişte, făr de vânt, călătoreşte, aşà mai fericit este şi acela ce fără vreme de moarte grabnică să mută la liniştea dumnezeeştei fericiri. Zice înţeleptul Solomon: «sfârşindu-să peste puţin, au împlinit ani mulţi; că plăcut erà Domnului sufletului lui».

Au stătut cu bună mulţumită la Dumnezeu şi sufletul acestei cinstite cocoane, pentru multa ei credinţă, pentru bunătăţile ei cele creştineşti, pentru curăţenia cea făr de asemănare, pentru cuceria cea mare la cele dumnezeeşti. Drept aceea s'au sfârşit preste puţin, pentruca să câştige rodurile lucrurilor ei, celor plăcute lui Dumnezeu, sau să zic mai bine,

s'au săvârşit, pentruca să câştige zilele ei şi să-şi facă vieaţa vecinică. O pasăre, ce să numeşte finix, de ce să săvârşeşte făr de vreme, de aceea mai mult îşi adaugă zilele vieţii lui; pentrucă moartea îi înoeşte vieaţa şi-i dărueşte ani mai mulţi.

Deci această cocoană, de ar fi murit pentruca să să săvârşească, ar fi fost vrednic de plâns sfârşitul ei, pentrucă s'ar fi perdut un chip minunat ca acesta, al darurilor şi al bunătăţilor. Dar de vreme ce s'au săvârşit, pentruca să trăească în veci, pentruca să se bucure împreună cu îngerii, pentruca să să nască de a doua oară în ceriu ca finixul, ce trebuie lacrămile? Să cuvine (zice fericitul Pavel) acest trup stricăcios să să îmbrace cu nestricăciune, şi acest muritoriu să să îmbrace cu nemurirea. Inceteze drept aceea jalea, sfârşască-se întristăciunea: «că n'au murit, ci doarme». Şi precum ziceà apostolii cătră Hristos pentru Lazăr, aşà zic şi eu pentru dânsa: de au adormit, mântuî-să-va, va aşezà făr de nici un prepus marele Dumnezeu sufletul ei cel creştinesc în sânul lui Avraam şi al lui Isaia şi a lui Iacov, în lăcaşurile celor vii, în corturile celor drepţi, unde străluceşte lumina cea deapururea a dumnezeeştei lui măriri. Şi de vreme ce între celelalte faceri de bine, sunt folositoare cererile Sfintei beserici şi rugăciunile celor credincioşi, pentruca să câştige fieştecare creştin fericirea cea neschimbată, pentru aceasta vă pohtesc pre toţi, prea sfinţiţilor arhierei, cuvioşilor ieromonaşi şi cucernicilor preoţi, cinstiţilor boieri şi pre tot norodul ce vă aflaţi de faţă, să ziceţi cu un glas şi cu o inimă toţi deodată: Dumnezeu să o ierte şi să o fericească, pentruca să să învrednicească şi ea şi noi toţi (când va fi voia lui Dumnezeu), să ne veselim împreună întru împărăţia ceriului, unde este vieaţă făr de moarte şi mărire nedespărţită şi bucurie stătătoare, amin.

IV.

ÎNVĂŢĂTURĂ CÂND SĂ FACE PARASTAS

Un lucru preste fire văz în Sfânta Scriptură la a doua carte a împăraţilor în 12 capete, şi foarte mă face de mă minunez. Împăratului David i-au fost bolnăvit copilul cel dintâiu ce aveà din Virsavia, şi pentru căci să aflà în nevoia morţii, erà pururea trist şi mâhnit, şi nici mâncà, nici bea, nici puteà nimenia să-l mângâie. Iar după ce au murit, zice Sfânta Scriptură îndată s'au spălat şi s'au uns cu mirosuri şi s'au îmbrăcat în haine luminate şi mergând în casa Domnului, au dat mulţămită lui Dumnezeu şi ieşind afară s'au ospătat şi s'au veselit. De care lucru stau de mă mir, cum putù fi aceasta. Că până erà viu şi bolnav, plângeà şi să întristà; şi după ce au murit, s'au veselit. Răspunsul acesta ni-l dă însuşi David: până erà, zice, bolnav, mi să cuveniă să mă mâhnesc pentru el, căci aveam nădejde că mi-l va lăsà Dumnezeu; iar de vreme ce au murit, apoi nu pociu să-l întorc; ci-mi caută [1]) mie a merge după el; şi pentru aceea mă bucur că s'au odihnit în Domnul şi s'au mântuit de grijile lumii.

Drept aceea zic şi eu cătră dumneată cutarele şi cătră celelalte iubite rudenii; să încetaţi întristarea şi părăsiţi lacrămile, de vreme ce s'au odihnit în Domnul această cinstită

[1]) trebuie.

cocoană[1]), ce să pomeneşte astăzi; căci lacrămile şi întristăciunile nu dau nici un folos morţilor, nici pot să-i întoarcă din vieaţa cea vecinică, nici să-ĭ scoată din gropi. Şi pentru aceea au pus lege dumnezeeştii apostoli, să nu plângeţi pre morţi, ci să-i pomenim la înfricoşatele taine, şi să facem milostenie şi alte faceri de bine pentru ei; căci este plăcut înaintea lui Dumnezeu, şi li să face mare folos, şi aduc multă dobândă şi mântuinţă sufletelor. Precum adeverează şi sfântul Dionisie Ariopaghitul la cuvântul ce face asupra morţii; rugăciunile, zice, ce să fac la sfintele jertvelnice, sunt de folos nu numai celor vii, ci maĭ vârtos celor morţi. Şi pentru aceea şi sfânta beserică să roagă neîncetat bunătăţii lui Dumnezeu, să lase toate greşale celui mort pentru neputinţa omenească şi să-l odihnească în locul celor vii, în sânul lui Avraam, şi al lui Isaac, şi al lui Iacov, de unde lipseşte toată durerea, grija şi suspinarea şi să nu să uite puterea lui Dumnezeu, să lase toate greşalele celui mort pentru neputinţa omenească şi să-l odihnească în locul celor vii în sânul lui Iacov, de unde lipseşte toată durerea, grija şi suspinarea şi să nu să uite puterea lui Dumnezeu, pentru multa şi nespusa a lui bunătate, spurcăciunilor ce s'au făcut de cel mort pentru neputinţa omenească; de vreme ce nu este nimenia curat de spurcăciuni, după cum este zis. Şi de vreme ce şi această cinstită cocoană, ce să pomeneşte astăzi, cu cuvioasă slujbă bisericească, au vieţuit în lume ca un om, să roagă, prin mijlocul meu, tuturor câţi vă aflaţi de faţă, ca ce va fi greşit înaintea lui Dumnezeu şi înaintea oamenilor, să ziceţi toţi cu un glas şi cu o inimă: Dumnezeu să o ierte, pentru ca să ne învrednicim şi noi a luà această iertăciune după pretrecania noastră, amin.

---

[1]) copilă.

ADAUS

ÎNCEPĂTURĂ ŞI ÎNVĂŢĂTURĂ PENTRU ISPOVEDANIE

Pre cel ce vrea să să ispovedueasca, sa-l aducă să stea înaintea icoanei Domnului nostru Iisus Hristos, şi să înceapă duhovnicul carele va fi: Blagoslov. bog. naş. sfetii bje. gospodi pomilui 12. Priideate poclonimsia. [1])

După aceea: Pomilui bje [2]): sa-l zică ce-l ce va vrea sa să ispoveduească (de va şti carte); iar de nu va şti carte, să-l zică duhovnicul.

Şi după aceea să grăească duhovnicul către cel ce va vrea să să ispoveduească.

SFATURI DUHOVNICILOR PENTRU CEI CE SE SPOVEDESC.

Iată, fiiul meu, că nevăzut stă înaintea noastră Domnul nostru Iisus Hristos, ca să-ţi priimească ispovedania ta. Deci nimic să nu te sfieşti, sau să te ruşinezi, nici să te spăîmântezi, sau să ascunzi cevà de către mine, ci cu îndrăzneală să-mi spui toate câte ai greşit; ca să priimeşti iertaciune dela Domnul nostru Iisus Hristos.

Iată chipul sfinţiei sale, aici înaintea noastră; iar eu numai ce sunt mărturie, ca să mărturisesc înaintea sfinţiei sale toate câte vei grăi către mine. Iar de vei ascunde cevà de către

[1]), [2]), formule slovoneşti.

mine, vei să aibi îndoit păcatul şi osânda. Deci ia-te aminte dacă ai venit la doftor, să nu te duci netămăduit.

Şi aşà să-l întrebe pre acela foarte cu denadinsul, una după alta, şi să îngăduească până ce-i va răspunde.

Deci iar sa grăească duhovnicul către dânsul: Spune-mi, fiiule, au doară ţi-ai stricat curăţia ta cu malahia? Şi iar îmi spune au doară ai căzut în păcatul sodomiei cu cinevà? sau cinevà cu tine? Au doară ai căzut în păcat cu muiere? sau şi cu câte ai căzut şi ce chipuri au fost? de cele văduve? au de cele cu bărbat? Pentrucă cela ce cade în păcat cu muierea ceea ce are bărbat, acela să chiamă preacurvar. Aşijderea şi muiarea care va cădeà în păcat cu altul, având bărbat, să cheamă preacurvară.

Şi iar întreabă pre acela, pentru amestecarea de sânge. Spune-mi, fiiule, au doară ai căzut cu rudeniile tale? sau cu fină-ta? sau cu naşă-ta? au ce chipuri au fost? Că acestea să chiamă amestecare de sânge. Spune-mi, fiiule, au doară ai căzut cu dobitoc sau cu pasăre?

Iar de va fi însurat acela ce să ispovedueşte, să-l întrebe: spune-mi, fiiule, au doară ai căzut cu femeia ta preste fire? afară din fire? au doară mai înainte de nuntă, fiind logodit, cu dânsa ai căzut în păcat? sau au doară ai căzut în păcat cu altfel de oameni, cari sunt de altă lege? Că acel păcat să canoneşte mai greu cu un an. De alte păcate care sunt:

Spune-mi, fiiule; au doară ai omorît pre cinevà? cu voia ta sau făr de voia ta?

Şi iar îmi spune: au doară ai furat cevà, şi mai pre urmă s'au făcut afurisanie? sau au furat altul şi au adus la tine? Şi de vei fi furat cevà, să întorci. Şi îndată cum vei întoarce, să alergi la arhiereu şi să-ţi iei canon dela dânsul, şi să te ierte de afurisanie. Să întorci, adică să plăteşti.

Spune-mi, fiiule, au doară ai jurat cu strâmbul, şi în ce chip te-ai jurat, cu voia ta, sau făr de voia ta? Au doară ai băgat vreun sărac în nevoie? Au doară faci năpaste cuivà? au ai făcut, au ai oprit simbria cuivà? De vei fi năpustit pre cinevà, sau năpăstueşti, să întorci.

Spune-mi, fiiule, au doară eşti cinstitoriu de stele? au faci farmece? sau ai vărsat ceară sau plumb? au doară ai adus în casă fărmecătoare, de te-au izbăvit de farmece? au doară le faci tu însuţi? sau le-ai făcut vreodată? sau ai făcut farmece spre stricăciunea cuivà? au doară legi[1]) dobitoacele ca să nu le mănânce lupii, sau ai pus pre alţii de au făcut de aceste lucrări? au doară ai legat pre bărbat cu femeia? au altă legătură pentru vreo boală? au porţi niscari baere, au ierburi?

Şi de să va aflà cum că au făcut el de acestea sau îi va fi făcut lui alţii, unul ca acela să canoneşte 7 ani, precum este porunca sfintelor canoane. Iar meşterul acela carele le face astfel de lucruri să canoniseşte ca un ucigaş, adică ani 20, precum porunceşte marele Vasilie.

Şi iar îi zice: spune-mi, fiiule, au doară ai ocărît pre părinţii tăi? sau pre vreun om? sau călugăr? au doară ai vrajbă cu cinevà? Pentrucă de vei aveà vrajbă cu cinevà, darurile tale şi pravila ta nu este priimită înaintea lui Dumnezeu, şi nici altcevà, orice vei face, nu sunt priimite.

Spune-mi, fiiule, au doară ai mâncat carnea mortăciuni sau sânge de cel oprit? sau de lupi mâncat? sau de vulturi omorît? sau te-ai spurcat cu altcevà? sau pre prosturi, Miercurea sau Vinerea, te-ai fi spurcat? Au doară ai închinat pre cinevà diavolului, sau ai hulit, sau ai jurat sfânta lege? sau credinţa? sau altcevà hulă? sau anaftimit[2]) pre om? sau grăeşti minciuni şi te juri în minciuni? au doară eşti trufaş? sau doară te îmbeţi? Pentru care este această piericiune şi trupeşte şi sufleteşte. Deci [de] acestea toate de acum înainte este să te păzeşti foarte şi să te iei aminte; pentrucă iată că de a doua oară te botezi, după cum este taina credinţii creştineşti, şi de acum înainte să pui începătură bună cu ajutoriu lui Dumnezeu. Şi de glume să te fereşti, să nu faci pre oameni să râză, că acestea nu sunt creştineşti, ci cu dreptate şi cu curăţie, şi cu smerenia să-ţi petreci vieaţa, pentruca să-ţi ajute Dumnezeu.

[1]) descânţi. [2]) ai blestemat.

Şi după ce va zice el acestea toate către dânsul cu amăruntul, şi acela iar să va făgădui de acestea de toate să să părăsească, atuncea îndată să pleacă în genunche ce să ispovedueşte, şi să-i citească duhovnicul molitvă. Deci după ce-i va citì molitvă, să zică «dostoino est slava» [1]) şi «otpust» [2]).

Atuncea îl canoneşte duhovnicul pre dânsul, după cum îi va fi greşala lui; şi de va aveà acela multe păcate, îl canoneşte în care păcat este mai mare din celelalte, adică care păcat are ani mai mulţi şi celelalte păcate toate într'acel canon să iartă.

Deci atuncea iar zice duhovnicul către dânsul: iată, fiiul meu, că atâţia ani porunceşte sfânta pravila, ca să nu te pricestueşti tainelor sfinte. Numai când va fi la praznicile cele mari, când va fi vremea de priceştanie, în loc de priceştanie să iai aghiazmă. Şi de te vei ţineà, adică te vei oprì de sfânta priceştanie, precum îţi dau canon, ţi să vor iertà păcatele; iar de te vei trece, adică de nu vei băga seamă, ludă te vei face.

Al doilea, şi să păzeşti de ţi să va întâmplà boală grea de moarte, atuncea să te pricestueşti, şi de te vei sculà, iar să stai într'acel canon, care ţi s'au poruncit şi să pui măsură, iar să ţii mai înainte cu un an, în care te-ai pricestuit, să priimeşti măsura anilor, carii sunt porunciţi.

Şi tu, care eşti duhovnic, ia aminte şi aceasta, că de să va părăsi omul de păcat, atunceà să canoneşte şi să priimeşte, precum porunceşte marele Vasilie la canon. Iar în câtă vreme va fi el în păcat, nimic nu să socoteşte canonul lui; iar de va ţineà câtăvà vreme, să nu să pricestuească, şi apoi iar să va tâmplà de va cădeà în păcat, iar să pue începătură canonul dintru'ntâi. Iar după ce să va părăsì el de păcat, şi să va fi oprit din voia lui şi de priceştanie, sau de porunca altui duhovnic, atuncea i să socotesc lui şi acei ani în canon; iar de să va aflà vreun om cucerit, şi de să va nevoì el să facă câtăvà seamă de mătanii în zi şi în noapte, să-i pogori lui un an mai jos de măsura anilor de priceştanie; iar de va nevoì el să dea milostenie, precum îi va fi puterea, iar să-i

[1]), [2]), formule slovoneşti.

laşi lui şi alt an; iar de va postì el Miercurea şi Vinerea, precum porunceşte sfânta pravilă, lasă-i lui şi alţ an. De va ţinea Lunia, de dulce să nu mânânce, lasă-i lui şi alt an. Iar de va fi omul de treizeci de ani, sau şi mai jos, şi alt an să-i lase lui. Iar de va fi de douăzeci de ani, sau şi mai jos, mai puţin să să canonească. Iar de nu va suferì aceasta, care zicem mai sus, să plinească toţi anii care am zis mai sus desavârşit, precum i s'au poruncit întâi.

De acestea semuiri, adică tocmire, este a sfântului Ion postnicul. Şi mai mult acei 15 ani ai prea curviei şi ai sodomiei şi ai dobitoacelor, îi pogoară până la trei ani, însă adevărat de-i va postì aceşti trei ani necurmat, adică desăvârşit cu post, în zi odată să mănânce, şi metanii să facă cum i să va poruncì dela duhovnic, afară osebit de Sâmbătă şi de Duminică. Iar alţi parinţi de acestea n'au poruncit, numai de sfântă priceştanie să fie oprit, după greşala lor. Iar de păcatul curviei până la patru ani să-l pogoare, dimpreună sa ţie cu ce i să va poruncì, precum s'au zis mai sus.

Iar Miercurea şi Vinerea să cuvine tuturor creştinilor să postească, ca şi cei ce au canoane, şi cei ce n'au; pentrucă aceasta este obicinuită creştinilor.

Iar după căderea în păcate, de va vrea acela să să călugarească, doua parţi să ţie şi o parte să-i ierţi. Iar de va vrea să meargă la obşte jitie, lasă-i lui canon jumătate; iar după ce au luat cinul călugăresc, şi au căzut în păcat, câţi ani s'au poruncit să-i plineasca.

Aşijderea şi muierile să le întrebi, au doară vor fi purtând ierbi, sau vor fi băut ierbi să nu facă copii, sau de să va aflà să fie făcut ele lucru ca acesta, ca ucigaşii să să canoneasca. Iar de va fi lepădat ca copilul de vreo nevoie, un an sa sa priceştueasca. Iar ceea ce va fi purtat ierbi, sau va fi purtând sa le lepede. Iar de face farmece, ca să ştie ce copil va face, sau să ştie alte lucruri, şase ani să nu să cuminece. Asijderea să fie întrebate ele de toate păcatele, ca şi partea bărbătească; şi în câţi ani să vor aflà în canon să n'aibă voie a frământà prescuri.

CUVÂNTAREA MITROPOLITULUI ANTIM LA SUIREA PE SCAUNUL MITROPOLITAN

In original, titlul acestei cuvântări este «Aceasta o am zis când m'am făcut Mitropolit».

«Veniți după mine și voiu face pre voi vânători de oameni».

MÂNTUITORUL ASEMĂNAT CU DOCTORII.

Doftorii cei desăvârşit şi înţelepţi atunci mai mult măresc lauda meşteşugului lor, nu când cu hier şi cu foc luptă patima să o supue, după cum este legea răsboiului; ci numai când aceia ce pătimeşte cu apipăieri mângâioase şi cu doftorii dulci vor aflà leacul bolnavului; şi cele înfricoşate porunci ale meşteşugului doftoresc să le oprească în oarecare zile, cu mâncări doftoreşti şi hrănitoare potolind durerile, să arate pre acela ce pătimeşte mântuit de boală.

Aşà şi prea înţeleptul doftor al sufletelor şi al trupurilor noastre, împăratul împăraţilor Hristos Dumnezeul nostru, văzând lumea că bolnăvià cu patimele necredinţii şi să umflà ca o rană cu înşelăciunile cele lumeşti spre închinăciunea idolilor, a socotit cu multe feliuri de mijloace, şi a purtat de grije pentru mântuirea oamenilor şi a neamului omenesc, de vreme ce acesta este lucru cel dintâiu al bunătăţii lui, a mântuì pre omul din mâinile vrăjmaşului şi a-l aduce la frumuseţea cea dintâi şi la vrednicia dela care au căzut pentru păcatul neascultării al strămoşului Adam; şi nù trimete ploaie de foc

spre îngrozirea lumii, nici porneşte mare ca o oaste împrotiva pământului, nici înarmează puterile stihiilor împrotiva necredinţii, ci numai o spune cu blândeţe, cu minuni, şi o trage spre dânsul cu faceri de bine, şi cu cuvinte cereşti o preface să să mute de pre dânsa patimile cele sufleteşti ce să umflau ca o rană otrăvită.

TRIMITEREA PROROCILOR.

Şi vrând Dumnezeu Cuvântul ca să să arate în lume, mai nainte până a nu să întrupà şi a să face om, au trimes în lume prooroci să propoveduească la oameni venirea lui cea înfăţişată, şi pentru aceasta n'au ales împăraţi şi crai să facă proroci, n'au luat filozofi şi ritori să trimeaţă propoveduitori venirii lui, n'au pogorît din ceriu întunerece şi mulţime de îngeri, ce are pre lângă dânsul mii de mii nesocotiţi şi nenumăraţi, ci a trimis oameni proşti, şi mai vârtos păstori de oi, ca pre Moisi, ca pre David, ca pre Samuil, şi toată mulţimea proorocilor, prin mijiocul a cărora au semănat buna credinţă nu în toată lumea, ci numai la un neam, la Jidovi, cari locuiau într'o parte a pământului, în Iudea.

Dar de vreme ce Dumnezeu va pre toţi oamenii să-i mântuească şi la cunoştinţa adevărului să vie, căci aceasta este mare sete la Dumnezeu a poftì şi a iubì să să mântuească oamenii; pentru aceasta nu să odihnià Dumnezeu să fie numai la Jidovi buna credinţă, şi celelalte limbi să fie lipsite de darul lui. Pentru aceasta au vrut să răsară lumina dumnezeirii lui în toată lumea, şi viind împlinirea vremii, după cum zice fericitul Pavel, vrut-au Dumnezeu să vie Fiiul lui, să să nască din muiere, să să facă supt lege, ca pre cei de supt lege să-i răscumpere; s'au făcut om din Nascătoare de Dumnezeu şi pururea fecioara Maria, au petrecut în lume împreună cu oamenii, şi vrând să tragă limbile [1]) la cunoştinţa dumnezeirii lui şi să-i înveţe lucruri prea slăvite şi poruncă nouă şi vieaţă cerească, cercà să afle slugi acestor porunci, şi n'au căutat cetăţi, nu s'au uitat la mulţime de oameni,

[1]) popoarele.

n'au socotit sluiba împăraţilor, s'au scârbit de puterea avuţiei, au urît biruinţa ritorilor, nu i-au trebuit limbile filozofilor, nu s'au slujit cu arme, după cum e obiceiul ostaşilor, nici cu alte meşteşuguri asemenea acestora; pentruca să nu aibă putere nimeni din cei necredincioşi să zică că au tras la sine Hristos mulţimea cu unele ca acestea, ci numai s'a slujit iar cu mijlocul cu carele au ales pre proroci.

APOSTOLII. Şi ce face? au luat iar propoveduitori Evangheliei, nu păstori ca pre proroci, ci pescari şi vânători de peşte, şi i-au trimes să propoveduească lumii buna-vestire, şi le încredinţează în mânile lor şi în limbile lor doftoria lumii, zicându-le; «veniţi după mine şi voiu face pre voi pescari de oameni; încetaţi de a vă trudì deasupra mării cei neînsufleţite, mutaţi pentru dragostea mea meşterşugul cel pescaresc pre pământ; acolea pre dânsul trimeteţi, şi vă întindeţi mrejile, vânaţi pentru mine vânatul credinţii; veniţi dupa mine, urmaţi-mi mie, ucenicii mei şi învăţătorii lumii; lucraţi pentru dragostea mea meşterşugul vostru pentru ceriuri. Vărsată este ca apa marii pre pământ închinăciunea idolească, zidirea este acoperită cu norul a mulţi dumnezei, adâncul necredinţii îneacă toată lumea, oamenii să cufundă de valurile drăceşti, lumea pute de împuţiciunea sângiurilor şi să strică cu jertvele cele stricăcioase. Voiu pune asupra lor ispravnici şi doftori, pre voi, pre pescari. Patima aceasta chiamă merşterşugul vostru; să slujim cu iarbă mântuitoare zidirea ce este în nevoi, veniţi după mine», iar, ei lăsând mrejile, merseră după dânsul; într'un gând erà ceata ucenicilor cu pohta stăpânului. Şi ca nişte oameni drepţi şi proşti de răutate, n'au viclenit în mintea lor, nici şi-au prepus în inima lor de aceà chemare, ci ca nişte oameni blânzi şi fară de răutate au mers dupa dânsul, ca hierul după piatra magnetului şi ca părul după chihribarul cel curat, şi cu puterea Mântuitoriului Hristos au ruşinat pre cei ce i-au văzut, şi ca pre nişte peşti cu mreaja blagosloviei au prins mulţimea şi au vânat auzurile noroadelor şi au înduplecat inimile tiranilor şi sufletele împăraţilor

le-au supus; şi au făcut o izbândă şi o biruinţă atâta de frumoasă, cât n'au putut-o face toate împărăţiile lumii; oameni făr de arme şi nedechisiţi de ale oştirii, săraci de avuţie, proşti de învăţătură, slabi de post, blânzi pentru nerăutate, au înălţat nu steaguri de oaste, ci numai crucea, semnul pacii, propoveduind nu cu sunete de tobe şi de surle, ci numai cu neputincioasă limbă şi neînvăţată, pe Hristos şi credinţa; fulgerând nu zic cu fulgerile săbiilor celor ascuţite, ci numai cu strălucirile unei vieţi bune, neumplând pamântul de oşti, nici să acopere marea de corăbii cu vântrele, ci numai făr de rane, făr de sânge, făr de vătămare, calca şi supun toată păgânatatea, biruesc iadul, sting înşelăciunea, izgonesc minciuna, întind numele lui Hristos şi credinţa, cât este întins pământul şi lumea.

ANTIM MITROPOLIT.

Pentru aceea dar nu este minune, iubiţii mei ascultători şi cinstiţi şi de bun neam boieri, de m'au rânduit şi pre mine Dumnezeu şi m'au pus, om mic fiind şi smerit, păstor mic la mică turmă, la dumneavoastra, pre care eu nu vă am, nici vă ţiu turmă mica, ci mare şi înaltă: mare pentru buna închinăciune şi dreapta credinţă, care o păziţi curată şi nespurcată, fiind încunjuraţi şi îngrădiţi între hotarele celor streini de feliu, şi împresuraţi de atâtea nevoi şi scârbe, ce vin totdeauna neîncetat dela cei ce stăpânesc pământul acesta; înaltă, pentru buna beserică şi către arhiereu; de vreme ce aceste doua întemeiază şi întăresc beserica, şi măcar că eu am fost mai mic şi mai netrebnic decât toţi, precum au fost şi David mai mic între fraţi şi în casa tătânesău, dar Dumnezeu n'au cautat la micşorarea şi netrebnicia mea, nu s'au uitat la sărăcia şi la streinătatea [1]) mea, n'au socotit prostia şi neştiinţa mea; ci au căutat la bogăţia şi noianul bunătăţii sale; şi au acoperit de către oameni toate spurcăciunile şi făr de legele mele, care sunt mai multe decât perii capului meu şi decât nisipul mării, şi m'au învaţat, nevrednic fiind, la această stăpâna şi mare vrednicie a arhieriei, şi m'au trimis

[1] nu erà Român.

la dumneavoastră să vă fiu păstoriu, părinte sufeltesc, rugătoriu cătră Dumnezeu pentru buna sănătatea şi spăsenia dumneavoastră şi a cinstitelor dumneavoastră case: purtătoriu de grije la cele ce ar fi spre folosul mântuinţii, şi să vă fiu de mângâiere la scârbele robiei cei vaviloneşti a lumii aceştia, ca Ieremia norodului lui Dumnezeu, şi ca Iosif, al unsprezecelea fecior al patirarhului Iacov, Egiptenilor; şi dinpreună cu dumneavoastră să pătimesc la toate câte va aduce ceasul şi vremea; pentru care lucru am datorie să priveghez cu osârdie şi făr de lene ziua şi noaptea şi în tot ceasul, pentru folosul şi spăsenia tuturor de obşte, învăţându-vă şi îndreptându-vă cu frica lui Dumnezeu pre calea cea dreaptă. Şi dumneavoastră încă aveţi datorie cele ce veţi cunoaşte — că vă învăţ făr de făţărie şi făr de vicleşug — vă îndemn să le priimiţi şi să le faceţi pentru folosul cel sufletesc al dumneavoastră, şi să vă supuneţi ascultării, că aceà ascultare ce o faceţi mie, o faceţi lui Hristos, că zice la 10 capete ale Lucăi: «cel ce ascultă pre «voi, pre mine ascultă, şi cel ce să leapădă de voi, să leapedă «de mine şi cel ce să leapădă de mine, să leapădă de cel ce «m'au trimes pre mine». Aşişderea zice şi fericitul Pavel la 13 capete cătră Ovrei: «fraţilor, plecaţi-vă povăţuitorilor voştri şi «vă cuceriţi lor, că ei privighează pentru sufletele voastre, «cum ar fi să dea cuvânt ca cu bucurie aceasta să facă, iar «nu suspinând, că nu este de folos vouă aceasta». Şi mă rog bunătăţii lui şi iubirii sale de oameni să-mi lumineze mintea, ca să pociu propovedui cuvântul adevărului, şi să-mi întărească inima întru frica lui, ca să pociu păstori cuvântătoarea turma lui cea aleasă, care o a răscumpărat cu prea scump sângele său din mâna vrăjmaşului, după cum adeverează Petru apostolul, zicând: «ştiind că nu cu putrede, cu argint sau cu aur «v'aţi răscumpărat din cea deşartă vieaţă a voastră, ce erà «dată dela părinţi, ci cu cinstit sânge ca a unui miel făr de «prihană nespurcat Hristos». Iar Dumnezeu cel mare şi înalt, carele este închinat de toate făpturile, izvorul prea înţelepciunii, adâncul cel neurmat al bunătăţii întru adevărat, şi adâncimea cea nehotărîtă a bunei îndurări, însuşi ca un stăpân

şi iubitoriu de oameni, să trimiţă darul Duhului Sfânt prea cinstit şi cel de Dumnezeu încununat cap al prea luminatului Domnului şi al nostru de obşte de mult bine făcătoriu Io Costandin Basarab Voevod, şi să-l blagoslovească dintru înălţimea lăcaşului său, ca pre Avraam înmulţindu-i seminţia din neam în neam, şi să-l păzească cu întreagă sănătate şi cu lină pace până la adânci bătrâneţe la prea înălţatul scaunul Măriei sale dinpreună cu toată luminată casa Măriei sale. Mâna cea tare şi puternică şi braţul cel înalt al prea înălţatului Dumnezeu să supuie pre toţi vrăjmaşii cei văzuţi şi nevăzuţi podnojie [1]) picioarelor Măriei sale, şi să vă întărească şi pre dumneavoastră dela mic până la mare, împreună cu toţi ai dumneavoastră, întru credinţa cea bună şi dreaptă, întru cunoştinţa adevărului şi întru nădejdea vieţii cei de veci, care este făgăduită de nemincinosul Dumnezeu mai înainte de vremile vecilor aleşilor lui şi să vă povăţuească la tot lucrul cel bun şi folosul spre plăcerea lui, ferindu-vă în toată vremea, şi în tot ceasul, şi în tot locul de vicleşugurile diavolului; să vă îngrădească cu sânţii îngerii săi, şi să vă înarmeze cu arma dreptăţii, şi să vă dăruească pacea lui ceea ce covârşeşte toată mintea, ca să petreceţi vieaţa cinstită şi curată; cu pace, şi cu sănătate; să păzească inimile voastre şi gândurile voastre în Hristos Iisus, după cum zice Pavel, ca să faceţi câte sunt adevărate, câte sunt cinstite, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt iubite, câte sunt cu nume bun şi lăudate, cu rugăciune şi cu blagoslovenia prea sfinţilor arhierei şi întru Hristos iubiţi fraţi, şi întocma slujitori; şi după petrecania vieţii aceştia să ne învrednicească pre noi pre toţi milostivul Dumnezeu la împărăţia ceriului, ca să auzim fieştecarele din noi glasul acela: slugă bună şi credincioasă, peste puţin ai fost credincios, preste mai multe te voiu pune, intră întru bucuria Domnului tău».

[1]) ştergatori de picioare din papura.

DOUĂ ÎNTÂMPINĂRI CĂTRE BRÂNCOVEANU

I.

Mitropolitul Antim a fost pârît la Brâncoveanu ca să fie scos din scaunul mitropolitan. El s'a apărat cu două întâmpinari trimise domnului. Cea dintâi e intitulată în original «la leat 7220[1]), în luna lui Ghenarie în 13 zile».

Duminică la vreme de chindie, Prea luminatul Domn Ioan Constandin B. C. Voevod, având prepus pentru nişte lucruri ce le-au adus întâmplările vremii de s'au făcut, cum că să fie facut cu învăţătura şi îndemnarea noastră, şi fiind Măria Sa îndemnat de nişte obraze mari beserniceşti şi mireneşti, pline de zavistii şi de răutate, au trimis la noi cu porunca mare pre duhovnicul lui, pre episcopul Nisis chir Mitrofan Thasitul, carele erà sfetagoreţ[2]) dela manastirea Dionisiului, de ne-au zis, au sa fac paretisis[3]) de bunăvoia mea şi să-mi las scaunul sa ies, au să mă scoaţă Măria Sa cu sila şi sa scrie la Ţarigrad să ma şi caterisească. Pentru care lucru mergând eu la curte Marţi seara, şi vorbind în taină cu Măria Sa, i-am zis: cum ca ma las de vladicie, de voia mea, şi într'acel ceas i-am dat şi scris aceste 12 capete, carele însemnam aici, să să afle la cei de pre urmă spre aducerea aminte şi să cunoasca fieştecine şi nevinovăţia noastră. «Domnul a fost luminarea mea şi Mântuitoriul meu» (*Psalm* 27). Această

[1]) 1712, [2]) dela Sf. Munte, — [3]) demisiune.

scrisoare ce o închin întru înţeleapta socoteala Mariei Tale, mă rog ca unui Domn milostiv şi iubitoriu de Hristos să o citeşti când vei aveà îndelete cu blândeţe pentru dragostea prea blândului Hristos [1]), şi cele scrise să le socoteşti toate cu amănuntul, cu judecată dreaptă, că le vei aflà adevărate; şi scoate din inima Măriei Tale ghimpul (că nu sunt, ştie Domnul, precum mă socoteşti Măria Ta, şi precum mă vorbesc [2]) de rău împrotivnicii mei, şi am nădejde pre Dumnezeu că să va descoperì dreptatea mea fără de zăbavă, căci eu în neràutatea mea m'am purtat, iar tu Doamne iartă-mă [3]). Ştiu că vrăjmaşii mei cuvânt fără de lege au aruncat asupra mea [4]) înaintea făcătoriului meu de bine, carele eşti Măria Ta, şi la această ce alta pot zice întâi, fără numai:

INVINUIRILE ADUSE MITROPOLITULUI.

1. De am viclenit pre Măria Ta, au casa Măriei Tale, au am vreun gând rau (în cât va îndelung răbdà Dumnezeu să trăesc pre pământ), au în vieaţa Măriei Tale, au după petrecania a mulţi ani a Măriei Tale, sa fiu eu sub legătura cea grea a afurisaniei; iar de nu, să fie cei ce au grăit rău cătră Măria Ta (asupra nevinovatului) fără de lege în trufie şi în defăimare.

2. A doua, de am grăit, au în beserică (propoveduind cuvântul lui Dumnezeu), au afară în taină, sau de faţă înaintea Măriei Tale, au şi pe după dos, vreun cuvânt carele să nu fi fost pre plăcerea Măriei Tale, l-am grăit din datorie, ca un păstoriu sufletesc, iar nu cu vicleşug, să te vatăm au trupeşte au sufleteşte.

3. Eu aici în ţară n'am venit de voia mea, nici de vreo sărăcie sau lipsă, nici mănăstirea Snagovului nu o am luat-o cu deasila; iară ce am lucrat în 7 ani ce am fost acolo (nu atâta din venitul casei, cât din sudorile feţii mele), lucrurile acelea mărturisesc la toţi, şi măcar că Maria Ta nu

[1]) ultimele 3 cuvinte sunt în original şi în greceşte.
[2]) ultimele două cuvinte, şi în greceşte.
[3]) dela *căci* inainte şi în greceşte.
[4]) dela *cuvânt* înainte, şi în greceşte.

pohtiai să ies de acolo, iar cine au fost pricinuitorii ieşirii mele vor da seama înaintea lui Dumnezeu; iar încailea am ieşit cu cinste, şi nimenea nu mi-au luat seama, căci să vedeà că am făcut şi am adaos, iar n'am stricat, iar nici datorie am lăsat.

4. La Episcopia Râmnicului puiu martor pre Dumnezeu care cunoaşte ascunsurile inimii[1], că nici în visul meu nu mi-am închipuit[2] să mă fac arhiereu, cunoscându-mă pre mine mai păcătos şi mai nevrednic decât toţi oamenii pământului. Iar de vreme ce Dumnezeu, cel ce iconomiseşte toate spre mai bine[3] aşà au vrut să ridice din pământ sărac, şi din gunoiu să înalţe measer[4] pentru a-l pune pre el cu boierii poporului său, eu ce puteam face? m'am supus Domnului şi l-am rugat pre el[5]. Am şezut şi acolo 3 ani fără două luni; ce am lucrat acolo (nu atâta din veniturile casei, cât iară din osteneala şi sudoarea feţii mele) este vederat tuturor[6]. Ieşirea mea de acolo n'au fost cu voia mea; eram odihnit cu atâta, şi-mi ajungeà din destul necazurile ce petreceam. Iar apoi am ieşit cu cinste şi nici seama mi-au luat nimenea, nici datorie am lăsat, că aşà ne-au slujit vremea.

5. Mitropolia n'am luat-o cu sila, nici cu mite, nici cu rugăciuni. Facà-mi Dumnezeu răsplătire, de va fi urmat vreuna de acestea, ci aşà au fost plăcut înaintea stăpânului Dumnezeu, şi au luminat pre Măria Ta şi te-au făcut instrument[7]) la mijloc, de mi s'au făcut mutare dintr'un scaun într'altul. Şi ştiind că această urmare[8] este duhovnicească, am pus osteneli peste osteneli întru toate, şi am trudit din zi din noapte să înmulţesc talantul Domnului, pentruca să nu mă număr în rândul leneşei slugi, şi am silit după putinţa mea, şi după proasta ajungerea minţii mele, de am lucrat în via Dom-

[1]) dela *pe* înainte, şi în greceşte.
[2]) în original şi în greceşte.
[3]) dela *Dumnezeu* înainte, şi în greceşte.
[4]) dela *pentru* înainte, şi în greceşte.
[5]) dela *m'am supus* înainte, şi în greceşte.
[6]) *vederat tuturor* şi în greceşte.
[7]) în original şi în greceşte, — [8]) idem.

nului, de nu ca cel de al nouălea ceas, măcar ca cel de al unsprezecelea ceas, şi nădăjduesc că voiu luà dela stăpân plata deplin, că este volnic pre al său. Şi acestea câte am grăit cu limba, cine va vrea să le socotească cu cuget drept fără părtinire şi după Dumnezeu [1]), nici una nu va aflà, ca să nu fie spre slava lui Dumnezeu, spre cinstea Măriei Tale, şi spre folosul ţării.

6. Răutatea şi zavistia din lume nici au lipsit, nici va lipsì, pentru căci este pornit omul din tinereţile lui spre cele viclene, şi nu să părăseşte a nu zavistuì binele şi cinstea altuia, şi pentru aceea ştiu că să nevoesc mulţi ca să strice cu vorbele lor cele otrăvicioase bunele tale moravuri [2]), şi silesc cu vicleşug ca să te îndemne pre Măria Ta să faci cele ce n'au făcut în tinereţe spre sufleteasca vătamare şi spre clevetirea oamenilor.

7. Pre cei ce sunt pricina răutăţii îi ştiu cine sunt, ca cum mă ştiu însumi pre mine, unii de aicea şi alţii dintr'altă parte, cari sunt neschimbători [3]) din rău. Iar aş pohti să stau de faţă cu dânşii înaintea Măriei Tale şi înaintea a mult norod, să arate [4]) cele neadevărate cu carele mă lupt în zadar; şi măcar că mie nu mi să cuvine, ca unui arhiereu, să grăesc pre nimeni de rău, nici să pârăsc, iar mi să pare că cu ajutoriul lui Dumnezeu foarte s'ar ruşinà.

8. Intre celelalte mozavirii şi vânzări ce-mi fac, ca Iuda pre Hristos, au zis cătră Măria Ta cel ce au zis, cum să fiu făcut 24 de capete asupra Măriei Tale împotrivă, ce şi ce voiu să fac, întreabă pre părintele Nisis, să-ţi spue acele capete ce zic că i le-am citit într'acel ceas, ce au pomenit de ele, fiind de faţă şi Odrianul; care capete eu vream să le arăt Măriei Tale tocma de atuncea şi să-ţi cer voie să mă laşi să-i afurisesc de faţă pre cei ce le scornesc, dar n'au vrut să mă lase unii; iar de vei pohtì Măria Ta să ţi le trimeţ să le citeşti, să vezi ce cinste îmi fac fiii mei cei su-

[1]) dela *cu* înainte şi în greceşte.
[2]) *bunele tale moravuri* şi în greceşte.
[3]) în original şi în greceşte.
[4]) idem.

fleteşti, şi ce vorbesc pentru mine. Ci zicând eu aceluia ce ţi le-au spus, cum că s'au lunecat şi el cu firea ca toţi oamenii, şi cum că toate le am însemnate capete, şi nevrând să i le citesc, că nici aveam vreme, nici îmi este drag să le mai auz, au zis către Măria Ta contrariul [1]. Dumnezeu să facă plată fieştecaruia dintr'înşii după faptele lor, eu sunt gata.

9. Iară pentru paretisis ce mi-au venit poruncă dela Măria Ta ca să fac, zic cum că nu îndrăznesc pentru făgăduelile care dăm noi arhiereii înaintea lui Dumnezeu, când ne hirotonim (precum şi cu mâna scriem în condică, după cum este rânduiala beserіceasca, şi iscălim înaintea celor ce vor să hirotonească) să facem paretisis înşine noi de voia noastră, căci călcăm porunca şi făgăduiala; şi Dumnezeu nu glumeşte, că zice Pavel: fiecare unde au fost chemat acolo să rămâe [2]; iar pentru dragostea Măriei Tale, de ne vei porunci, vom face, pentruca să nu socoteşti că-ţi stăm împotrivă; numai fă Măria Ta socoteală dreaptă şi cu frica lui Dumnezeu, de este cu dreptul să zică cinevà unui om cu sila: desparţă-te de muierea ta, şi lipseşte din casa ta şi din agonisita ta, făr de nici o vină; pentru carele este zis (măcar că este împreunarea trupească) unde Dumnezeu au împreunat, omul să nu desparţă; dar cu cât mai vârtos să îndemne cinevà pre un arhiereu să-şi lase eparhia fără vină şi făr de judecată, că este împreunare duhovnicească, carele are datorie până la vărsarea sângelui să nu-şi parăsească turma, după cum zice Hristos: «păstoriul cel bun îşi pune sufletul pentru oi»; iar însuşi eu pohtesc să fac voia Măriei Tale, iară nu a mea.

10. Judecă Măria Ta, ca un Domn creştin, de este cu cale şi de să cuvine să fiu lipsit, acuma la bătrâneţele mele, de amândouă, şi de turma ce mi s'au încredinţat de Dumnezeu, ca unui nevrednic, şi de munca şi osteneala tinereţilor mele, că zice Sfânta Scriptură: nu vei pedepsì de două ori pentru

[1] în original, în greceşte.
[2] dela *fiecare* înainte, şi în greceşte.

aceeaş[1]). Şi de vei aflà Măria Ta că este cu dreptate, fie numele Domnului blagoslovit de acum până în veci.

11. Iară de vei zice Măria Ta pentru ce am îndatorit casa de am făcut cele ce am făcut; am multe, de mi s'ar ţineà în seamă, carele nu sunt fără de cale, numai le las să zic că am cheltuit ca la o casă a mea, cum cheltueşte fieştecine la casa sa, şi ca un păstoriu adevărat, iară nu ca un năimit carele junghe şi strică; şi alta pre aceste vremi aş pohtì să ştiu, cine nu este dator din câţi ne fierbem într'această ticăloasă de ţară? Că întâi şi pre Măria Ta te auz totdeauna zicând: cum că este datoare ţara cu două sute şi mai multe de pungi. Oare aceà datorie Măria Ta o faci, au întâmplările vremii. Şi aceasta au adus şi pre alţii, şi pre mine la datorie: iar mă rog Măriei Tale să nu rămâiu într'aceasta, nici să fiu lipsit de mila Măriei Tale.

12. Intre altele să cuvintează şi aceasta, cum că sunt strein şi nu s'au cuvenit să fiu eu mitropolit. In Hristos suntem toţi una; şi apoi n'am fost numai eu episcop şi mitropolit strein în Ţara Românească, ci au fost şi alţii mulţi, precum să văd în condice, şi precum să politiceşte în toată beserica, precum au stătut şi alţi Domni de ţară şi streini, ca şi în toată lumea; că Dumnezeu au făcut lumea slobodă pentru toţi şi un lucru ce nu să face, nici să strămută la o beserică de cele proaste, sau la o mănăstire pentru carele nu este hotar besericesc, iară de să va întâmplà vreo pricină sau dreaptă sau nedreaptă[2]), răpştesc cei mai mulţi şi zic că este păcat, dar cu cât mai vârtos să să strămute capul besericii a vreunei eparhii şi să nu să vateme multe suflete, şi să nu urmeze multe lucruri necuviincioase, precum vedem că să fac în bogate locuri: şi cum că poţi Măria Ta să faci ce vei vrea după pohta Măriei Tale, este lucru adevărat, iar eu încă zic să fac şi după pohta lui Hristos. De mă ţii cu tot dinadinsul greşit Măriei Tale, lăsaţi şi să va lăsà vouă. Aceasta

---

[1]) dela *nu* înainte, şi în greceşte.

[2]) dela prmul *sau* şi în greceşte.

spre îndreptarea mea le scriu, în dreptate şi în adevăr, iar din ce am zis înaintea Măriei Tale nu voiu ieşì. Fie după cum pohteşti, şi Dumnezeul păcii să fie cu Măria Ta.

II.

In original poartă titlul de «Duminică la Fevruarie 3 zile — respunsul ce am dat a doua oară».

In toate cuvintele tale adu-ţi aminte de cele de pre urmă ale tale, şi în veci nu vei greşì [1]).

Iarăşi şi a doua oară fac supărare Măriei Tale cu această puţinică a mea cucernică scrisoare şi zic cuvântul lui David: «Mâniaţi-vă şi nu greşiţi cele ce ziceţi întru inimile voastre»; şi ia seama (pentru dragostea lui Hristos) acestor scrise cu gând drept. Şi de pohteşti ca să fii Măria Ta odihnit şi fără vătămare sufletească, şi să fiu şi eu mulţămit, mă rog, ţine cumpăna judecăţii drept şi nu lăsà să-ţi spurce unii şi alţii auzirile cu vorbele lor cele otrăvicioase, că zice David: mincinoşi fiii oamenilor în cumpene a face strâmbătate. Măria Ta, când ai trimes la mine pre părintele Nisis, mi-au zis chiar în faţă, au să fac, după cum îmi porunceşti Măria Ta, paretisis de voia mea, au preste 15 zile vei face Măria Ta, precum vei şti, de mă vei scoate cu paguba mea şi cu ruşine.

Eu încă, pentru ca să nu mă arăt către Măria Ta iubitoriu de scandele [2]), şi să potolesc mânia Măriei Tale, am zis către sfinţia sa că voiu face după cum îmi porunceşti şi voiu venì la Măria Ta, precum am şi venit. Şi într'acel ceas mi-am dat cu cucerie toată voinţa mea înaintea Măriei Tale şi prin glas viu şi în scris. Socotind că după ce vei cetì Măria Ta acelea 12 capete ce am scris într'aceà foiţă ce ţi-am dat, te vei răsgândì [3]) şi vei lăsà pre Irod (pre carele te

---

1) în original, şi în greceşte.
2) scandaluri.
3) în original, în greceşte.

îndeamnă să faci aceasta), ca pre un mincinos că nu ştie a cântà aliluia, şi nu vei intrà în păcat cu mine şi în clevetirea a toatei lumi; iar de vreme ce văd că te nevoeşti Măria Ta cu tot dinadinsul să o isprăveşti aceasta, iarăşi zic că nu voiu eşi din porunca Măriei Tale. Numai mă rog Măriei Tale să-ţi faci milă de bătrâneţele mele şi de neputinţele ce am, şi precum te-au luminat Dumnezeu de ai aflat chiverniseala acelor trei pungi (precum mi-au zis Nisis), să afli şi celorlalte 4, şi să-mi iai zapisele dela datornici, să mi le dai în mâna mea, şi aşà voiu face şi eu scrisoare dela mâna mea a demisiunii [1]) şi aceasta nu pentru alta, fără numai ca să ia sfârşit scandelile, carele vei fi socotind Măria Ta că doară să trag despre mine; şi aşà vei fi şi Măria Ta fără păcat şi eu mulţămit şi odihnit; şi cel ce va fi în urma mea, va fi pre lege şi nu făr de lege; pentru căci atuncea mă voiu lăsă de voia mea, iar într'alt chip ori cu ce mijloc voiu ieşì, nu va fi, nici să va puteà numì cel de pre urma mea pre lege, că de să va face şi catherisis [2]), după cum înţelegem, va fi că aceea nu este catherisis ci batjocură besericii lui Dumnezeu şi sfintelor taine; pentru care lucru cel ce lăcueşte în ceriuri va râde de dânşii şi Domnul va batjocorì pre ei. Iar Măria Ta fă ca un Domn creştin şi milostiv, şi nu mă lăsà să ies obidit şi cu lacrămile pe obraz, că va fi păcat; şi precum nu te pripeşti la cele politiceşti a face răsplătire pentru cinstea domniei, aşà nu te pripì nici la cele bericeşti, pentru cinstea lui Dumnnezeu, că răul a face este lesne, iar a să desface este cu nevoie. Îţi mai ia seama de aceasta, şi Dumnezeu să te lumineze să faci ce ar fi mai cu cinste şi mai de folos, a cărui nespusă milă rugăm să fie pururea cu Măria Ta.

Obiditul rugătoriu al Măriei Tale, A. UNG [3]).

[1]) în original, numai în greceşte.
[2]) caterisire.
[3]) Ungro-Vlahiei.

ÎNDREPTĂRI

Pag.	In loc de	Să se citească
7	fiiul	*fiiul* [1]
7	mângâitor	*mângâitoriu* [2]
7	judecătorul	*judecătoriul* [3]
7	bagată	*bogată*
10	poftă	*pohtă*
12	locuim	*lăcuim* [4]
12	locui	*lăcui*
26	biserică	*beserică*
62	ce	*cel*
81	încanunat	*încununat*
104	tineraţilor	*tinereţilor*
108	primit	*priimit* [5]
112	către	*cătră* [6]
114	moşneni	*moşteni*
116	într'acollo	*într'acolo*
118	mulţăminte	*mulţămite*
119	Constantin	*Constandin*
133	ca că nu	*ca să nu*
171	cercetătoriu	*certătoriu*
175	vetrele	*vintrele*

[1]) peste tot trebuie citit *fiiu* şi *fiiul*.
[2]), [3]) peste tot trebuie citit *-toriu* şi *-toriul*.
[4]) peste tot unde e *locul* trebuie *lăcul*.
[5]) peste tot trebuie citit cu doi *i*.
[6]) peste tot trebuie citit *cătră*.

INDICE DE CUVINTE ŞI FORME

CUPRINSUL

Cărţi apărute în ditura Institutului de Arte Grafice „Minerva"

AUTORII CLASICI:

Alecsandri V. — Poezii populare ale Românilor . 1.50
— Poezii 1.50
Proză . . . . 2.—
Teatru I 1.50
Teatru II . . . . 2.—
— Teatru III . . . . 2.—
— Teatru IV 1.50
— Teatru V 1.50
Alexandrescu Gr. Versuri şi proză 1.50
Bălcescu N. — Istoria Românilor sub Mihai-Viteazul 2.—
Beldiceanu N. — Poezii 1.50
Bolintineanu D. Poezii 1.50
Creangă Ion. — Opere complete . . . . . . 2.—
Eminescu M. — Scrieri politice şi literare . . . . 2.—
— Literatura populară . . . . 2.—
— Poezii postume 1.50
— Geniu pustiu . . . . 2.—
— Lumină de luna (Poiezii). . . . . 2.—
Filimon N. Ciocoii vechi şi noi 1.50
Ghica Ion. — Opere complete, 4 volume, fiecare à . . 2.—
Golescu C. — Insemnare a călătoriei mele făcută în anul 1824, 1825, 1826 . . . . 2.—
Ispirescu P. — Legendele sau basmele Românilor . 1.50
— Poveştile unchiaşului sfătos 1.50
Ivireanu Antim. — Predici . . . . 2.—
Katargiu B. — Discursuri parlamentare . . . . 3.—
Kogălniceanu M. — Scrisori . . . . 2.—
Maiorescu Titu. — Critice vol. I . . . . 2.—
Vol. II . . . . 2.—
— Vol. III . . . . 2.—
Negruzzi C. — Opere complete, proză . . . 1.50
— Poezii 1.50
— Teatru 1.50
Nicoleanu N., Cârlova V., Stamati C. — Opere complete, poezii şi proză 1.50
Odobescu Al. — Opere complete. vol. I . . . . 2.—
— » » vol. II 1.50
— » » vol. III 1.50
Pann Anton. — Povestea vorbei . . . 1.50
Russo Al. — Opere complete . . . . 2.—

O VORBĂ CĂTRĂ CITITORI

Astăzi se poate vorbi fără sfiiciune că avem cu adevărat o literatură bogată, variată ca genuri, atrăgătoare şi originale ca conţinut. Cu greu ne-am putea închipui o astfel de rodnicie fără sprijinul plin de încredere şi avânt al **Institutului de arte grafice şi editură „Minerva“**, care a editat şi edi tează cu înţeleaptă prevedere, tot ce poate ajutà «creşterea limbei româneşti».

A fost fericită ideea de a tipări pentru marele public, în volume mult coprinzătoare, şi eftine întreaga comoară de **Autori Clasici**, astăzi în toate mâinile, spre cel mai mare bine al nostru al tuturor.

Tot aşa de fericită a fost ideea de a încurajà pe scriitorii care vin, tipărind cea mai bogată colecţie de **Autori Moderni**, care vor fi modelele de mâine, colecţie care a fost primită cu aceiaş largă bună voinţă din partea publicului cititor.

Iar ca o încoronare a muncii sale, acelaş institut cultural, tipăreşte încă cele două publicaţiuni populare, una **Biblioteca „Minervei“** a 30 bani, în care se dau lucruri originale şi traduceri de cel mai mare folos cultural şi educativ, şi alta **Biblioteca Teatrului,** tot aşa de eftină, dar de o valoare specială aşa de însemnată, că nu se poate prevedea întinderea rezultatelor bune ce le vom aveà ca naţiune de pe urma acesei publicaţii!

22.479.